

STRATEGIA ROZWOJU ZIELONEJ GOSPODARKI I ZIELONEGO RYNKU PRACY W WIELKOPOLSCE

„Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy
w województwie wielkopolskim.
Mechanizmy, instrumenty i rozwiązania
dla zwiększenia liczby dobrze płatnych miejsc pracy
w woj. wielkopolskim”

Praca zbiorowa pod redakcją
Pauliny Bednarz i Przemysława Kulawczuka

STRATEGIA ROZWOJU ZIELONEJ GOSPODARKI I ZIELONEGO RYNKU PRACY W WIELKOPOLSCE

„Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim.
Mechanizmy, instrumenty i rozwiązania dla zwiększenia liczby dobrze płatnych
miejsc pracy w województwie wielkopolskim”.

Praca zbiorowa pod redakcją:
Pauliny Bednarz i Przemysława Kulawczuka

Autorzy:
Mieczysław Bąk
Paulina Bednarz
Przemysław Kulawczuk
Eleonora Sołtysiak
Anna Szczęśniak
Zbigniew Wawrzyniak

Warszawa, 2014

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Człowiek – najlepsza inwestycja

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim. Mechanizmy, instrumenty i rozwiązania dla zwiększenia liczby dobrze płatnych miejsc pracy w województwie wielkopolskim”.

Numer umowy: UDA-POKL.08.01.02-30-039/11-00 z 16.05.2012 r.

W przypadku cytowania fragmentów należy umieścić przypis:

STRATEGIA ROZWOJU ZIELONEJ GOSPODARKI I ZIELONEGO RYNKU PRACY W WIELKOPOLSCE.

„Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim. Mechanizmy, instrumenty i rozwiązania dla zwiększenia liczby dobrze płatnych miejsc pracy w województwie wielkopolskim”.

Praca zbiorowa pod redakcją: Pauliny Bednarz i Przemysława Kulawczuka

Wszelkie uwagi i zapytania dotyczące publikacji należy kierować pod adres wydawcy:

Fundacja „Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym”

ul. Trębacka 4, 00-074 Warszawa

tel. (22) 630 98 01-04, faks: (22) 434 60 49

e-mail: iped@kig.pl; www.iped.pl

Autorzy:

Mieczysław Bąk

Paulina Bednarz

Przemysław Kulawczuk

Eleonora Sołtysiak

Anna Szcześniak

Zbigniew Wawrzyniak

Poglądy przedstawione w niniejszej publikacji należą do jej autorów i w żadnym stopniu nie odzwierciedlają stanowiska Unii Europejskiej.

Warszawa, 2014

ISBN: 978-83-62556-09-0

Elektroniczna wersja publikacji dostępna na stronie www.iped.pl, www.zielonawielkopolska.pl

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie.

© Copyright by: Fundacja „Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym”.

Spis treści

Wstęp	6
1. Zielony rynek pracy i praca wysokiej jakości w Wielkopolsce	9
1.1. Przegląd istniejących definicji zielonej gospodarki	10
1.2. Przyjęcie definicji zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy dla Wielkopolski	13
1.3. Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy Wielkopolski	19
2. Miejsce zielonej gospodarki w strukturze gospodarki Wielkopolski	27
2.1. Ocena skali zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w zależności od definicji	28
2.1.1. Skala zielonej gospodarki według polskiej definicji funkcjonalnej	28
2.1.2. Oszacowanie skali zielonej gospodarki Wielkopolski według metodologii UNEP	34
2.1.3. Podsumowanie oceny skali zielonej gospodarki w Wielkopolsce	37
2.2. Konsekwencje wyboru oceny skali zielonej gospodarki dla polityki regionalnej i polityki rynku pracy	39
3. Podstawowe trendy w rozwoju zielonej gospodarki Wielkopolski na podstawie danych statystycznych	41
3.1. W poszukiwaniu potencjałów wzrostowych	42
3.2. Trendy w zakresie zatrudnienia	45
3.3. Trendy w zakresie efektywności (rentowności)	48
3.4. Trendy w zakresie innowacyjności	50
3.5. Podsumowanie	51
4. Ocena poziomu rozwoju gospodarczego i zielonej gospodarki w Wielkopolsce na tle regionów porównawczych	57
4.1. Regionalne rynki pracy Wielkopolski, Danii i Nadrenii-Palatynatu	58
4.2. Charakterystyka gospodarki i osiągniętego poziomu rozwoju w regionach porównawczych ...	62
4.3. Zielona gospodarka w regionach porównawczych	68
5. Analiza problemów rozwoju zielonej gospodarki oraz luk rozwojowych Wielkopolski w relacji do wybranych regionów europejskich	77
5.1. Priorytety rozwoju zielonej gospodarki w regionach porównawczych	78
5.2. Luki w zakresie polityki rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy	82
5.3. Wybór priorytetów strategicznych w zakresie usprawnienia polityki wspierania zielonej gospodarki i wspierania zielonego rynku pracy przez Wielkopolskę	87
5.3.1. Energetyka odnawialna	87
5.3.2. Gospodarka odpadami	88
5.3.3. Poszanowanie energii	89
5.3.4. Promocja zdrowego żywienia i zdrowego stylu życia	89
5.3.5. Ustalenie horyzontów czasowych likwidacji luk i problemów rozwoju zielonej gospodarki	90
5.4. Wielkopolska wizja strategiczna i miejsce w niej zielonej gospodarki – próba oceny	90
5.5. Konkluzja końcowa	94
6. Cele rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w Wielkopolsce – ujęcie z punktu widzenia potrzeb lokalnych	97
6.1. Wprowadzenie	98
6.2. Baza merytoryczna strategii powiatowych	101
6.3. Jakie dziedziny gospodarki wspierać i dlaczego?	102
6.3.1. Energia	103
6.3.2. Środowisko, ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania jego zasobów	107
6.3.3. Transport. Zwiększenie spójności komunikacyjnej	109
6.4. Jakie cele zamierza się osiągnąć dzięki strategii z punktu widzenia potrzeb lokalnych?	111

Spis treści

6.5. Możliwe cele dotyczące kształtowania umiejętności i wiedzy w zakresie wykonywania zawodów zielonej gospodarki	114
7. Strategie powiatowe rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce	117
7.1. Budowa strategii powiatowych – przegląd działań	118
7.1.1. Partnerstwo Aglomeracji Poznańskiej	119
7.1.2. Partnerstwo Centralnej Wielkopolski	126
7.1.3. Partnerstwo Północnej Wielkopolski	130
7.1.4. Partnerstwo Chodziesko-Wągrowieckie	131
7.1.5. Partnerstwo Południowej Wielkopolski	137
7.1.6. Partnerstwo Zachodniej Wielkopolski	138
7.2. Najważniejsze ustalenia strategii powiatowych, możliwość ich realizacji oraz determinanty sukcesu	144
7.3. Możliwości upowszechnienia istniejących strategii powiatowych na pozostałe powiaty województwa wielkopolskiego	150
8. Strategia w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy i pracy wysokiej jakości w województwie wielkopolskim	155
8.1. Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań strategii „Wielkopolska 2020”	156
8.2. Propozycje zakresu strategii tematycznej rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy „Zielona Wielkopolska”	161
8.2.1. Dobór dziedzin do wspierania	162
8.2.2. Ogólne cele strategiczne	166
8.2.3. Proponowane sposoby wsparcia	167
8.3. Rozwiązania instytucjonalne	172
9. Budowa mechanizmu współdziałania dla realizacji strategii rozwoju zielonego rynku pracy i pracy wysokiej jakości	175
9.1. Główny mechanizm współdziałania – opis ideowy	176
9.1.1. Koordynacja	177
9.1.2. Realizacja strategii	178
9.2. Zasady współdziałania w realizacji strategii	180
9.2.1. Łączenie sił, aktywów i kompetencji	180
9.2.2. Przejrzystość	180
9.2.3. Otwartość i pełna wymiana informacji	180
9.2.4. Współpraca ze środowiskami społecznymi	181
9.2.5. Podejście lokalne	181
9.2.6. Wykorzystanie doświadczenia wielkopolskich urzędów pracy	182
9.2.7. Włączenie do działań partnerstw lokalnych Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	184
9.2.8. Prowadzenie profesjonalnego monitoringu zielonego rynku pracy	185
9.2.9. Posiadanie kreatywnej i inspirującej jednostki rozwojowej	185
9.2.10. Włączenie organizacji gospodarczych do współuczestnictwa i wsparcia realizacji strategii	186
9.3. Podstawowe czynniki kontroli skuteczności mechanizmu współdziałania i osiągnięcia celów strategii	187
9.3.1. Wskaźniki kontroli skuteczności strategii	187
9.3.2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	188
9.3.3. Kontrola działań realizowanych przez samorządy terytorialne	188
10. Rekomendacje. Miejsce strategii powiatowych rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce w strategii Województwa Wielkopolskiego w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy	193

10.1. Konstrukcja zmian strategicznych na zielonym rynku pracy	194
10.1.1. Przejście w zakresie zielonej gospodarki od rozwoju scentralizowanego do regionu policentrycznego.	194
10.1.2. Ustalenie parytetu wsparcia na poziomie partnerstw lokalnych i na szczeblu wojewódzkim.	194
10.1.3. Ustalenie zasad podziału środków na partnerstwa lokalne	195
10.1.4. Wykorzystanie sieciowania do wiązania strategii powiatowych i województwa w zakresie zielonego rozwoju	195
10.1.5. Wsparcie uwarunkowane dla zielonych liderów (wiązanie metropolii z partnerstwami lokalnymi)	196
10.1.6. Wsparcie współpracy i budowy więzi kooperacyjnych (wiązanie metropolii z partnerstwami lokalnymi)	196
10.1.7. Polityka prestiżowej marki zbiorczej	196
10.1.8. Wzmacnianie centrów zewnętrznych regionu poprzez rozwój zielonej gospodarki – łączenie środków ze strategii powiatowych i strategii szczebla wojewódzkiego	197
10.1.9. Udostępnienie przyrody społeczeństwu (integracja strategii powiatowych i województwa)	197
10.1.10. Zdrowy styl życia. Życie ekologiczne – kluczowy łącznik strategii województwa i strategii lokalnych	198
10.2. Miejsce strategii powiatowych rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce w strategii Województwa Wielkopolskiego w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy	198
10.2.1. Sformułowane cele i ocena stopnia ich realizacji	198
10.2.2. Umiejscowienie strategii powiatowych w strategii rozwoju województwa. „Wielkopolska 2020”	202
10.2.3. Priorytety czasowe realizacji celów strategii powiatowych	205

Rozdziały: 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10 są autorstwa członków zespołu Fundacji „Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym”.

Rozdziały: 6, 7, 9 są autorstwa członków zespołu Wielkopolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej.

Wstęp

Zielony rynek pracy to w Polsce ciągle mało odkryta przestrzeń działalności gospodarczej, która daje ogromne możliwości rozwoju i wzrostu przedsiębiorczości. Rozwój zielonej gospodarki i poszanowanie dla środowiska naturalnego to najważniejsze priorytety polityki Unii Europejskiej. Cele postawione przez poszczególne kraje członkowskie UE pokazują, że jest to obszar szczególnie ważny i pokłada się w nim duże nadzieje, związane z rozwojem lokalnych rynków pracy. Jak pokazuje praktyka innych krajów, wraz ze wzrostem zielonej gospodarki zwiększają się możliwości zatrudnienia w sektorach oferujących miejsca pracy wysokiej jakości, czyli takich, które oferują pracownikom pracę dającą satysfakcję i zadowolenie, a jednocześnie wspierają ich kreatywność i innowacyjność. Praca wysokiej jakości jest aspiracją większości ludzi funkcjonujących na rynku pracy. Każdy marzy o pracy oferującej dobre wynagrodzenie, dającej możliwości rozwoju, z dobrym klimatem zatrudnienia i dobrymi warunkami pracy. Fakt, że Polska jest na początku drogi związanej z rozwojem zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy, daje możliwość stworzenia takich mechanizmów ich funkcjonowania, by oferowały jak najwięcej miejsc pracy wysokiej jakości. Tym bardziej, że województwo wielkopolskie ma w tym obszarze bardzo wiele do zaoferowania, a niezbędne jest odpowiednie ukierunkowanie dotychczasowych polityk wsparcia i rozwoju zielonej przedsiębiorczości. Należy także zwrócić szczególny nacisk na wysoką jakość nowotworzonych miejsc pracy, co z kolei wymaga stworzenia mechanizmów wspierających powstawanie dobrze płatnych miejsc pracy w zielonej gospodarce.

Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa oraz Fundacja „Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym” podjęły się realizacji projektu pn.: „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim”. Projekt był dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Głównym celem projektu było wypracowanie strategii w zakresie tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości w sektorze zielonej gospodarki w województwie wielkopolskim. Cel główny był realizowany poprzez 3 cele szczegółowe:

1. zbudowanie partnerstw lokalnych, złożonych z przedstawicieli samorządów gminnych i powiatowych, przedstawicieli urzędów pracy, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców;
2. wsparcie partnerstw w identyfikowaniu zasadniczych trendów rozwojowych i mechanizmów wpływających na tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości w woj. wielkopolskim;
3. wsparcie partnerstw w identyfikowaniu mechanizmów prowadzących do utraty miejsc pracy wysokiej jakości oraz wypracowywaniu propozycji mechanizmów, narzędzi rozwojowych i rozwiązań mających na celu lepsze wykorzystanie istniejących potencjałów w zakresie tworzenia zielonych miejsc pracy.

Prezentowany raport składa się z dziesięciu rozdziałów. W rozdziałach pierwszym, drugim i trzecim sformułowano definicję zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w Wielkopolsce oraz opracowano koncepcję wzorca miejsc pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy Wielkopolski, wyróżniając dwie jego modyfikacje: wzorzec dla Metropolii Poznańskiej i wzorzec dla Powiatów Wielkopolski. Wzorce te zostały sformułowane przy współpracy ekspertów rynku pracy w Wielkopolsce oraz członków Partnerstw Powiatowych: pracowników powiatowych urzędów pracy, pracowników samorządowych szczebla gminnego i powiatowego oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych. W ramach tej części pracy sformułowano także zasadnicze trendy rozwojowe w zakresie najważniejszych potencjałów rozwojowych, będących wskaźnikiem dla miejsc pracy wysokiej jakości. Jest to syntetyczne podsumowanie analiz statystycznych. Warto dodać, że zakres przeprowadzonych analiz był mocno limitowany dostępnością danych statystycznych.

W rozdziale czwartym oraz piątym dokonano przeglądu i analizy polityki zielonego wzrostu w Wielkopolsce oraz regionach porównawczych, obejmujących Danię prowadzącą wzorcową zieloną gospodarkę, której osiągnięcia w zakresie rozwoju energetyki odnawialnej i zdrowego stylu życia znane są na całym świecie oraz region Nadrenii-Palatynatu, który w Niemczech postrzegany jest jako bardzo gospodarny oraz taki, w którym polityka władz krajowych w dużym stopniu ukierunkowana jest na realizację zasad zielonej gospodarki. W rozdziałach tych przeanalizowano: podobieństwa i różnice w trendach rynku pracy, mechanizmy przyczyniające się do utraty dobrze płatnych miejsc pracy oraz mechanizmy wspierające tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy. Sformułowano także najważniejsze luki rozwojowe zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy Wielkopolski w porównaniu z rynkami regionów porównawczych oraz omówiono priorytety strategiczne i horyzonty czasowe ich eliminacji. W tym zakresie wykorzystano także doświadczenia we wdrażaniu strategii rozwoju zielonej gospodarki w Londynie oraz w Szwecji.

W rozdziale szóstym sprecyzowano cele rozwoju zielonej gospodarki w województwie wielkopolskim. Z kolei w rozdziale siódmym dokonano podsumowania prac Partnerstw Powiatowych zawiązanych w trakcie realizacji projektu oraz przedstawiono przygotowane w ich ramach strategie powiatowe wraz z oceną możliwości ich realizacji.

W rozdziale ósmym wyodrębniono strategiczne instrumenty tematyczne, finansowe i doradcze oraz możliwości wsparcia strategii powiatowych przez samorząd województwa.

W rozdziale dziewiątym wskazano z kolei mechanizmy działania instytucji powiatowych i regionalnych w obszarze realizacji polityki i strategii tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy.

Ostatni rozdział, dziesiąty, obejmuje ocenę celów strategicznych na poziomie powiatów i całego województwa oraz rekomendacje dla polityki wspierania rynku pracy zmierzające do tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości.

Zdaniem zespołu autorskiego przedstawiony raport może stać się ważną podstawą do przeorientowania polityki wspierania rynku pracy w Wielkopolsce w kierunku większego wsparcia tych dziedzin, które tworzą miejsca pracy wysokiej jakości w zielonej gospodarce.

*Zespół autorski
Instytutu Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym
oraz Wielkopolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej*

1

Zielony rynek pracy i praca wysokiej jakości w Wielkopolsce

Wielkopolski rynek pracy i praca
wysokiej jakości w Wielkopolsce

1.1. Przegląd istniejących definicji zielonej gospodarki

Aby wspierać zieloną gospodarkę potrzebne jest określenie definicji zielonej gospodarki. Czy jest to gospodarka tylko niskoemisyjna, czy też obejmująca zdrowy „zielony” styl życia? A może zielona gospodarka obejmuje wszelką produkcję przemysłową, która ogranicza zużycie materiałów, surowców i energii? Z pewnością można mnożyć pytania dotyczące granic zielonej gospodarki oraz proponować różne odpowiedzi. Zdefiniowanie pojęcia „zielona gospodarka” ma jednak nie tylko duże znaczenie poznawcze, związane z rozpoznaniem wielkości i stanu tej części gospodarki, ale także ściśle wiąże się z kwestiami regulacyjnymi. Zielona gospodarka jest bowiem elementem wspieranym, rozwijanym i dofinansowywanym ze względu na swoje znaczenie w eliminacji niektórych przyczyn globalnego ocieplenia (jak np. emisja CO₂). Zielona gospodarka wspierana jest także ze względu na pozytywny wpływ na zdrowie ludzi. Niezależnie jednak od motywacji, decydujące znaczenie ma zakres definicji (węższy lub szerszy), który może decydować o tym, jakie obszary obejmujemy wsparciem oraz, jaka w konsekwencji może być wartość tego wsparcia w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo. Tak więc aspekt regulacyjny jest co najmniej tak samo ważny, jak aspekt poznawczy.

Kluczowymi problemami definicyjnymi związanymi z zieloną gospodarką są: brak doświadczeń w tym zakresie, relatywna nowość problemu oraz duża sprzeczność istniejących koncepcji definicyjnych. Do tej pory przeprowadzono szereg badań, których celem było wyodrębnienie zielonych dziedzin gospodarki i sprawdzenie, jaką spełniają rolę w gospodarce. Wśród głównych opracowań w tym zakresie można wymienić takie prace, jak: GUS: „Environmental Goods and Services Sector In Poland”, GUS Warszawa 2008; „Eurostat: The environmental goods and services sektor”. „A data collection handbook”, 2009 oraz pracę US Department of Commerce: „Measuring the Green Economy”, Washington 2010.

Definicja Eurostatu została omówiona w opracowaniu Głównego Urzędu Statystycznego, który w 2008 roku przygotował opracowanie *Environmental Goods and Services Sector In Poland*¹. W opracowaniu tym przedstawiono pogląd Eurostatu na określenie zakresu podmiotowego sektora dóbr i usług środowiskowych. Stosownie do tych zaleceń, sektor dóbr i usług środowiskowych (EGSS) objął trzy dziedziny:

- podstawowy sektor środowiskowy,
- nie podstawowy sektor środowiskowy,
- sektor publiczny (rządowy) związany ze środowiskiem.

---

1 *Environmental Goods and Services Sector In Poland*, GUS, Warszawa-Białystok 2008.

GUS podjął się wyodrębnienia tych dziedzin z klasyfikacji działalności gospodarczej PKD 2007. Wyselekcjonowana przez GUS populacja dóbr i usług środowiskowych liczy aż 58 grup towarowych, od produkcji tekstyliów po działalność związaną z czyszczeniem i sprzątaniem. Definicja Eurostatu uległa zmianie w 2009 roku, w którym Eurostat zmodyfikował swoje podejście² i zaproponował aby sektor środowiskowy (EGSS) obejmował produkcję technologii środowiskowych, dóbr i usług dla każdego rodzaju wykorzystania, tj. do konsumpcji końcowej, zużycia pośredniego czy inwestycji. Przyjęto, że tylko technologie, dobra i usługi wytworzone dla **celów środowiskowych** zawarte są w sektorze środowiskowym. W tym przypadku **cele środowiskowe** rozumiane były jako:

- zapobieganie lub minimalizowanie zanieczyszczeń, degradacji, lub nadmiernego wykorzystania zasobów naturalnych;
- redukcja, eliminacja, zmniejszanie zanieczyszczeń lub zarządzanie zanieczyszczeniami, degradacją zasobów naturalnych lub zmniejszanie szkód środowiskowych dla powietrza, wody, ścieków, hałasu, bioróżnorodności i krajobrazu;
- prowadzenie innych rodzajów działalności, takich jak pomiary, monitoring, kontrola, badania i rozwój, edukacja, szkolenie, informacja i komunikacja – w zakresie odnoszącym się do ochrony środowiska i zarządzania zasobami.

Warto zauważyć, że definicja Eurostatu z 2009 roku nie nawiązywała do fundamentalnych kwestii związanych z istotą zielonej gospodarki, takich jak emisja CO₂ czy wpływ człowieka na zmiany klimatu. CO₂ nie jest bowiem zanieczyszczeniem powietrza, ale wzrost jego zawartości w atmosferze wpływa na wzrost przeciętnej globalnej temperatury. Definicja ta pomija również ważny aspekt zapobiegania bezpośredniej emisji metanu do atmosfery, czy też emisji innych gazów cieplarnianych. Podejście Eurostatu pomija więc efekty pośrednie, które przecież są istotą zielonej gospodarki. Ocieplenie się klimatu jest w pewnym stopniu wywołane przez efekty pośrednie działalności człowieka, których celem nie jest przecież przyśpieszanie zmian atmosfery. Zasady Eurostatu przewidują, że dla zakwalifikowania danej dziedziny do sektora EGSS konieczne jest, aby działalność środowiskowa była jej głównym celem. W stosunku do definicji GUS oraz wcześniejszego podejścia, definicja Eurostatu znacząco zawężyła pojmowanie sektora dóbr i usług środowiskowych.

Istotnym sposobem patrzenia na delimitację zielonej gospodarki jest podejście amerykańskie. Warto zaznaczyć, że w podejściu amerykańskim po raz pierwszy zauważono bezpośrednio i pośrednio oddziaływania przedsiębiorstw na realizację celów zielonej gospodarki. Upraszczając można stwierdzić, że w podejściu amerykańskim³ dostrzega się problem szerszej, patrząc również na sposób funkcjonowania poszczególnych dziedzin gospodarki. Zgodnie ze stanowiskiem Amerykańskiego Departamentu Handlu definicja zielonych produktów i usług obejmuje te produkty i usługi, których główna funkcja realizuje jeden albo dwa główne cele:

- **oszczędzanie energii i innych zasobów naturalnych** - wlicza się tutaj produkty i usługi, które oszczędzają energię albo redukują zużycie paliw kopalnych i wspierają zachowanie zasobów wody, surowców, ziemi, gatunków i ekosystemów;

² *The environmental goods and services sector. A data collection handbook*, Eurostat, 2009.

³ *Measuring the Green Economy*, US Department of Commerce, Washington 2010.

- **ograniczenie zanieczyszczenia** - wlicza się tutaj produkty lub usługi, które zapewniają czystą energię, redukują, oddziałują lub mierzą szkody środowiskowe w relacji do powietrza, wody i gleby. Zmiana przeznaczenia, zmniejszenie, usuwanie, transport i magazynowanie odpadów i substancji zanieczyszczających są również uważane za działania, które redukują zanieczyszczenia⁴.

Konsekwencją takiego rozumienia zielonej gospodarki jest sformułowanie dwuwariantowej definicji: węższej i szerszej. Węższa definicja obejmuje te produkty i usługi, które mogą być wykorzystane tylko do jednego lub dwóch określonych powyżej celów, a szersza obejmuje te produkty lub usługi, które mogą być wykorzystane do powyższych celów lub nie. Przykładem jest serwisowanie opon. W węższym znaczeniu będzie się tutaj zaliczać tylko wulkanizację i ewentualne naprawy opon, a w szerszym również wymianę opon zimowych na letnie, wyważanie itp. W bardzo wielu przypadkach działania pozytywnie wpływające na środowisko łączone są z typową obsługą, co powoduje, że tego typu dziedziny mogą być przyjmowane zarówno w węższym, jak i szerszym zakresie. Czasami jedynym wyjściem jest wyznaczenie szerszego zakresu, ponieważ w danej dziedzinie nie ma możliwości wyodrębnienia usług szczegółowych. Symulacja zakresu zielonej gospodarki w USA wykazała, że w węższym ujęciu obejmuje ona od 1 do 2% całości gospodarki i tylko 1,8-2,4 mln zatrudnionych, natomiast w szerszym ujęciu do 40% całości gospodarki. Jednak w szerszym podejściu udział czystego sektora środowiskowego jest bardzo mały. Amerykanie podkreślają, że najbardziej zieloną dziedziną jest budownictwo, w którym aż 49% wartości produkcji to produkty i usługi zielone.

W wyniku zastosowania procedury przyjętej przez Amerykański Departament Handlu przygotowano trzystronicową listę zielonych produktów i siedemnastostronicową listę zielonych usług. Dwadzieścia stron zielonych dóbr i usług nie ułatwia sformułowania definicji. Warto wspomnieć, że na przykład w Wielkiej Brytanii preferuje się stosowanie pojęcia gospodarki niskoemisyjnej zamiast pojęcia zielona gospodarka. Przykładowo obserwatorium Low Carbon Economy in West Midlands⁵ zdefiniowało gospodarkę niskoemisyjną w podany poniżej sposób.

Gospodarka niskoemisyjna stwarza możliwości w obrębie szerokiego wachlarza sektorów biznesu, nie tylko tych postrzeganych jako „tradycyjne” technologie środowiskowe. Sektory z przejrzystymi możliwościami [rozwoju] w West Midlands obejmują: niemetaliczne dobra mineralne, wyposażenie motoryzacyjne i transportowe, metale i produkty metaliczne, budownictwo, dobra i usługi środowiskowe, żywność i napoje, transport, magazynowanie, łączność i usługi publiczne. Przedsiębiorstwa mogą korzystać z gospodarki niskoemisyjnej na dwa sposoby: przebranżowić się w kierunku produktów niskoemisyjnych albo zwiększyć efektywność realizacji istniejących procesów (dekarbonizacja).

Reasumując, podobnie jak robi to Amerykański Departament Handlu, problematykę wielkości i zakresu podmiotowego zielonej gospodarki warto rozpatrywać w dwóch zakresach:

- **węższym**, dającym szansę dość precyzyjnego opisu statystycznego oraz
- **szerszym**, wtedy, gdy dostępne są dane dla wszystkich analizowanych dziedzin.

---

⁴ Ibidem, s. 5-6.

⁵ Low Carbon Economy for the West Midlands: A synthesis report, May 2009; www.biomassenergycentre.org.uk

1.2. Przyjęcie definicji zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy dla Wielkopolski

Rozpatrując kwestię regionalnej definicji zielonej gospodarki dla Wielkopolski należy zdać sobie sprawę z kilku uwarunkowań. Między innymi z faktu, że w Polsce są trudności z dostępem do danych GUS. Polskie przedsiębiorstwa dostarczają do GUS bardzo wiele danych, jednak próba skorzystania z nich napotyka na barierę w postaci tajemnicy statystycznej (muszą być w danym podsumowaniu co najmniej 3 jednostki i żadna z nich nie może posiadać koncentracji danych wyższej niż 70%). Co ciekawe, tajemnica statystyczna dotyczy również danych finansowych jednostek publicznych (choć dane te są jawne), jak również danych tych jednostek, które ze względu na to, że są notowane na giełdzie, publikują szczegółowe sprawozdania. Bardzo istotną barierę stanowią również koszty, które należy uiścić GUS zakupując dane statystyczne.

W ramach realizowanych działań, zespół badawczy projektu „Praca Wysokiej Jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim” miał za zadanie wyodrębnić zielone dziedziny gospodarki. W tym celu (z uwzględnieniem badań GUS, Eurostatu i Departamentu Handlu USA) partnerom projektu (samorządom, urzędowi pracy, organizacjom przedsiębiorców oraz przedstawicielom świata nauki) zaproponowano dobór tych dziedzin na podstawie danych z Polskiej Klasyfikacji Działalności PKD 2004 za lata 2000-2009 oraz danych PKD 2007 za rok 2010. Dokonany dobór dziedzin był wynikiem trudnego kompromisu pomiędzy:

- danymi dostępnymi a niedostępnymi - dane dotyczące niektórych zielonych dziedzin nie były dostępne i nie zostały zaprezentowane, co nie znaczy, że tych dziedzin w Wielkopolsce nie ma;
- podziałem stosowanym przez GUS a podziałem niezbędnym do pomiaru - zespół badawczy sformułował propozycję swojego podziału, opierając się na mieszanym (krzyżowym) kryterium klasyfikacji produktów i klasyfikacji dziedzin i był zmuszony dostosować ją do istniejącej klasyfikacji GUS PKD 2004 lub PKD 2007, ponieważ inne wyniki nie byłyby dostępne;
- czystością zamierzonego podziału krzyżowego (produkty – działalność), a uproszczeniem podziału opartego tylko na działalności i ograniczonego tylko do działów (3 cyfry PKD)⁶.

Końcowy dobór dziedzin do analizy statystycznej został oparty na:

- ocenie zespołu badawczego i partnerów, że korzyści z uwzględnienia danej dziedziny w analizie statystycznej będą większe niż uszczerbek związany z brakiem tej dziedziny, pomimo faktycznie istniejącego zróżnicowania tej dziedziny;

⁶ Przykład 1: w dziale 31.2 (PKD 2004) Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej. Byliśmy zainteresowani aparaturą do pomiaru zużycia energii i zasobów, jednak takie dane nie były dostępne, musieliśmy więc zgodzić się z przyjęciem danych zagregowanych. Przykład 2. W poddziale 20.14. (PKD 2007) Produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów organicznych – produkt 20.14.22.1 Biometanol (włączając dla celów napędowych, z wyłączeniem zawartego w bioeterach) nie byliśmy w stanie otrzymać innych danych, jak tylko dotyczące działu 20.1 Produkcja podstawowych chemikaliów, nawozów i związków azotowych, tworzyw sztucznych i kauczuku syntetycznego w formach podstawowych – musieliśmy więc zrezygnować z tych danych ponieważ były zanieczyszczone bardzo dużym stopniem produkcji produktów mało przyjaznych dla środowiska.

- uwzględnieniu wszystkich tych dziedzin, w których zielony sektor bez wątpienia pełni istotną rolę, a dana dziedzina nie jest nieprzyjazna środowiskowo;
- wyeliminowaniu tych wszystkich dziedzin (działy PKD), w których istnieją zielone elementy (np. produkcja bioetanolu), ale w większości dany dział PKD (produkcja chemikaliów) nie może być w żadnym stopniu zaliczany do przyjaznych środowisku.

W pierwszym podejściu zrealizowano powyższe wytyczne oraz wytyczne partnerstwa projektowego i stworzono relatywnie obszerną listę dziedzin opartą na PKD 2004 oraz doświadczeniach amerykańskich. Przy wyborze posłużono się kryterium funkcjonalnym - „sprzyjanie środowisku i ochronie klimatu” - podzielonym na 18 celów szczegółowych, obejmujących dziedziny, które:

- sprzyjają wzrostowi zazieleniania (wzrost emisji tlenu);
- wykorzystują odpady drzewne i drzewa niskiej jakości do produkcji wyrobów drewnianych (zapobiegające spalaniu drewna i wzrostowi emisji CO₂);
- wykorzystują surowce wtórne do produkcji wyrobów (odzysk surowców wtórnych);
- zajmują się produkcją paliwa z surowców odnawialnych i energii odnawialnej (zapobiegają wyczerpywaniu się zasobów surowców nieodnawialnych);
- przywracają wartości użytkowe starego i używanego sprzętu oraz części (powodujące zmniejszenie zapotrzebowania na nowe urządzenia i części);
- zajmują się produkcją materiałów izolacyjnych (ograniczających zapotrzebowanie na energię i paliwa);
- zajmują się konstrukcją urządzeń i budowli służących do gromadzenia i rozprowadzania wody lub materiałów ciekłych (ograniczających zapotrzebowanie na wodę, ograniczających wycieki płynów);
- mają związek z gospodarowaniem odpadami (w tym składowaniem);
- zajmują się produkcją urządzeń do pomiaru zużycia energii i zasobów (samo ich wykorzystywanie powoduje ograniczenie zużycia energii i zasobów);
- zajmują się prowadzeniem proekologicznej gospodarki wodnej i gospodarki ściekowej;
- zajmują się prowadzeniem, utrzymaniem oraz poszerzaniem transportu szynowego lub wodnego (ograniczają one zużycie energii na jednostkę masy towaru lub na 1 pasażera);
- zajmują się produkcją i utrzymaniem urządzeń i pojazdów komunikacji zbiorowej lub zrównoważonym transportem indywidualnym (elektrycznym, napędzanym siłą ludzkich mięśni – oba rodzaje ograniczają zapotrzebowanie na indywidualny transport pasażerski);
- zajmują się transportem publicznym – ograniczają zapotrzebowanie na samochody indywidualne;

- zajmują się produkcją nowoczesnych urządzeń zapewniających duże oszczędności zużycia energii;
- zajmują się administracją publiczną i doradztwem gospodarczym zwiększającym efektywność gospodarowania (ograniczają zapotrzebowanie na materiały, energię i surowce);
- są związane z ograniczeniem zapotrzebowania na towary (wytwarzanie na własne potrzeby);
- są związane z badaniami i rozwojem w zakresie przyrody i zielonej gospodarki;
- ograniczają spalanie i wszelkie zanieczyszczenia powietrza i gleby.

Lista wybranych w oparciu o powyższe kryteria zakresów gospodarki obejmowała 30 lub 17 dziedzin w zależności od dostępności danych GUS⁷.

Tabela 1. Zakres dziedzin gospodarki PKD objętych badaniami statystycznymi zielonej gospodarki w Wielkopolsce

Kod PKD	30 dziedzin	17 dziedzin	Działalność
014	X	X	Działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni.
201	X		Produkcja wyrobów tartacznych, impregnacja drewna.
202	X		Produkcja arkuszy fornirowych; produkcja płyt i sklejek.
205	X		Produkcja pozostałych wyrobów z drewna; produkcja wyrobów z korka, słomy i z materiałów używanych do wyplatania.
211	X		Produkcja masy włóknistej, papieru i tektury.
212	X		Produkcja wyrobów z papieru i tektury.
245	X		Produkcja środków myjących i czyszczących, artykułów kosmetycznych i toaletowych.
291	X		Produkcja urządzeń do wytwarzania i wykorzystywania energii mechanicznej, z wyłączeniem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych.
292	X		Produkcja pozostałych maszyn ogólnego przeznaczenia.
311	X	X	Produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów.
312	X	X	Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej.

⁷ Dokonując wyboru dziedzin do oddziaływania przez politykę regionalną i lokalną – posłużono się kryterium funkcjonalnym dobierając tylko te dziedziny, które realizują jeden lub kilka z wielu celów szczegółowych. Wytłumaczenie grupowania na 17 i 30 dziedzin podlegających analizie podano w dalszej części rozdziału.

Kod PKD	30 dziedzin	17 dziedzin	Działalność
316	X	X	Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana.
332	X	X	Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi.
333	X	X	Produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi.
351	X		Produkcja i naprawa statków i łodzi.
352	X		Produkcja lokomotyw kolejowych i tramwajowych oraz taboru kolejowego i tramwajowego.
371	X	X	Przetwarzanie odpadów metalowych, włączając złom.
372	X	X	Przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane.
403	X	X	Produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody).
410	X	X	Pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody.
515	X	X	Sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu.
527	X	X	Naprawa artykułów użytku osobistego i domowego.
552	X	X	Obiekty noclegowe turystyki i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania.
601	X		Transport kolejowy.
725	X	X	Konserwacja i naprawa maszyn biurowych, księgujących i sprzętu komputerowego.
731	X	X	Prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych.
741	X		Działalność prawnicza, rachunkowo-księgową; doradztwo; zarządzanie holdingami.
743	X		Badania i analizy techniczne.
747	X	X	Sprzątanie i czyszczenie obiektów.
900	X	X	Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami.

Źródło: Opracowanie własne.

Zespół badawczy miał świadomość, że dobór wyżej wymienionych dziedzin może być dyskusyjny. W niektórych dziedzinach występowały zakresy gospodarcze, które były neutralne dla celów zielonej gospodarki, ale jednocześnie występowały w nich też takie, które bezpośrednio przyczyniały się do realizacji celów zielonej gospodarki. Zespół autorski zamierzał do przedstawionej listy dziedzin dodać transport miejski oraz produkcję taboru autobusowego, a także wszystkie usługi motoryzacyjne, związane z obsługą publicznego transportu miejskiego, ponieważ mieliśmy świadomość znaczenia tych dziedzin dla zielonej gospodarki Wielkopolski. Dane te jednak nie były dostępne w układzie klasyfikacji 3 cyfrowej GUS, a danych bardziej

szczególności GUS nie mógł udostępnić ze względu na przepisy ustawy o ochronie tajemnicy statystycznej.

Analiza danych z 30 dziedzin wskazała, że dane dla tej listy nie były dostępne w jakości, która umożliwiłaby ich odpowiednie przeanalizowanie we wszystkich zakresach badawczych⁸. Wynikało to jednak z faktu, że GUS był w stanie policzyć dane tylko dla dziedzin o 3 cyfrach PKD i to w większości tylko dla całego województwa. Bardzo duża część danych była niepełna, lub bez ciągłości danych, a szereg danych dotyczących większości dziedzin, które chcieliśmy wykorzystać do badań, był niedostępny. W rezultacie byliśmy zmuszeni przeprowadzić analizę statystyczną, ograniczoną do 17 dziedzin. W kilku przypadkach podaliśmy też wyniki dla 30 dziedzin, co każdorazowo zostało zaznaczone. Dla wyszczególnionych powyżej 17 dziedzin istniała możliwość przeprowadzenia pogłębionej analizy, co zdecydowanie ułatwiło sformułowanie rekomendacji rozwojowych. Poprzez metodę analogii i analizy podobieństw możliwe było zaproponowanie rekomendacji również dziedzinom nie ujętym w analizie statystycznej.

Wyciągając wnioski z badania statystycznego (którego syntetyczne wyniki omówiono w jednym z kolejnych rozdziałów pracy) oraz z dotychczasowych definicji Eurostatu i Amerykańskiego Departamentu Handlu, sformułowaliśmy propozycje definicji zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy dla Wielkopolski. Obie definicje nawiązują do celów zielonej gospodarki.

Definicja 1. Zielona gospodarka Wielkopolski

Zielona gospodarka Wielkopolski to dziedziny, które przyczyniają się do ochrony i rekonstrukcji środowiska przyrodniczego oraz sprzyjają zachowaniu dobrego zdrowia człowieka, a także realizują przynajmniej jeden cel szczegółowy, określony poniżej.

Zielona gospodarka Wielkopolski obejmuje zakłady pracy, które:

- sprzyjają wzrostowi zazieleniania i emisji tlenu, przeciwdziałają emisji CO₂ do atmosfery, a także chronią i odbudowują środowisko przyrodnicze;
- zapobiegają zanieczyszczeniu powietrza, wody i gleb;
- przetwarzają drewno i zasoby leśne w użyteczne produkty w inny sposób niż spalanie;
- zmniejszają zapotrzebowanie na zasoby nieodnawialne poprzez odzysk surowców wtórnych;
- zamieniają surowce wtórne i energię odnawialną na paliwa;
- wydłużają żywotność, przywracają wartości użytkowe starego i używanego sprzętu oraz części;
- zapewniają termoizolację budynkom i urządzeniom;
- przyczyniają się do zmniejszenia zużycia wody lub zapobiegają wyciekom płynów do wód płynących i do gleby;
- zapewniają racjonalną gospodarkę odpadami;
- przyczyniają się do pomiaru zużycia energii i zasobów;
- prowadzą proekologiczną gospodarkę wodną i gospodarkę ściekową;
- prowadzą działania z zakresu zaopatrywania, rozwijania i utrzymania dowolnego pasażerskiego transportu publicznego i transportu rowerowego;
- zajmują się dowolną produkcją, usługami czy handlem, w których zużycie zasobów lub energii na jednostkę jest znacząco niższe niż średnie rynkowe;

⁸ W ramach badania można było oszacować fundusz wynagrodzeń czy zatrudnienie dla 30 działów zielonej gospodarki Wielkopolski.

- produkują urządzenia zapewniające duże oszczędności zużycia energii;
- prowadzą edukację ekologiczną i edukację zawodową w zakresie zawodów zielonej gospodarki;
- zajmują się administracją publiczną i doradztwem gospodarczym zwiększającym efektywność gospodarowania;
- prowadzą badania i rozwój w zakresie ochrony i rekonstrukcji przyrody, technologii proekologicznych, biznesu ekologicznego;
- przyczyniają się do zapewnienia wysokiej zdrowotności mieszkańców poprzez stwarzanie dobrych warunków do zamieszkania, aktywności fizycznej, odpoczynku i wartościowego odżywiania;
- produkują energię odnawialną w sposób ekonomicznie uzasadniony, bez konieczności nadmiernego dotowania z funduszy publicznych, co oznacza marnotrawstwo zasobów społecznych;
- obejmują inne dziedziny, które społeczność Wielkopolski uzna za ważne dla rozwoju zielonej gospodarki.

Definicja 2. Zielony rynek pracy Wielkopolski

Zielony rynek pracy Wielkopolski to ta część rynku pracy regionu, której popyt na pracę zapewniają zakłady wchodzące w skład zielonej gospodarki, a podaż pracy zapewniają pracujący w tych zakładach pracownicy oraz osoby bezrobotne, które posiadają kwalifikacje możliwe do wykorzystania w zielonej gospodarce.

Pracujący w zakładach zielonej gospodarki to wszyscy w nich zatrudnieni (w tym pracujący właściciele), natomiast w odniesieniu do bezrobotnych definicja zielonego rynku pracy obejmuje osoby posiadające te zawody, które bezpośrednio i pośrednio przyczyniają się do osiągnięcia celów zielonej gospodarki⁹.

Przyjęcie powyższej definicji zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy oznacza, że traktujemy je szeroko. Definicje te odzwierciedlają podstawowe wartości etyczne i społeczne ważne dla społeczności Wielkopolski, takie jak:

- szacunek dla drugiego człowieka,
- poszanowanie przyrody,
- ekonomiczność,
- oszczędność,
- dążenie do osiągnięcia celów.

Definicja ta odzwierciedla też ważną rolę zasobów społecznych, które są jednym z zasobów szeroko rozumianego środowiska przyrodniczo-społecznego (ludzie też są częścią przyrody, a środki finansowe to tylko forma gromadzenia bogactwa wymierna na dowolne zasoby). Stąd też postulat, by dotowanie produkcji energii odnawialnej utrzymywać na niskim poziomie aby nie wywoływać niekorzystnych (w postaci wzrostów cen) skutków ekonomicznych dla społeczeństwa. Oznacza to również, że zasobów społecznych nie można przekształcać na zasoby środowiskowe bez względu na cenę. Zawsze istnieje problem kosztu i problem efektywności przekształcania się jednego zasobu w inny.

---

⁹ W proporcjach faktycznie funkcjonujących w gospodarce regionu.

Dlatego też podkreślamy, że ważnym celem funkcjonowania zielonej gospodarki jest zapewnienie jej efektywności, a także zdolności do samodzielnego rozwoju po uzyskaniu wsparcia w pierwszym okresie funkcjonowania. Każde wsparcie dla zielonej gospodarki powinno mieć charakter czasowy. Chcemy też podkreślić, że nie akceptujemy działań, które wdrażają cele zielonej gospodarki, przerzucając jej koszty tylko na końcowych konsumentów lub użytkowników, bez dbałości o zapewnienie wysokiej efektywności gospodarowania zielonych zakładów pracy, tak jak dzieje się to w wielu krajach Europy. Uważamy, że nie jest to model dobry dla Wielkopolski. Modelem dla Wielkopolski jest wysoce efektywna i konkurencyjna zielona gospodarka. Tylko taka spełni aspiracje i oczekiwania coraz lepiej wykształconych mieszkańców Wielkopolski.

1.3. Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy Wielkopolski

Zielony rynek pracy zatrudnia coraz więcej pracowników o nowych kwalifikacjach. Lepiej wykształceni pracownicy mają również wyższe oczekiwania wobec miejsc pracy. Rozwój gospodarczy powinien być więc skierowany na realizację potrzeb i aspiracji społecznych, związanych z zapewnieniem dobrych miejsc pracy. Można przewidywać, że wraz ze spadkiem liczby urodzeń w Europie zjawisko bezrobocia zacznie się przeradzać w niedobory siły roboczej i problemem przestanie być niewystarczająca liczba jakichkolwiek miejsc pracy, a stanie się niedostatek miejsc pracy wysokiej jakości. Oczywiście, również dzisiaj pracownicy oczekują dobrej pracy, która rozwijałaby ich twórcze umiejętności i pozwalała na realizację różnych celów życiowych.

Wzorzec miejsc pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy Wielkopolski został opracowany przy współpracy z: samorządami terytorialnymi, Powiatowymi Urzędami Pracy, organizacjami przedsiębiorców oraz przedstawicielami świata nauki¹⁰. W oparciu o wyniki spotkań z interesariuszami określono preferowane cechy wzorca miejsc pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy.

Tabela 2. Oceniane cechy przez menedżerów rynku pracy i pracowników samorządowych

CECHA	OPIS Z PUNKTU WIDZENIA PRACOWNIKA LUB PRACODAWCY
1. TRWAŁOŚĆ	Przeciętny okres zatrudnienia na nowo tworzonym stanowisku (w latach).
2. DOCHÓD Z PRACY	Wypracowany dochód z pracy na 1 miejsce pracy.
3. RENTOWNOŚĆ PRACY	Poziom kwoty zysku brutto na 1 stanowisko pracy rocznie - im wyższy tym większa skłonność do zatrudniania nowych pracowników.
4. INNOWACYJNOŚĆ MIEJSCA PRACY	Wysoki poziom wzrostu wynagrodzeń na 1 pracownika - większy niż przy pracach prostych.
5. KOMFORT PRACY	Poziom warunków pracy zapewniany przez pracodawcę, w tym korzyści dodatkowe (fringe benefits = parking, stołówka, imprezy zakładowe, troska socjalna itp.).

¹⁰ Spotkania w tym zakresie odbywały się w 2012 roku.

CECHA	OPIS Z PUNKTU WIDZENIA PRACOWNIKA LUB PRACODAWCY
6. NISKA ROTACYJNOŚĆ	Duży poziom przywiązania pracowników do miejsca pracy – odwrotność trwałości miejsc pracy.
7. WYSOKA OCENA PRACODAWCY	Pracownicy są skłonni pracować za średnie wynagrodzenie u pracodawców, którzy są wysoko cenieni. Obniżeniu ulega skłonność do uzyskiwania jak najwyższych wynagrodzeń.
8. SZYBKI WZROST BRANŻY	Szybki wzrost branży dający szanse na awans – pracownicy szukający możliwości awansu poszukują dziedzin niekoniecznie dających najwyższe zarobki, ale charakteryzujących się najwyższą dynamiką wzrostu.
9. PRACA O DUŻEJ SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI	Praca, która wymaga stałego szacowania skutków zużycia zasobów i bardzo zachęca do oszczędności i odpowiedzialności za siebie innych.
10. WYSOKA PRZYDATNOŚĆ PRACY DLA SPOŁECZEŃSTWA	Praca, która pozwala wpływać na zwiększenie jakości życia (swojej i innych ludzi) oraz jakości środowiska naturalnego.
11. DUŻE KORZYŚCI POZAPŁACOWE ALE FINANSOWE	Stosowanie formuły extra wynagradzania, np. opcjami na akcje jako metody na silne wiązanie pracowników z firmą.
12. PRACA ETATOWA Z ZUS-EM	Pracownicy preferują pracę stabilną z ZUS-em w odróżnieniu od pracy sezonowej, tymczasowej itp.
13. PRACA WYMAGAJĄCA ODPOWIEDZIALNOŚCI I INICJATYWY	Pracownicy preferują wykonywanie pracy, która przynosi odpowiedzialność za swoje działania i wymaga inicjatywy – w odróżnieniu od pracy automatycznej.
14. PRACA WYMAGAJĄCA SPECJALISTYCZNEGO WYKSZTAŁCENIA	Pewność pracy - jest to stosunkowo najprostszy klucz kwalifikowania miejsc pracy w zależności od uzyskanego wykształcenia.
15. PRACA W WOLNYCH ZAWODACH	Niezależność, dochody, prestiż.
16. PRACA NA STANOWISKU KIEROWNICZYM	Władza, pieniądze, satysfakcja z wyników.
17. PRACA W CHARAKTERZE PRZEDSIĘBIORCY	Niezależność, dochodowość, etos przedsiębiorcy itp.
18. PRACA NAUKOWA I B+R	Niezależność, podróże, sława.
19. PRACA DLA KOBIET W OKRESIE WYCHOWANIA DZIECI	Godzenie obowiązków zawodowych z obowiązkami domowymi i z możliwością wychowywania dzieci (work-life balance).
20. PRACA STOSOWANA DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	Możliwość podejmowania pracy przez osoby niepełnosprawne – poczucie niezależności, bycia potrzebnym społeczeństwu.
21. PRACA Z VIP-AMI I CUDZOZIEMCAMI	Interesujące otoczenie osobowe, podróże.

CECHA	OPIS Z PUNKTU WIDZENIA PRACOWNIKA LUB PRACODAWCY
22. PRACA Z NAJNOWSZYMI TECHNOLOGIAMI	Rozwój zawodowy.
23. PRACA W SPECJALISTYCZNYM PRZEMYSŁE	Prestiż znanego wytwórcy, stabilność zatrudnienia.
24. PRACA W SEKTORZE PUBLICZNYM	Stabilność zatrudnienia i zarobków.

Źródło: Opracowanie własne.

Jak wspomniano, w spotkaniach konsultacyjnych uczestniczyli przedstawiciele samorządów, urzędów pracy oraz samorządu gospodarczego i świata nauki. Uczestnicy spotkania mieli rozdzielić 100 punktów pomiędzy maksymalnie 8 najważniejszych ich zdaniem cech miejsc pracy. Poniżej przedstawiono wyniki zgłoszonych preferencji.

Tabela 3. Podział preferencji interesariuszy w zakresie pożądanych cech miejsc pracy wysokiej jakości w woj. wielkopolskim

Ważność cech	Oceniana cecha	Średnia ocen
Cechy uznane za ważne	1. DOCHÓD Z PRACY	11,2
	2. TRWAŁOŚĆ	9,8
	3. PRACA ETATOWA Z ZUS-EM	8,3
	4. SZYBKI WZROST BRANŻY	7,9
	5. KOMFORT PRACY	7,2
	6. WYSOKA OCENA PRACODAWCY	6,3
	7. PRACA WYMAGAJĄCA ODPOWIEDZIALNOŚCI I INICJATYWY	5,6
	8. PRACA NAUKOWA I B+R	5,0
Cechy uznane za średnio ważne	9. WYSOKA PRZYDATNOŚĆ PRACY DLA SPOŁECZEŃSTWA	4,6
	10. INNOWACYJNOŚĆ MIEJSCA PRACY	4,1
	11. PRACA WYMAGAJĄCA SPECJALISTYCZNEGO WYKSZTAŁCENIA	4,1
	12. PRACA W CHARAKTERZE PRZEDSIĘBIORCY	4,0
Cechy uznane za mniej ważne	13. PRACA DLA KOBIET W OKRESIE WYCHOWANIA DZIECI	3,7
	14. PRACA Z NAJNOWSZYMI TECHNOLOGIAMI	3,3
	15. PRACA W SEKTORZE PUBLICZNYM	3,3
	16. PRACA O DUŻEJ SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI	2,4

Ważność cech	Oceniana cecha	Średnia ocen
Cechy uznane za mniej ważne	17. DUŻE KORZYŚCI POZAPŁACOWE ALE FINANSOWE	2,4
	18. PRACA NA STANOWISKU KIEROWNICZYM	1,7
	19. PRACA Z VIP-AMI I CUDZOZIEMCAMI	1,7
	20. PRACA W WOLNYCH ZAWODACH	1,1
	21. PRACA W SPECJALISTYCZNYM PRZEMYSŁE	1,1
	22. NISKA ROTACYJNOŚĆ	0,6
	23. PRACA STOSOWNA DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	0,6
	24. RENTOWNOŚĆ PRACY	0,0

Źródło: Opracowanie własne.

Przyjęto, że do wzorca wstępnie zostanie zakwalifikowanych 12 cech, z których osiem będzie ważnych, a cztery będą średnio ważne (otrzymały co najmniej 4% wskazań preferencji interesariuszy).

We wzorcu miejsca pracy dla województwa wielkopolskiego silnie wybijają się cecha dochodowości pracy. Istotnymi elementami wzorca są też trwałość miejsca pracy i praca etatowa z ZUS-em. Cechy te charakteryzują dobrze płatne, stabilne miejsca pracy. Bardzo ważną cechą jest również szybki wzrost branży, w której jest się zatrudnionym, co z reguły zapewnia możliwości szybkiego awansu zawodowego i finansowego. Interesariusze zwracają również uwagę na komfort pracy, co wskazuje, że warunki pracy również odgrywają znaczącą rolę. Ponadto duże znaczenie ma wysoka ocena pracodawcy, która z kolei jest rękojmą stabilności pracy i traktowania pracowników z szacunkiem.

Wśród cech wskazanych jako ważne, warto również podkreślić odpowiedzialność i inicjatywę, które są szczególnie związane z tradycjami gospodarczymi Wielkopolski, ale obrazują również dużą skłonność i umiejętność ponoszenia odpowiedzialności oraz podejmowania się trudniejszych zadań. Ostatnią cechą, którą badani uznali za ważną, była praca naukowa i B+R, co obrazuje rosnące przekonanie, że również rozwój naukowy i innowacyjny jest w stanie przynieść znaczące korzyści z pracy.

Wśród cech średnio ważnych, przyjętych do wzorca jako uzupełniające, ujęto takie cechy, jak:

- wysoka przydatność pracy dla społeczeństwa,
- innowacyjność miejsca pracy,
- praca wymagająca specjalistycznego wykształcenia,
- praca w charakterze przedsiębiorcy.

Cechy te obrazują pożądaną, ale niekonieczny charakter pracy innowacyjnej oraz cieszącej się poważaniem i przydatnością społeczną. Ważnym czynnikiem jest również możliwość wykorzystania w trakcie wykonywania obowiązków zawodowych nabytego specjalistycznego wykształcenia. Dla mniejszej liczby badanych ważnym elementem jest także możliwość podjęcia działalności przedsiębiorczej w zakresie zielonej gospodarki. Poniżej wymieniono elementy opisu wzorca z punktu widzenia oczekiwań pracownika zielonego rynku pracy.

Tabela 4. Wzorzec miejsca pracy z punktu widzenia pracownika

Cecha wzorca miejsc pracy	Opis w odniesieniu do zielonych miejsc pracy
1. DOCHÓD Z PRACY	Zielone miejsca pracy powinny przynosić satysfakcjonujące dochody wynikające z organizacji ich w takich modelach ekonomicznych, które zapewniają trwałość dodatnich wyników ekonomicznych przedsiębiorstw i ich wysokiej efektywności, co przekłada się na poziom wynagrodzeń pracowników. W odniesieniu do zielonych miejsc pracy może to oznaczać oparcie jednostek gospodarczych, które zajmują się zieloną gospodarką, na samofinansowaniu (docelowo).
2. TRWAŁOŚĆ	Wspieranie zielonego rynku pracy może być działalnością akcyjną i powinno pomagać tworzyć miejsca pracy funkcjonujące długo, przynajmniej kilka lat.
3. PRACA ETATOWA Z ZUS-EM	Pracownicy oczekują stałych miejsc pracy, a nie pracy sezonowej czy tymczasowej. Pomimo sezonowości wielu zajęć związanych z zielonym rynkiem pracy, chcą mieć zagwarantowane zajęcie przez cały rok. Ponadto oczekują opłacenia ubezpieczeń społecznych, co zapewnia stabilizację zatrudnienia.
4. SZYBKI WZROST BRANŻY	Pracownicy chcą pracować w tych dziedzinach gospodarki, które charakteryzują się szybkim wzrostem, przy czym zielone dziedziny gospodarki, ze względu na ich ważność dla społeczeństwa mogą uzyskać większe priorytety rozwojowe. Większa możliwość awansu zawodowego w tego typu branżach.
5. KOMFORT PRACY	Komfort pracy jest ważnym deskryptorem miejsca pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy. Mogą tutaj wchodzić w grę warunki pracy ale także jej estetyka, dobry klimat pracowniczy oraz wykorzystywanie wydajnego i ergonomicznego sprzętu. Większość zielonych miejsc pracy takie możliwości stwarza.
6. WYSOKA OCENA PRACODAWCY	Pracownicy oczekują, że ich pracodawca będzie cieszył się dobrą reputacją i charakteryzował się poszanowaniem pracowników. Do wysokiej oceny pracodawcy można zaliczyć również realizowanie przez niego innowacyjnych tematów, w tym z zielonej gospodarki.
7. PRACA WYMAGAJĄCA ODPOWIEDZIALNOŚCI I INICJATYWY	W coraz większym stopniu pracownicy chcą ponosić odpowiedzialność za swoją pracę i chcą aby przyczyniała się ona do sukcesu firmy. W dziedzinie zielonej gospodarki te elementy są jeszcze ważniejsze.
8. PRACA NAUKOWA I B+R	Preferencja pracy naukowej i B+R może być wyrazem narastającego przekonania, że praca oparta na własnej kreatywności może na dłuższą metę przynosić trwałe korzyści. Stąd tak duża preferencja dla B+R. Jest to szczególnie ważne w zakresie zielonej gospodarki, w ramach której należy wypracowywać własne modele, a nie tylko naśladować odtwórczo innych.

Cecha wzorca miejsc pracy	Opis w odniesieniu do zielonych miejsc pracy
9. WYSOKA PRZYDATNOŚĆ PRACY DLA SPOŁECZEŃSTWA	Jest to cecha związana ze społeczną odpowiedzialnością miejsca pracy, która to cecha jest szczególnie istotna w zielonej gospodarce. Tutaj występuje jako cecha średnio ważna.
10. INNOWACYJNOŚĆ MIEJSCA PRACY	Innowacyjność miejsc pracy jest szczególnie istotna dla dobrze wykształconych pracowników i będzie bardzo ważna w zakresie innowacyjnej zielonej gospodarki.
11. PRACA WYMAGAJĄCA SPECJALISTYCZNEGO WYKSZTAŁCENIA	Preferencja tej cechy wskazuje na konieczność wykorzystania wyuczonych specjalności pracowników.
12. PRACA W CHARAKTERZE PRZEDSIĘBIORCY	Średnia preferencja związana z tym, że wiele nowych miejsc pracy w zakresie zielonej gospodarki będzie stwarzało nowe możliwości prowadzenia nowego biznesu.

Źródło: Opracowanie własne.

Poniżej wymieniono potencjalne konsekwencje przyjęcia przez województwo wielkopolskie wzorca PWJ ZRP dla polityki gospodarczej.

Tabela 5. Wzorzec miejsca pracy z punktu widzenia polityki gospodarczej w zakresie zielonej gospodarki

Cecha wzorca pracy wysokiej jakości	Możliwe konsekwencje dla polityki gospodarczej stosowanej wobec zielonej gospodarki
1. DOCHÓD Z PRACY	Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i dziedzin o dużej efektywności ekonomicznej.
2. TRWAŁOŚĆ	Preferowanie tworzenia miejsc pracy o dużej trwałości.
3. PRACA ETATOWA Z ZUS-EM	Preferowanie stałej pracy a nie pracy czasowej w ograniczonym wymiarze itp.
4. SZYBKI WZROST BRANŻY	Przyciąganie do regionu dziedzin stanowiących bieguny wzrostu oraz rozwijanie istniejących biegunów wzrostu.
5. KOMFORT PRACY	Dbałość o zapewnienie pracownikom wysokiej jakości środowiska pracy, zwłaszcza w przemysłach specjalistycznych.
6. WYSOKA OCENA PRACODAWCY	Dbanie o jakość nowych inwestycji, unikanie lokalizacji inwestycji o bardzo niskim prestiżu.
7. PRACA WYMAGAJĄCA ODPOWIEDZIALNOŚCI I INICJATYWY	Silna promocja przedsiębiorczości, zwłaszcza na obrzeżach rozwoju gospodarczego.
8. PRACA NAUKOWA I B+R	Stwarzanie pól rozwojowych i prowadzenie zamówień na B+R.
9. WYSOKA PRZYDATNOŚĆ PRACY DLA SPOŁECZEŃSTWA	Budowa przekonania wśród społeczeństwa, że zielona gospodarka jest przydatna.

Cecha wzorca pracy wysokiej jakości	Możliwe konsekwencje dla polityki gospodarczej stosowanej wobec zielonej gospodarki
10. INNOWACYJNOŚĆ MIEJSCA PRACY	Preferowanie miejsc pracy oferujących dostęp do najnowszych technologii, wymagających kreatywności i innowacyjności.
11. PRACA WYMAGAJĄCA SPECJALISTYCZNEGO WYKSZTAŁCENIA	Lokowanie w województwie tych przedsiębiorstw, które bezpośrednio mogą korzystać z pracy absolwentów wyższych uczelni.
12. PRACA W CHARAKTERZE PRZEDSIĘBIORCY	Stwarzanie nowych możliwości otwierania biznesu w nowych dziedzinach zielonej gospodarki.

Źródło: Opracowanie własne.

Bibliografia:

Publikacje zwarte:

1. *Environmental Goods and Services Sector In Poland*, GUS, Warszawa-Białystok 2008.
2. *Low Carbon Economy for the West Midlands: A synthesis report*, maj 2009.
3. *Measuring the Green Economy*, US Department of Commerce, Washington 2010.
4. *The environmental goods and services sector. A data collection handbook*, Eurostat, 2009.

Materiały internetowe:

1. www.biomassenergycentre.org.uk

2

Miejsce zielonej gospodarki w strukturze gospodarki Wielkopolski

---

doszobqurki! M!ε!kobo!zki!
doszobqurki! w z!rurk!ur!zε
M!ε!z!zε z!ε!ouε!

2.1. Ocena skali zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w zależności od definicji

---

2.1.1. Skala zielonej gospodarki według polskiej definicji funkcjonalnej

---

Brak precyzyjnego określenia pojęcia „zielona gospodarka” skłonił autorów do przyjęcia „definicji pomiarowej”. W konsekwencji ocena skali zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w strukturze gospodarki Wielkopolski sprowadza się do wieloaspektowej oceny, w której wyniki szacunków przedstawiane są wariantowo. W niniejszym opracowaniu za podstawę przyjęto definicję wąską, jednak w kilku miejscach przytoczono wyniki dla definicji szerszej (zagadnienia definicyjne zielonej gospodarki zostały omówione w rozdziale 1 opracowania). W tej części opracowania uwzględnione zostały dziedziny, które w opinii autorów powinny wejść w zakres zielonej gospodarki. Ostatecznie z zaproponowanej puli 30 dziedzin, ze względu na możliwości statystyczne, pozostało 17.

Opierając się na danych uzyskanych z GUS, przeanalizowano skalę i znaczenie zielonej gospodarki w województwie wielkopolskim. Analizą zostały objęte dane z lat 2000-2009, które można było uzyskać z WUS. Niestety, nawet w przypadku 17 dziedzin gospodarki, dla których dane były dostępne, również w pojedynczych latach pojawiał się problem z dostępnością danych. Z tego samego względu - nie przeprowadzono analizy w rozbiu na Metropolię Poznańską i Powiaty Wielkopolski - za dużo było braków w poszczególnych latach, aby taka analiza miała większą wartość merytoryczną.

W celu dokonania oceny skali zielonej gospodarki województwa wielkopolskiego, autorzy postanowili odnieść uzyskane dane statystyczne, dotyczące dziedzin uznanych za „zielone”, do danych dotyczących całego województwa w takich zakresach, jak:

- przychody ze sprzedaży,
- wartość majątku trwałego,
- oraz wartość zysku brutto.

Dodatkowo przedstawiono skalę zielonej gospodarki w Wielkopolsce, porównując zatrudnienie w regionie z zatrudnieniem w zielonych dziedzinach.

Przychody ze sprzedaży w zielonych dziedzinach gospodarki Wielkopolski

Określenia skali zielonej gospodarki Wielkopolski na podstawie wartości sprzedaży ogółem dokonano w oparciu o dane dla całego województwa, dotyczące przychodów, kosztów i wyników finansowych przedsiębiorstw, a w szczególności przychodów netto ze sprzedaży produktów (wyrobów i usług) oraz przychodów netto ze sprzedaży towarów i materiałów przedsiębiorstw. Uwzględniono dane z pierwszego i ostatniego roku przeprowadzonej analizy, czyli z lat 2000 i 2009. Z dostępnych danych wynika, że w 2000 r. w województwie wielkopolskim przychody przedsiębiorstw ze sprzedaży wynosiły 99.790,7 mln zł, natomiast w roku 2009 – 240.666 mln zł¹¹.

Szacując skalę zielonej gospodarki Wielkopolski na podstawie sprzedaży ogółem w zielonych dziedzinach w 2000 r. (6.913,5 mln zł) oraz w 2009 r. (13.090,8 mln zł), można stwierdzić, że jest ona niewielka i zmniejsza się, ponieważ wynosiła odpowiednio 6,9% w 2000 r. oraz 5,4% w 2009 r. Liczby te wynikają z niepełnych danych – dla roku 2000 sprzedaż wyliczono na podstawie 13 z 17 zielonych dziedzin, a dla roku 2009 na podstawie 16 z 17 dziedzin. Co więcej, sprzedaż w zielonych dziedzinach w Wielkopolsce jest zdominowana przez jeden rodzaj działalności - sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu¹², w której zarówno w 2000 r., jak i 2009 r. odnotowano najwyższą sprzedaż ogółem. Sprzedaż ta stanowiła odpowiednio 4,5% (2000 r.) i 3,8% (2009 r.) gospodarki regionu, co jest dosyć istotną część. Wartość przychodów ze sprzedaży w wybranych dziedzinach przedstawia wykres 1.

Zarówno w Metropolii Poznańskiej, jak i Powiatach Wielkopolski największą sprzedaż w 2000 r. i w 2009 r. odnotowano w sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu. W obydwu wspomnianych latach kilkakrotnie przewyższała ona wartość sprzedaży w każdej innej zielonej dziedzinie.

11 Obliczenia własne na podst.: *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w20_01.pdf oraz *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2004, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w20_01.pdf

12 W skład tej dziedziny wchodzi cała gama przedsiębiorstw, które zajmują się głównie handlem hurtowym materiałami budowlanymi a także złomem. Zarówno produkcja materiałów budowlanych, wykorzystywanych w nowoczesnym budownictwie, jak i obrót złomem mogą być bez wątpienia zaliczane do zielonej gospodarki. W ramach „sprzedaży hurtowej półproduktów” mogą znajdować się wszelkiego rodzaju inne dobra, które służą do dalszej produkcji, czy to przemysłowej czy rolniczej. Bardzo interesującą częścią tego sektora są przedsiębiorstwa zajmujące się obrotem złomem. Według ocen Ministerstwa Finansów w sferze obrotu złomem dochodzi do licznych nadużyć związanych z tworzeniem sztucznych obrotów oraz eksportu w celu wyłudzenia podatku VAT. W związku ze zdecentralizowanym systemem skupu metali w Polsce istnieje też duże prawdopodobieństwo wykorzystania tej branży do prania brudnych pieniędzy. Wszystkie te nielegalne działania dokonywane są pod przykrywką legalnej działalności i przy tworzeniu wiarygodnie wyglądającej dokumentacji, w tym również statystycznej. Z tego też względu należy z pewną ostrożnością podchodzić do danych GUS w tej dziedzinie, mimo, że są to dane oficjalne.

Wykres 1. Wartość przychodów ze sprzedaży w mln złotych w 2009 roku w wybranych zielonych dziedzinach gospodarki Wielkopolski

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Wartość majątku trwałego w zielonych dziedzinach gospodarki Wielkopolski

Oszacowanie wielkości zielonej gospodarki Wielkopolski na podstawie wartości majątku trwałego następuje z pewnymi trudnościami z powodu braku dostępu do właściwych danych. Do oszacowań przyjęto zatem założenie, że wartość majątku trwałego przedsiębiorstw całego województwa w 95% składa się z wartości brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach. Oszacowanie przeprowadzono na podstawie danych statystycznych dotyczących Województwa Wielkopolskiego, a w szczególności wartości brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach (dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9; bieżące ceny ewidencyjne; stan w dniu 31 XII) z pierwszego i ostatniego roku przeprowadzanej analizy, czyli z lat 2000 i 2009. Z oszacowania przeprowadzonego na podstawie dostępnych danych wynika, że w 2000 r. wartość majątku trwałego przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim wyniosła 70.481,2 mln zł, natomiast w roku 2009 – 122.721,8 mln zł¹³.

Wielkość zielonej gospodarki Wielkopolski (szacowana na podstawie wartości majątku trwałego zielonych dziedzin w odniesieniu do całej gospodarki) jest porównywalna do udziału wartości sprzedaży zielonych dziedzin w sprzedaży ogółem przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim. W przeciwieństwie jednak do sprzedaży, wartość majątku trwałego w zielonych dziedzinach z czasem uległa zwiększeniu. W 2000 r. wartość majątku trwałego zielonych dziedzin

¹³ Obliczenia własne na podst.: *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w22_06.pdf oraz *Inwestycje i środki trwałe w województwie wielkopolskim w latach 2000-2008*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, s. 30, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_inwestycje00_08.pdf

Wielkopolski wynosiła 2.965,3 mln zł, co stanowiło 4,2% wartości majątku trwałego przedsiębiorstw całego województwa, natomiast w roku 2009 majątek trwały zielonych dziedzin Wielkopolski osiągnął wartość 6.443,2 mln zł, co stanowiło 5,3% wartości majątku trwałego przedsiębiorstw regionu. Można przypuszczać, że faktyczna skala zielonej gospodarki określana wartością majątku trwałego jest większa, ponieważ w obliczeniach dotyczących roku 2000 nie uwzględniono danych z sześciu (na 17) dziedzin, a roku 2009 – z jednej dziedziny (na 17).

Uwzględniając dziedzinę, która w rozpatrywanych latach 2000 i 2009 na tle innych zielonych rodzajów działalności dysponowała majątkiem trwałym o najwyższej wartości, to jest: pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody, widać, że w 2000 r. majątek trwały o wartości 1.037,9 mln zł odnotowany w jednostkach prowadzących ten rodzaj działalności stanowił niespełna 1,5% wartości majątku trwałego przedsiębiorstw całego regionu, ale w 2009 r. osiągnął już wartość 3.083,8 mln zł i tym samym wzrósł do poziomu 2,5% wartości majątku trwałego przedsiębiorstw całego regionu. Z powyższego porównania widać, że niemal połowa majątku trwałego przedsiębiorstw prowadzących działalność w zielonych dziedzinach w województwie skupiona jest tylko w jednym obszarze, co nie jest korzystne.

Wartość zysku brutto w zielonych dziedzinach gospodarki Wielkopolski

Określenie skali zielonej gospodarki Wielkopolski na podstawie wartości zysku brutto jest możliwe, jednak z powodu braku dostępu do właściwych danych w interesujących nas latach wymaga oszacowań. Na podstawie dostępnych danych z lat 2005, 2010 i 2011 w zakresie przychodów, kosztów i wyników finansowych przedsiębiorstw województwa wielkopolskiego, a w szczególności dotyczących wyników finansowych brutto i zysków brutto przedsiębiorstw można stwierdzić, że wynik finansowy brutto stanowił od około 82% do 88,5% zysku brutto w poszczególnych latach. Dla dalszych oszacowań zysku brutto przedsiębiorstw regionu w latach 2000 i 2009, przyjęto średni wskaźnik 85% (tzn. przyjęto, że wynik finansowy brutto stanowił 85% zysku brutto przedsiębiorstw). Na podstawie dostępnych danych dotyczących jedynie wyniku finansowego brutto w podanych latach, oszacowano zysk brutto przedsiębiorstw województwa wielkopolskiego w latach 2000 i 2009 odpowiednio na: 2.743,6 mln zł i 16.178,5 mln zł.¹⁴

Oszacowanie skali zielonej gospodarki Regionu Wielkopolski na podstawie udziału wartości zysku brutto zielonych dziedzin w wartości zysku brutto przedsiębiorstw województwa pozwala stwierdzić, że była ona stosunkowo wysoka, jednak od roku 2000 do 2009 r. jej udział procentowy znacznie spadł. W 2000 r. zysk brutto w zielonych dziedzinach w Wielkopolsce wynosił 191,7 mln zł i stanowiło to 7% wartości zysku brutto osiągniętego przez przedsiębiorstwa województwa, natomiast w 2009 r. udział zielonych rodzajów działalności w zysku brutto wypracowanym przez przedsiębiorstwa regionu spadł do poziomu 3,6%, (przy zysku brutto w zielonych jednostkach 575,2 mln zł). Należy jednak podkreślić, że uzasadnione jest przypuszczenie, że faktyczny spadek wartości zysku brutto jednostek działających w zielonej gospodarce był jesz-

¹⁴ Obliczenia własne na podst.: *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2012*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2012, s. 355, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_rocznik2012.pdf; *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w22_06.pdf oraz *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2004, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w20_01.pdf

cze większy, ponieważ brakuje danych w odniesieniu do 8 na 17 dziedzin dotyczących 2000 r. oraz brakuje danych w przypadku 4 na 17 dziedzin z roku 2009.

Trzeba przyznać, że udział zielonej dziedziny, tj. sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu, która w 2000 r. (97,7 mln zł zysku brutto) i w 2009 r. (317,6 mln zł zysku brutto) wśród zielonych dziedzin odnotowała najwyższy w województwie poziom zysku brutto, mimo, że spadł on z 3,6% w 2000 r., do niemal 2% w 2009 r., nadal był dosyć istotny. Oznacza to, że większość zysku brutto w zielonych przedsiębiorstwach wielkopolskich wypracowano właśnie w tym obszarze.

Przeciętne¹⁵ zatrudnienie w zielonych dziedzinach Wielkopolski

---

O skali zielonej gospodarki Regionu Wielkopolski może także świadczyć udział zatrudnienia w zielonych dziedzinach w stosunku do zatrudnienia ogółem w województwie wielkopolskim. W latach 2000-2009 udział zatrudnienia w zielonych dziedzinach gospodarki Wielkopolski w zatrudnieniu ogółem zmniejszał się. W 2000 r. kształtował się na poziomie 4,6% i po niewielkim wzroście w 2003 r. (do 4,8%), spadł w roku 2009 do 3,9%¹⁶. Bardziej szczegółowe dane przedstawia tabela 1.

---

¹⁵ Przeciętne w roku.

¹⁶ Na podstawie danych statystycznych *Praca, dochody ludności - dane wojewódzkie*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w06_06.pdf, *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w06_05.pdf (w latach 2000, 2002, 2003 - dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez zatrudnionych za granicą).

Tabela 1. Zatrudnienie w zielonych dziedzinach w woj. wielkopolskim na tle przeciętnego zatrudnienia w latach 2000-2009

Kategoria/rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zatrudnienie w zielonych dziedzinach RAZEM	33.393	34.401	33.137	33.308	35.699	37.658	38.347	38.748	39.063	39.597
Zatrudnienie w: uprawach i hodowlach roślinnych i zwierzęcych i odpowiadające im dzia- łania pomocnicze oraz stajni (S115)	7.181									
Zatrudnienie w: polach, lasach i ogrodnictwie i ogrodnictwie wewnątrz (430)	4.137									4.844
Przeciętne zatrudnienie w woj. wielkopolskim 00	731.532	678.308	685.319	683.881	683.154	683.881	683.818	678.003	678.003	681.498
Wskaźnik zatrudnienia w zielonych dziedzinach w woj. wielkopolskim	4,6	4,9	4,8	4,8	4,4	4,3	4,1	3,8	3,8	3,8
Wskaźnik zatrudnienia w uprawach i hodowlach roślinnych i zwierzęcych i odpowiadających im działaniach pomocniczych oraz stajni (S115) w zatrudnieniu ogólnym w %	1									0,8
Wskaźnik zatrudnienia w polach, lasach, ogrodnictwie i ogrodnictwie wewnątrz (430) w zatrudnieniu ogólnym w %	0,6									0,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

W tabeli 1 widać, że dwie wymienione wcześniej dziedziny w 2009 r. zapewniały najwięcej miejsc pracy, co stanowiło około 36% miejsc na zielonym rynku pracy w Wielkopolsce. Warto wspomnieć, że przeprowadzony w oparciu o dane GUS szacunek udziału zielonego sektora gospodarki w gospodarce regionu w 2009 roku dla 30 dziedzin PKD wykazał wskaźnik udziału 7,2% w ogólnym zatrudnieniu regionu. Jednak i ten wskaźnik pomija np. pasażerski transport publiczny (brak dostępnych danych).

2.1.2. Oszacowanie skali zielonej gospodarki Wielkopolski według metodologii UNEP

Metodologia *United Nations Environmental Programme* (UNEP)¹⁸ zaproponowana w 2011 r. w raporcie pt. *Towards a Green Economy*¹⁹ obejmuje kluczowe sektory dla rozwoju zielonej gospodarki, takie jak: rolnictwo, budownictwo, energetyka, rybołówstwo, leśnictwo, przemysł efektywny energetycznie, turystyka, transport, gospodarka odpadami i zasobami wodnymi. Stosując to kryterium przykładowo w województwie podlaskim ponad 26% przedsiębiorstw zalicza się do obszaru zielonej gospodarki²⁰. Gdyby taką analogię zastosować w przypadku województwa wielkopolskiego, okazałoby się, że w zielonej gospodarce działa około 98 tysięcy przedsiębiorstw, co daje nieco ponad 25% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w rejestrze Regon na koniec 2012 r.

Tabela 2. Udział zielonej gospodarki w gospodarce Wielkopolski według metodologii UNEP

L.p.	Sekcje gospodarki (rok 2012)	Liczba podmiotów (stan na 31.12.2012 r.)
1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.	13.905
2	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.	656
3	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja.	1.412
4	Budownictwo.	49.874
5	Zakwaterowanie i gastronomia.	9.201
6	Transport i gospodarka magazynowa.	22.978
7	Liczba przedsiębiorstw ogółem.	387.977
	Udział przedsiębiorstw z zielonej gospodarki:	SUMA (1-6)/7 = 98.026, tj. 25,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze Regon w województwie wielkopolskim”, 2012 r., Informacje i Opracowania Statystyczne, Poznań 2013, tablica 2.

Jeszcze wyższe szacunki wielkości zielonej gospodarki uzyskano analizując liczbę zatrudnionych osób. Okazało się, że w województwie podlaskim w sektorach zielonej gospodarki pracowało ponad 50% ogółu zatrudnionych. Z kolei analiza liczby pracujących w województwie wielkopolskim wykazała, że według omawianej metodologii w dziedzinach uznanych za „zielone” zatrudnionych jest 31,5% osób pracujących na koniec 2012 r. Wydaje się, że takie podejście

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Na podstawie tej metodologii przeprowadzono szczegółową analizę zielonych miejsc pracy w woj. podlaskim. *Analiza regionalna przedsiębiorstw w zakresie zapotrzebowania na zawody związane z zieloną gospodarką, w tym zielone miejsca pracy*, Wojewódzki Urząd Pracy, Białystok 2011.

¹⁹ W stronę zielonej gospodarki, <http://www.unep.org/greeneconomy>

²⁰ *Analiza...*, op. cit., s. 49.

jest jednak zbyt szerokie, bo pod analizowanymi sekcjami kryją się bardzo zróżnicowane rodzaje działalności (w praktyce – nie tylko są to sekcje „zielone”).

Tabela 3. Udział zielonej gospodarki w gospodarce Wielkopolski według metodologii UNEP z uwzględnieniem liczby pracujących²¹

L.p.	Sekcje gospodarki (rok 2012)	Pracujący (stan na 31.12.2012 r.)
1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.	212819
2	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.	13579 ²²
3	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja.	13579 ²³
4	Budownictwo.	91686
5	Zakwaterowanie i gastronomia.	21113
6	Transport i gospodarka magazynowa.	75403
7	Liczba pracujących ogółem:	1357954

Źródło: Opracowanie własne na podst., „Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2013”, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2013, tabl. 5 (81), s. 144 oraz „Mały Rocznik Statystyczny Polski 2013”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa rok LVI, tabl. 4 (86), s. 146.

Z kolei z analizy danych dotyczących średniorocznego zatrudnienia w 2012 r. w województwie wielkopolskim wynika, że w „zielonych” dziedzinach przeciętne zatrudnienie wynosiło około 18%.

Tabela 4. Udział zielonej gospodarki w gospodarce Wielkopolski według metodologii UNEP z uwzględnieniem przeciętnego zatrudnienia

L.p.	Sekcje gospodarki (rok 2012)	Przeciętne zatrudnienie (2012 r.)
1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.	24452
2	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.	14683 ²⁴
3	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja.	13704 ²⁵
4	Budownictwo.	65775

²¹ Dane sekcji są w niedużym stopniu nazewnictwo zmienione w relacji do badania UNEP ale w uproszczeniu można przyjąć, że reprezentują te same dziedziny. Uwaga ta ma zastosowanie do kolejnych trzech tabel tego rozdziału.

²² Oszacowanie własne autora. Z powodu braku danych dla Wielkopolski do oszacowań przyjęto wartości średnie dla Polski tj.: udział liczby pracujących w sekcji „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę” (143,3 tys.) w liczbie pracujących ogółem (14.213,4 tys.) – 1%.

²³ Oszacowanie własne autora. Z powodu braku danych dla Wielkopolski przyjęto wartości średnie dla Polski tj.: udział liczby pracujących w sekcji „Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja” (143,2 tys.) w liczbie pracujących ogółem (1.4213,4 tys.) – 1%.

²⁴ Oszacowanie własne autora. Z powodu braku danych dla Wielkopolski do oszacowań przyjęto wartości średnie dla Polski tj.: udział przeciętnego zatrudnienia w sekcji „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę” (146,4 tys.) w przeciętnym zatrudnieniu ogółem (9.787,3 tys.) – 1,5%.

²⁵ Oszacowanie własne autora. Z powodu braku danych dla Wielkopolski do oszacowań przyjęto wartości średnie dla Polski tj.: udział przeciętnego zatrudnienia w sekcji „Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja” (137,1 tys.) w przeciętnym zatrudnieniu ogółem (9.787,3 tys.) – 1,4%.

L.p.	Sekcje gospodarki (rok 2012)	Przeciętne zatrudnienie (2012 r.)
5	Zakwaterowanie i gastronomia.	12109
6	Transport i gospodarka magazynowa.	47017
7	Przeciętne zatrudnienie ogółem.	978874

Źródło: Opracowanie własne na podst., „Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2013”, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2013, tabl. 7 (83), s. 146-147 oraz „Mały Rocznik Statystyczny Polski 2013”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa rok LVI, tabl. 7 (89), s. 151.

W raporcie „Analiza regionalna przedsiębiorstw w zakresie zapotrzebowania na zawody związane z zieloną gospodarką, w tym zielone miejsca pracy”, wydanym przez WUP w Białymstoku²⁶ zaproponowano (przy wykorzystaniu metody delfickiej) wliczenie do zielonej gospodarki następujących sektorów: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, przetwórstwo przemysłowe, wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych, dostawę wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związaną z rekultywacją, budownictwo, transport, turystykę, handel hurtowy i detaliczny oraz administrację publiczną. Biorąc pod uwagę tak szerokie podejście okazuje się, że przykładowo w województwie mazowieckim do zielonej gospodarki można zaliczyć ponad 55% działających podmiotów, a w województwie wielkopolskim niemal 53%. W tym wypadku wydaje się, że jest to wartość zbyt duża.

Przyjmując opisany podział można także spróbować ocenić skalę zielonej gospodarki województwa wielkopolskiego, biorąc pod uwagę liczbę nowo zarejestrowanych podmiotów. Poniższa tabela zawiera liczby nowych „zielonych” podmiotów, które zostały zarejestrowane w urzędach statystycznych w województwie wielkopolskim w 2012 r.

Tabela 5. Liczba nowo rejestrowanych podmiotów w sekcjach zielonej gospodarki Wielkopolski

Lp.	Sekcje gospodarki (rok 2012)	Liczba podmiotów (stan na 31.12.2012 r.)
1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.	754
2	Przetwórstwo przemysłowe.	2544
3	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych.	107
4	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja.	128
5	Budownictwo.	5143
6	Zakwaterowanie i gastronomia.	1086
7	Transport i gospodarka magazynowa.	1665
8	Handel; naprawa pojazdów samochodowych.	9088
9	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.	10
	SUMA	20525

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze Region w województwie wielkopolskim”, 2012 r., Informacje i Opracowania Statystyczne, Poznań 2013, tablica 4.

²⁶ Analiza..., op. cit.

Uwzględniając, że w 2012 r. w województwie wielkopolskim zarejestrowanych zostało 35.353 nowych podmiotów, okazuje się, że w ramach bardzo szeroko pojętej zielonej gospodarki proporcja nowych „zielonych” podmiotów jest jeszcze większa niż udział tego wycinka w całej gospodarce Wielkopolski, ponieważ wynosi 58%.

Biorąc pod uwagę analizę liczby podmiotów wyrejestrowanych widać, że sytuacja sektora zielonych technologii w województwie wielkopolskim jest znacznie gorsza niż ogółu podmiotów w tym regionie. W 2012 r. wyrejestrowanych zostało ogółem 24.255 przedsiębiorstw w województwie wielkopolskim, w tym z analizowanego obszaru pochodziło 17.138 podmiotów, co stanowiło ponad 70% całkowitej liczby wyrejestrowanych firm.

Tabela 6. Liczba wyrejestrowanych podmiotów w sekcjach zielonej gospodarki w Wielkopolsce

Lp.	Sekcje gospodarki (rok 2012)	Liczba podmiotów (stan na 31.12.2012 r.)
1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.	308
2	Przetwórstwo przemysłowe.	2110
3	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych.	16
4	Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja.	61
5	Budownictwo.	4112
6	Zakwaterowanie i gastronomia.	822
7	Transport i gospodarka magazynowa.	1503
8	Handel hurtowy i detaliczny.	8194
9	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne.	12
	SUMA	17138

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze Region w województwie wielkopolskim”, 2012 r., Informacje i Opracowania Statystyczne, Poznań 2013, tablica 6.

Przeprowadzone oszacowania skali zielonej gospodarki Wielkopolski oparte na metodologii UNEP wskazują na bardzo wysokie udziały zielonej gospodarki w gospodarce tego regionu, ale budzą poważne wątpliwości interpretacyjne. Nie pokazują zbyt dużego związku pomiędzy daną dziedziną, a spełnianiem konkretnych kryteriów zielonej gospodarki. Budowanie polityki wsparcia w oparciu o tak szerokie ramy wydaje się ryzykowne i może być problematyczne.

2.1.3. Podsumowanie oceny skali zielonej gospodarki w Wielkopolsce

Przeprowadzone analizy i oszacowania uprawniają do stwierdzenia, że skala zielonej gospodarki Wielkopolski jest stosunkowo wysoka. Chociaż w trzech (spośród czterech) podanych przeglądowi kategoriach danych statystycznych skala spadła w 2009 r. (w porównaniu z rokiem 2000), nadal jest znaczna i kształtuje się następująco:

Tabela 7. Skala zielonej gospodarki Wielkopolski, najważniejsze wskaźniki, 2000 i 2009²⁷

Kategoria/rok	2000	2009
	w %	w %
Udział sprzedaży ogółem w zielonych dziedzinach w sprzedaży przedsiębiorstw województwa.	6,9	5,4
Udział wartości majątku trwałego zielonych dziedzin w sprzedaży przedsiębiorstw województwa.	4,2	5,3
Udział wartości zysku brutto zielonych dziedzin w wartości zysku brutto przedsiębiorstw województwa.	7,0	3,6
Udział zatrudnienia w zielonych dziedzinach w przeciętnym zatrudnieniu przedsiębiorstw województwa.	4,6/	3,9/7,2 ²⁸
Udział wypracowanej przez sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu wartości sprzedaży w sprzedaży przedsiębiorstw województwa.	4,5	3,8
Udział wypracowanej przez pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody wartości majątku trwałego w majątku trwałym przedsiębiorstw województwa.	1,5	2,5
Udział wypracowanej przez sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu wartości zysku brutto w wartości zysku brutto przedsiębiorstw województwa.	3,6	2,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Reasumując można wnioskować, że skala zielonej gospodarki Wielkopolski kształtuje się na poziomie 4-6% gospodarki regionu, zależnie od tego, na jakich kategoriach danych opieramy oszacowania. Godne odnotowania są dwie zielone dziedziny, które pod względem wartości sprzedaży ogółem, wartości majątku trwałego, wartości zysku brutto oraz zatrudnienia wyraźnie pozytywnie wyróżniają się spośród pozostałych zielonych dziedzin w Wielkopolsce. Są to:

- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu,
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody.

Z drugiej strony, tak znaczne zdominowanie zielonej gospodarki w Wielkopolsce przez wymienione dziedziny może niepokoić, a jednocześnie być sygnałem ostrzegawczym i bodźcem do podjęcia działań, mających na celu uzyskanie większego zróżnicowania i bardziej równomiernego rozłożenia wartości sprzedaży, majątku trwałego, zysku brutto oraz zatrudnienia w poszczególnych obszarach zielonej gospodarki.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że wymienione dziedziny osiągały najlepsze wyniki we wskazanych kategoriach i same w sobie stanowiły istotny udział w gospodarce regionu w poszczególnych zakresach. Wątpliwości może jednak budzić jakość większości miejsc pracy we wskazanych dziedzinach.

²⁷ Dane dla 17 dziedzin PKD.

²⁸ 3,9% dla 17 dziedzin PKD, 7,2% dla 30 dziedzin PKD.

2.2. Konsekwencje wyboru oceny skali zielonej gospodarki dla polityki regionalnej i polityki rynku pracy

Przeprowadzone w niniejszym rozdziale analizy pokazują, że zależnie od przyjętej metodologii, wielkość zielonej gospodarki i liczba zielonych miejsc pracy mogą istotnie różnić się. Wydaje się, że należy odrzucić wyniki badań skali zielonej gospodarki według metodologii UNEP, które dają zbyt rozległe i słabo uzasadnione wartości. Z kolei oszacowania przeprowadzone na podstawie definicji funkcjonalnej, opracowanej przez zespół autorski w wąskim ujęciu, dają znacznie niższe wskaźniki. Przedział różnic skali na przykład w zatrudnieniu w zielonej gospodarce Wielkopolski może wydawać się deprimujący: 3,9% w 2009 r. (w wąskim ujęciu), 7,2% (w szerszym ujęciu funkcjonalnym) i ok. 18% w 2012 r. (według metodologii UNEP). Trzeba jednak podkreślić, że ta dolna wartość powstała w wyniku podsumowania dostępnych danych z US w Poznaniu, a w wielu dziedzinach nie udostępniono zagregowanych danych ze względu na ustawę o statystyce i pojęcie tajemnicy statystycznej, co skutkowało nieuwzględnieniem m.in. transportu miejskiego, transportu kolejowego czy też wielu przedsiębiorstw użyteczności publicznej. W wyniku stosowania tych procedur statystycznych wyniki dla zielonej gospodarki Wielkopolski są zaniżone.

Decyzja w sprawie zdefiniowania zielonej gospodarki determinuje dalsze działania władz regionu (i/lub państwa) w odniesieniu do jej promocji. Obok przepisów, które w zasadniczym stopniu muszą nawiązywać lub wręcz kopiować dyrektywy ustalone na szczeblu Unii Europejskiej, każdy kraj może dodatkowo, po spełnieniu minimalnych wymagań UE, wykorzystać środki polityki podatkowej, zarówno bodźce hamujące, jak i stymulujące do określonych działań, a także wiele innych instrumentów wspierających rozwój określonych dziedzin i rodzajów działalności. Władze regionalne również dysponują kompetencjami i funduszami, które mogą przeznaczyć na rozwój zielonego rynku pracy wysokiej jakości.

Bibliografia:

Publikacje zwarte:

1. *Analiza regionalna przedsiębiorstw w zakresie zapotrzebowania na zawody związane z zieloną gospodarką, w tym zielone miejsca pracy*, Wojewódzki Urząd Pracy, Białystok 2011.

Materiały internetowe:

1. *Inwestycje i środki trwale w województwie wielkopolskim w latach 2000-2008*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_inwestycje00_08.pdf
2. *Praca, dochody ludności - dane wojewódzkie*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w06_06.pdf,
3. *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2004, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w20_01.pdf
4. *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego, 2004* http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w06_05.pdf
5. *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w22_06.pdf
6. *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2012*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2012, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_rocznik2012.pdf;
7. *W stronę zielonej gospodarki*, <http://www.unep.org/greeneconomy>

3

Podstawowe trendy w rozwoju zielonej gospodarki Wielkopolski na podstawie danych statystycznych

---

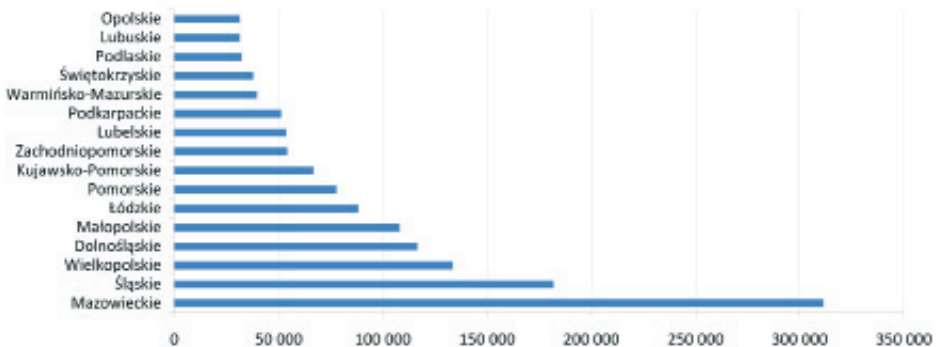
złoty i zielony
na bogactwie i jakości
zwiększenie dobrobytu i jakości
podstawowe trendy w rozwoju

3.1. W poszukiwaniu potencjałów wzrostowych

W dokonaniu analizy potencjałów wzrostowych w gospodarce niezwykle istotne jest rzetelne i metodologicznie poprawne wskazanie trendów występujących w zielonej gospodarce oraz wskazanie, jakie jest jej miejsce w całości gospodarki Wielkopolski. Niestety, jak już wcześniej wspomniano, pewnym problemem w przypadku takiej analizy jest mała dostępność danych statystycznych dotyczących branż, które zostały zaliczone przez autorów raportu do dziedzin zielonej gospodarki. Jednak mimo to, zarówno w części statystycznej raportu, jak też części poświęconej dokumentom strategicznym, przedstawiamy najważniejsze spostrzeżenia związane z zieloną gospodarką.

Gospodarka Wielkopolski jest trzecią gospodarką Polski, co pokazuje poniższy wykres.

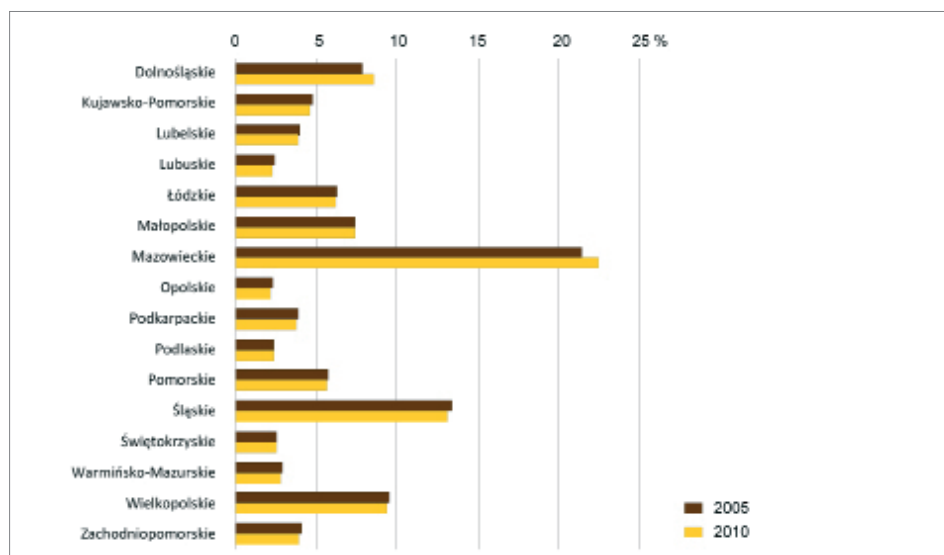
Wykres 1. Szacunek PKB na poziomie województw

Źródło: Raport Polska 2011. Gospodarka-Społeczeństwo-Regiony, MRR, Warszawa, czerwiec 2011.

Niestety na przestrzeni ostatnich kilku lat udział Wielkopolski w tworzeniu polskiego PKB jest malejący. Jak widać jednak na poniższym wykresie strata województwa wielkopolskiego nie jest bardzo duża. Na wykresie 2 widać jednak przede wszystkim rosnącą przewagę województwa mazowieckiego.

Wykres 2. Udział województw w tworzeniu PKB (lata 2005 i 2010)

Źródło: Produkt krajowy brutto-rachunki regionalne w 2010 r. GUS, Urząd Statystyczny w Katowicach, 2012.

Jak pokazują zaprezentowane w niniejszym dokumencie dane, znaczącym wyzwaniem, przed którym stają władze regionalne, jest wyodrębnienie branż (rodzajów działalności), które mają w sobie duży potencjał wzrostowy oraz stymulowanie ich do szybszego rozwoju. Jednym z pierwszych dokumentów, w którym przeprowadzono tego typu analizę był raport pt. „Zidentyfikowanie branż kluczowych dla rozwoju Wielkopolski” wydany w 2008 r. Na podstawie przeprowadzonych badań wskazano w nim branże, na których województwo wielkopolskie powinno budować swoją przyszłość, są to:

- rolnictwo,
- budownictwo,
- finanse i ubezpieczenia,
- handel i naprawy,
- produkcja artykułów spożywczych i napojów,
- produkcja pojazdów mechanicznych,
- produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz mebli,
- produkcja maszyn i aparatury elektrycznej.

Jak widać, część z wymienionych branż może być wliczona do dziedzin zielonej gospodarki. Z kolei w raporcie z 2011 r., pt. „Województwo wielkopolskie. Raport regionalny”²⁹ jako obszar kluczowy dla regionu wskazano przemysł elektromaszynowy, a w szczególności produkcję autobusów (produkcję taboru autobusowego chcieliśmy włączyć do naszej analizy, ale niestety brak danych statystycznych nam to uniemożliwił). Jako ważne wskazano także takie kierunki, jak: produkcja foteli samochodowych, oponiarstwo i produkcja akumulatorów. Istotną rolę według

²⁹ <http://polskazachodnia2020.pl/attachments/article/14/Raport%20regionalny-%20Wojew%20C3%B3dztwo%20Wielkopolskie.pdf>

autorów tej analizy odgrywają także przemysł meblarski oraz produkcja wyrobów szklanych i ceramicznych, a także produkcja sprzętu AGD, żarówek i baterii.

Wspomniany raport zawiera również informacje na temat największych przedsiębiorstw województwa wielkopolskiego. Zdecydowanym liderem pod względem zatrudnienia jest Jeronimo Martins Dystrybucja (z ponad 27 tysiącami pracowników – jednak osoby te fizycznie zatrudnione są na terenie całej Polski). Drugą firmą pod względem zatrudnienia jest Volkswagen Poznań, a kolejne miejsce zajmuje Grupa Enea.

Jak na tym tle wypadają firmy umiejscowione w zielonym sektorze gospodarki? Jak wspomniano w rozdziale 2 niniejszego opracowania firmy województwa wielkopolskiego w latach 2000-2009 osiągnęły wzrost sprzedaży o ponad 140% (z 99.790,7 mln zł do – 240.666 mln zł). W przypadku „zielonych” branż mieliśmy do czynienia ze wzrostem o 84,7% (z 11.101,3 mln zł do 20.502 mln zł)³⁰. Czyli widoczny jest malejący udział zielonej gospodarki w aktywności Wielkopolski. W 2000 r. udział zielonych dziedzin w całkowitej sprzedaży przedsiębiorstw Wielkopolski wynosił 11,1%, a w 2009 r. było to 8,5% (oznacza to spadek o ponad 2,6 punktu procentowego).

Negatywnie można również ocenić zmiany w zakresie zysku brutto osiąganego w zielonych dziedzinach gospodarki. Wysokość zysku brutto dla wszystkich przedsiębiorstw województwa w latach 2000 i 2009 wyniosła odpowiednio: 2.743,6 mln zł i 16.178,5 mln zł.³¹ Z kolei w 2000 r. zysk brutto w zielonych dziedzinach w Wielkopolsce wynosił 308,8 mln zł, co stanowiło 11,3% wartości zysku brutto osiągniętego przez przedsiębiorstwa województwa. W 2009 r. udział zielonych rodzajów działalności w zysku brutto wypracowanym przez przedsiębiorstwa regionu spadł do poziomu 6,6%, ponieważ zysk brutto w zielonych jednostkach wynosił 1.073,1 mln zł. Oznacza to spadek udziału o blisko 42 %.

Z odmienną sytuacją mieliśmy do czynienia w przypadku wartości majątku trwałego. W 2000 r. wartość majątku trwałego zielonych dziedzin Wielkopolski wynosiła 4.184,8 mln zł, co stanowiło 5,9% wartości majątku trwałego przedsiębiorstw całego województwa, natomiast w roku 2009 majątek trwały zielonych dziedzin Wielkopolski osiągnął wartość 10.428,5 mln zł, co stanowiło 8,5% wartości majątku trwałego przedsiębiorstw regionu. Oznacza to wzrost o ponad 44%. Za wzrost ten odpowiada przede wszystkim zmiana wartości majątku trwałego w zakresie poboru, uzdatniania i rozprowadzania wody, gdzie odnotowano wzrost o blisko 200% z wartości 1.037,9 mln zł do 3.083,8 mln zł. Oznacza to, że rozwój dotychczasowych dziedzin zielonej gospodarki był niezwykle kapitałochłonny.

---

30 Obliczenia własne na podst.: *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w20_01.pdf oraz *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2004, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w20_01.pdf

31 Obliczenia własne na podst.: *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2012*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2012, s. 355, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_rocznik2012.pdf; *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w22_06.pdf oraz *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004*, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2004, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w20_01.pdf

3.2. Trendy w zakresie zatrudnienia

Analizy prowadzone w ramach Wielkopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy (<http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl/>) nie pozwalają na określenie, czy zielone miejsca pracy należą do tych, w których występuje nadwyżka czy też niedobór pracowników. W wykazie zawodów wg szansy zatrudnienia w Wielkopolsce wśród zawodów deficytowych można znaleźć takie, jak ogrodnik – uprawa grzybów jadalnych, czy robotnik przy konserwacji terenów zieleni, a z kolei zawodami nadwyżkowymi są m.in. inżynier rolnictwa, inżynier zootechnik oraz rolnik.

Przechodząc do szczegółowej analizy zatrudnienia w zielonej gospodarce można zauważyć, że w latach 2000-2009 udział zatrudnienia w zielonych dziedzinach gospodarki w zatrudnieniu Wielkopolski ogółem był stosunkowo wysoki i kształtował się od 11% w roku 2000, poprzez 16% w latach 2002 i 2003 do 7,2% w roku 2009³². Bardziej szczegółowe dane przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Zatrudnienie w zielonych dziedzinach w woj. wielkopolskim na tle przeciętnego zatrudnienia w latach 2000-2009.

Kategoria/rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Zatrudnienie w zielonych dziedzinach RAZEM	81642	76609	108078	112182	87434	66909	68660	69147	68751	71151
Przeciętne zatrudnienie w woj. wielkopolskim ³³	731532		678286	695300		856114	883891	933916	976993	983469
Udział zielonego zatrudnienia w zatrudnieniu ogółem w %	11,2		15,9	16,1		7,8	7,8	7,4	7,0	7,2

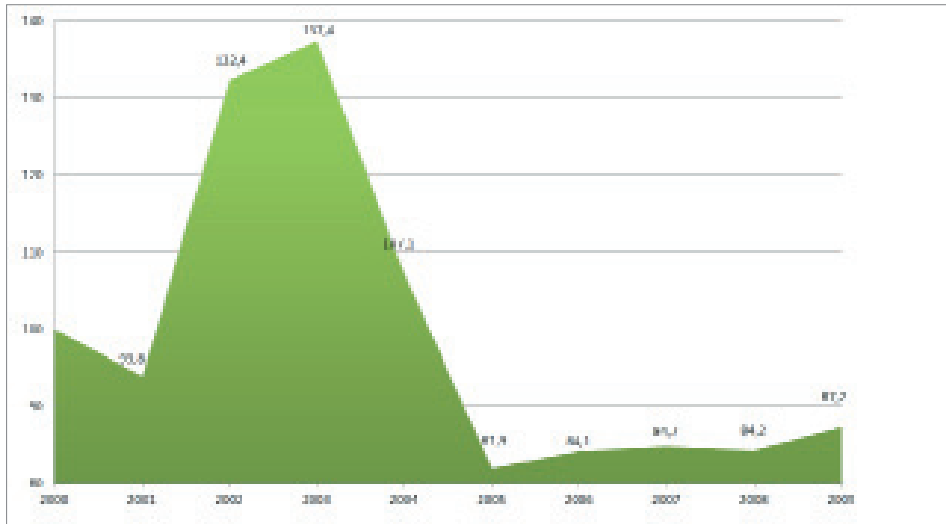
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

³² Na podstawie danych statystycznych *Praca, dochody ludności - dane wojewódzkie*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w06_06.pdf, *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego, 2004* http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w06_05.pdf (w latach 2000, 2002, 2003 - dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez zatrudnionych za granicą).

³³ *Praca, dochody ludności - dane wojewódzkie*, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w06_06.pdf, *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego, 2004* http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w06_05.pdf (w latach 2000, 2002, 2003 - Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 oraz jednostek sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących; bez zatrudnionych za granicą).

Dynamika zmian dotyczących zatrudnienia zobrazowana została również na poniższym wykresie 3.

Wykres 3. Dynamika zatrudnienia w zielonych dziedzinach gospodarki Regionu Wielkopolski w latach 2000-2009 (2000 = 100)

Źródło: Opracowanie własne.

Jak widać nie ma tu żadnego wyrazistego trendu. W 2009 r. najwięcej osób pracowało w sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (9005 osób).

Analizując zmiany zatrudnienia w poszczególnych zielonych dziedzinach, można dostrzec, że najsilniej (o blisko 200% w przeciągu 10 lat) zatrudnienie rosło na stanowiskach związanych ze sprzątnięciem i czyszczeniem obiektów, gdzie nie można liczyć na wysokie wynagrodzenie.

Dokonując analizy zatrudnienia w podziale na poszczególne branże posłużono się również wskaźnikiem relatywnej zmiany zatrudnienia ((przyjęci do pracy – zwolnieni z pracy)/zatrudnienie ogółem)*100). Największą dynamikę (16%) zanotowano w przypadku przetwarzania odpadów metalowych, włączając złom, a najniższą (-57%) – w produkcji pozostałego sprzętu elektrycznego, przy czym średnia wartość wskaźnika wyniosła -5%.

Kolejną zmienną poddaną analizie były wynagrodzenia. Potencjał wynagrodzeniowy jest jednym z najważniejszych mierników potencjału przedsiębiorstwa i jego znaczenia w gospodarce. W przypadku zatrudnienia dużą rolę odgrywa jakość poszczególnych miejsc pracy, oceniana między innymi za pomocą wysokości wynagrodzeń przedsiębiorstwa, które rozwijając się i poszukując nowe rynki z zasady zwiększa także swoje potencjały wynagrodzeniowe. Co ważniejsze, wysokość wynagrodzenia to nadal jeden z najważniejszych czynników wpływających na podjęcie decyzji pracowników o podjęciu zatrudnienia.

Najwyższe wynagrodzenie dla całego analizowanego okresu stwierdzono w przypadku produkcji i dystrybucji ciepła (pary wodnej i gorącej wody) 3166 zł/miesięcznie (w okresie 2000-2009). Niewiele niższe wynagrodzenie otrzymywali pracownicy zatrudnieni w ramach prac badawczo-rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (3139 zł). Zdecydowanie niższe wynagrodzenia otrzymywali natomiast pracownicy zatrudnieni przy sprzątanii i czyszczeniu obiektów (1275 zł).

W ramach prowadzonej analizy dodatkowo porównano średnią wartość wynagrodzeń w województwie wielkopolskim w okresie 2000-2009 oraz średnią wartość wynagrodzeń dla zielonych dziedzin. Jak już wcześniej wspomniano, wynagrodzenia w interesującej nas sferze są dość mocno zróżnicowane. Jednak posługując się średnią arytmetyczną dla całego okresu, możemy stwierdzić, że przeciętne wynagrodzenie w województwie wielkopolskim jest o około 2% wyższe od wynagrodzeń w dziedzinach zielonej gospodarki. Oczywiście są takie dziedziny, jak na przykład produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody), gdzie mamy do czynienia z blisko 30% przewagą wysokości wynagrodzenia nad jego wartością średnią. Z drugiej jednak strony znajdują się wynagrodzenia osób zatrudnionych w branży sprzątanii i czyszczenie obiektów, gdzie poziom wynagrodzeń jest o 48 punktów procentowych niższy od ich średniej wartości.

Przeanalizowano również, jak zmieniało się przeciętne wynagrodzenie dla zielonej gospodarki w relacji do całej gospodarki na przestrzeni dziewięciu analizowanych lat. O ile na początku tego okresu wynagrodzenia w zielonych branżach przekraczały średnią wojewódzką wysokość płac, o tyle od roku 2005 mamy do czynienia z niższym poziomem wynagrodzeń. Co ciekawe, relacja wynagrodzeń w analizowanych dziedzinach zielonej gospodarki do całej gospodarki Wielkopolski wykazywała niekorzystną zmianę w przypadku większości z 17 branż. Tendencji tej nie poddały się tylko: działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni; przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane; obiekty noclegowe turystyki i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania oraz produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi.

Przeanalizowano również ogółem zmiany wielkości wynagrodzeń w zielonych branżach Wielkopolski. Informacje te pokazują, która z branż rozwija się, zatrudnia nowych pracowników i zwiększa potencjał wynagrodzeniowy, a która zmniejsza zakres swego działania, ogranicza zatrudnienie i obniża fundusz wynagrodzeniowy.

W dziesięciu analizowanych dziedzinach kwota wypłaconych wynagrodzeń zwiększyła się, w pięciu spadła, a w dwóch nie uległa zmianie. W większości firm, w których pomiędzy 2000 r. a 2009 r. odnotowano wzrost wynagrodzenia, wzrost ten był znaczący, podobnie w przypadku firm, w których nastąpiły spadki wynagrodzenia, zmniejszenie wartości wynagrodzenia było istotne.

Największa sumaryczna wartość wynagrodzeń w okresie 10 lat odnotowana została w przypadku sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu. Dziedzina ta zdecydowanie wyprzedza pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody oraz produkcję pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowanego. Najniższy fundusz płac odnotowano natomiast w przypadku naprawy artykułów użytku osobistego i domowego oraz

w przetwarzaniu odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane i w przetwarzaniu odpadów metalowych, włączając złom.

W latach 2000-2009 najwyższe średnioroczne tempo wzrostu odnotowano w przypadku naprawy artykułów użytku osobistego i domowego (42,7% rocznie). Kolejne miejsca zajęły: przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane (42% rocznie), sprzątanie i czyszczenie obiektów (25%) oraz produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (22%). Największy spadek wynagrodzeń miał miejsce w przypadku przetwarzania odpadów metalowych, włączając złom (-4%) oraz produkcji i dystrybucji ciepła (pary wodnej i gorącej wody) (-2,85).

Badano również, jakie zmiany następowały w formach umów stanowiących podstawę zatrudnienia. W całym województwie dziedzinami, w których w 2009 r. odnotowano najniższy wskaźnik wykorzystania innych form pracy, poza umową o pracę, były:

- produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów – 0,6%;
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana – 0,7%;
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody – 2,8%;
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej – 3,3%;
- produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody) – 3,4%.

Z drugiej strony skali znajdują się: sprzątanie i czyszczenie obiektów (powyżej 27%), działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej (ok. 22% w 2008 r.) oraz prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (ok. 16% w 2008 r.).

Warto zaznaczyć, że w przypadku dziedziny, jaką jest sprzątanie i czyszczenie obiektów, na przestrzeni 10 lat nastąpił bardzo znaczący wzrost liczby osób, które nie pracowały w oparciu o umowę o pracę (o 683%). O 131% wzrosło też wykorzystanie innych form rozliczania się z pracownikami w przypadku produkcji instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi. Największe spadki wykorzystania innych form pracy, aniżeli umowa o pracę, miały miejsce w przypadku sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (spadek o 32%).

3.3. Trendy w zakresie efektywności (rentowności)

Jedną z podstawowych miar efektywności jest **rentowność**. Można przyjąć, że jest ona miarą efektywności gospodarowania. Do analizy użyliśmy przychodów ze sprzedaży w przeliczeniu na jednego pracownika. W tym wypadku zdecydowanym liderem jest działalność w zakresie sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (w 2009 r. przychody na jednego pracownika wyniosły ponad 1 mln zł; rekordowe przychody w tej dziedzinie osiągnięto w 2007 r. – prawie 1,15 mln zł). Biorąc jednak pod uwagę **dynamikę przychodów**, okazuje się, że są dziedziny, w których jest ona wyższa aniżeli w przypadku wymienionej wyżej działalności, w której wzrost w okresie 2000-2009 wyniósł 60%. Pod względem dynamiki przychodów rekordowa okazała się produkcja systemów do sterowania procesami

sami przemysłowymi (wzrost o 168%), sprzątanie i czyszczenie obiektów (wzrost o 128%) oraz produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (wzrost o 118%).

Z kolei, spadek przychodów ze sprzedaży w przeliczeniu na jednego pracownika miał miejsce tylko w jednym rodzaju działalności – w pracach badawczo-rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (spadek o 86%).

Kolejną miarą efektywności jest **zysk brutto na 1 pracownika**. W tym wypadku okazuje się, że największy procentowy wzrost nastąpił w dziedzinie, jaką jest sprzątanie i czyszczenie obiektów (640%). Kolejne miejsce zajęła produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi (525%). Spadek tego wskaźnika odnotowano natomiast w przypadku przetwarzania odpadów metalowych, włączając złom; poboru, uzdatniania i rozprowadzania wody oraz prac badawczo-rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych.

Najwyższą wartość zysku brutto na 1 pracownika w analizowanym okresie osiągnięto w przypadku sprzedaży hurtowej półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (29.277 zł). Na drugim miejscu biorąc pod uwagę średnioroczną wartość zysku brutto znalazła się produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi (16.768 zł). W przypadku rentowności sprzedaży w zielonych dziedzinach gospodarki (relacja osiągniętych wyników finansowych do wielkości sprzedaży mierzona jako wskaźnik zysku brutto podzielony przez wartość przychodów ze sprzedaży x 100) w omawianym dziesięcioletnim okresie nie ma znaczących przyrostów, a liderem okazuje się dziedzina, która odnotowała jedne z najniższych wskaźników zarówno w zakresie uzyskanych przychodów ze sprzedaży w przeliczeniu na jednego pracownika, jak również w zakresie zysku brutto w przeliczeniu na jednego pracownika, są nią prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych.

Ostatnim z mierników efektywności jest **wskaźnik rentowności majątku trwałego**. Mówi on o wielkości zysku przypadającego na zaangażowany w działalność gospodarczą majątek (zysk brutto podzielony przez wartość majątku trwałego x 100). Liderami w tym zakresie okazują się poniższe branże:

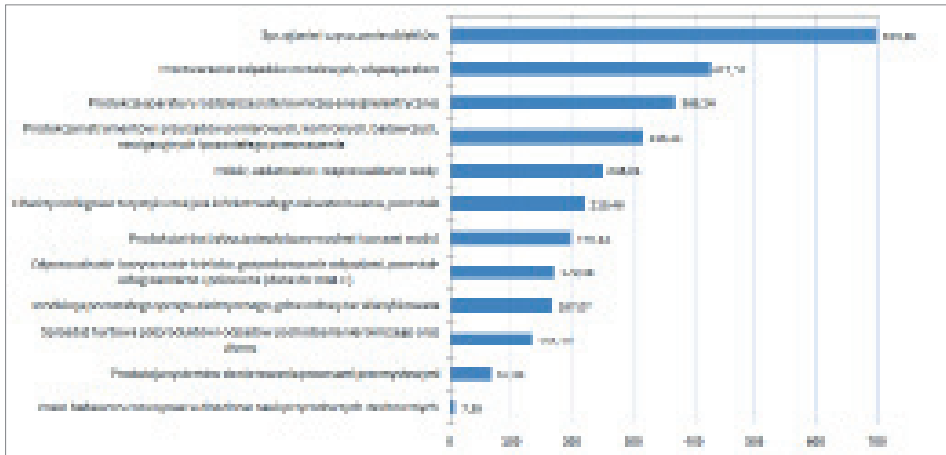
- produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi,
- prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych,
- sprzątanie i czyszczenie obiektów,
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana.

Za niekorzystne zjawisko dla gospodarki regionu należy uznać bardzo niskie wskaźniki dla branży, jaką są prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych, które generują miejsca pracy wysokiej jakości. Osiągnięte w omawianym okresie wskaźniki rentowności tej dziedziny są bardzo niskie i nie wskazują na jej rozwój czy nawet potencjał rozwojowy.

3.4. Trendy w zakresie innowacyjności

Sposób pomiaru innowacyjności jest zagadnieniem będącym przyczyną licznych dyskusji. Często stosuje się w nim mierniki jakościowe, a nie tylko ilościowe. Dla potrzeb niniejszego opracowania przyjęto, że miarą innowacyjności danej branży będzie wartość majątku trwałego na 1 pracownika. Zmiany, jakie miały miejsce w latach 2000-2009, pokazuje poniższy wykres.

Wykres 4. Zmiany w wartości majątku trwałego na 1 pracownika w wybranych „zielonych” dziedzinach gospodarki Wielkopolski w latach 2000-2009 (2000 = 100)

Źródło: Opracowanie własne.

Paradoksalnie okazuje się, że najbardziej wartość majątku trwałego wzrosła w przypadku sprzątania i czyszczenia obiektów. Z kolei w przypadku prac badawczo-rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych mieliśmy do czynienia z bardzo dużym spadkiem wartości majątku trwałego na 1 pracownika. Jednak należy tu podkreślić, że dane statystyczne wskazują na bardzo dużą zmienność tego wskaźnika dla analizowanej dziedziny gospodarki. W przypadku prac badawczo-rozwojowych najniższe są koszty utworzenia miejsc pracy. Wskazuje to na opłacalność tworzenia ośrodków badawczych, ukierunkowanych na badania na rzecz zielonej gospodarki. Jednak tworzenie takich ośrodków powinno być powiązane z zapotrzebowaniem na prace badawczo-rozwojowe, a także z dostępem do kadry o odpowiednich kwalifikacjach.

Innym ważnym miernikiem innowacyjności jest wartość nakładów na rozwój pracowników i na pozyskanie nowych kwalifikacji, a także wartość własności intelektualnej w przeliczeniu na pracownika. W przypadku wydatków na szkolenia w 2009 r. najwięcej środków przeznaczono na szkolenia 1 pracownika, zatrudnionego w takich branżach, jak: produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi (760 zł) oraz produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody) (675 zł). Najmniej wydano w przypadku działalności usługowej związanej z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt (3 zł). Zdecydowanie więcej przeznaczono na szkolenie

w przypadku prac badawczo-rozwojowych (45 zł) – choć był to przedostatni wynik, naprawy artykułów użytku osobistego i domowego (55 zł) oraz sprzątanania i czyszczenie obiektów (109 zł).

Analizując dynamikę nakładów na szkolenie pracowników okazuje się, że paradoksalnie największą odnotowano znowu w przypadku sprzątanania i czyszczenia obiektów oraz produkcji systemów do sterowania procesami przemysłowymi (wzrost o ponad 260% w okresie 10 lat). Inne dziedziny miały znacząco niższe przyrosty nakładów na szkolenia.

Przedstawione dane pokazują, że poza produkcją automatyki przemysłowej, najczęściej w kapitał ludzki inwestują przedsiębiorstwa związane z produkcją ciepła i wody, mające często pozycję monopolistyczną. Duże nakłady na rozwój pracowników wskazują na duży fundusz szkoleniowy, wynikający pośrednio z dobrej sytuacji ekonomicznej omawianej grupy firm. Niepokoić mogą niskie nakłady w przedsiębiorstwach zajmujących się pracami badawczo-rozwojowymi, a także związanych z rozwojem nowych technologii, takich jak na przykład produkcja silników elektrycznych. Pewnym wytłumaczeniem tego stanu rzeczy jest fakt pozostawiania przedsiębiorstw infrastrukturalnych w polskich rękach, najczęściej są one własnością samorządów terytorialnych.

Ostatnim analizowanym wskaźnikiem jest wartość własności intelektualnej w przeliczeniu na jednego pracownika w złotych. W 2009 r. liderami pod tym względem okazały się: produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (8536 zł), produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (4796 zł) oraz sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (4221 zł). Najniższą wartość własności intelektualnej zanotowano w przypadku działalności usługowej związanej z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt (14 zł) oraz przy sprzątananiu i czyszczeniu obiektów (187 zł). Ponownie zwraca uwagę niewielka wartość w przypadku prac badawczo-rozwojowych w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (199 zł). Branża, która w wielu rozwiniętych krajach tworzy innowacyjne rozwiązania, w Wielkopolsce w małym stopniu wykorzystuje swój potencjał.

Zielona gospodarka Wielkopolski w niewielkim stopniu buduje przewagi konkurencyjne wykorzystując inwestycje w kapitał ludzki i własność intelektualną. Można zaobserwować duże zróżnicowanie pomiędzy działami, także wśród tych zaawansowanych technologicznie. Zielona gospodarka Wielkopolski wymaga dopływu innowacyjnych rozwiązań, a ten można uzyskać, promując budowę firm w oparciu o własności intelektualne i zachęty do inwestowania w kapitał ludzki. Instytucje badawcze Wielkopolski powinny w większym stopniu nastawić się na rozwiązywanie problemów firm należących do zielonej gospodarki i bliżej współpracować z przedsiębiorstwami, w oparciu o wzory dostarczone w opisie regionów porównawczych.

3.5. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza trendów rozwojowych dotyczących zielonej gospodarki pokazuje, że przedsiębiorstwa działające w tym sektorze gospodarki (w naszym wypadku 17 dziedzin) rozwijają się i osiągają coraz lepsze wyniki. Jednak w sytuacjach, gdy możliwe było zestawienie wyników osiąganych przez firmy z zielonego wycinka gospodarki do zmian wszystkich podmiotów gospodarczych, widać, że nie wyróżniają się one pozytywnie. W analizo-

wanym dziesięcioleciu (lata 2000-2009) w większości dziedzin widoczne jest raczej osiągnięcie gorszych rezultatów.

Warto również zauważyć, że zielona gospodarka nie funkcjonuje w oderwaniu od innych sektorów i stanowi wycinek całej aktywności gospodarczej realizowanej w Wielkopolsce. Ostatnio pojawiły się informacje, że Poznań może stać się jednym z większych ośrodków pod względem zatrudnienia w sektorze centrów usług. To dziedzina, która stała się niezwykle popularna w Polsce, a władze lokalne i regionalne bardzo zabiegają o lokalizację tego typu centrów u siebie. Wydaje się, że jest to obecnie jeden z głównych sposobów władz radzenia sobie z problemem wejścia na rynek pracy absolwentów wyższych uczelni.

W Poznaniu do tej pory swoje centra zlokalizowały m.in.: IKEA, Samsung, McKinsey, Jeronimo Martins, Carlsberg, GSK, Carl Zeiss, Sii, Franklin Templeton Investment, Ciber. W 2013 r. stolicę Wielkopolski jako miejsce prowadzenia swojej działalności wybrały: Savvis, Rule Financial, DFDS, Propex i Newel Rubbermaid, a plany na 2014 obejmują Marsa i Owen-Illinois. Szacuje się, że w 2014 r. przybędzie co najmniej 1500 nowych etatów (obecnie prace w tej branży ma ok. 6,2 tysiąca osób)³⁴. O znaczeniu tego sektora w skali całej polskiej gospodarki może świadczyć fakt, że zatrudnienie w nim przekracza już zatrudnienie w górnictwie. Jednak patrząc na przytoczone wcześniej informacje, dotyczące zatrudnienia w zielonej gospodarce, widać, że centra usług wciąż nie stanowią remedium na problemy rynku pracy.

Ważnym elementem z punktu widzenia rozwoju gospodarczego Wielkopolski jest również kwestia odporności na kryzysy gospodarcze, które przychodzą spoza naszego kraju. Polska jest krajem, w którym ważną rolę odgrywa produkcja poddostawcza (eksport poddostawczy). W sytuacji, gdy na przykład gospodarka naszego głównego partnera handlowego (Niemiec) przechodzi kłopoty, odbija się to także na funkcjonowaniu polskich przedsiębiorstw. I choć wydawać by się mogło, że Wielkopolska powinna być pod tym względem silnie uzależniona od rynku niemieckiego, to jednak na sytuację gospodarczą danego regionu mają wpływ różne czynniki takie, jak: dywersyfikacja gospodarki regionalnej, jej otwartość – ekspozycja na szoki zewnętrzne, kierunki eksportu, itp. Oczywiście nie można również pominąć zmienności kursu walutowego, choć akurat ten czynnik pozostaje poza wpływem regionalnym.

Ważnym czynnikiem dotyczącym analizy gospodarek regionalnych jest dywersyfikacja struktury produkcji w relacji do strefy euro. Analizy dotyczące tej relacji prowadził m.in. NBP stosując wskaźnik SR (Statteva i Ralevy), który przyjmuje postać:

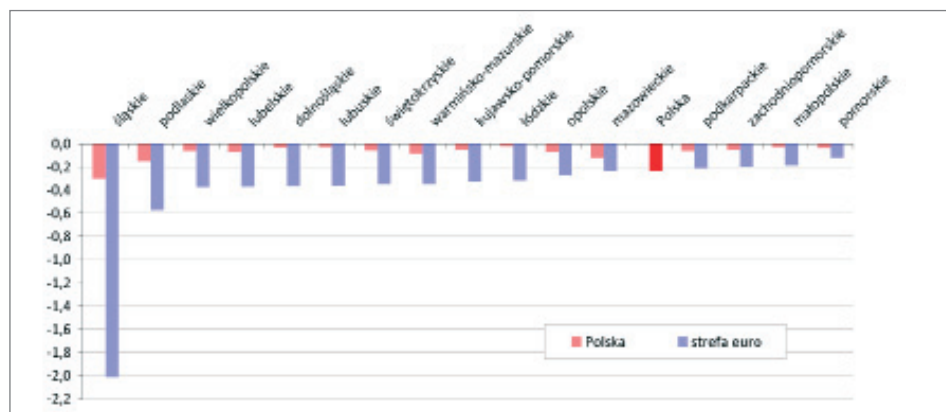
$$SR = \sum \frac{P(w_{ij} - w_{i,eur})^2}{w_{i,eur}}$$

gdzie w_{ij} – udział sekcji i w kraju (lub regionie) j , $w_{i,eur}$ – udział sekcji i w strefie euro. Wartość wskaźnika równa 0 oznacza identyczne struktury. Im mniej podobna jest struktura w danym

³⁴ Na podstawie danych UM Poznań oraz Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych.(ABSL).

kraju lub regionie do struktury „idealnej” w strefie euro, tym bardziej ujemny jest wskaźnik. Wyniki badania przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5. Regionalne zróżnicowanie struktury produkcji w Polsce w stosunku do strefy euro (mierzone wskaźnikiem SR)

Źródło: Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie unii gospodarczej i walutowej, NBP, Warszawa 2009.

Interpretacja powyższego wykresu prowadzi do wniosku, że najbardziej w stosunku do strefy euro różni się gospodarczo województwo śląskie, a najmniej pomorskie. Prawdopodobną przyczyną zdecydowanego wyróżnienia Śląska jest wciąż duże znaczenie przemysłu tradycyjnego (m.in. górnictwo, metalurgia, energetyka). Województwo wielkopolskie w tym zestawieniu znajduje się na trzecim miejscu (po Śląsku i Podlasiu). Nie jest to jednak tak znacząca różnica, jak w przypadku województwa śląskiego. To dość duże zdywersyfikowanie struktury, jest czymś pozytywnym, gdyż zmniejsza ryzyko przenoszenia się kryzysu związanego z szokami popytowymi. Być może jedną z przyczyn odróżnienia województwa wielkopolskiego od UE jest silnie rozwinięte rolnictwo.

Na zakończenie tego rozdziału postanowiono wykorzystać opracowaną dla potrzeb raportu statystycznego tabelę. Na jej bazie zbudowano sumaryczny wskaźnik znaczenia zielonej gospodarki Wielkopolski, który wskazuje, w jaki sposób zmienił się udział zielonej gospodarki na przestrzeni lat 2000-2009.

Tabela 2. Skala zielonej gospodarki Wielkopolski, najważniejsze wskaźniki, 2000 i 2009

Kategoria/rok	2000	2009
	w %	w %
Udział sprzedaży ogółem w zielonych dziedzinach w sprzedaży przedsiębiorstw województwa.	11,1	8,5
Udział wartości majątku trwałego zielonych dziedzin w sprzedaży przedsiębiorstw województwa.	5,9	8,5
Udział wartości zysku brutto zielonych dziedzin w wartości zysku brutto przedsiębiorstw województwa.	11,3	6,6

Kategoria/rok	2000 w %	2009 w %
Udział zatrudnienia w zielonych dziedzinach w przeciętnym zatrudnieniu przedsiębiorstw województwa.	11	7,2
Udział wypracowanej przez sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu wartości sprzedaży w sprzedaży przedsiębiorstw województwa.	4,5	3,8
Udział wypracowanej przez pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody wartości majątku trwałego w majątku trwałym przedsiębiorstw województwa.	1,5	2,5
Udział wypracowanej przez sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu wartości zysku brutto w wartości zysku brutto przedsiębiorstw województwa.	3,6	2,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych.

Analizując siedem powyższych wskaźników można stwierdzić, że znaczenie zielonej gospodarki jest malejące (o ok. 7%). Oczywiście jest to miernik dość uproszczony, ale biorąc pod uwagę dostępne dane (umożliwiające analizę zielonej gospodarki na tle całej gospodarki Wielkopolski) ewidentnie zauważalne jest zmniejszenie znaczenie analizowanego segmentu rynku.

Bibliografia:

Materiały internetowe:

1. Praca, dochody ludności - dane wojewódzkie, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w06_06.pdf,
2. Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2004, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2004, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w20_01.pdf
3. Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2010, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2010, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_10w20_01.pdf
4. Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2012, Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2012, http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_rocznik2012.pdf;
5. Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego, 2004 http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/poznan/ASSETS_04w06_05.pdf
6. <http://polskazachodnia2020.pl>

4

Ocena poziomu rozwoju gospodarczego i zielonej gospodarki w Wielkopolsce na tle regionów porównawczych

---

Κατάσταση οικονομίας και
ανάπτυξης στην Περιφέρεια
Πελοπόννησος και στην
Πελοπόννησο

Dla znalezienia odpowiednich proporcji w zakresie metod wspierania rozwoju zielonej gospodarki dokonano porównania regionu Wielkopolski z dwoma innymi regionami Europy, które są znacznie bardziej zaawansowane we wdrażaniu wspomnianej koncepcji. Problematyce tej poświęcono aż dwa rozdziały. Przyczyną tego stanu rzeczy była chęć wyrazistego zobrazowania zarówno dotychczasowych osiągnięć, jak i niedostatków w rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w Wielkopolsce. Sądzimy, że tego typu podejście będzie sprzyjać podejmowaniu lepszych i szybszych decyzji rozwojowych dotyczących zielonego wzrostu w regionie. Celem pierwszego z rozdziałów porównawczych (czyli czwartego) jest porównanie potencjałów regionów i osiągniętego stopnia rozwoju w zakresie zielonej gospodarki. Celem kolejnego rozdziału (piątego) jest zidentyfikowanie brakujących mechanizmów wsparcia w zakresie zielonej gospodarki, które z powodzeniem funkcjonują w innych regionach porównawczych.

Dobór regionów porównawczych został dokonany na podstawie decyzji partnerów i uczestników seminariów projektowych. Jego podstawą były kryteria przodowania we wdrażaniu zielonej gospodarki oraz podobieństwo warunków. Przyjęto, że wzorcową zieloną gospodarką jest gospodarka duńska, której osiągnięcia w zakresie rozwoju energetyki odnawialnej i zdrowego stylu życia znane są na całym świecie. Jako drugi do analizy wybrano region Nadrenii-Palatynatu, który w Niemczech postrzegany jest jako bardzo gospodarny oraz taki, w którym polityka władz krajowych w dużym stopniu ukierunkowana jest na realizację zasad zielonej gospodarki. Porównanie Wielkopolski z Nadrenią-Palatynatem uzasadnione jest ze względu na podobną rolę obu regionów w gospodarce krajowej (odpowiednio: Polski i Niemiec).

4.1. Regionalne rynki pracy Wielkopolski, Danii i Nadrenii-Palatynatu

---

Porównywane regiony cechowały się relatywnie dobrymi rynkami pracy. Wielkopolska posiadała najmniejszy rynek pracy (z 1,356 mln pracujących), liczba pracujących w Nadrenii-Palatynacie była o połowę większa niż w Wielkopolsce, a w Danii aż dwukrotnie większa.

Analiza struktury zatrudnienia w omawianych regionach wykazała, że regionem o najwyższej roli usług jest Dania, w której w sektorze usług zatrudnionych jest znacznie więcej osób niż w Wielkopolsce (59%) i Nadrenii Palatynacie (64%), bo aż 85% wszystkich zatrudnionych. Z kolei Wielkopolska ma największy udział zatrudnienia w rolnictwie, który przekracza 15%, podczas gdy analogiczne udziały dla Nadrenii-Palatynatu oraz Danii nie przekraczają 1-2,5%.

W tych dwóch regionach natomiast silnie dominuje uprzemysłowione rolnictwo, podczas gdy w Wielkopolsce dominuje rolnictwo zmechanizowane ale mało lub średnio obszarowe. Wśród omawianych trzech regionów dwa mają charakter przemysłowy: w największym stopniu Nadrenia-Palatynat z ponad 35% zatrudnionych w przemyśle i Wielkopolska z niemal 25% zatrudnionych. Dania natomiast ma najmniejszy udział zatrudnionych w przemyśle, wynosi on nieco ponad 12%. Według koncepcji „post-industrialnych” struktura zatrudnienia w Danii wydaje się najodpowiedniejsza, ale biorąc pod uwagę renesans znaczenia przemysłu w rozwiniętych gospodarkach, należy zwrócić uwagę na bardzo interesujące struktury zatrudnienia w Nadrenii-Palatynacie i w Wielkopolsce. Oba regiony mają charakter przemysłowy, ale w Wielkopolsce zwraca uwagę wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie. Mimo, że Wielkopolska uznawana jest za spichlerz Polski, to notowana wysoka liczba osób pracujących w rolnictwie nie odzwierciedla prawdziwego stanu osób tam zatrudnionych. Wydaje się bowiem, że w Wielkopolsce liczba osób zatrudnionych w rolnictwie jest zawyżana przez funkcjonujące w Polsce korzystne przepisy ubezpieczenia społecznego rolników (KRUS).

Ważnym zagadnieniem porównawczym w omawianych regionach jest bezrobocie. Spośród trzech analizowanych regionów sytuacja w zakresie bezrobocia przedstawiała się najlepiej w Niemczech i w Danii, gdzie poziom bezrobocia mieści się pomiędzy 5,5% a 7,2%. Nieco gorsza sytuacja miała miejsce w Wielkopolsce, gdzie (liczona metodą BAEL) stopa bezrobocia w drugim kwartale 2013 wyniosła 9,6% (od kilku lat stopa bezrobocia powoli rosła). Jednak z punktu widzenia relacji ekonomicznych wszystkie wymienione poziomy bezrobocia można zaliczyć do średnich (Wielkopolska, Dania) lub niskich (Nadrenia-Palatynat). Nadrenia-Palatynat miała też najniższą stopę bezrobocia wśród młodzieży w przedziale wielu 15-24 lata, która wynosiła nieco ponad 7%. W Danii wartość ta była dwukrotnie wyższa, a w Wielkopolsce trzykrotnie wyższa. Skrajne wartości stopy bezrobocia młodzieży (we wspomnianym przedziale wieku) dla regionów Unii Europejskiej (zwłaszcza w Hiszpanii i Grecji), przekraczały 65%. O ile sytuacja w zakresie zatrudnienia młodych w Nadrenii-Palatynacie można określić jako bardzo dobrą, w Danii jako względnie dobrą, to w Wielkopolsce niestety nie można określić jej w porównywalny sposób (jako dobrą).

Jednym z kluczowych parametrów rynku pracy jest stopień aktywności zawodowej ludności. Aktywność zawodowa była najwyższa w Danii, średnia w Nadrenii-Palatynacie i relatywnie niska w Wielkopolsce. Przyczyny tego stanu rzeczy mają w dużym stopniu charakter historyczny. Znacznie niższa stopa aktywności zawodowej w Nadrenii-Palatynacie niż w Danii wynikała z bardzo szybkiego starzenia się społeczeństwa niemieckiego i dużej liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Zjawiska te w tej skali nie występują ani w Polsce, ani w Danii. Stopa aktywności zawodowej w Danii jest jedną z najwyższych w Unii Europejskiej i w dużym stopniu wynika ona z polityki łączącej elastyczność rynku pracy (łatwość zwolnienia pracownika) z bezpieczeństwem socjalnym (powszechne ubezpieczenie od bezrobocia). Polityka ta, z angielska zwana flexicurity, jest jedną z polityk rekomendowanych przez Unię Europejską krajom członkowskim.

Dokonując analizy poziomu wynagrodzeń można zauważyć, że nominalna wartość wynagrodzeń brutto w Wielkopolsce była około cztery razy niższa niż w Nadrenii-Palatynacie. W wyrażeniu parytetu siły nabywczej wartość ta była około trzy razy niższa. Analizując poziom różnic w wynagrodzeniach (brutto) pomiędzy Wielkopolską a Danią widać, że jest on około pięć razy mniejszy, jednak trzeba wziąć pod uwagę bardzo wysoki w Danii poziom obciążeń płac podatkiem osobistym. Oczywiście w Danii dochody są nie tylko obciążane PIT, ale także innymi podatkami (np. podatkiem rejestracyjnym od samochodów osobowych), które znacząco podwyż-

szają poziom cen w Danii. Jeżeli weźmie się pod uwagę zdecydowanie wyższy niż w Niemczech poziom cen, to w wyrażeniu parytetu siły nabywczej³⁵ poziom wynagrodzeń w Wielkopolsce jest około trzy razy mniejszy niż w Danii.

O jakości pracy decyduje również długość urlopu. Najdłuższe urlopy spośród trzech analizowanych regionów funkcjonują w Danii, chociaż sytuacja w Wielkopolsce i Nadrenii–Palatynacie jest porównywalna. Najdłuższy średni czas pracy na jednego pracownika przypadają w Wielkopolsce i przewyższał średni poziom o co najmniej 300 godzin rocznie w Danii i o ponad 500 godzin w Nadrenii–Palatynacie. Liczby te niekoniecznie wskazują na wybitną skłonność do pracy wielkopolskich pracowników, ale raczej na niższą ich produktywność. Dane liczbowe na temat analizowanych zjawisk zawiera tabela 1.

Tabela 1. Rynek pracy w porównywanych regionach³⁶ 37383940414243

		Wielkopolska	Nadrenia -Palatynat	Dania
Zatrudnieni (pracujący w Polsce) (2012)		1,356 mln ³⁶ (II kw.2013)	1,926 mln ³⁷	2,691 mln (02/2013)
Struktura zatrudnienia 2012 (pracujących w Polsce)	usługi	59,3%	64%	85,6%
	przemysł	24,8%	35%	12,0%
	rolnictwo	15,7%	1% ³⁸	2,4% ³⁹
Stopa bezrobocia (2013)		9,6% (I kw2013, BAEL)	5,3 % ⁴⁰	7,24%
Stopa bezrobocia młodych 15-24		20,6% ⁴¹	7,2% ⁴²	14,1%
Aktywność zawodowa		57,3% (12/2012) 57,9% (03/2013)	65,2% ⁴³	74%

³⁵ Parytet siły nabywczej przeciętnego wynagrodzenia kraju A wobec kraju B – odpowiedź na pytanie ile dóbr i usług więcej (lub mniej) można kupić za przeciętne wynagrodzenie kraju A w relacji do kraju B. Parytety siły nabywczej wynagrodzenia z reguły wyraża się w procentach: parytet = 100 oznacza identyczną siłę nabywczą przeciętnych wynagrodzeń kraju A i kraju B; parytet = 50 oznacza, że za przeciętne wynagrodzenie kraju A można kupić dwa razy mniej dóbr i usług niż w kraju B, parytet = 200 oznacza, że za przeciętne wynagrodzenie kraju A można kupić dwa razy więcej niż za przeciętne wynagrodzenie kraju B, itd.

³⁶ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/poznan/ASSETS_bael_2kw13.pdf, s. 2.

³⁷ http://www.statistik.rlp.de/fileadmin/dokumente/nach_themen/erw/kurz/ETR_Stand_Juli_2013.pdf

³⁸ http://www.statistik.rlp.de/fileadmin/dokumente/nach_themen/bip/kurz/VGR_Stand_Maerz_2013.pdf

³⁹ <http://www.statbank.dk/NAT18N>

⁴⁰ <http://de.wikipedia.org/wiki/Rheinland-Pfalz#Wirtschaft>

⁴¹ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbr/poznan/ASSETS_baelkw2013.pdf, s. 6.

⁴² http://europa.eu/rapid/press-release_STAT-13-78_en.htm

⁴³ OECD Territorial Reviews OECD Territorial Reviews: Luxembourg 2007.

	Wielkopolska	Nadrenia -Palatynat	Dania
Wynagrodzenia (PLN)	Przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw 3.525,33 PLN (05/2013) 3.412,35 PLN (2012)	44.129 Euro brutto rocznie ⁴⁴	Ogółem 2010: 37.305 DKK = ok. 20.500 zł W sektorze publicznym: 35.862 DKK = ok. 19.700 zł W sektorze prywatnym: 38.120 DKK = ok. 20.900 zł
Urlopy	Od 20 do 26 dni	min.24 dni ⁴⁵	5 tygodni rocznie
Przeciętny roczny czas pracy	1929 h (2012)	1355 h (2012 r.) ⁴⁶	1522 (w 2011 wg OECD ⁴⁷) 1600 godzin (w 2007 wg eurofund)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych wtórnych i studiów przypadku Wielkopolski, Danii i Nadrenii-Palatynatu.

Reasumując, można stwierdzić, że rynek pracy Wielkopolski, chociaż dość korzystnie przedstawia się na tle innych regionów Polski, to w relacji do Danii i Nadrenii-Palatynatu zdecydowanie odstaje. Stwierdzenie to można poprzeć szeregiem obserwacji jakościowych. Po pierwsze, rynek pracy Wielkopolski jest hybrydą składającą się z: pozostałości po starej gospodarce socjalistycznej, miejsc pracy tworzonych przez kapitał zagraniczny oraz powoli rosnącej w siłę przedsiębiorczości rodzimej. Hybryda ta w żadnym stopniu nie odzwierciedla wymagań stawianym dojrzałym rynkom pracy, które charakteryzują się tworzeniem wysokiej wartości dodanej, wykonywaniem pracy wysokiej jakości oraz osiąganiem wysokich zarobków. W województwie wielkopolskim dominuje praca wykonawcza, umiarkowanie lub nisko opłacana oraz tworząca niezbyt wysokie wartości dodane. Sytuacja ta dynamicznie się zmienia, jednak rynek miejsc pracy wysokiej jakości ciągle jest dość mały.⁴⁴⁴⁵⁴⁶⁴⁷

Po drugie, region Wielkopolski, chociaż jego rynek pracy znajduje się w lepszej sytuacji niż w innych regionach kraju, doświadcza podobnych problemów: rosnącego bezrobocia wynikającego ze wzrostu wydajności pracy, ucieczki młodych pracowników do pracy zagranicą (pogłębianej przez sąsiedztwo Niemiec), zmniejszania się bazy podatkowej spowodowanej zmniejszaniem się rzeczywistej liczby ludności (co skutkuje zmniejszaniem się konsumpcji i liczby miejsc pracy), starzeniem się społeczeństwa, słabością mechanizmów tworzenia miejsc pracy i dominacją tworzenia miejsc pracy głównie w sektorze publicznym. W Wielkopolsce widać, że specyficz-

⁴⁴ <http://www.statistik.rlp.de/wirtschaft/verdienste-und-arbeitskosten/einzelansicht/archive/2013/march/article/vollzeitkraefte-verdienten-2012-durchschnittlich-gut-44000-euro/>

⁴⁵ <http://www.strefabiznesu.nton.pl/artukul/niemieckie-prawo-pracy-warto-znac-55008.html>

⁴⁶ http://www.statistik.rlp.de/fileadmin/dokumente/nach_themen/erw/kurz/ETR_Stand_Juli_2013.pdf

⁴⁷ <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=ANHRS>

ne problemy polskiego rynku pracy, obserwowane w różnych regionach, bardzo silnie wpływają na ten regionalny rynek pracy.

Po trzecie, w relacji do pozostałych regionów porównawczych w Wielkopolsce występuje stosunkowo duży udział pracowników w rolnictwie (ponad 15%), co przy wysokiej wydajności pracy w tym sektorze, sugeruje, że większość z oficjalnie pracujących w tym sektorze, faktycznie nie pracuje i powiększa „rezerwową armię pracy” lub też pracuje w szarej strefie, w tym zagranicą. Faktyczna stopa bezrobocia w regionie jest więc zdecydowanie wyższa, niż oficjalne wyniki oszacowań według metody BAEL.

Z tych trzech kluczowych obserwacji wynika dość oczywisty wniosek, że należy wspierać rodzimą przedsiębiorczość i to w szczególności taką, która daje realistyczne szanse przeobrażenia przedsiębiorstw małych w średnie i średnich w duże, w tym zwłaszcza przedsiębiorstw działających w oparciu o własne konstrukcje. Wówczas będą powstawać szanse na rozwój miejsc pracy wysokiej jakości.

4.2. Charakterystyka gospodarki i osiągniętego poziomu rozwoju w regionach porównawczych

---

Analiza trzech regionów porównawczych wykazała, że każdy z nich reprezentuje nieco inny charakter gospodarki, ale istnieją też podobieństwa strukturalne, np. Wielkopolski i Danii w zakresie rolnictwa oraz Wielkopolski i Nadrenii-Palatynatu w zakresie roli przemysłu w gospodarce. Analiza danych zawartych w tabeli 2 wskazuje, że największa pod względem skali była gospodarka Danii, która z punktu widzenia wielkości nominalnego PKB była ponad dwukrotnie większa niż gospodarka Nadrenii-Palatynatu oraz osiem razy większa od gospodarki Wielkopolski.

Struktura tworzenia PKB wskazuje na dominującą rolę usług we wszystkich regionach. Regiony różnią się jednak między sobą rolą przemysłu i rolnictwa. Największą rolę pełni przemysł w Nadrenii-Palatynacie, potem w Wielkopolsce, a najmniejszą w Danii, co może wynikać z faktu, że Dania jako jedyny omawiany region jest państwem i wysoki udział usług może być w tym wypadku spowodowany realizowaniem różnych usług publicznych na poziomie państwowym, co w przypadku Nadrenii-Palatynatu i Wielkopolski nie ma miejsca. W landzie niemieckim, jak z resztą dla całych Niemiec (z wyjątkiem landu Berlina), charakterystyczna jest duża rola przemysłu. Choć w gospodarce Nadrenii-Palatynatu dominują małe i średnie przedsiębiorstwa, to kluczową rolę pełnią wielkie koncerny przemysłowe, takie jak na przykład BASF. Z kolei w Wielkopolsce widać, że przemysł odgrywa dużą rolę w gospodarce regionu, jednak należy zaznaczyć, że największe fabryki w zdecydowanej większości należą do zagranicznych koncernów, a nie do rodzimych przedsiębiorców. Tym głównie różni się specyfika przemysłowa Wielkopolski od Nadrenii-Palatynatu, dla której charakterystyczne jest istnienie wielkich rodzinnych przedsiębiorstw przemysłowych.

W omawianych regionach nieco inna jest też struktura przemysłu:

- w Nadrenii-Palatynacie dominuje przemysł tworzący wysoką wartość dodaną (farmaceutyczny, chemiczny i winiarski);

- w Danii dominuje przemysł związany z produkcją energii odnawialnej, ropy naftowej i gazu ziemnego (z Morza Północnego), maszynowy, spożywczy;
- w Wielkopolsce dominującym przemysłem jest produkcja środków transportu, produkcja maszynowa i spożywcza. Produkcja przemysłu Wielkopolskiego jest związana z mniejszą wartością dodaną niż przemysłu duńskiego czy Nadrenii-Palatynatu i obejmuje dziedziny o większej konkurencji wewnętrznej.

Ważnym wskaźnikiem pokazującym osiągnięty poziom rozwoju jest poziom PKB na mieszkańca. Rozpatrując poziom PKB na mieszkańca w ujęciu nominalnym, najwyższy odnotowano w Nadrenii-Palatynacie, która jest jednym z najbogatszych landów Niemiec, następnie w Danii i najmniejszy w Wielkopolsce. Z punktu widzenia wielkości nominalnych PKB per capita w Wielkopolsce był sześciokrotnie niższy niż w Nadrenii-Palatynacie i czterokrotnie niższy niż w Danii. Różnice te wskazują, że region niemiecki jest niezwykle produktywny, również w skali światowej, ale także podkreślają fakt, że z punktu widzenia wielkości PKB polskie regiony dzieli przepaść wobec przodujących regionów Europy. Przyczyny tego stanu rzeczy mają charakter głównie historyczny i związane są z niskim poziomem początkowym polskich regionów. Przyczyny historyczne powodują również, że rozkład dochodów najbardziej wyrównany jest w Danii, nieco mniej w Nadrenii-Palatynacie i najmniej w Wielkopolsce. Jest to pochodna wyższej stopy bezrobocia i niższej stopy aktywności zawodowej w polskim regionie, gdyż duża część ludności nie osiąga dochodów i „ciągnie do góry” wskaźnik GINI. Należy jednak zaznaczyć, że stopa wzrostu PKB była najwyższa w Wielkopolsce i przekraczała 3%, natomiast w regionie niemieckim i w Danii nie przekraczała jednego punktu procentowego. Szybsze tempo wzrostu PKB Wielkopolski pozwoli z czasem zniwelować różnice wobec obu regionów porównawczych.

O charakterze rozwoju danej gospodarki decyduje w dużym stopniu innowacyjność. Innowacyjność gospodarki regionu czy kraju często mierzona jest wielkością nakładów na badania i rozwój w relacji do PKB. Omawiany wskaźnik o największej wysokości, wśród trzech analizowanych regionów, odnotowano w 2010 roku w Danii (3,06%)⁴⁸, wskaźnik dla Nadrenii-Palatynatu wyniósł 2,07%, natomiast dla Wielkopolski nakłady na B+R na 1 mieszkańca w 2011 roku⁴⁹ wyniosły 263,8 zł czyli 0,68% PKB. Niski wskaźnik nakładów B+R do PKB wynika z faktu, że w Wielkopolsce dominują przedsiębiorstwa zarządzane z zagranicy, co najczęściej oznacza, że właśnie tam realizują one działania B+R. W Wielkopolsce często nie ma komu prowadzić prac B+R, ponieważ rola większości zakładów wytwórczych należących do zagranicznych właścicieli, polega tylko na wykonawstwie/produkcji bez oczekiwania na kreatywny intelektualny wkład pracowników. Ponadto, należy zauważyć, że w wielu rodzimych fabrykach Wielkopolski również nie prowadzi się działalności konstrukcyjno-projektowej. Nieliczne wyjątki w tym zakresie wymagają, na tym etapie rozwoju gospodarczego regionu, wsparcia władz publicznych, co pomoże wielu (średnim) rodzimym przedsiębiorstwom przekształcić się w przedsiębiorstwa duże, a nawet globalne.

Kolejnym ważnym miernikiem rozwojowym są inwestycje. Udział inwestycji w PKB był zdecydowanie najwyższy w Danii (przekraczał 17%), na drugim miejscu w Wielkopolsce (ponad 15%), natomiast w Nadrenii-Palatynacie poziom ten nie przekraczał 10%. Jednak, gdy weźmiemy pod uwagę absolutną wartość inwestycji, to największa była w Danii, potem w Nadrenii-Palatynacie, a najmniejsza w Wielkopolsce.

⁴⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/R_%26_D_expenditure

⁴⁹ http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/NIT_notatka_informacyjna_dzialalnosc_badawcza_rozwoj_2011.pdf

Ważnym uwarunkowaniem rozwoju jest stabilność poziomu cen. Jeżeli chodzi o poziom inflacji (CPI), to najniższy był w Polsce (kwiecień 2013 poniżej 1%). W Danii przekroczył 2%, a w Niemczech wyniósł 1,5%. Bardzo niski poziom inflacji w Polsce w I półroczu 2013 odzwierciedlał recesyjny stan gospodarki, podczas gdy w Danii i w Niemczech gospodarka znajdowała się w lepszej kondycji.

We wszystkich regionach ogólne kierunki wsparcia przedsiębiorczości obejmowały, przynajmniej w pewnym stopniu, pomoc w pozyskiwaniu środków na finansowanie działalności gospodarczej. W każdym z omawianych regionów zdecydowanie większą rolę we wspieraniu przedsiębiorczości odgrywał komercyjny system bankowy niż systemy publiczne. Jeżeli chodzi o wsparcie publiczne, to w Danii i Nadrenii-Palatynacie dużą rolę odgrywały instrumenty wsparcia dla B+R, podczas gdy w Wielkopolsce dominowało wsparcie pożyczkowe i dotacyjne dla MSP.

Dokonując analizy struktury branżowej gospodarek porównywanych regionów warto zwrócić uwagę na ich duże zróżnicowanie. Z kolei analizując struktury terytorialne, można stwierdzić, że w Danii największą rolę gospodarczą pełniła metropolia Kopenhagi, w Wielkopolsce metropolia Poznania, natomiast struktury miejskie w Nadrenii-Palatynacie były zdecydowanie bardziej zrównoważone, żadne z miast nie miało powyżej 200 tys. mieszkańców. Jednak w żadnym z analizowanych obszarów metropolia nie dominowała (np. dostarczając więcej niż 50% PKB, zatrudniając większość kapitału ludzkiego itp.). O ile Dania i Nadrenia-Palatynat były regionami dość homogenicznymi gospodarczo, to w regionie Wielkopolski ciągle można było zaobserwować wpływ dawnych granic państwowych. Na przykład na zachodzie województwa dominują większe gospodarstwa i przemysł zlokalizowany w średnich i małych miastach, a na wschodzie województwa dominują mniejsze gospodarstwa rolne i duży przemysł zlokalizowany głównie w większych miastach. Tereny należące obecnie do województwa wielkopolskiego, a przed drugą wojną światową do Niemiec, są mniej rozwinięte niż właściwa Wielkopolska, co w pewnym stopniu wynika z odziedziczonej struktury agrarnej, opartej na majątkach junkrów pruskich. Po II wojnie światowej tereny te zostały znacjonalizowane i przeszły w większości na własność Państwowych Gospodarstw Rolnych. Likwidacja tych przedsiębiorstw w latach 90-tych wywołała poważne problemy strukturalne, trwające z pewnym natężeniem do dziś. Dotyczy to głównie północnej części województwa.

Podsumowując, każdy z trzech porównywanych regionów był inny. Najbardziej rozwinięte Dania i Nadrenia-Palatynat charakteryzowały się bardzo wysoką kulturą gospodarczą, natomiast gospodarka Wielkopolski była gospodarką szybko rozwijającą się, ale o zdecydowanie niższym istniejącym poziomie rozwoju. Szczegółowe dane na temat gospodarki trzech regionów przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Gospodarka w regionach porównawczych – podstawowe dane.⁵⁰⁵¹⁵²⁵³⁵⁴⁵⁵⁵⁶⁵⁷

		Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
PKB (PLN) wg siły nabywczej 2012		Dla Polski: 1522,7 mld PLN (2011) woj. wielkopolskie: 133 mld PLN (2011)	117,66 mld EUR ⁵⁰	310,8 mld USD (2010) ⁵¹
PKB wzrost	2012	3,4%	0,9% ⁵²	0,37 % (GDP growth rate average, 03/2013) ⁵³ ; dynamika w 2012 w stosunku do r. 2000 wynosiła 132 (2000=100). ⁵⁴
PKB per capita (2012)		38.629 PLN	61.096 EUR ⁵⁵	56.147 USD (2010) ⁵⁶
Kompozycja PKB	usługi	58,7%	64%	70%
	przemysł	35,8%	35%	25%
	rolnictwo	5,5%	1% ⁵⁷	5%
Główne gałęzie przemysłu		Przemysł spożywczy, chemiczny, farmaceutyczny, produkcja urządzeń elektrycznych, środków transportu, maszyn oraz przetwórstwo papiernicze i poligrafia.	Przemysł chemiczny (siedziba BASF), farmaceutyczny, produkcji części samochodowych, produkcja wina, przemysł szklarski, ceramiczny i skórzany.	Produkcja energii wiatrowej, przemysł spożywczy, maszynowy, celulozowo – papierniczy, metalurgiczny i budownictwo; wydobycie surowców energetycznych (ropy naftowej, gazu ziemnego, węgla brunatnego, torfu); Dania jest samowystarczalna energetycznie. Wydobycie ropy i gazu dwukrotnie przekracza potrzeby własne tego kraju.

⁵⁰ http://www.statistik-portal.de/Statistik-Portal/de_jb27_jahrta65.asp

⁵¹ The Global Competitiveness Report 2011-2012 © 2011 World Economic Forum, s. 162.

⁵² http://www.statistik.rlp.de/fileadmin/dokumente/nach_themen/bip/kurz/VGR_Stand_Maerz_2013.pdf

⁵³ <http://www.tradingeconomics.com/denmark/indicators>

⁵⁴ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina010&plugin=1>,
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina110&plugin=1>

⁵⁵ <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/252479/umfrage/bruttoinlandsprodukt-je-erwerbstaetigen-in-rheinland-pfalz/>

⁵⁶ The Global Competitiveness Report 2011-2012 © 2011 World Economic Forum, s. 162.

⁵⁷ http://www.statistik.rlp.de/fileadmin/dokumente/nach_themen/bip/kurz/VGR_Stand_Maerz_2013.pdf

		Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Nakłady na B+R		0,68% PKB, nakłady inwestycyjne w 2010 w mln PLN 9324,1.	2,07% PKB ⁵⁸ czyli 2,4 mld EUR.	W latach 1998-2010 ogólne wydatki sektora publicznego i prywatnego na B+R podwoiły się i wynosiły ok. 54 mld DKK w 2010 r. ⁵⁹ czyli ok. 9 mld EUR.
Dług publiczny 2012		Brak danych.	38,82 mld EUR = 33% PKB ⁶⁰ .	43,45% PKB ⁶¹ .
Inwestycje % PKB 2012		15,66% w 2011.	10,33% w 2008 (Eurostat).	17,2% (2011) (Eurostat).
Index Gini (2005) ⁶²		32 (2010)	27	24
		387977 (2012)	190.540 ⁶³	283 000
Liczba przedsiębiorstw	W tym MSP	Sektor publiczny: 9823, Sektor prywatny: 378154 (w tym 99,9% MSP).	189.982 ⁶⁴	Zdecydowaną większość stanowią małe organizacje, 2/3 oferuje mniej niż pięć miejsc pracy i jedynie około 8,6 tys. jednostek w Danii zapewnia co najmniej 50 miejsc pracy. ⁶⁵

⁵⁸ <https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/BildungForschungKultur/ForschungEntwicklung/Tabellen/BIPBundeslaenderSektoren.html>

⁵⁹ Statistical Yearbook 2012, Statistics Denmark, <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/16251/08gen.pdf>, s. 7.

⁶⁰ <http://www.haushaltssteuerung.de/verschuldung-land-rheinland-pfalz.html>

⁶¹ <http://www.tradingeconomics.com/denmark/indicators>

⁶² <http://www.mongabay.com/reference/stats/rankings/2172.html>

⁶³ http://www.statistik.rlp.de/fileadmin/dokumente/nach_themen/unt/kurz/Jahrbuch2012_Kapitel_11.pdf

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Statistical Yearbook 2012, Statistics Denmark, <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/16251/08gen.pdf>, s. 6.

	Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Kierunki wsparcia przedsiębiorstw	Wsparcie innowacji, działań B+R – współpraca JBR z biznesem, wsparcie nowo powstających przedsiębiorstw (dotacje bezzwrotne) System pożyczkowy Jeremie, wzmocnienie współpracy PPP.	Małe i średnie przedsiębiorstwa, jednostki rzemiosła, budowa mieszkań, infrastruktura dla biznesu w gminach poprzez instrumenty banku inwestycyjnego i rozwojowego Nadrenii-Palatynatu.	Wymagania dot. włączania firm w projekty B+R naukowców i JBR; finansowanie projektów B+R realizowanych przez firmy. Wg Banku Światowego Dania jest najbardziej przyjaznym dla biznesu miejscem w Europie. Duńskie Centra Innowacji (Innovation Centres Denmark), mają zapewnić przedsiębiorstwom i sektorowi B+R dostęp do międzynarodowej wiedzy i najlepszych źródeł innowacji.
Inflacja (2012)	Polska, kwiecień 2013: 0,8% r/r	1,5% ⁶⁶	2,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych wtórnych i studiów przypadku Wielkopolski, Danii i Nadrenii-Palatynatu.

Reasumując, gospodarka Wielkopolski reprezentuje poziom mało dojrzałej transformującej się gospodarki (emerging economy) z bardzo dużymi brakami w stosunku do gospodarek dojrzałych. Ponieważ gospodarka Wielkopolski jest gospodarką „wyłaniającą się”, charakteryzującą ją: naśladownictwo, działalność podwykonawcza wobec kapitału zagranicznego, nieduża ilość własnych konstrukcji, duża zależność od koniunktury zagranicznej oraz niestabilność. Pomimo okresowo większego tempa rozwoju w stosunku do gospodarek porównywanych regionów, ciągle jest ono za niskie, aby tworzyć miejsca pracy zgodne z potrzebami. Dlatego też najcenniejszy kapitał, jakim są ludzie, zmuszony jest opuszczać region. Niski poziom nakładów na B+R jest wynikiem słabości gospodarki regionu, w większości zarządzanej z zagranicy, a także słabości polityki instytucjonalnej państwa w zakresie wsparcia działalności innowacyjnej. Wykracza to poza samodzielne możliwości regionu.

Druga obserwacja mówi o tym, że istnieje przepaść w rozwoju gospodarczym pomiędzy Wielkopolską a regionami porównawczymi. Przepaści tej nie zredukuje wzrost PKB na poziomie 3,4% (w 2002). Nominalny PKB na osobę w Wielkopolsce był w 2010 r. sześciokrotnie niższy niż w Nadrenii-Palatynacie, w związku z tym trzeba podejmować działania rozwojowe, aby tę przepaść zmniejszyć. Wspieranie gospodarki tylko poprzez sektor MSP jest tutaj niewystarczające. Region powinien poszukać inspiracji w metodykach rozwoju Korei Płd., Izraela, Tajwanu, czy analizowanych regionów porównawczych. Regionowi ewidentnie brakuje aktywów o dużej

⁶⁶ <http://www.statistik.rlp.de/wirtschaft/preise/pressemitteilungen/einzelansicht/archive/2013/may/article/verbraucherpreise-im-mai-15-prozent-hoher-als-vor-einem-jahr/>

mocy rozwojowej. W słabych regionach powinno łączyć się aktywa lokalne, tak aby uzyskać zdolność do znaczącego finansowania rozwoju. Wielkopolanie doskonale wiedzą, jak to robić. W okresie zaboru pruskiego (niemieckiego) znacząco rozwinęli własne rolnicze kasy kredytowe oraz produkcję sprzętu rolniczego i przemysł maszynowy. W tamtym okresie pozwalało to na zachowanie własnej tożsamości narodowej. Niezrozumiałe jest dlaczego tamte pozytywne doświadczenia historyczne zostały zapomniane. Tego typu działania w pełni zależą od samorządu lokalnego i regionalnego.

4.3. Zielona gospodarka w regionach porównawczych

Poniżej przedstawiono tabelę 3, która przedstawia wybrane dane na temat zielonej gospodarki w regionach porównawczych. Dane te pochodzą głównie ze źródeł wtórnych.

Tabela 3. Zielona gospodarka w regionach porównawczych – wybrane elementy.

	Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Definicja	Brak zdefiniowanego obszaru tzw. „zielonej gospodarki”.	Szeroka, wszystko co wykorzystuje choć elementy zielonej gospodarki.	Zielona produkcja (rozumiana jako produkcja zielonych technologii, dóbr i usług) ⁶⁷ , zgodna z Eurostatem.
Dostępne dane statystyczne	Brak opracowań dot. zielonego rynku.	NIE	TAK
Obroty PLN	13 090 844 tys. PLN (2009)	BD	250 mld DKK = 142,5 mld PLN (2010)
Zatrudnieni	71,1 tys.	BD	Ok. 106 tys.
Zielone miejsca pracy w ogóle zatrudnionych	7,2% ⁶⁸	BD	3,9 do 8,5% wszystkich zatrudnionych (2010)

⁶⁷ Environmental Goods and Services Sector (EGSS).

⁶⁸ Dla 30 dziedzin PKD.

	Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Główne gałęzie	<p>Sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu.</p> <p>Pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody.</p> <p>Sprzątanie i czyszczenie obiektów.</p> <p>Produkcja sprzętu transportowego.</p> <p>Transport publiczny.</p> <p>Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego.</p> <p>Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne.</p> <p>Prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych.</p> <p>Działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej.</p> <p>Zagospodarowanie terenów zieleni.</p> <p>Produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej⁶⁹.</p>	<p>Szeroki przekrój, właściwie wszystkie branże.</p> <p>Gospodarka cyklu okrężnego wymaga zmiany zachowań i przewartościowania codziennych standardów zachowania całego społeczeństwa.</p> <p>Zarządzanie przepływem materiałów musi odbywać się w oparciu o ustanowione reguły ekonomiczne, ekologiczne oraz społeczne.</p> <p>Ustanowione w Nadrenii-Palatynacie reguły to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - integracja całego systemu społecznego (konsumpcja, dostawa i gospodarowanie odpadami, infrastruktura, handel i rolnictwo itd.) i jego działalność przemysłowej; - łączenie przepływu materiałów i energii w wewnętrznym systemie i tworzenie sieci powiązań poszczególnych uczestników procesów systemowych; - wykorzystanie potencjałów wewnętrznych (surowce, materiały odpadowe, procesy); - zwiększone wdrażanie odnawialnych źródeł energii i wtórnych paliw; - zwiększenie efektywności energetycznej w sektorze prywatnym i przemysłowym; - decentralizacja dostaw energii. 	<p>Szeroki przekrój duńskich przedsiębiorstw (ponieważ reprezentują wszystkie gałęzie przemysłu) generujących rozwiązania, które przyczyniają się do przejścia do gospodarki ekologicznej.</p> <p>W obszarze energii, technologie w zakresie źródeł odnawialnych stanowią największą część zielonego biznesu, z obrotami w wysokości 104 mld DKK w 2010 r. W obszarze środowiska, zarządzanie odpadami z obrotami w wysokości 55 mld DKK w tym samym roku stanowiło największą część zielonego biznesu.</p>

⁶⁹ Przygotowane na podstawie informacji Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Poznaniu – dane statystyczne za rok 2009.

	Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Energia odnawialna w bilansie energetycznym	BD	BD	Ok. 20%
Główne źródła energii odnawialnej	Farmy wiatrowe, biogazownie, elektrownie wodne.	Energetyka wiatrowa, fotowoltaika, biogazownie.	Wykorzystanie stałej biomasy do ogrzewania i energii wiatrowej do wytwarzania elektryczności, energia wiatrowa.
Instrumenty podatkowe	Opłaty środowiskowe i kary.	Wbudowane taryfy energetyczne, gwarantowane ceny dla producentów EE, zagwarantowany rynek dla producentów EE, niezależność systemu wsparcia EE od źródeł budżetowych, przerzucenie wszystkich kosztów na użytkowników końcowych.	Od 1992 podatek węglowy - nakładany na gospodarstwa domowe (opodatkowano niektóre sposoby wykorzystania energii) i przemysł (opodatkowana ogrzewana powierzchnia), - planowane rozszerzenie dziedziny nim objętych oraz podniesienie wysokości podatku.
Strategia	Strategia długookresowa: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020.	Strategia Nadrenii-Palatynat 2030: 100 % odnawialnej energii. Przyjęta przez władze strategia opiera się na założeniu nieustannej „cyrkulacji materiałów”, a więc m.in. wielokrotnym wykorzystywaniu odpadów, recyklingu i produkcji zielonej energii.	Ścisłe określona: całkowite uniezależnienie od paliw kopalnych i pozyskiwanie 100% energii ze źródeł odnawialnych do 2050 r. Precyzyjne cele na lata 2020-2050. Monitorowane i aktualizowane.

	Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Strategie szczegółowe	<p>1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego – Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie 2010-2020 – MRR 2010.</p> <p>2. Model Programowania Strategicznego w Polsce, MRR, 2008, OECD Economic Survey, Poland 2010.</p> <p>3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, WBPP, 2010.</p> <p>4. Foresight Wielkopolska, 2010.</p> <p>5. Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010-2020, Urząd Marszałkowski 2010.</p>	<p>Polityka Nadrenii-Palatynatu opiera się na przejętej przez Tokijski United Nations University (UNU) projekt „zero emisji”. Idea zakłada maksymalne wykorzystywanie surowców odnawialnych, w celu przywrócenia ekosystemu i zrównoważonego poziomu zasobów naturalnych.</p> <p>W landzie promuje się możliwie długie cykle wykorzystywania zasobów naturalnych w przemyśle.</p>	<p>1. Do 2020 r. 50% zapotrzebowania na elektryczność ma pochodzić z energii wiatrowej.</p> <p>2. Obniżenie o 40% emisji gazów cieplarnianych do 2020 r. (w stosunku do poziomu z roku 1990).</p> <p>3. Stopniowe wycofanie węgla do produkcji energii elektrycznej i kotłów olejowych do ogrzewania mieszkań do 2030 r.</p> <p>4. Pełne pokrycie dostaw energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych do 2035.</p>
Realizacja strategii	<p>Zdecentralizowana. Poszczególne cele przypisane władzom regionalnym i wyspecjalizowanym podmiotom.</p>	<p>Zdecentralizowana. Poszczególne cele przypisane wyspecjalizowanym agencjom i władzom regionalnym.</p>	<p>Zdecentralizowana. Poszczególne obszary przypisane wyspecjalizowanym agencjom i ministerstwom (m.in. Danish Energy Agency/ the Ministry of Climate, Energy and Building; the Danish Business Authority/ the Ministry of Business and Growth; and the Danish EPA/ the Ministry of the Environment).</p>
Udział biznesu w planowaniu działań wynikających ze strategii	<p>Niewielki, ale stale zwiększający się udział przedsiębiorców w kluczowych dla gospodarki inwestycjach (PPP).</p>	<p>Władze landu przyjmując politykę zielonej gospodarki założyły szereg udział prywatnych inwestorów współpracujących ściśle z sektorem publicznym.</p>	<p>Bardzo aktywny. Rząd duński współfinansuje działalność partnerstw, czyli współpracę instytucji rządowych, przedsiębiorstw, jednostek badawczych i firm <i>venture capital</i> na rzecz przyspieszenia innowacji w zakresie technologii eliminujących problemy środowiskowe.</p>

	Wielkopolska	Nadrenia-Palatynat	Dania
Konsensus polityczny wokół celów strategii	Nie ma strategii na poziomie województwa.	Tak.	Tak.
Zaangażowanie sektora B+R w rozwój zielonej gospodarki	Współpraca ośrodków badawczych oraz laboratoriów mieszczących się przy Uczelniach Wyższych w Poznaniu. Inne jednostki naukowe: Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych w Poznaniu (rolnictwo ekologiczne).	W landzie prowadzona jest szeroka współpraca pomiędzy ministerstwem środowiska i gospodarki, z uwzględnieniem prowadzonych na bieżąco konsultacji z „Instytutem Badań Stosowanych Zarządzania Przepływem Materiałów” na kampusie Birkenfeld Uniwersytetu Trewirze.	Bardzo duże.
Koordinacja działań w zakresie zielonej gospodarki	Departament Gospodarki UMWW we współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu, Wojewódzkim Urzędem Pracy w Poznaniu, WFOŚiGW w Poznaniu, Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska O. w Poznaniu.		Duńska Agencja Energetyczna utworzona w 1976 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych wtórnych i studiów przypadku Wielkopolski, Danii i Nadrenii-Palatynatu.

Nie jest łatwo, na podstawie przedstawionych danych wyrobić sobie pogląd na temat rozwoju zielonej gospodarki w trzech regionach porównawczych. W praktyce brakuje szeregu danych dotyczących Wielkopolski i Nadrenii-Palatynatu, przy względnie pełnych danych z Danii.

Pierwsza obserwacja dotyczy trudności definicyjnych, które de facto pokonała tylko Dania. Jednak i tutaj szacunek liczby zatrudnionych w zielonej gospodarce waha się pomiędzy 3,9-8,5%. Dane szacunkowe obliczone przez nas dla Wielkopolski wahają się pomiędzy 3,9% a 7,2%. Wyniki te świadczą, że rola zielonej gospodarki w rynku pracy jest podobna w Wielkopolsce, jak i w Danii. Analizując struktury branżowe zielonej gospodarki, musimy stwierdzić, że zielona gospodarka Wielkopolski istotnie różni się od gospodarki Nadrenii-Palatynatu i Danii. W gospodarce Wielkopolski istotną rolę pełni zielony przemysł, a znacznie mniejszą rolę odgrywa energetyka odnawialna. W istotnym stopniu ten zielony przemysł (gł. produkcja autobusów, trolejbusów i tramwajów, ale i technologii ekologicznych, np. grzewczych, oczyszczających i innych) znajduje się we władaniu rodzimych przedsiębiorców i wykorzystuje własne konstrukcje. Można stwierdzić, iż poziom nowoczesności zielonego przemysłu Wielkopolski jest wyższy niż przemysłu w ogóle.

Druga obserwacja wskazuje, że w Wielkopolsce jest jeszcze bardzo dużo do zrobienia w zakresie np. zagospodarowania odpadów. Im bardziej racjonalne i zorientowane na przyszłość będą działania samorządów Wielkopolski, tym większy rozwój będzie można wykreować w tym sektorze.

Trzecia obserwacja mówi, że w Wielkopolsce trzeba będzie podjąć decyzje w zakresie rozwoju energetyki. Trzy opcje, które nasuwają się w sposób oczywisty to: energetyka odnawialna, energetyka jądrowa oraz budowa nowych odkrywek dla kopalń węgla brunatnego. Trzecia opcja jest najmniej korzystna środowiskowo, ale najtańsza i tu powstaje pytanie, czy konsumenci energii zaakceptują wysokie ceny zielonej energii, z jakimi mamy do czynienia w Danii czy w Niemczech? Trzeba niestety liczyć się z tym, że trzecia opcja będzie całkiem realna przede wszystkim ze względu na bardzo niski poziom dochodów w Wielkopolsce (i w całym kraju). Wysokie ceny zielonej energii będą obniżały standard życia i „wypychały” pracowników do pracy zagranicą. Jeżeli ta opcja strategiczna (budowa nowych odkrywek dla kopalń węgla brunatnego) miałaby zostać zrealizowana, to trzeba doprowadzić do tego, aby skutki środowiskowe zmian były jak najmniejsze oraz aby emisja CO₂ z jednostki wytworzonej energii była jak najniższa.

Czwarta obserwacja mówi o tym, że pomimo wymuszania przez przepisy w zakresie wykorzystania środowiska (zwłaszcza opłaty i kary) działań przyjaznych środowisku, ciągle brakuje całościowej wizji rozwoju zielonej gospodarki w Wielkopolsce. Kwestia nie dotyczy tylko wielkości zobowiązań w zakresie emisji (na co region ma niezbyt duży wpływ), ale na przykład wykorzystania i recykulacji odpadów w regionie. W Wielkopolsce nie brakuje dokumentów strategicznych, ale niewiele z nich wynika. Nie wiadomo, jak działania przewidziane w tych dokumentach, wpłyną na życie społeczeństwa w przyszłości. Bardzo słaba jest strona określająca, jakie wartości będą ważne w zakresie symbiozy człowieka z przyrodą, sposobów korzystania ze środowiska. Etyka środowiskowa jest na poziomie początkowym.

Sfera B+R zajmująca się zielonym przemysłem funkcjonuje dość dobrze. Również współpraca z uczelniami w tych dziedzinach jest inspirująca. Warto jednak podkreślić, iż współpraca i działalność B+R są prowadzone na bardzo małą skalę. Obniża to synergiczny rezultat kreowania wzrostu w oparciu o własne konstrukcje stworzone w regionie. Bardzo pozytywnie natomiast należy odbierać rosnący poziom i skalę współpracy biznesu i organizacji przedsiębiorców z samorządami. Samorzady jak mało kto rozumieją konieczność rozwijania przedsiębiorstw, aby stworzyć nowe miejsca pracy. Ten dobry styl współpracy może skutkować opracowaniem bardzo dobrej strategii w zakresie rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w regionie. Jednak aby taką strategię wypracować niezbędny jest konsensus w zakresie celów zielonej gospodarki.

Bibliografia:

Publikacje zwarte:

1. OECD Territorial Reviews OECD Territorial Reviews: Luxembourg 2007.
2. The Global Competitiveness Report 2011-2012 © 2011 World Economic Forum.

Materiały internetowe:

1. Statistical Yearbook 2012, Statistics Denmark, <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/16251/08gen.pdf>
2. <http://de.wikipedia.org>
3. <http://de.statista.com>
4. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
5. <http://europa.eu>
6. <http://stats.oecd.org>
7. <http://www.destatis.de>
8. <http://www.stat.gov.pl>
9. <http://www.statistik.rlp.de>
10. <http://www.statbank.dk>
11. <http://www.strefabiznesu.nton.pl>
12. <http://www.statistik-portal.de>
13. <http://www.tradingeconomics.com>
14. <http://www.haushaltssteuerung.de>
15. <http://www.tradingeconomics.com>
16. <http://www.mongabay.com>

2

5

Analiza problemów rozwoju zielonej gospodarki oraz luk rozwojowych Wielkopolski w relacji do wybranych regionów europejskich

---

επιχειρηματικότητα
και ανάπτυξη
οικονομικών μικρομεσαίων
επιχειρηματικών οντοτήτων
και επιχειρηματικών οντοτήτων

Celem przedstawianego rozdziału jest porównanie polityk zielonego wzrostu w analizowanych regionach porównawczych oraz wskazanie na ewentualne luki w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego. Wielkopolska 2020*, z punktu widzenia polityk realizowanych przez regiony porównawcze. Pierwszą obserwacją, jakiej dokonaliśmy analizując polityki trzech obszarów porównawczych jest stwierdzenie, że pozycja zielonej gospodarki w danym regionie lub kraju jest uzależniona od determinacji władzy we wdrażaniu zasad zielonej gospodarki oraz między innymi od takich procesów i działań, jak: wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, emisja gazów cieplarnianych do środowiska, determinacja we wdrażaniu czystych źródeł energii, upowszechnianie programów oszczędności energii, inwestowanie w czyste technologie i promowanie odpowiedzialnej turystyki. W oparciu o ocenę wymienionych procesów zbudowany został Międzynarodowy Indeks Zielonej Gospodarki (Global Green Economy Index), w ramach którego badane są 32. grupy danych w 27. krajach wiodących w zakresie wdrażania zielonych rozwiązań, które w sumie tworzą 90% globalnej zielonej gospodarki. Polski nie ma w tym zestawieniu, co obrazuje skalę naszych opóźnień we wdrażaniu „zielonych” rozwiązań, rzutujących także na zieloną gospodarkę Wielkopolski. Poniżej przedstawione zostały luki rozwojowe Wielkopolski w stosunku do wybranych, rozwiniętych regionów Unii Europejskiej, uwzględnionych w tym rankingu.

5.1. Priorytety rozwoju zielonej gospodarki w regionach porównawczych

---

Pomimo problemów dotyczących badań porównawczych, dystans, jaki dzieli Wielkopolskę od najbardziej rozwiniętych regionów w zakresie zielonej gospodarki jest wyraźny. Najbardziej widoczny jest w kluczowych obszarach, takich jak energetyka odnawialna i poszanowanie energii oraz zagospodarowanie odpadów. Ponadto, dla rozwoju zielonych dziedzin bardzo ważna jest możliwość uzyskania przewagi technologicznej w wymienionych działach, co związane jest z rozwojem innowacyjnej gospodarki. Kluczowe są także możliwości inwestycyjne firm, od których zależą nakłady na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań i stosowanie nowych technologii. Porównując Wielkopolskę (w wymienionych obszarach) z rozwiniętymi regionami, dostrzec można wyraźne luki rozwojowe.

Energetyka odnawialna jest zdecydowanie lepiej rozwinięta w krajach skandynawskich i w Niemczech. Szwecji udało się o połowę zmniejszyć konsumpcję paliw kopalnych, które w latach 70-tych XX w. dostarczały 75% energii, a w roku 2009 już tylko 32%. Taki wynik udało się

osiągnąć dzięki położeniu nacisku na rozwój tych źródeł, w których Szwecja posiada kompetencje technologiczne, a także produkując urządzenia do wytwarzania energii oraz tych, które zmniejszają zużycie importowanych nośników energii. Bardzo ważne jest także szwedzkie dążenie do rozwoju energetyki odnawialnej, przy zachowaniu walorów krajobrazu, co zminimalizowało zainteresowanie energetyką wiatrową.

Dania także jest liderem w zakresie energetyki odnawialnej. Również ten kraj głównie rozwija te technologie, do których produkuje urządzenia wytwórcze. Dania rozwinęła więc przede wszystkim energetykę wiatrową, zakładając, że do 2020 roku 50% energii będzie pochodzić właśnie z tego źródła. Obecnie wsparcie energetyki odnawialnej jest kontynuowane, jednak z widocznymi zmianami, takimi, jak na przykład: wycofywanie istniejących dotacji na lądowe turbiny wiatrowe oraz wprowadzenie nowych dotacji na biogaz; przetargi na zwiększanie wydajności istniejących urządzeń, głównie przybrzeżnych turbin wiatrowych czy deregulacja cen za ogrzewanie. Ponadto planuje się usunięcie ograniczeń utrudniających zwiększenie wykorzystania energii w oparciu o biomasę. Widać więc, że Dania zaczyna korzystać z doświadczeń Szwecji i w coraz większym stopniu opierać energetykę odnawialną na biomasie.

Odnawialne źródła energii, które odgrywają bardzo ważną rolę w europejskiej polityce energetycznej są także priorytetem dla landu Nadrenii-Palatynatu. Niemcy już kilkanaście lat temu rozpoczęli fundamentalną transformację zaopatrzenia kraju w energię. Według regulacji krajowych, stopniowo do końca 2022 roku, kraj powinien całkowicie odstąpić od jądrowej produkcji energii elektrycznej - osiem odłączonych elektrowni jądrowych nie zostanie ponownie uruchomionych. Celem kraju jest sprawne wejście w erę energii ze źródeł odnawialnych.

W zakresie efektywności energetycznej budownictwa i produktów konsumpcyjnych kraje skandynawskie, Niemcy i Anglia są bardziej zaawansowane, w porównaniu do Wielkopolski. Dania przewiduje wprowadzenie dodatkowych norm w celu podniesienia wydajności energetycznej budynków i konsumpcji energii. Na przykład, proponuje się rozszerzenie obowiązków oszczędzania energii na wszystkie firmy, w połączeniu z zaostrzeniem norm energetycznych dla budynków. Dania poczyniła duże postępy w budowaniu świadomości korzyści wynikających z wprowadzania rozwiązań energooszczędnych w budownictwie mieszkaniowym, przemysłowym i publicznym. Inwestycje w tym zakresie nie wymagają większego wsparcia publicznego, ponieważ zwracają się w ciągu kilku-kilkunastu lat. Z tego też względu kluczowego znaczenia nabiera uświadomienie właścicielom i użytkownikom obiektów, ile mogliby zaoszczędzić, gdyby wprowadzili energooszczędne rozwiązania. W Danii propagowaniu takich informacji służy Centrum Wiedzy na Temat Energooszczędności Budynków, które ma niezbyt duży roczny budżet na działanie, a które jest w stanie zmotywować właścicieli budynków do rozważenia inwestycji energooszczędnych. W rezultacie, Centrum szkoli corocznie tysiące handlowców, inwestorów, doradców i konsultantów, a także przedsiębiorców budowlanych.

W podobny sposób polityka efektywności energetycznej realizowana jest w Szwecji. Wykorzystanie energii powinno być jak najbardziej efektywne, przy minimalnym wpływie na środowisko, klimat i zdrowie mieszkańców, a także przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Poza znacznie wolniejszym rozwojem energetyki odnawialnej Wielkopolska ma również słabiej rozwinięte przetwórstwo odpadów. Gospodarka odpadami jest bardzo dobrze uporządkowana zarówno w krajach skandynawskich, jak i w Niemczech, czy w regionie Londynu. Wprowadzenie w Polsce w połowie 2013 roku nowych zasad gospodarki odpadami pozwoliło większości społeczeństwa zrozumieć, jak ważnym zagadaniem jest nie dopuszczanie do degradacji śro-

dowiska, poprzez składowanie odpadów komunalnych. O ile nastawienie mieszkańców, w tym mieszkańców Wielkopolski, do tego zadania było niezwykle pozytywne, o tyle organizacja procesu segregacji śmieci stoi dalej na bardzo niskim poziomie. W Polsce, według nieoficjalnych danych, do ponownego wykorzystania odzyskuje się wagowo około 12% śmieci, objętościowo natomiast jest to powyżej 25%. Jednak w Nadrenii – Palatynacie wskaźnik ten wynosi ponad 97%. Na czym polega różnica?

Gminy w Polsce zrzuciły zadanie w zakresie gospodarki odpadowej na wynajęte przedsiębiorstwa, przy czym celem gminy jest uzyskanie możliwie najniższej ceny za tę usługę. W związku z tym, odzyskowi poddaje się tylko najcenniejsze frakcje odpadów komunalnych, takie jak: plastik, papier, szkło, metale. Natomiast zupełnie nie wykorzystuje się odpadów organicznych. Dużą ich część poddaje się kompostowaniu, w wyniku którego objętość odpadów spada kilkakrotnie, ale w konsekwencji takiego działania wyzwalają się duże ilości gazów odorowych, a także amoniaku, który jest bardziej szkodliwy dla atmosfery niż CO₂. Kompostowanie odpadów organicznych jest rozwiązaniem lepszym środowiskowo niż ich składowanie, ale bez wątplenia degraduje klimat. W Niemczech odpady organiczne poddaje się fermentacji bez udziału tlenu i wytwarza się z nich biogaz (metan). Wychwycony biogaz znajduje później bardzo wiele zastosowań. Skorzystanie z niemieckiego podejścia do segregacji odpadów wymaga poddawania segregacji również odpadów organicznych i wykorzystania ich do wytwarzania biogazu. Oznaczałoby to konieczność wprowadzenia innej gospodarki na składowiskach odpadów. Zamiast wygospodarowywać kolejne kwatery na odpady składowane (czy na kompostownie), należałoby budować tam biogazownie, a gaz odzyskiwać i sprzedawać. W Szwecji również odpady organiczne wykorzystywane są do produkcji biogazu. Miasta uruchamiają programy, w ramach których odpady organiczne zbierane są i wykorzystywane do produkcji biogazu napędzającego komunikację miejską. Ponadto w bardzo wielu miejscowościach Szwecji miejskie elektrociepłownie zasilane są spalaniem w nich śmieciami.

Ważnym priorytetem w Danii jest rozwijanie B+R w zakresie technologii środowiskowych. W kraju tym do najciekawszych programów promujących eksperymenty lub innowacje w zakresie energii odnawialnej można zaliczyć trzy poniższe projekty, wspierające badania i rozwój.

- ➔ Program ForskEL – jest to program zarządzany przez duńskiego operatora sieci energetycznej Energinet.dk na podstawie Ustawy o zaopatrzeniu w energię elektryczną. W ramach projektu przyznawane jest finansowanie na szeroko rozumiane badania, rozwój i testowanie rozwiązań przyjaznych środowisku w dziedzinie energetyki. Co roku priorytetowe obszary wsparcia zatwierdzane są przez Ministerstwo Klimatu i Energii.
- ➔ ForskVE – jest to program obejmujący finansowanie projektów mających na celu zwiększenie wykorzystania jednostek generujących energię elektryczną o niższej mocy, jak na przykład panele fotowoltaiczne, energia fal i inne technologie w obszarze energii odnawialnych, takich jak biogazyfikacja.
- ➔ ELforsk – program zakłada wsparcie projektów badawczych, rozwojowych i testujących, nastawionych na technologie i rozwiązania służące efektywniejszemu wykorzystywaniu energii elektrycznej. Obszary wsparcia to: budynki, oświetlenie typu LED i technologie chłodzenia. Wydaje się, że Dania, która nie miała żadnej specjalizacji w produkcji urządzeń energetycznych była w stanie sama stworzyć nową specjalizację produkcyjną o charakterze międzynarodowym. Tak więc dopłacając do kosztów wykorzystania energii odnawialnej, duńscy

podatnicy umożliwili powstanie nowej gałęzi przemysłu, która jest wysoce dochodowa i międzynarodowo konkurencyjna. W końcowym efekcie rachunek wynikający z rozwoju energetyki odnawialnej może być dla Danii korzystny. Jednak wynika stąd oczywista nauka, że należy popierać te obszary energii odnawialnej, której dostawcy urządzeń produkują w danym regionie. Import urządzeń z zewnątrz powoduje niską efektywność wsparcia.

W kluczowych dziedzinach zielonej gospodarki Wielkopolska uzależniona jest od importu nowych technologii, co bardzo ogranicza jej możliwości rozwojowe. Taki model powoduje, że w regionie może ewentualnie rozwijać się produkcja deficytowej energii odnawialnej, a deficyt nie jest kompensowany korzyściami wynikającymi z produkcji zaawansowanych urządzeń dla omawianego sektora energetyki. Rozumienie tego mechanizmu jest wyraźnie widoczne w rozwiniętych regionach Unii. Obok wspomnianej powyżej Danii, również Szwecja finansuje nakłady na badania i rozwój w zakresie energetyki odnawialnej, a także przemysłu motoryzacyjnego, ukierunkowane na zmniejszenie emisji CO₂ w pojazdach zarówno osobowych, jak i ciężarowych. Szwecja inwestuje także w badania nastawione na zmniejszenie zużycia paliwa. W państwach skandynawskich wspierane są również inwestycje w sektor ICT, technologie ochrony środowiska i w tworzenie inkubatorów dla firm w obszarze zielonej gospodarki.

Rozwój zielonej gospodarki jest także uwarunkowany nakładami inwestycyjnymi. Niski poziom inwestycji w Wielkopolsce jest w dużym stopniu powiązany z systemem wspierania i finansowania przedsiębiorstw. W województwie wielkopolskim dominuje system dotacyjny, co w połączeniu z małą skłonnością do korzystania z bankowego finansowania rozwoju firm ogranicza możliwości inwestycyjne. W Danii i Nadrenii-Palatynacie zdecydowanie większą rolę odgrywa powszechny komercyjny system bankowy. W Danii i w Niemczech udział zadłużenia sektora prywatnego w bankach w relacji do PKB był trzykrotnie wyższy niż w Polsce. Oznacza to, że statystycznie rzecz ujmując sektor prywatny mógł trzykrotnie więcej skorzystać ze środków pożyczkowych w Danii i w Niemczech, niż w Polsce. Ponadto, w wymienionych krajach, system wsparcia ukierunkowany jest na rozwój sektora B+R i komercjalizację wyników badań. W Wielkopolsce zmiana w zasadach wspierania firm najprawdopodobniej nastąpi dopiero w nowej perspektywie finansowej, w której wsparcie ukierunkowane zostanie na współpracę sektora badawczego i sektora przedsiębiorstw oraz na instrumenty zwrotne, które uatrakcyjnią ofertę banków komercyjnych.

Ograniczone nakłady inwestycyjne w połączeniu z niewielkimi możliwościami wykorzystania współpracy z sektorem badań dotyczących wprowadzania nowych technologii w zakresie produkcji energii odnawialnej i ochrony środowiska są głównymi czynnikami powodującymi powstawanie luk rozwojowych. Luki te najbardziej widoczne są w kluczowych dla zielonej gospodarki obszarach, gdzie kierowane są środki wsparcia Unii Europejskiej. Brak zmian w polityce w zakresie wspierania zielonej gospodarki może przyczynić się do utraty szans rozwojowych związanych z omawianym sektorem.

5.2. Luki w zakresie polityki rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy

Przedstawione powyżej uwarunkowania i wynikające z nich luki rozwojowe w zakresie zielonej gospodarki pomiędzy Wielkopolską a rozwiniętymi regionami Europy wynikają w dużym stopniu z przyjętych polityk rozwoju. Zasadnicza różnica związana jest z odmiennym podejściem do planowania strategicznego i z jakością opracowanych strategii rozwoju zielonych dziedzin, zarówno w skali Wielkopolski, jak i kraju. Kraje, które zajmują czołowe miejsca w światowym rankingu rozwoju zielonych gospodarek, takie, jak kraje skandynawskie, czy Niemcy, już od ponad 20 lat prowadzą politykę wspierania zielonych rozwiązań w gospodarce w oparciu o wieloletnie, kompleksowe strategie i plany działania. Przykładem tego typu programu może być program przyjęty przez Szwecję w kwietniu 1999 r. i rozszerzony w 2005 r., zawierający 16 dokładnie opisanych celów szczegółowych oraz wskaźniki ich realizacji. Wspomniane cele zostały zamieszczone poniżej.

- **Zredukowanie wpływu gospodarki na klimat.** Program przewiduje, że do 2050 roku Szwecja osiągnie zerową emisję gazów cieplarnianych.
- **Czyste powietrze.** Planowane jest ograniczenie emisji zanieczyszczeń w transporcie, w ogrzewaniu domów, a także działania na arenie międzynarodowej, które mają zmniejszyć przywiewane nad terytorium Szwecji zanieczyszczenia powietrza z sąsiednich krajów.
- **Tylko naturalna kwasowość.** Zmniejszenie stopnia zakwaszenia gleby i wody zostanie osiągnięte głównie poprzez zmniejszenie emisji tlenków azotu w transporcie krajowym i międzynarodowym. Ponadto prowadzone będą działania międzynarodowe, zmierzające do zmniejszenia emisji tlenków azotu i dwutlenku siarki u sąsiadów, gdyż większość zanieczyszczeń, wpływających na poziom kwasowości gleby i wód przynoszona jest do Szwecji przez wiatr.
- **Środowisko bez toksycznych substancji.** Badane będą właściwości substancji mogących mieć negatywny wpływ na organizmy żywe, upowszechniane będą informacje, jak takie substancje mogą być stosowane. W przypadku substancji szczególnie niebezpiecznych wprowadzany będzie zakaz stosowania. Dzięki istniejącym rozwiązaniom prawnym wiele tego typu substancji już zostało wyeliminowanych.
- **Odbudowa warstwy ozonowej, chroniącej przed szkodliwym promieniowaniem UV.** Eliminowanie związków chemicznych niszczących ozon i monitorowanie nowych substancji tak, aby nie wprowadzić kolejnych związków wpływających na dziurę ozonową.
- **Ograniczenie negatywnego wpływu promieniowania.** Promowane będzie ograniczenie ekspozycji na promieniowanie UV, poprzez zmianę zwyczajów związanych z opalaniem skóry. Równoległe ograniczane będzie ryzyko związane z promieniowaniem elektromagnetycznym linii energetycznych i urządzeń elektrycznych. Utrzymywane będą środki bezpieczeństwa przy przechowywaniu zużytego paliwa z elektrowni atomowych.
- **Zero eutrofizacji.** Najbardziej zagrożony eutrofizacją jest Bałtyk i południowe wybrzeże kraju. Nadmiar azotu i fosforu w glebie i wodzie jest wynikiem stosowania w rolnictwie nawozów opartych na tych związkach, jak również oddziaływania transportu i zakładów energetycznych, emitujących do atmosfery tlenki azotu. Prowadzone będą działania ograniczające emisję związków azotu i fosforu, a także działania międzynarodowe, związane z realizacją Protokołu Gotenburskiego.

- **Czystość jezior i rzek.** Zachowanie bioróżnorodności zagrożonej rozwojem energetyki wodnej i regulacją rzek. Planowane są regulacje, które pozwolą odbudować naturalną florę i faunę zbiorników wodnych i zachować ich czystość.
- **Dobra jakość wód gruntowych.** Regulacje będą w większym stopniu chronić zbiorniki wodne.
- **Zachowanie równowagi środowiska morskiego, rozwoju wybrzeża i wysp przybrzeżnych.** Ochrona piękna wybrzeży Szwecji wymaga zmian w polityce rolnej i w rybołówstwie, w tym również działań międzynarodowych. Szwecja będzie promować działania chroniące środowisko morskie przy wypracowywaniu Dyrektywy UE dotyczącej tego obszaru, jak również będzie kontynuować współpracę w ramach konwencji Helsińskiej.
- **Ochrona mokradeł i terenów podmokłych.** Planowane jest wzmocnienie ochrony prawnej tych terenów, tak aby zachować ich piękno i różnorodność. Ograniczone zostaną możliwości melioracji i osuszania tych terenów.
- **Zachowanie równowagi ekologicznej na terenach leśnych.** Gospodarka leśna powinna pozwalać na odtwarzanie zasobów leśnych, przy zachowaniu ich piękna. Planowane są badania, które mają wskazać, jak ekosystem leśny odpowiada na różnego rodzaju działania związane z gospodarką leśną i w jakim stopniu zmiany klimatu wpływają na zachowanie tego ekosystemu.
- **Zróżnicowany krajobraz wiejski.** Zagrożeniem dla zachowania tradycyjnego krajobrazu jest zarówno intensywne i wyspecjalizowane rolnictwo na części terytorium, jak również porzucane farmy na innych obszarach. Sposób uprawiania roli będzie zmieniany tak, aby zachować naturalny krajobraz oraz przeciwdziałać porzucaniu farm.
- **Zachowanie piękna krajobrazu górskiego.** Zagrożenia dla tego rodzaju krajobrazu związane są z masową turystyką i modą na jazdę samochodami po bezdrożach, jak również z budową farm wiatrowych, elektrowni wodnych i rozwojem górnictwa. Planowane jest promowanie współpracy między różnymi środowiskami zainteresowanymi terenami górskimi, tak aby wykorzystywać te tereny w sposób zrównoważony.
- **Dobre planowanie przestrzenne.** Budownictwo powinno dostosować się do wymogów ochrony środowiska i do zachowania piękna krajobrazu. Wzmocniona będzie także troska o zachowanie dziedzictwa kulturowego, zredukowanie hałasu związanego z transportem i zminimalizowanie negatywnego efektu związanego z powstawaniem odpadów.
- **Zachowanie bogactwa świata roślin i zwierząt.** Wzmocniona będzie troska o gatunki zagrożone. Przy rozbudowie sieci drogowej i planowaniu rozwoju osiedli ludzkich uwzględniony będzie aspekt ochrony zwierząt i ułatwiania ich migracji.⁷⁰

Wyznaczenie szesnastu celów i przełożenie ich na konkretne wskaźniki i działania pozwoliło szwedzkim przedsiębiorcom dostrzec szanse rozwoju i ocenić, na ile mogą liczyć w ramach wsparcia władz publicznych, jak również pozwoliło im poznać warunki, do których muszą się dostosować. Podobnego programu budowanego w porozumieniu z przedsiębiorcami i umożliwiającego przedsiębiorstwom dostrzeżenie szans rozwojowych brakuje w Wielkopolsce. Wielkopolska Strategia wzrostu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii 2012-2020 ograniczona jest do wybranych dziedzin zielonej gospodarki i jest znacznie uboższa pod względem wskaźników realizacji i opisu planowanych działań. Zawarty w niej materiał nie spełnia roli, którą realizuje dokument szwedzki, pozwalając przedsiębiorcom na dostrzeżenie szans dla działań biznesowych.

Duże znaczenie działań strategicznych dla rozwoju zielonej gospodarki widoczne jest także na przykładzie Danii, w której podstawą do działań w tym zakresie są dokumenty rządowe

⁷⁰ Opracowano na podstawie: „Sweden’s Environmental Objectives”, 2013. s. 8-24.

z 2011 r. – „Our Future Energy i Energy Strategy 2050”. Sformułowano w nich cele narodowe, jakimi są całkowite niezależnienie od paliw kopalnych i pozyskiwanie do 2050 r. 100% energii ze źródeł odnawialnych. Cele pośrednie w tym wypadku obejmują:

- do 2020 r. 50% zapotrzebowania na elektryczność ma pochodzić z energii wiatrowej;
- do 2020 r. obniżenie o 40% emisji gazów cieplarnianych (w stosunku do poziomu z roku 1990);
- do 2030 r. stopniowe wycofanie węgla do produkcji energii elektrycznej i kotłów olejowych do ogrzewania mieszkań;
- do 2035 r. pełne pokrycie dostaw energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych.

Rozbudowa odnawialnych źródeł energii do 2020 roku będzie finansowana w ramach „obowiązku świadczenia usług publicznych”. Ponadto nowy obowiązek świadczenia usług publicznych zostanie wprowadzony dla odbiorców gazu, w celu sfinansowania kosztów konwersji sieci gazu ziemnego na biogaz. Dania przewiduje również wprowadzenie nowego podatku od wszystkich paliw do ogrzewania (węgla, ropy, gazu i biomasy) w celu zachęty dla dodatkowej poprawy efektywności energetycznej i zapewnienia przychodów do budżetu państwa. Na poziomie międzynarodowym Dania będzie popierać działania promujące wycofywanie dotacji do paliw kopalnych w UE, forsowanie podniesienia poziomu redukcji z 20% do 30% w 2020 r. (w porównaniu z poziomem z 1990 r.).

W omawianym zakresie strategia Nadrenii-Palatynatu do 2030 roku zakłada uzyskiwanie 100% energii ze źródeł odnawialnych. Strategia ta zakłada także nieustanną cyrkulację materiałów, a więc między innymi wielokrotne wykorzystywanie odpadów, recykling i produkcję zielonej energii. Kolejnym działaniem w obszarze wykorzystania alternatywnych źródeł energii w omawianym regionie jest ustawa, która weszła w życie 1 stycznia 2009 roku, dotycząca wykorzystania odnawialnych źródeł energii w produkcji ciepła w Niemczech (Erneuerbare-EnergienWärmegezet – EEWärmeG). Stanowi ona, że właściciele budynków muszą pokrywać część zapotrzebowania na ciepło z naturalnych źródeł energii. Ma to zastosowanie zarówno do budynków mieszkalnych, jak i niemieszkalnych, na których wniosek o budowę został złożony po 1.01.2009 roku. Właściciel ma prawo wyboru, z jakiego źródła energii odnawialnej będzie korzystał. Istotne jest to, że w wyniku zmian określony procent zapotrzebowania na energię jest w pełni pokrywany z naturalnych źródeł. Efektywność zależy od wybranej metody. Jeśli jest to na przykład energia słoneczna, to powinna ona pokrywać przynajmniej 15% zapotrzebowania na ciepło. W przypadku wykorzystywania stałej lub ciekłej biomasy, czy energii geotermalnej to metody te powinny pokrywać przynajmniej 50% zapotrzebowania. Wprowadzony akt daje zatem właścicielom budynków możliwość wyboru metody indywidualnie dopasowanej do potrzeb oraz warunków ekonomicznych.

W regionie Londynu, rozwój zielonej gospodarki również wynikał z działań strategicznych. Jednym z głównych obszarów działalności władz Londynu stało się przyjęcie i wdrożenie strategii redukcji emisji CO₂ o 60% do 2025 r. (w stosunku do roku 1990). Strategia ma być realizowana w dwóch etapach:

- Etap 1: redukcja emisji o 22% do 2015 r.
- Etap 2: redukcja emisji o kolejne 38% do 2020 r.

Drugim głównym celem polityki niskoemisyjnej było podjęte przez burmistrza Londynu zobowiązanie dostarczenia do 2025 roku minimum 25% energii przy wykorzystaniu zdecentralizowanych źródeł energii. Kolejnym ważnym elementem omawianej strategii jest koncepcja „Zielonego Londynu”, w którym przestrzeń miejska będzie sprzyjać dobremu wykorzystaniu terenów zielonych, obniżona zostanie emisja szkodliwych gazów do atmosfery, zapewniona zostanie bioróżnorodność ekosfery, zmniejszona zostanie liczba odpadów, a ich odzysk będzie znaczący nie tylko poprzez recykling, ale także w ramach „obrotu sąsiedzkiego”, gdzie niepotrzebne przedmioty będą przekazywane innym mieszkańcom lub na cele charytatywne, zgodnie z ideą „reduce, reuse, recycling”.

W Wielkopolsce poza instrumentami strategicznymi brakuje również instrumentów politycznych, służących budowie zielonej gospodarki, wprowadzanych w skali całego kraju, wyprzedzających instrumenty unijne. Wiele tego typu instrumentów wypracowały kraje skandynawskie, a najważniejszym z nich jest podatek „węglowy”. Szwecja już w 1991 r. wprowadziła podatek od emisji CO₂, stając się pierwszym krajem, który wyznaczył koszty emisji dwutlenku węgla. W 2003 r. w Szwecji wprowadzono także, oparte na zasadach rynkowych, „zielone certyfikaty” dla energii elektrycznej produkowanej ze źródeł odnawialnych, co stworzyło konkurencję pomiędzy różnymi sposobami generowania energii odnawialnej. W rezultacie, na rynku pozostały firmy produkujące „zieloną energię” w sposób najbardziej efektywny. Przystawienie gospodarki na odnawialne źródła energii stworzyło także dodatkowe mechanizmy rozwojowe, związane z produkcją biogazowni, ogniw fotowoltaicznych, produkcją biomasy, „zielonym” transportem, „zieloną” chemią, efektywnym oświetleniem, silnikami elektrycznymi i innymi dziedzinami pozwalającymi oszczędzać zasoby naturalne i ograniczać emisję szkodliwych substancji do środowiska. W rezultacie, pomimo przestawienia gospodarki na nowe źródła energii, PKB kraju wzrósł w ostatnich 20 latach o 44%. Warto podkreślić, że Szwecja niemal w całości wyeliminowała ogrzewanie domów mieszkalnych olejem opałowym na rzecz ogrzewania przy wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (w tym w bardzo dużym stopniu przy wykorzystaniu pomp ciepłych).

Dania także wprowadziła podatek węglowy, oparty na opłatach z tytułu emisji dwutlenku węgla. Podatek w zdecydowany sposób wpływa na skłonność przedsiębiorstw do ograniczania emisji zanieczyszczeń gazowych. Duńskie przepisy w zasadniczym stopniu nawiązują do postanowień dyrektyw Unii Europejskiej. Co prawda, żaden kraj nie ma w tym względzie wielkiego wyboru, jednak każdy kraj może dodatkowo, po spełnieniu minimalnych wymagań Unii Europejskiej, wykorzystać środki polityki podatkowej (zarówno bodźce hamujące, jak i stymulujące) do określonych działań, z czego bardzo aktywnie korzystają kraje skandynawskie.

Podatek węglowy funkcjonuje także w Wielkiej Brytanii. Od 2013 roku w Londynie, podobnie jak w całej Wielkiej Brytanii, podwyższono stawkę do 5 funtów za tonę emisji CO₂.

Przykład krajów skandynawskich, a także Nadrenii-Palatynatu i Londynu pokazuje, jak ważne jest stworzenie właściwej strategii rozwoju zielonej gospodarki, z udziałem wszystkich interesariuszy i w oparciu o dane dotyczące dotychczasowego stanu zielonej gospodarki.

Nadrenia-Palatynat, podobnie jak inne landy Niemiec, opiera instrumenty polityczne na trzech zasadach, które OECD podaje za wzór przy promowaniu wytwarzania energii odnawialnej:

- gwarancje ceny dla producentów EE,
- gwarancje zbytu dla producentów EE,
- niezależność zasilania systemu od źródeł budżetowych.

Skutkuje to przerzuceniem wszystkich kosztów na użytkowników końcowych, ale jednocześnie zapewnia przewidywalność inwestowania w EE, generując znaczne inwestycje po stronie przedsiębiorstw.

Emisję CO₂ w krajach skandynawskich, w Niemczech a także w regionie Londynu limituje również system ograniczający wykorzystywanie samochodów osobowych. W Niemczech funkcjonuje system stref niskoemisyjnych, które utrudniają dostęp do centrów miast nieekologicznym samochodom. System ten działa również w Nadrenii-Palatynacie, ale obecnie obejmuje jedynie Moguncję (2013), choć od 2014 r. ma objąć także kolejne miasto w landzie - Langenfeld. W Danii natomiast obowiązują bardzo wysokie opłaty za parkowanie w centrach miast oraz bardzo wysoki podatek rejestracyjny, który jest równy cenie nowego auta. Takie przepisy powodują, że dużej części społeczeństwa (np. młodzieży) nie stać na zakup samochodu, co nie stanowi problemu zarówno w Niemczech, jak i w Polsce, chociaż należy wspomnieć, że w Niemczech do wielu centrów miast nie wjedzie się samochodem nie spełniającym określonych wymagań ekologicznych. Rozwój ruchu rowerowego w Danii czy transportu publicznego w Niemczech i Danii nie wynika więc tylko ze wzrostu świadomości i zachowań proekologicznych ludności, ale również z tego, że dla dużej części ludności posiadanie samochodu staje się nieopłacalne.

Ograniczenia dla ruchu samochodowego wprowadzono także w Londynie. W 2003 r. ze względu na ogromne zapylenie cząstkami pyłów stałych wprowadzono opłaty za wjazd do centrum Londynu. Najpierw wynosiły one 8, a następnie 10 funtów. Niestety tylko nieznacznie zmniejszyło to obciążenie centrum ruchem ulicznym, ponieważ w Londynie problemem są bardzo wysokie i stale rosnące koszty transportu publicznego. Wydaje się więc, że rozwiązania niemieckie oparte na tzw. ekologicznych certyfikatach dla samochodów i strefach zakazu ruchu w miastach dla samochodów nieekologicznych skuteczniej ograniczyły emisję pyłów stałych, niż fiskalne rozwiązania brytyjskie. Warto też wspomnieć, że w Londynie oraz Szwecji stosuje się dopłaty dla osób korzystających z samochodów elektrycznych. Szwedzkie dopłaty do zakupu samochodów elektrycznych są nieduże i wynoszą 10 tys. SEK (około 4791 zł⁷¹), w Londynie natomiast są zdecydowanie większe, aż 5 tys. funtów (około 25641,5 zł⁷²). Ponadto w Londynie podjęto także działania mające na celu zbudowanie ponad 1300 stacji ładowania akumulatorów. Czas pokaże, na ile stacje te będą wykorzystane.

Dla omawianych zagadnień istotne jest także wsparcie dla przedsiębiorstw. W tym zakresie zarówno Dania, jak i Nadrenia–Palatynat wykorzystują typowe środki komercyjne. Dania jest krajem o najwyższej na świecie relacji pomiędzy poziomem zadłużenia sektora prywatnego w systemie bankowym a PKB. W Danii zdecydowana większość wsparcia przeznaczana jest na rzecz rozwoju sektora energetycznego. Niektóre rozwiązania w tym zakresie są bardzo wyrafinowane, na przykład obejmują opcje na akcje dla mieszkańców gmin, w których realizowane są inwestycje w turbiny wiatrowe.

---

⁷¹ Koszty przeliczone wg kursu ze strony <http://www.bankier.pl/inwestowanie/notowania/waluty/currency.html?gclid=CJDL4ZOSprwCFQhZ3godknEAuw> w dniu 30 stycznia 2014 r.

⁷² Ibidem.

Porównanie instrumentów polityki rozwoju stosowanych w rozwiniętych regionach Europy wskazuje, że w Wielkopolsce przede wszystkim brak kompleksowej, konsekwentnie wdrażanej strategii, która byłaby uzgodniona z przedsiębiorcami i której wskaźniki byłyby realizowane, tak aby uwiarygodnić działania władz i wskazać szanse rozwojowe dla przedsiębiorstw. Brakuje również instrumentów podatkowych, które odegrały tak ważną rolę w rozwoju sektora energetyki odnawialnej w rozwiniętych regionach Europy. Należy jednak pamiętać, że możliwości stosowania instrumentów podatkowych w Polsce (i w Wielkopolsce) są ograniczone, ze względu na przewidywany drastyczny wzrost cen energii i wykluczenie energetyczne całych grup społecznych. Przy obecnym poziomie dochodów w Polsce oraz dużym obciążeniu użytkowników końcowych cenami energii, rozwój produkcji energii odnawialnej jest nieuzasadniony. Wielkopolska musi poszukiwać bardziej racjonalnych kierunków rozwoju zielonej gospodarki, niż realizowane przez Szwecję, Danię i Niemcy, oczywiście nie można definitywnie wykluczyć rozwoju produkcji energii odnawialnej w Wielkopolsce, ale dopiero wtedy, gdy będzie to uzasadnione ekonomicznie.

O ile stosowanie instrumentów podatkowych jest ograniczone, o tyle nic nie stoi na przeszkodzie, aby w Wielkopolsce usprawnić system zagospodarowania odpadów. Obecne instrumenty, to jest przyjęta w 2011 roku zmiana ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach, dają szansę na rozwój i wdrożenie standardów unijnych w tym zakresie. Władze regionu mogą wykorzystać doświadczenia niemieckie i skandynawskie dotyczące odzysku i zagospodarowania odpadów, w tym wykorzystania ich do pozyskiwania energii.

5.3. Wybór priorytetów strategicznych w zakresie usprawnienia polityki wspierania zielonej gospodarki i wspierania zielonego rynku pracy przez Wielkopolskę

5.3.1. Energetyka odnawialna

Przestawione powyżej doświadczenia rozwiniętych regionów Europy pokazują, że zielona gospodarka może stanowić impuls dla rozwoju gospodarczego. Dobrym przykładem są zwłaszcza gospodarki skandynawskie, które rozwijają się przy stosunkowo niskim bezrobociu i położeniu dużego nacisku na energetykę odnawialną. Sukcesy wspomnianych gospodarek wynikały głównie z przestrzegania zasady rozwijania tych źródeł energii, w których posiadają kompetencje techniczne, rozwijają nowatorskie technologie i produkują urządzenia w nich wykorzystywane. Ponadto w krajach tych inwestowano w technologie, które zmniejszają zużycie importowanych nośników energii, na przykład gazu. Tymczasem w Polsce regiony kładły nacisk na zastępowanie źródeł ogrzewania węglowego ogrzewaniem gazowym, co tylko pogłębiało uzależnienie ekonomiczne kraju i regionu od importu. Obecnie jesteśmy przed kolejnym etapem, związanym z rozwojem energetyki odnawialnej i trzeba uważać, aby sytuacja się nie powtórzyła – możliwe jest bowiem forsowanie rozwiązań, które będą związane z dużym importem zagranicznych urządzeń. Tymczasem konieczne jest rozwijanie rodzimej i regionalnej produkcji urządzeń stosowanych przy wytwarzaniu energii odnawialnej i w oparciu o własne technologie rozwijanie tego sektora energetyki.

Szansę na zastosowanie wspomnianej strategii daje nowa perspektywa finansowa UE, w ramach której fundusze unijne zostaną skierowane na badania i rozwój w ramach inteligentnych specjalizacji, do których zaliczono również zieloną gospodarkę. Wielkopolska powinna skierować środki finansowe na prace badawczo-rozwojowe w zakresie innowacyjnych technologii dla energetyki odnawialnej. Warto wspomnieć, że w Wielkopolsce wykształciły się specjalizacje produkcyjne i usługowe, które czynią z niej region mogący przodować w rozwoju zielonej gospodarki w Polsce. Zaliczyć tutaj można nowoczesny przemysł maszynowy, przemysł różnych technologii środowiskowych, przemysł środków transportu zbiorowego, nowoczesne rolnictwo i przemysł spożywczy oraz sektor handlu międzynarodowego, który jest pomostem w zastosowaniu nowoczesnych i ekologicznych produktów. Wydaje się, że duża rola Poznania jako miejsca targowego bardzo sprzyja przyswajaniu nowych trendów w zakresie rozwoju nowoczesnej i ekologicznej produkcji. Atuty te powinny być wykorzystane dla prowadzenia prac badawczo-rozwojowych w zakresie energetyki odnawialnej i wykształcenia własnych rozwiązań, które umożliwią rezygnację z importu urządzeń dla spodziewanego rozwoju źródeł energii odnawialnej. Wspomniane działania zgodne są ze zaktualizowaną strategią dla Wielkopolski do 2020 r. i inteligentnymi specjalizacjami dla Wielkopolski⁷³ (środowisko), jak również ze Strategią wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii 2012-2020.

5.3.2. Gospodarka odpadami

Kolejnym elementem rozwoju zielonej gospodarki powinna być właściwa gospodarka odpadami. Nowelizacja ustawy z 1 lipca 2011 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach wprowadziła fundamentalne zmiany systemowe, między innymi przekazała gminom „władzę nad odpadami” oraz nałożyła na gminy konkretne obowiązki w gospodarowaniu odpadami, a także sankcje za niewykonywanie tych obowiązków. W ramach nowych przepisów wprowadzono regiony gospodarowania odpadami oraz dopuszczono Regionalne Instalacje Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK), do których z mocy ustawy winna trafiać większość odpadów odbieranych od mieszkańców. Gminy winny zapewnić budowę, utrzymanie i eksploatację instalacji oraz urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych lub zapewnić warunki do budowy, utrzymania i eksploatacji takich instalacji przez przedsiębiorców. Do 31 grudnia 2020 r. gminy zobowiązane są osiągnąć konkretne poziomy zbiórki selektywnej i przygotowania do recyklingu lub odzysku odpadów surowcowych, jak również istotnie ograniczyć masę kierowanych na składowiska odpadów komunalnych, ulegających biodegradacji.

Pomimo problemów, na jakie napotyka wdrażanie nowej ustawy, uważamy, że daje ona podstawę do budowy infrastruktury do przetwarzania odpadów i z tej szansy Wielkopolska powinna skorzystać. Zagospodarowując odpady warto w województwie uruchomić program wsparcia dla budowy komunalnych biogazowni. W ten sposób przybliżymy się do niemieckich i skandynawskich rozwiązań dotyczących problemu cyrkulacji odpadów.

Ponadto w Wielkopolsce energię z odpadów można wykorzystać do poprawy bilansu energetycznego regionu. W wielu krajach wykorzystanie energii zawartej w odpadach wpisuje się w działania prowadzące do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, a wytwarzana w ten sposób energia znacząco wzmacnia bezpieczeństwo energetyczne. Już wkrótce, w 2016 roku, w Polsce wystąpi poważny problem z zagospodarowaniem ok. 3 – 4 mln ton kalorycznych odpa-

⁷³ Kwestia określania inteligentnych specjalizacji dla Wielkopolski w strategii Wielkopolska 2020 została potraktowana zdawkowo.

dów, które jako frakcja kaloryczna będą odebrane w Regionalnych Instalacjach Przetwarzania Odpadów. Zgodnie z podjętymi przez nasz kraj zobowiązaniami ta część odpadów nie będzie mogła być unieszkodliwiona poprzez składowanie, co w przypadku Polski i sygnalizowanych przez energetykę problemów dotyczących zapewnienia w najbliższych latach dostaw wystarczającej ilości energii ma kapitalne znaczenie. Szanse związane z termicznym zagospodarowaniem odpadów warto wykorzystać w Wielkopolsce.

5.3.3. Poszanowanie energii

P ołożenie nacisku na technologie oszczędzające energię może być ważnym impulsem dla rozwoju budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych. Bazując na doświadczeniach skandynawskich, województwo wielkopolskie mogłoby powołać ośrodek promujący technologie energooszczędne i materiały pozwalające zwiększać efektywność energetyczną budynków. Takie centrum powinno pełnić bardziej aktywną rolę w promowaniu rozwiązań energooszczędnych niż punkt kontaktowy Krajowej Agencji Poszanowania Energii, a także nie ograniczać się do promowania programów unijnych, ale skupiać na pracy z przedsiębiorcami i inwestorami, wypracowując i promując optymalne rozwiązania. Ośrodek mógłby być utworzony jako agenda władz publicznych. Alternatywnie, można byłoby dofinansować prowadzone w tym zakresie działania organizacji pozarządowej. Działanie tego rodzaju będzie stymulowało nowoczesny ruch budowlany, wpłynęło na ograniczenie zużycia energii grzewczej oraz sprzyjało zmniejszeniu zależności regionu i kraju od importu energii.

5.3.4. Promocja zdrowego żywienia i zdrowego stylu życia

P romowanie zdrowego stylu życia może być impulsem do tworzenia miejsc pracy w sektorze mikro i małych przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te mogą dostarczać usługi i produkty związane na przykład z doradztwem dotyczącym prowadzenia zdrowego stylu życia oraz godzenia go z pracą, mogą świadczyć usługi w zakresie zrównoważonej turystyki, sportu i rekreacji, a także dostarczać produkty żywnościowe wysokiej jakości, związane z rolniczymi tradycjami Wielkopolski. W nowej perspektywie finansowej, w ramach środków przeznaczonych na regionalny rozwój przedsiębiorczości, wskazane byłoby preferowanie wspomnianych dziedzin podczas organizowania konkursów na projekty wspierające małe i średnie firmy.

Wielkopolska, podobnie jak kraje skandynawskie, może być postrzegana jako region, w którym zdrowy tryb życia przestał być modą, a stał się nawykiem. Oznacza to, że aby zapewnić dużą sprawność ruchową społeczeństwa, realizuje się szereg działań już na etapie planistycznym i projektowym. Wzorem Danii na etapie tworzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, należy uwzględnić dodatkowy ciąg komunikacyjny dla rowerów. Również przy dotychczasowych rewizjach planów zagospodarowania przestrzennego niezbędne jest uwzględnienie organizacji wydzielonych pasów jezdnych dla rowerzystów. Po drugie (wzorem Danii i Niemiec), warto rozważyć wyprowadzanie większości ruchu samochodowego z centrów miast, poprzez stopniowe podwyższanie opłat parkingowych. Powinno to być połączone z podwyższeniem jakości transportu publicznego, zarówno z punktu widzenia jego możliwości przewozowych, jak i standardu. Szczególne zadanie w tym względzie dotyczy aglomeracji poznańskiej. Warto podkreślić, że w warunkach polskich taka zmiana wymaga dobrej jakości kompensaty, na przykład tworzenia dużych parkingów na obrzeżach strefy centralnej oraz uruchomienia

z nich transportu publicznego. Dobry transport publiczny, dostosowany również do transportu rowerów, mógłby w istotny sposób obniżyć zapotrzebowanie na wykorzystywanie samochodów osobowych w ruchu drogowym w aglomeracji poznańskiej. Podobne uwagi dotyczą, chociaż w mniejszym stopniu, innych większych miast województwa. Zmiany te należy wprowadzać już na etapie projektowania układów drogowych.

5.3.5. Ustalenie horyzontów czasowych likwidacji luk i problemów rozwoju zielonej gospodarki

---

Cele ustalone w Strategii wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2012-2020 zakładają 20% udział energii odnawialnej w bilansie energetycznym Wielkopolski i co najmniej 20% wzrost efektywności energetycznej w odniesieniu do roku 1990 (przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju) oraz dążenie do osiągnięcia pozycji lidera innowacji i wdrożeń technologii z zakresu odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej. Założone cele przewyższają wprawdzie średnią krajową, ale są mniej ambitne w porównaniu do najlepiej rozwiniętych regionów Europy. Niewątpliwie cele te mogą stanowić perspektywę dla rozwoju zielonej gospodarki do roku 2020, jednak trudno uznać, że realizacja wspomnianej strategii doprowadzi do likwidacji luk rozwojowych zielonej gospodarki w porównaniu do najlepszych europejskich regionów.

5.4. Wielkopolska wizja strategiczna i miejsce w niej zielonej gospodarki – próba oceny

---

Celem tego punktu opracowania jest odpowiedź na pytanie, czy istniejące dokumenty strategiczne (a zwłaszcza strategię województwa) można zmodyfikować, czy też trzeba zaproponować zupełnie nową strategię rozwoju zielonej gospodarki w regionie wielkopolskim? Odpowiedź na to pytanie będzie determinować tok dalszych prac nad strategią rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w Wielkopolsce.

Dotychczasowe podejście do rozwoju polskich regionów polegało najczęściej na tworzeniu listy problemów do rozwiązania, a następnie na projektowaniu działań, które te problemy miały rozwiązać. Tego typu podejście miało niewiele wspólnego z prawdziwą strategią rozwoju, która polega na:

- stworzeniu osiągalnej pod pewnymi warunkami wizji przyszłości,
- wybraniu kilku kierunków strategicznych, które mogą uczynić wizję realną,
- mobilizowaniu zasobów i kompetencji do realizacji tej wizji,
- i dopiero w ostatniej kolejności na planowaniu działań, mających wizję urzeczywistnić.

Najlepsze strategie to te, w których władze publiczne tworzą tylko ramy, a rynek i społeczeństwo wypełniają te ramy twórczym działaniem. Jak widać, w polskich strategiach rozwoju regionów brakuje kluczowych elementów. Podstawowym zastrzeżeniem wobec obecnego podejścia, opartego na triadzie:

DIAGNOZA – PROBLEM – ROZWIĄZANIE

jest jego reaktywny charakter. Znacznie lepsze wyniki dają strategie oparte na układzie:

SZANSA - WYBÓR STRATEGICZNY - MOBILIZACJA ZASOBÓW - OTWARTA PERSPEKTYWA ROZWOJOWA.

Należy podkreślić, że zielona gospodarka i zielony rynek pracy nie są kolejnymi problemami do rozwiązania, ale nowym sposobem myślenia i działania, który stwarza nowe szanse, buduje nowe możliwości i otwiera nowe perspektywy rozwoju.

W 2005 roku w województwie wielkopolskim opracowano strategię rozwoju, która w 2012 roku została poddana aktualizacji. Zaktualizowana strategia liczy 180 stron, pogrupowanych na 13 rozdziałów. W strategii sformułowano cel generalny: **„Efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju”**. Poza celem generalnym sformułowano 9 celów strategicznych, a w ich ramach 65 celów operacyjnych. Sformułowanie tak szerokiego i imponującego programu rozwojowego wymaga znaczących zasobów. W strategii, rozdziale dotyczącym instrumentów, lakonicznie podano, że źródłem finansowania tak rozległych działań będą środki europejskie oraz budżety: województwa, władz samorządowych, miejscowych funduszy celowych oraz innych jednostek (w tym prywatnych). Realizacją strategii będzie zarządzająca Urząd Marszałkowski, a inne jednostki będą miały charakter uzupełniający. W części instrumentalnej brakuje jednak informacji, w jaki sposób będą mobilizowane środki na rozwój oraz co zapewni zrównoważenie rozwoju.

Z punktu widzenia konstrukcyjnego strategia ani na plus ani na minus nie różni się zasadniczo od strategii innych regionów. Jednak podstawowa wątpliwość, jaka pojawia się przy jej analizie (i wielu innych polskich strategii regionalnej), to zbyt wielokierunkowy układ celów i małe prawdopodobieństwo ich realizacji. Cel generalny nie jest skwantyfikowany, co powoduje, że ma charakter niewiele mówiącego ogólnika. Co prawda, w strategii sformułowano pewne wyobrażenie, jak ma wyglądać przyszłość regionu, ale w żadnej części nie podano, od czego ma zależeć sukces strategii. Ponieważ dokument nie formułuje zasad mobilizacji zasobów dla realizacji celów, ma raczej charakter dokumentu programowego, a nie typowej strategii. Po raz kolejny należy jednak podkreślić, że pomimo wspomnianych mankamentów, dokument ten nie różni się znacznie od innych polskich strategii regionalnych.

W pierwotnej wersji dokumentu (strategii) brakuje części wartościującej, która określałaby priorytety, czyli co jest ważne i dlaczego właśnie to. Wydaje się też, że mimo konsultowania strategii z interesariuszami, jej stara wersja była oddzielona od bazy społecznej. Pomimo zmian wprowadzonych w 2012 roku, a zwłaszcza nowego sformułowania wizji rozwoju województwa (co jest znaczącym postępowaniem w relacji do roku 2005), strategia nadal jest spetryfikowana poprzez chęć zaspokojenia partykularnych celów konkretnych grup interesu (stąd rozdrobnienie na 65 celów operacyjnych), a nie celów społecznych mieszkańców regionu. Fragmentami strategia prezentuje już nowy sposób myślenia o rozwoju regionu, ale dalej nie pokazuje, jak ma się zmienić życie ludzi, co trzeba poświęcić, aby te pozytywne zmiany osiągnąć oraz jakich wyborów strategicznych trzeba dokonać. Strategia nadal ma charakter techniczny, jest to raczej długo-okresowy plan potencjalnych działań, z którego nie wynikają kluczowe odpowiedzi na wyzwania cywilizacyjne mieszkańców Wielkopolski.

Jako drugi cel strategiczny „Wielkopolska 2020” formułuje cel środowiskowy, a jako trzeci cel energetyczny, które bezpośrednio wiążą się z realizacją celów zielonej gospodarki. Powiązany z nimi jest także cel 6, dotyczący wzmocnienia gospodarki regionu. Poniżej wyszczególniono, zaczerpnięty ze strategii układ tych trzech celów strategicznych i przyporządkowanych im celów operacyjnych.

„Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

- Cel operacyjny 2.1. Wsparcie ochrony przyrody.
- Cel operacyjny 2.2. Ochrona krajobrazu.
- Cel operacyjny 2.3. Ochrona zasobów leśnych i racjonalne ich wykorzystanie.
- Cel operacyjny 2.4. Wykorzystanie, racjonalizacja gospodarki zasobami kopalin oraz ograniczanie skutków ich eksploatacji.
- Cel operacyjny 2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery.
- Cel operacyjny 2.6. Uporządkowanie gospodarki odpadami.
- Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno – ściekowej.
- Cel operacyjny 2.8. Ochrona zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego.
- Cel operacyjny 2.9. Poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa.
- Cel operacyjny 2.10. Promocja postaw ekologicznych.
- Cel operacyjny 2.11. Zintegrowany system zarządzania środowiskiem przyrodniczym.
- Cel operacyjny 2.12. Poprawa stanu akustycznego województwa.

Cel strategiczny 3. Lepsze zarządzanie energią

- Cel operacyjny 3.1. Optymalizacja gospodarowania energią.
- Cel operacyjny 3.2. Rozwój produkcji i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii.
- Cel operacyjny 3.3. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego regionu.

Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu

- Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw.
- Cel operacyjny 6.2. Wzmocnienie roli nauki i badań dla innowacji i rozwoju gospodarczego.
- Cel operacyjny 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu.
- Cel operacyjny 6.4. Rozbudowa instytucji otoczenia biznesu.
- Cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce.
- Cel operacyjny 6.6. Rozwój instrumentów finansowych dla gospodarki.
- Cel operacyjny 6.7. Doskonalenie kadr gospodarki.
- Cel operacyjny 6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych.
- Cel operacyjny 6.9. Tworzenie warunków dla ekspansji gospodarki województwa na rynki zewnętrzne.
- Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego⁷⁴.

---

⁷⁴ Wielkopolska 2020, Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2012.

Układ tych celów jest kompleksowy i imponujący. Jednocześnie nie wiadomo, co dokładnie społeczeństwo Wielkopolski ma otrzymać na przykład z realizacji celu strategicznego, jakim jest „Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami”. Już pierwszy cel operacyjny: „wsparcie ochrony przyrody” może być zrozumiany, na podstawie opisu, jak chronić środowisko przyrodnicze przed ludźmi. Tymczasem, sformułowana pod koniec XIX wieku nowoczesna koncepcja ochrony przyrody, polega na zachowaniu przyrody w stanie naturalnym, tak aby udostępnić te zasoby społeczeństwu, co pozwoli na rewitalizację jego siły i możliwości. Jednak w żadnym stopniu myśl ta, dominująca obecnie na świecie, nie znajduje odzwierciedlenia w sformułowaniach dotyczących wspomnianego celu strategii. Podobne uwagi dotyczą drugiego i trzeciego celu operacyjnego strategii, w których nie zaprezentowano sposobów, w jaki społeczeństwo Wielkopolski mogłoby skorzystać z lasów państwowych (np. w celach rekreacyjnych, zdrowotnych itp.). W czwartym celu dotyczącym górnictwa, sformułowano zalecania, że konieczna jest z jednej strony ochrona kluczowych złóż, a z drugiej strony ochrona kluczowych obszarów, w tym rolniczych, przed eksploatacją kopalni. Dla Wielkopolski szczególnie niekorzystna może być decyzja o eksploatacji kolejnych złóż węgla brunatnego, poza subregionem konińskim. W omówieniu celu nie przedstawiono jednak uzasadnienia tego stanowiska oraz nie wskazano alternatyw. Cele operacyjne strategii od drugiego do piątego głównie odzwierciedlają zadania podmiotów gospodarczych i samorządów, które muszą być realizowane na podstawie odrębnych przepisów prawnych. Pewne zadania ma przydzielone również samorząd województwa, zwłaszcza w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, odpadów oraz zanieczyszczenia powietrza. Cel dziewiąty (poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa) nie odnosi się do szkód powodowanych przez nieodpowiedzialnych rolników, które wynikają z nadmiernego zużycia nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz zanieczyszczenia pól nawozem naturalnym o nadmiernym stężeniu. Cel dziesiąty dotyczy promocji postaw ekologicznych i punkt ten nie wzbudza kontrowersji. Cel jedenasty postuluje powołanie zintegrowanego systemu zarządzania środowiskiem, a cel dwunasty poprawy stanu akustycznego województwa, oba cele operacyjne rażą ogólnością zapisów. Omówiony powyżej cel strategiczny, z punktu widzenia możliwości rozwojowych stwarzanych przez zieloną gospodarkę, jest słabo sformułowany.

Cel strategiczny: „Lepsze zarządzanie energią” podzielony został na trzy cele operacyjne: optymalizację gospodarowania energią, rozwój produkcji i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii oraz poprawę bezpieczeństwa energetycznego regionu. Treści zawarte w celach operacyjnych są słuszne, ale na przykład cel trzeci, praktycznie jest nieosiągalny na poziomie regionu. Region w obecnej sytuacji prawno-politycznej ma niewielki wpływ na bezpieczeństwo energetyczne. Chyba, że w strategii zadeklarowano by gotowość posadowienia w województwie elektrowni atomowej lub budowy na złożu szamotulskim nowej kopalni węgla brunatnego. Jednak w strategii nawet o tym nie wspomniano. Bezpieczeństwo energetyczne jest domeną władz państwowych i ten cel operacyjny można pominąć. Ta część strategii jest mało konkretna.

Szósty cel strategiczny: „Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu” zawiera dziesięć spójnych i wzajemnie ze sobą powiązanych celów operacyjnych. Są one opracowane prawidłowo i nie odbiegają od podobnych sformułowań w innych strategiach. Podstawowe braki tej części to:

- ➔ nie dostrzeganie znaczenia czynników instytucjonalnych, zwłaszcza niedostatku funkcjonowania instytucji finansujących MSP, szczególnie banków;

- brak jasnego sformułowania dotyczącego konieczności popierania rozwoju rodzimej przedsiębiorczości, opartej na rodzimym kapitale, zachowującej kontrolę nad biznesem i dającej dobre miejsca pracy dla mieszkańców Wielkopolski;
- niedostateczne akcentowanie ważności podmiotowego wsparcia rozwoju przedsiębiorstw w kierunku poszerzania ich działalności i wchodzenia na rynki trzecie.

Ta część opracowania, chociaż opracowana dość dobrze, razi poprawnością polityczną i brakiem jasnego sformułowania interesów ekonomicznych regionu.

Porównując strategię Wielkopolski do dokumentów strategicznych państw skandynawskich wiadać także różnice w poziomie uszczegółowienia działań, a zwłaszcza w zakresie opisu wskaźników i metod ich osiągnięcia. Ponadto brakuje ścisłego ustalenia, kto odpowiada za realizację danego działania. W Strategii Wielkopolski, przy poszczególnych działaniach wprowadzicie wymienione są instytucje odpowiedzialne za wdrażanie i za monitoring wdrażania danego działania, jednak z reguły autorzy strategii wskazują na kilka instytucji, pomijając mechanizmy wzajemnej odpowiedzialności i podział ról przy wdrażaniu. W Szwecji realizacją danego celu szczegółowego zajmuje się wybrana agencja, która współpracuje z organizacjami i przedsiębiorstwami działającymi w różnych sektorach (np. w transporcie, rolnictwie, przemyśle) i wspólnie z interesariuszami wypracowuje wskaźniki realizacji wyznaczonych celów, a następnie monitoruje ich realizację, gromadząc dane, proponując nowe instrumenty służące realizacji celów i podejmując niezbędne kroki do zrealizowania danego celu w wyznaczonej perspektywie 2020-2050 roku. Wskazane byłoby uzupełnienie Strategii Wielkopolski o dokładny podział obowiązków przy realizacji strategii, a także bardziej precyzyjny opis źródeł finansowania. Ponadto Strategia Wielkopolski obejmuje stosunkowo krótki okres. Planując rozwój zielonej gospodarki warto pomyśleć o dłuższym horyzoncie czasowym. Zarówno polityka klimatyczno-energetyczna Unii Europejskiej, jak i strategii państw skandynawskich wykraczają poza rok 2020, sięgając często do połowy obecnego stulecia. Podobna wizja potrzebna jest również Wielkopolsce.

Reasumując, część strategii dotycząca środowiska sformułowana jest bardzo ubogo i w minimalnym stopniu wynikają z niej możliwości strategiczne. Jest to tylko katalog problemów i słusznych działań służących do ich rozwiązania. Część dotycząca energetyki jest mało konkretna, natomiast część dotycząca wsparcia przedsiębiorczości jest niezła, ale brakuje w niej przynajmniej jasnego zdefiniowania interesów gospodarczych Wielkopolski.

5.5. Konkluzja końcowa

Należy mieć świadomość pewnej inercji w tworzeniu nowych dokumentów strategicznych, zwłaszcza na szczeblu województwa. Z tego też względu warto zaproponować odcinkowe usprawnienia strategii województwa w aspektach dotyczących zielonej gospodarki. Warto także opracować syntetyczną propozycję wydzielonej tematycznie strategii wojewódzkiej dla zielonej gospodarki. Należy liczyć się jednak z tym, że o ile aktualizacja strategii jest zadaniem łatwiejszym z punktu widzenia procedury, to przyjęcie strategii tematycznej może być procesem dłuższym. Z tego też względu proponuje się przyjąć następujące rozwiązania:

- opracować w syntetycznej formie propozycje uzupełnienia istniejącej strategii,

- opracować wydzieloną tematycznie, syntetycznie sformułowaną i realistyczną strategię rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy dla województwa wielkopolskiego.

Bibliografia:

Publikacje zwarte:

1. *Sweden's Environmental Objectives*, 2013.
2. *Wielkopolska 2020, Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2012.

Materiały internetowe:

1. <http://www.bankier.pl>

6

Cele rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w Wielkopolsce – ujęcie z punktu widzenia potrzeb lokalnych

10k9jμλcp
z bnyktn mīqzεuīg bofκzεp
bīgcl m mīεīkoboīzεε – nīέcīε
dozboqzīkī ! zīεīouεdo κλυkη
εεīε κoσμoīn zīεīouε!

6.1. Wprowadzenie

W roku 2012 Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych opracowało Raport pt. „Atrakcyjność inwestycyjna Regionów 2012. Wielkopolska”. Powstał on w oparciu o wyniki badań naukowych prowadzonych w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej pod kierunkiem prof. dr hab. H. Godlewskiej – Majkowskiej. Raport przedstawia Region Wielkopolski jako jeden z najlepiej rozwiniętych Regionów w Polsce i prezentuje jego główne atuty, do których zalicza:

- równomierny rozwój gospodarczy przy znacznym stopniu uprzemysłowienia i wysokim poziomie technologicznym,
- wysoki potencjał kapitału ludzkiego, który ukształtowany został w dużej mierze dzięki istniejącym jednostkom naukowym oraz funkcjonowaniu w regionie uczelni wyższych o wysokim poziomie nauczania,
- dobre połączenia komunikacyjne,
- uwarunkowania historyczne i wiodącą pod względem ekonomicznym pozycję Miasta Poznania - stolicy Regionu, stanowiącego najważniejszy ośrodek przemysłu, handlu, kultury i nauki.

Wielkopolska stanowi zatem jeden z najważniejszych regionów w kraju, determinujących pozycję gospodarczą Polski, a także pozycję polityczną i kulturową. Zamieszkuje w niej 3 455 477 osób (dane z 2011 roku), tj. 9% ogólnej liczby ludności Polski (zajmuje pod tym względem 3. miejsce wśród województw kraju, po województwie mazowieckim 13,7% i śląskim – 12%). Średnia gęstość zaludnienia w 2011 roku wyniosła w województwie 116 osób na 1 km².

Wielkopolska jest regionem zróżnicowanym pod względem gospodarczym. Zdecydowanym biegunem wzrostu jest aglomeracja poznańska, napędzająca cały rozwój społeczno-gospodarczy województwa. Aglomeracja dominuje szczególnie w następujących sferach: produkcyjnej, usługowej, instytucji otoczenia biznesu, nauki i kultury. Pozostałe części województwa cechuje zdecydowanie niższy poziom rozwoju, co odzwierciedlają niższe wartości poszczególnych wskaźników makroekonomicznych.

Działalność gospodarcza skoncentrowana jest głównie w ośrodkach subregionalnych, skupiających podmioty opierające swój rozwój na zasobach wykwalifikowanych kadr. Poszczególne części regionu mają swoją specyfikę:

- Wielkopolskę południową i południowo-wschodnią, z takimi ośrodkami przemysłu, jak: Kalisz, Ostrów Wielkopolski i Leszno, wyróżnia rozwój przemysłu spożywczego, lotniczego, włókienniczego i odzieżowego oraz elektromaszynowego, a także wysoka produktywność i wydajność rolnictwa;
- część wschodnią Wielkopolski, z ośrodkiem gospodarczym w Koninie, cechuje przede wszystkim rozwój przemysłu paliwowo-energetycznego na bazie węgla brunatnego;
- Wielkopolskę północną, z silnym ośrodkiem gospodarczym w Pile, wyróżniają walory krajo-
brazowe i przyrodnicze.

Potencjał gospodarki Regionu obrazują wybrane wskaźniki makroekonomiczne. Województwo wielkopolskie w 2010 roku zajmowało czwarte miejsce w kraju pod względem produktu krajowego brutto per capita z wartością 38 629 zł, co stanowiło 104,1% średniej wartości dla całego kraju. Największa wartość PKB na osobę wystąpiła w Mieście Poznaniu – 72 664 zł (195,9% średniej krajowej) oraz w podregionie poznańskim – 42 597 zł (114,8% średniej krajowej). W każdym z pozostałych podregionów wartość PKB na mieszkańca wyniosła mniej niż 85% wartości krajowej.

W omawianym regionie w 2010 roku wytworzono łącznie PKB o wartości 131,9 mld zł, co stanowiło 9,3% wartości dla całego kraju. Blisko połowa PKB została wytworzona w stolicy województwa i podregionie poznańskim (30,5% w Poznaniu i 18,8% w podregionie poznańskim), natomiast pozostała część w czterech podregionach, co także potwierdza dysproporcje w rozkładzie potencjału gospodarczego na obszarze województwa.

Wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2010 roku wyniosła 86 352 zł, co stanowiło 95,7% średniej wartości dla kraju. Rozkład wartości dodanej w województwie (łącna wartość: 116,2 mld zł) na poszczególne sektory gospodarki wskazuje, iż największe znaczenie przy jej wytworzeniu odgrywa sektor usług (58,7%), następnie przemysł (27,2%), budownictwo (8,6%) i rolnictwo (5,5%). Odnosząc te wartości do danych dla kraju należy stwierdzić, że w Wielkopolsce zdecydowanie niższy przy wytworzeniu wartości dodanej brutto jest udział usług (63,6% dla kraju), zaś wkład pozostałych sektorów jest nieznacznie wyższy (przemysł – 24,7 dla kraju, budownictwo – 8,0%, rolnictwo – 3,7%).

Wśród pozytywnych zjawisk determinujących rozwój przedsiębiorczości w Wielkopolsce wyróżnić można: szybki przyrost liczby podmiotów sektora MŚP, korzystną strukturę rodzajową firm, ich rosnący potencjał ekonomiczno-wytwórczy, długotrwałe tradycje wielu branż i działalności, wysoką produktywność przedsiębiorstw, wysoki poziom nakładów inwestycyjnych, wysokie kwalifikacje pracowników i relatywnie niskie koszty pracy, duże zaangażowanie samorządów w rozwój firm, a także umiejętność wykorzystania funduszy unijnych, w tym również wsparcia w ramach instrumentów zwrotnych.

W 2011 roku na Wielkopolskę przypadało około 9,7% podmiotów gospodarczych, zarejestrowanych w całym kraju w rejestrze REGON (tj. 376,5 tys. jednostek, z czego ponad 50% stanowiły tzw. przedsiębiorstwa aktywne), co pod tym względem sytuowało region na 3. miejscu w Polsce. W ostatnich latach w województwie wielkopolskim obserwuje się permanentny przyrost liczby tych podmiotów. Natomiast w skali kraju rok 2011 okazał się krytyczny gdyż, nastąpiło zahamowanie przyrostu. Średnio na 10 000 mieszkańców w województwie przypadało 1 090 podmiotów gospodarki narodowej (5. miejsce wśród województw), podczas gdy w kraju przypadało średnio 1 004 podmioty. Rozmieszczenie podmiotów na obszarze województwa również cecho-

wało duże zróżnicowanie: najczęściej występowało w Mieście Poznań (1 796 jednostek/10 000 mieszkańców) i podregionie poznańskim (1 221 jednostek), zaś zdecydowanie mniej, poniżej średniej krajowej, w pozostałych podregionach – pilskim (802), konińskim (850), kaliskim (886) i leszczyńskim (988) – większość podmiotów skupiona była w największych ośrodkach miejskich.

Cechą wielkopolskiej przedsiębiorczości jest zdecydowana przewaga własności prywatnej (blisko 97,4% przedsiębiorstw). Na koniec 2011 roku ponad 76,9% przedsiębiorstw było reprezentowanych przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, a ich liczba (w dłuższej perspektywie) stale rośnie.

Wszystko to stanowi o stosunkowo wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej Województwa Wielkopolskiego.

Podkreślić również należy (wynikającą z analiz statystycznych) rosnącą rolę Aglomeracji Poznańskiej jako znaczącego ośrodka rozwoju społeczno-gospodarczego Regionu. Rozwój gospodarczy wymaga inwestycji, zwłaszcza inwestycji w nowe technologie, w nową infrastrukturę, ale też w kapitał ludzki.

Dużą szansę dla nowych inwestycji stanowi perspektywa finansowa Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020 i założenia preferencyjnych warunków inwestowania dla przedsiębiorstw, głównie wdrażających innowacyjne technologie, rozwiązania proekologiczne oraz tworzących nowe miejsca pracy. W tym kontekście problematyka inwestowania oraz tworzenia nowych możliwości zatrudnienia obejmuje również zielone miejsca pracy.

Rozwój zielonych miejsc pracy wynika między innymi z implementacji innowacyjnych technologii i technik gospodarowania, ale także z reakcji człowieka na zmieniające się warunki klimatyczne (czasem wynikające z ingerencji człowieka w środowisko naturalne) oraz z rosnącego poziomu świadomości społecznej.

Według przywołanego Raportu „Towards a Green Economy”, opublikowanego przez ONZ w 2011 roku, analiza rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy zasadniczo obejmuje zmiany zachodzące w dziesięciu następujących sektorach:

- rolnictwo,
- leśnictwo,
- budownictwo,
- transport,
- turystyka,
- energetyka,
- zagospodarowanie odpadów,
- gospodarka wodna,
- rybołówstwo,
- efektywny pod względem energetycznym przemysł.

6.2. Baza merytoryczna strategii powiatowych

Bazę strategii regionalnej stanowić będzie między innymi analiza opracowanych założeń rozwoju zielonych miejsc pracy w sześciu podregionach województwa wielkopolskiego, obejmująca obszary działalności sześciu Partnerstw, powstałych w ramach projektu „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim”. Zostały one omówione w rozdziale 7 tego opracowania.

W trakcie realizacji projektu grupy robocze zawiązanych Partnerstw wyłoniły 5 głównych kategorii najważniejszych i dominujących sektorów, pomocnych w dalszych fazach realizacji analiz stanu i warunków rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w regionie Wielkopolski. Są to następujące kategorie i zielone dziedziny gospodarki regionu:

- I - ograniczenie zanieczyszczeń,
- II - alternatywne i odnawialne źródła energii,
- III - oszczędzanie energii,
- IV A - oszczędność zasobów naturalnych,
- IV B - różnorodność biologiczna,
- V - obsługa ochrony środowiska.

We wszystkich powyższych kategoriach istnieją możliwości podejmowania działań w sferze modernizacji techniki i technologii produkcji na rzecz środowiska ekologicznego, przy jednoczesnym zmniejszaniu uciążliwości dla środowiska naturalnego. W ramach prac w wyłonionych kategoriach wyróżniono następujące obszary:

W Kategorii I

- zbieranie, transportowanie i przetwarzanie odpadów,
- oczyszczanie, filtrowanie zasobów,
- produkcja organicznej żywności,
- przyjazne środowisku środki czystości,
- urządzenia do monitorowania zanieczyszczeń, urządzenia ograniczające emisję zanieczyszczeń do powietrza, urządzenia ograniczające emisję hałasu oraz emisję światła.

W Kategorii II

- urządzenia do produkcji energii z wykorzystaniem wody, energii słonecznej, wiatru, energii geotermalnej, gazowej,
- biogazownie,
- produkcja energii z odpadów.

W kategorii III

- produkcja i budowa systemu transportu zbiorowego,
- pojazdy wykorzystujące alternatywne źródła energii i napędy hybrydowe,
- urządzenia oszczędzające energię w budynkach,

- produkcja materiałów izolacyjnych,
- urzędzenia kontroli efektywności energetycznej,
- produkcja rowerów,
- produkcja pomp ciepłych.

W Kategorii IV A

- recykling,
- przetwórstwo odpadów,
- oszczędność zasobów wodnych,
- oszczędność surowców naturalnych.

W kategorii IV B

- parki narodowe, rezerваты przyrody,
- ogrody botaniczne,
- ogrody zoologiczne,
- obszar NATURA 2000,
- inne.

W kategorii V

- inżynieria ochrony środowiska,
- obsługa prawna ochrony środowiska,
- laboratoria związane z ochroną środowiska,
- inspekcja ochrony środowiska,
- finansowanie ochrony środowiska – mechanizmy szwajcarski i norweski,
- inne.

6.3. Jakie dziedziny gospodarki wspierać i dlaczego?

W przedstawieniu i identyfikacji dziedzin gospodarki, które w Wielkopolsce wymagają wsparcia, cenną pomoc stanowi dokument pt.: Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 Unia Europejska – Poznań z 30 sierpnia 2013 roku. Był on podstawą i źródłem informacji przedstawionych w niniejszym opracowaniu, w którym syntetycznie zaprezentowany został obszar zielonej gospodarki w Regionie.⁷⁵ Również strategię powiatową, opracowaną w ramach tego projektu, dają szereg wskazań, które dziedziny wspierać.

We wspomnianych dokumentach wymieniono dziedziny gospodarki, które powinny być wspierane. W niniejszym opracowaniu ujęto trzy główne obszary, zasadniczo pokrywające się z osia-

---

⁷⁵ Trzeba mieć jednak świadomość, iż nie wiadomo, w jakim zakresie zapisy programu operacyjnego według jego stanu na połowę 2013 roku zostaną utrzymane w wersji docelowej tego programu. Trzeba podkreślić, że polski rząd do końca 2013 roku nie przyjął żadnego stanowiska, np. w zakresie polityki klimatycznej, zasad wsparcia dla wytwarzania energii odnawialnej, czy innych kluczowych parametrów zielonej gospodarki. Tak więc postanowienia programu operacyjnego województwa wielkopolskiego z połowy 2013 roku, w zakresie dotyczącym zielonej gospodarki, są bardzo niepewne.

mi priorytetowymi Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, są to:

→ **Energia**

- z celem szczegółowym programu - zmniejszenie emisyjności gospodarki,
- z celem tematycznym: „Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach”.

→ **Środowisko**

- z celem szczegółowym programu - poprawa stanu środowiska przyrodniczego,
- z celem tematycznym: „Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów”.

→ **Transport**

- z celem szczegółowym programu - zwiększenie spójności komunikacyjnej,
- z celem tematycznym: „Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych”.

6.3.1. Energia

W obszarze zielonej gospodarki, energia i gospodarowanie nią stanowi jedno z kluczowych zagadnień wymagających wsparcia, głównie uwzględniając procesy jej wytwarzania i wykorzystania, które stanowią problem nie tylko regionalny, ale także ponadkrajowy i ogólnoświatowy, o ile uwzględni się m.in. zapylenie, emisję CO₂ oraz związane z tym problemy ocieplenia klimatu. Energia stanowi też element polityki europejskiej.

Cele, które mają być osiągnięte w kilkuletniej perspektywie czasowej, realizowane są przez Unię Europejską pod hasłem 3 x 20, co oznacza, że do 2020 roku:

- o 20% zredukowana zostanie emisja gazów cieplarnianych,
- o 20% zmniejszone zostanie zużycie energii,
- a udział energii ze źródeł odnawialnych zwiększy się o 20%.

Wspieranie programu poprawy efektywności energetycznej Regionu, ma na celu przede wszystkim ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery i ochronę przed zmianami klimatu. Przekształcenie gospodarki na gospodarkę niskoemisyjną uważa się nie tylko za kluczowy krok w kierunku zapewnienia stabilnego środowiska naturalnego, lecz także za element długofalowego zrównoważonego rozwoju.

Również inwestycje w nowoczesną infrastrukturę energetyczną oraz zastosowane urządzenia pozwalające zdwersyfikować źródła energii spowodują zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego Regionu. Takie inwestycje umożliwią też obniżenie negatywnego wpływu konwencjonalnych procesów energetycznych na środowisko naturalne.

W dziedzinie ENERGIA wyróżnionych zostało pięć obszarów rekomendowanych do wsparcia.

Obszar 1. Wspieranie produkcji i dystrybucji odnawialnych źródeł energii, mające na celu wzrost udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w całkowitym zużyciu energii.

Wsparcie tej dziedziny gospodarki w Regionie Wielkopolski ma swoje uzasadnienie. Przede wszystkim Region ma dobre warunki rozwoju energetyki odnawialnej, głównie w zakresie energii wiatrowej i energii otrzymywanej z biomasy. Potencjał Wielkopolski w tym zakresie stwarza możliwość wniesienia przez Region znaczącego wkładu w realizację celu Strategii Europa 2020, dotyczącego zwiększenia w Unii Europejskiej udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20% oraz zmniejszenia emisji CO₂. Daje to podstawę skutecznego wykorzystania istniejących uwarunkowań do wzmocnienia gospodarki Regionu (w tym „zielonego” sektora), przekładającego się bezpośrednio i pośrednio na wzrost jej konkurencyjności.

Jedną z dziedzin gospodarki w podmiotowym obszarze jest wspieranie (w tym bezpośrednie wspieranie inwestycyjne) działań, mających na celu wzrost produkcji energii elektrycznej i energii ciepłej, pochodzącej z odnawialnych źródeł energii. W tym obszarze wskazane jest wspieranie inwestycji celowych – budowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych - celem stworzenia możliwości przyłączania do tych sieci nowych jednostek produkujących energię z odnawialnych źródeł energii, a także jej „magazynowanie” i przetwarzanie. Pomocą należałoby objąć również jednostki zajmujące się dystrybucją ciepła pochodzącego z OZE.

Wsparcie tych dziedzin gospodarki wymusza pośrednio potrzebę inwestycji towarzyszących. Rozwój produkcji energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii tworzy zapotrzebowanie na urządzenia wytwórcze dla tej energetyki, a także na urządzenia do produkcji biokomponentów i biopaliw. Pojawia się więc zapotrzebowanie na firmy produkujące urządzenia do produkcji energii z OZE.

Obszar 2. Wspieranie działań mających na celu wzrost efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach i zmniejszenie energochłonności gospodarki.

W zakresie efektywności energetycznej Wielkopolska, na tle innych regionów Unii Europejskiej, zajmuje stosunkowo niską pozycję. A jest to czynnik kluczowy dla gospodarki, mający bezpośredni wpływ na konkurencyjną pozycję jednostkowych przedsiębiorstw na jednolitym rynku europejskim (pozycję ostatecznie przekładającą się na konkurencyjność całego Regionu). Szczególnie ważne jest to w przypadku przedsiębiorstw dużych, w których procesy wytwarzania związane są często z poborem dużej ilości energii i ciepła.

W tych przypadkach celowe jest wspieranie procesów modernizacyjnych, przekładających się na poprawę efektywności energetycznej. Firmy mniejsze podejmują takie działania rzadziej i najczęściej na mniejszą skalę. Wsparcie inwestycyjne w tej dziedzinie gospodarki ma na celu między innymi racjonalizację wykorzystania energii w przedsiębiorstwach. Może ona polegać przykładowo na wprowadzeniu nowoczesnych i energooszczędnych technologii, przeprowadzaniu audytów energetycznych, a także na ocenie możliwości wykorzystania przez przedsiębiorstwo odnawialnych źródeł energii.

Racjonalizacja taka może też łączyć się z modernizacją procesów wytwórczych w przedsiębiorstwie, wprowadzaniem ulepszeń technologicznych i organizacyjnych, których wdrożenie, dzięki monitorowaniu zużycia energii i ciepła, służyć będzie nie tylko zmianom procesów technicznych, ale też poprawie efektywności energetycznej firmy. Celowym jest też wspieranie modernizacji budynków, m.in. poprzez izolację termiczną obiektów, poprawę stanu technicznego węzłów cieplnych, montaż urządzeń pomiarowych, a także wdrożenie racjonalnych systemów zarządzania budynkami (głównie celem ograniczania strat energii, ciepła i wody).

Obszar 3. Wspieranie działań mających na celu poprawę efektywności energetycznej i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym.

Podobnie jak w przypadku przedsiębiorstw (głównie przemysłowych), także w tym zakresie potrzebne jest wspieranie działań mających na celu poprawę i usprawnienie efektywności energetycznej budynków publicznych i całego sektora mieszkaniowego. Głównie ze względu na wcześniej obowiązujące normy budowlane, ale także ze względu na stosowane technologie, istniejące budynki charakteryzują się wysokim wskaźnikiem utraty ciepła. Przyczyną tego jest m.in. słaba izolacja termiczna oraz niska wydajność źródeł ciepła. Średnie zużycie energii w polskim budownictwie w okresie ostatnich lat jest wyższe niż w niektórych państwach Europy.

W budynkach mieszkalnych, komercyjnych i publicznych zużywane jest niemal 40% energii. Prawie 2/3 budynków nie spełnia warunku wymaganej wartości referencyjnej wskaźnika EP, istnieje więc bardzo duży potencjał w zakresie oszczędności zużycia energii. Uwzględniając wielkość zapotrzebowania na energię, wsparcie tego obszaru i przeprowadzenie działań skutkujących poprawą efektywności energetycznej w sektorach mieszkaniowym i publicznym, będzie miało znaczący wpływ na wzrost konkurencyjność Regionu, ponieważ zwiększy efekty środowiskowe, przyczyni się do budowy „zielonej gospodarki”, a w konsekwencji do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego.

Potencjalne wsparcie tej dziedziny winno przyczynić się do ograniczenia emisji, której źródłem są stosowane urządzenia grzewcze budynków. Wsparcia wymaga kompleksowa modernizacja energetyczna budynków, istnieje też potrzeba wymiany wyposażenia na energooszczędne, w tym przebudowy, systemów grzewczych, systemów wentylacji i klimatyzacji. Potrzebne jest systematyczne ocieplanie obiektów, wymiana okien i drzwi zewnętrznych, a także instalacja energooszczędnego oświetlenia. Wsparcia wymaga też przygotowanie audytów energetycznych modernizowanych budynków.

Obszar 4. Wspieranie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich typów obszarów, w szczególności dla obszarów miejskich, wspieranie zrównoważonego transportu miejskiego oraz podejmowania działań adaptacyjnych mających na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Jednym z ważnych problemów Wielkopolski jest poziom emisji substancji szkodliwych do atmosfery. Dla wybranych obszarów Regionu, szczególnie obszarów miejskich, istnieje potrzeba przygotowania odpowiednich strategii niskoemisyjnych. Według Raportu Europejskiej Agencji Środowiska „Air quality in Europe – 2012 report”, Polska znajduje się wśród 23 państw Unii Europejskiej, w których występują przekroczenia standardów jakości powietrza (głównie dla pyłu drobnego PM₁₀ i dla benzopirenu). Problem zanieczyszczenia powietrza pyłami drobnymi na

obszarach zurbanizowanych jest charakterystyczny dla Wielkopolski, jak zresztą dla prawie całego kraju. Wynika on głównie ze spalania paliw stałych (węgiel, drewno) w warunkach „niskiej emisji”. Do wzrostu emisji zanieczyszczeń przyczynia się także nadmierne zatłoczenie miast samochodami (przede wszystkim używanymi technicznie, wykorzystywanymi najczęściej przez jedną osobę). Wparcia zatem wymagają działania, mające na celu ograniczenie niekorzystnej emisji.

Jedną z dziedzin wsparcia mogą też być skierowane do mieszkańców Regionu działania informacyjne oraz promocja niskoemisyjnych i przyjaznych środowisku rozwiązań energetycznych, katalogu postępowań w ograniczaniu spalania paliw stałych, a w szczególności związanych ze spalaniem nieodpowiednich paliw w warunkach „niskiej emisji”. Wsparcia wymaga również budowa odpowiednich systemów przemieszczania się mieszkańców, zarówno w obrębie miast, jak i na pozostałym obszarze, w tym unowocześnienie i modernizacja infrastruktury transportu zbiorowego, uzupełnienie istniejących linii komunikacji zbiorowej, łącznie z wyposażeniem w nowy, przyjazny dla środowiska tabor.

Elementem rozwoju zielonej gospodarki będzie także wspieranie rozbudowy systemów tras rowerowych oraz tworzenie parkingów Bike&Ride, jak również budowa i przebudowa infrastruktury miejskiej w celu ograniczania ruchu drogowego w centrach miast.

Obszar 5. Wsparcie wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji w oparciu o popyt na ciepło użytkowe.

Jednym z obszarów wsparcia wielkopolskiej gospodarki są działania mające na celu poprawę efektywności energetycznej. Wsparciem winny być objęte działania podejmowane w celu uzyskania najbardziej sprawnej kogeneracji⁷⁶. Kogeneracja (zwana też skojarzoną gospodarką energetyczną) to proces technologiczny jednoczesnego wytwarzania energii elektrycznej i użytkowej energii cieplnej w elektrociepłowni. Ze względu na mniejsze zużycie paliwa, zastosowanie kogeneracji daje duże oszczędności ekonomiczne i jest korzystne pod względem ekologicznym – w porównaniu z odrębnym wytwarzaniem ciepła w klasycznej ciepłowni i energii elektrycznej w elektrowni kondensacyjnej. Wysokosprawna kogeneracja jest dobrym sposobem na poprawę efektywności energetycznej regionu, a w konsekwencji na poprawę stanu środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu. Umożliwia ona znaczące zwiększenie sprawności wytwarzania i tym samym powoduje oszczędności w zużyciu energii pierwotnej. Kogeneracja ciepła i energii elektrycznej jest technologią stosunkowo dobrze rozwiniętą w Polsce. Ponad 15% całości produkowanej energii elektrycznej i ponad 60% ciepła pochodzi z kogeneracji.

W Regionie Wielkopolski wsparcia wymagają dziedziny obejmujące wysokosprawną kogenerację i działania związane z budową oraz rozbudową jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, w tym z OZE, a także związane z przebudową jednostek wytwarzania ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji.

Wsparcie tej dziedziny poprzez inwestycje umożliwi duże oszczędności ekonomiczne, a także stworzy korzystne pod względem ekologicznym (w porównaniu z odrębnym wytwarzaniem ciepła w klasycznej ciepłowni i energii elektrycznej w elektrowni) warunki produkcji energii i ciepła.

---

76 Skojarzonego wytwarzania ciepła i energii elektrycznej.

6.3.2. Środowisko, ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania jego zasobów

Ochrona środowiska jest jednym z najważniejszych wyzwań rozwojowych kraju i Regionu. Regulacje wynikające z polskiego i europejskiego prawodawstwa nakładają obowiązki na wszystkich użytkowników środowiska, a w szczególności na samorządy. Zagadnienia ochrony środowiska stanowią element Strategii „Europa 2020”. Potencjalne wspieranie tej dziedziny umożliwi podejmowanie działań na rzecz poprawy i ochrony środowiska w Wielkopolsce oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami. Dziedzina ta wymaga wsparcia również dlatego, że ma na celu wzmocnienie systemów budowanych w gospodarce odpadami i ochronie powierzchni ziemi. Wsparcie w zakresie ochrony środowiska obejmować będzie także zrównoważone korzystanie z wody i ochronę jej zasobów, ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, wzmocnienie ochrony różnorodności biologicznej oraz funkcji ekosystemów, projekty ochrony powietrza i przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska w miastach.

Dziedzinę tę wspierać należy również dlatego, że obejmuje ona między innymi projekty związane z ograniczeniem niskiej i ponadstandardowej emisji substancji do powietrza, w szczególności projekty polegające na zamianie źródeł energii m.in. poprzez wykorzystanie OZE, poprawie efektywności ich wykorzystania, eliminacji „niskiej emisji”, w tym na zmniejszeniu emisyjności transportu publicznego.

W dziedzinie ŚRODOWISKO wyróżnione zostały cztery obszary rekomendowane do wsparcia.

Obszar 1. Zaspokojenie znaczących potrzeb w zakresie poprawy gospodarki odpadami.

Dziedzina ta wymaga wsparcia głównie dlatego, że poziom gospodarki odpadami w Wielkopolsce w wielu przypadkach nie odpowiada wymogom prawa unijnego. Opracowany „Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017” do najważniejszych problemów w zakresie gospodarki odpadami zaliczył:

- unieszkodliwianie odpadów komunalnych przede wszystkim przez ich składowanie,
- nie objęcie wszystkich mieszkańców regionu zorganizowanym systemem gromadzenia odpadów,
- brak selektywnego zbierania odpadów przez 10% gmin na terenach wiejskich i miejsko – wiejskich,
- brak zorganizowanego systemu zbierania odpadów ulegających biodegradacji,
- niewystarczający poziom selektywnego zbierania odpadów wielkogabarytowych oraz odpadów niebezpiecznych.

Wsparcie tej dziedziny umożliwi dokończenie rozpoczętej budowy systemów gospodarki odpadami, w tym budowy i rozbudowy instalacji odzysku oraz unieszkodliwiania odpadów ko-

munalnych i innych rodzajów odpadów, systemów selektywnej zbiórki, segregacji i recyklingu, a także rekultywacji składowisk. Ważnym elementem wsparcia winna zostać promocja działań mających na celu wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa w zakresie kompleksowych i racjonalnych metod gospodarowania odpadami.

Obszar 2. Działania mające na celu zaspokojenie potrzeb w sektorze gospodarki wodnej, w tym zaopatrzenia w wodę oraz wyposażenie regionu w odpowiednią kanalizację i oczyszczalnie ścieków.

Potrzeba wsparcia tej dziedziny gospodarki wynika w dużej mierze ze stałego rozwoju stopnia urbanizacji, a także obserwowalnego w Regionie ograniczenia istniejących zasobów wodnych. Wsparcie stanowiło będzie element zrównoważonego gospodarowania wodami. Pozwoli też ograniczyć wpływ sektora komunalnego, zagrażającego jakości wód powierzchniowych w Regionie.

Mimo wielu zrealizowanych w Wielkopolsce inwestycji z tego zakresu, w tym projektów rozbudowy systemów oczyszczania wód i ścieków, potrzeby w tej dziedzinie nadal są duże. Wsparcie tej dziedziny to przede wszystkim budowa nowych oczyszczalni ścieków, ale też modernizacje instalacji już istniejących. To także budowa nowych ujęć wodnych oraz stacji uzdatniania wody. To rozwój laboratoriów, budowa instalacji kontrolno-pomiarowych, wyposażonych w nowoczesne urządzenia i aparaturę, a także budowa nowoczesnego systemu monitorowania.

Wsparcia wymagają też inwestycje w systemy odprowadzania ścieków i zaopatrzenia w wodę. Modernizacji wymagają istniejące i funkcjonujące systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie. Wsparciem będzie zastosowanie nowoczesnych technologii w tej dziedzinie, a także rozwiązania problemów zagospodarowania osadów ściekowych.

Obszar 3. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym programu Natura 2000, zielonej infrastruktury oraz ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego.

Postępujące procesy urbanizacyjne, rosnący ruch turystyczny (często oddziaływujący w sposób niekorzystny na obszary chronione), a także zmieniające się reżimy hydrologiczne zwiększają niejednokrotnie zagrożenia związane z trwałością zasobów wodnych oraz z integralnością obszarów chronionych i cennych pod względem przyrodniczym. Na obszarze Wielkopolski występuje wiele rzadkich siedlisk przyrodniczych, gatunków fauny i flory (prawie 1/3 obszaru województwa pokryta jest obszarami chronionymi), Region ponosi zatem szczególną odpowiedzialność za ochronę dziedzictwa przyrodniczego, zwłaszcza w sytuacji niezadowolającego i w wielu przypadkach pogarszającego się stanu zachowania tych gatunków.

W Regionie system krajowych form ochrony przyrody uzupełnia Europejska Sieć Obszarów Natura 2000, będąca jedną z międzynarodowych sieci obszarów chronionych. W związku z tym, wsparciem objęte winny zostać projekty dotyczące ochrony przyrody na terenach o wysokich walorach przyrodniczych. Ponadto wsparcie powinno objąć działania zabezpieczające obszary chronione przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów. Wsparte winny zostać również działania umożliwiające wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, na przykład budowę punktów widokowych, ścieżek rowerowych, szlaków, ścieżek dydaktycznych, a także zaplanowane działania informacyjno-edukacyjne. Wsparcia i pomocy potrzebują również przedsięwzię-

cia mające na celu rozwój potencjału przyrodniczego Regionu, w tym działania bezpośrednio związane z ochroną siedlisk i gatunków, rewaloryzacją i denaturalizacją (instytucjonalnie działania takie prowadzi centra ochrony różnorodności biologicznej oraz ośrodki, w zakresie których leży edukacja ekologiczna). Potencjalny obszar wsparcia stanowią działania informacyjne oraz promocja walorów środowiskowych i kulturowych Regionu, w tym promocja prac centrów informacji turystycznej i kulturalnej, a także promocja markowych produktów turystycznych.

Należy zaznaczyć, że w 2011 roku Wielkopolska posiadała największą w kraju powierzchnię gruntów zdegradowanych, zdewastowanych i wymagających rekultywacji, co stwarza potrzebę wspierania działań mających na celu rekultywację tych gruntów na cele przyrodnicze lub użytkowe.

Zatem przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, podnoszenie standardu bazy technicznej i wyposażenie obszarów chronionych, opracowanie planów i programów dla obszarów chronionych, promocja prac centrów ochrony różnorodności biologicznej, budowa punktów, platform widokowych i ścieżek dydaktycznych, a także rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych na cele przyrodnicze lub użytkowe to najważniejsze dziedziny do wsparcia w ramach tej grupy działań.

Obszar 4. Działania mające na celu poprawę stanu środowiska miejskiego, w tym rekultywacja terenów przemysłowych i redukcja zanieczyszczenia powietrza.

Postępująca urbanizacja Wielkopolski spowodowała, że na przestrzeni lat zaobserwowano szereg procesów, których skutkiem jest stosunkowo duży stopień degradacji środowiska, obserwowany między innymi na obszarach przemysłowych. Procesy degradacyjne spowodowały występowanie czynników mogących mieć (pośredni lub bezpośredni) wpływ na zdrowie ludzkie i stan zanieczyszczenia. Procesy te powodują również oszpecenie krajobrazu i mogą mieć wpływ na rozwój patologii społecznych. Zatem rewitalizacja i rekultywacja zdegradowanych terenów wymaga wsparcia.

Wspierania w tej dziedzinie wymagają też działania poprawiające stan środowiska miejskiego, między innymi zmniejszające emisję zanieczyszczeń odprowadzanych do powietrza, umożliwiające budowę instalacji oraz przebudowę (modernizację) urządzeń filtrujących gazy i urządzeń odpylających, a także umożliwiające zamianę źródeł energii cieplnej z opartych na spalaniu paliwa stałego, na rozwiązania niskoemisyjne.

Wsparciem należałoby objąć również działania mające na celu ograniczenie skutków emisji hałasu w miastach. Problem nadmiernego hałasu dotyczy głównie mieszkańców wielkich aglomeracji oraz obszarów w ciągach głównych tras komunikacyjnych, ale hałas bywa także uciążliwy dla mieszkańców mniejszych miejscowości. Wsparcie winno być też kierowane na inwestycje ograniczające natężenie hałasu i jego monitoring.

6.3.3. Transport. Zwiększenie spójności komunikacyjnej

W tej dziedzinie gospodarki wsparcia wymagają przede wszystkim uzupełnienie i modernizacja infrastruktury transportowej. Na tle kraju województwo wielkopolskie dysponuje dość dobrze rozwiniętą infrastrukturą transportową – głównie drogową

i kolejową. Jest to jednak, w porównaniu z większością regionów Unii Europejskiej, poziom niski i niezadowolający. Dotyczy to nie tylko infrastruktury drogowej i kolejowej, ale również żeglugi śródlądowej, transportu multimodalnego, transportu zbiorowego i to zarówno w sensie ilościowym, jak i jakościowym. Infrastruktura transportowa jest jednym z podstawowych czynników kształtujących konkurencyjność regionu, jej stan determinuje sprawność funkcjonowania sektora, co w konsekwencji w dużym stopniu decyduje o poziomie regionalnej gospodarki, warunkującym jej rozwój.

Znaczna powierzchnia regionu stwarza ograniczenia w skomunikowaniu północnych i południowych krańców województwa z jego częścią centralną oraz ze sobą nawzajem. Wiele obszarów województwa znajduje się w oddaleniu od regionalnych, subregionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu, mając utrudnione możliwości skorzystania z pozytywnych czynników rozwojowych, generowanych przez te ośrodki. Wzmocnienie powiązań komunikacyjnych takich obszarów z obszarami węzłowymi i włączenie ich w regionalny układ powiązań transportowych z systemem krajowym i europejskim, może wzmocnić szanse rozwojowe obszarów zmarginalizowanych.

W dziedzinie TRANSPORT wyróżnione zostały dwa obszary rekomendowane do wsparcia.

Obszar 1. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T.

Ten rekomendowany do wsparcia obszar obejmuje przede wszystkim działania mające na celu budowę i przebudowę dróg wojewódzkich, a także budowę i przebudowę dróg powiatowych i gminnych, w tym działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu na tych drogach. Wsparcie pozwoli na poprawę dostępności regionu dla krajowego i europejskiego systemu komunikacji drogowej, szczególnie przez wzmocnienie powiązań z siecią TEN-T. Przyczyni się też do zmniejszenia różnic wewnątrz regionalnych, silnie zaznaczających się na terenie Wielkopolski.

Wsparcie umożliwi również zmniejszenie skali marginalizacji poszczególnych części Regionu oraz grup mieszkańców. Zwiększy atrakcyjność ośrodków miejskich, szczególnie subregionalnych, jako miejsc rozwoju działalności gospodarczej. Stworzy warunki dla zwiększenia mobilności mieszkańców województwa. Będzie także mieć wpływ na wzrost konkurencyjności, zwiększenie możliwości inwestowania oraz przyczyni się do tworzenia miejsc pracy. Ponadto podniesie poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz mieszkańców, poprzez zrealizowane na terenie miejscowości obwodnice i obejścia drogowe.

Obszar 2. Rozwój i rehabilitacja kompleksowego, nowoczesnego i interoperacyjnego systemu transportu kolejowego (poprawa warunków dla transportu kolejowego).

Dziedzina ta wymaga istotnego wsparcia, gdyż niedostateczny stan techniczny i dekapitalizacja wielu odcinków regionalnych linii kolejowych oraz taboru kolejowego dla przewozów regionalnych, stanowi jedną z istotnych barier rozwojowych województwa. Ma niekorzystny wpływ na mobilność mieszkańców Regionu, znacząco ogranicza możliwości rozwoju poszczególnych jego obszarów i środowiska. Wsparcia wymaga też modernizacja infrastruktury dworcowej w celu poprawy warunków podróżowania mieszkańców Wielkopolski oraz obsługi przewozów regionalnych i lokalnych.

Rozwój gospodarki i zachodzące zmiany w wyżej wymienionych sektorach stanowiły podstawę do definiowania celów, które zamierza się osiągnąć, dzięki przygotowanej strategii rozwoju i funkcjonowania zielonych miejsc pracy w województwie wielkopolskim.

6.4. Jakie cele zamierza się osiągnąć dzięki strategii z punktu widzenia potrzeb lokalnych?

Opracowany w ramach Projektu „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim” Raport (Strategia) zawiera przygotowane wspólnie przez zaangażowane Partnerstwa⁷⁷ zestawy planów działań lokalnych, opartych na wynikach analizy trendów w zakresie tworzenia i utraty miejsc pracy wysokiej jakości. Raport będzie swojego rodzaju rekomendacją działań na rzecz rozwoju zielonego rynku w Regionie wraz z analizą trendów w zakresie tworzenia i utraty miejsc pracy wysokiej jakości i opisem celowych działań do tworzenia zielonych miejsc pracy w Wielkopolsce.

Raport powstał na bazie 6 strategii oddziaływania partnerstw lokalnych na rzecz tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości. Te lokalne strategie zawierają m.in. wzorce i mechanizmy oraz plany działania na kolejne lata, uwzględniają przewidywane zmiany w gospodarce oraz możliwe rozwiązania i działania pozwalające wspierać rozwój Regionu. Podstawą opracowania strategii były w dużym stopniu prace studialne, zajęcia edukacyjne i szkoleniowe oraz warsztatowe, zrealizowane w ramach projektu, a także dwuetapowa weryfikacja wypracowanych założeń do planu organizacji zielonych rynków pracy (w części pierwszej warsztatów wypracowano propozycje modelowe, w części drugiej zweryfikowano je i przygotowano konkretne założenia).

Prace zrealizowane przez zaangażowane w Projekcie Partnerstwa oraz założenia projektowe pozwoliły nakreślić schemat działań prowadzący do osiągnięcia zdefiniowanych, podstawowych celów w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy wysokiej jakości na zielonym rynku regionu Wielkopolski.

Cele te sklasyfikowano w dwóch grupach:

- **cele bezpośrednie** - cele ogólne, zidentyfikowane jako wskazania dla Regionu przez przedstawicieli Partnerstw związanych w ramach Projektu,
- **cele pośrednie** - uznane przez Partnerstwa lokalne za priorytetowe działania, których realizacja umożliwi osiągnięcie celów bezpośrednich.

Cele bezpośrednie

Wyróżniono 17 celów bezpośrednich.

- Cel 1. Ograniczenie istniejących dysproporcji między Aglomeracją Poznańską a resztą województwa.

⁷⁷ W pracach w których uczestniczyli między innymi przedstawiciele samorządów terytorialnych, organizacji przedsiębiorców i pracodawców, wyspecjalizowanych instytucji i współdziałających w pracach merytorycznych jednostek badawczych.

- Cel 2. Wykorzystanie regionalnych zasobów naturalnych, wykorzystanie dużego odsetka obszarów chronionych.
- Cel 3. Analiza procesów tworzenia zielonych miejsc pracy w Regionie. Wypracowanie listy cech miejsc pracy wysokiej jakości (cech preferowanych) w zielonym sektorze.
- Cel 4. Zidentyfikowanie dotychczasowych trendów dotyczących tworzenia oraz utraty miejsc pracy w zielonym sektorze.
- Cel 5. Wypracowanie wspólnego programu działań i rozwiązań dotyczących „ekologizacji” miejsc pracy.
- Cel 6. Wyznaczenie kierunków i dziedzin regionalnej gospodarki szczególnie wartych wspierania.
- Cel 7. Poprawa bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego.
- Cel 8. Wypracowanie założeń planu organizacji zielonych rynków pracy w Regionie.
- Cel 9. Przygotowanie planów działań obejmujących wykorzystanie mechanizmów i instrumentów wspierających tworzenie zielonych miejsc pracy wysokiej jakości w poszczególnych gminach, miastach i powiatach.
- Cel 10. Rozwinięcie w społeczeństwie Wielkopolski zdrowego, proekologicznego stylu i standardu życia, poprzez rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie kwalifikacji, wzrost świadomości oraz zaangażowania i współuczestnictwo w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.
- Cel 11. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.
- Cel 12. Tworzenie miejsc pracy, poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna.
- Cel 13. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej.
- Cel 14. Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, poprzez promowanie oszczędności energii i innych zasobów.
- Cel 15. Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki.
- Cel 16. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.
- Cel 17. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.

Zdefiniowanie celów pośrednich, jakie mają być osiągnięte dzięki strategii

Cele bezpośrednie mają być osiągnięte, poprzez realizację określonych przez każde Partnerstwo lokalnych celów pośrednich.

Przykładowe cele pośrednie⁷⁸

W Partnerstwie lokalnym Aglomeracji Poznańskiej (Miasto Poznań i Powiat Poznański) wypracowano następujący plan działań, którego realizacja ma prowadzić do osiągnięcia celów bezpośrednich:

- zwiększenie działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących zagadnień związanych ze środowiskiem naturalnym i jego ochroną;

---

⁷⁸ Opis programów strategicznych partnerstw powiatowych zawarty został w rozdziale 7.

- wypracowanie form edukacji ekologicznej i leśnej;
- promowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia;
- rozwój turystyki rowerowej i pieszej;
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody;
- ochrona jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego;
- podejmowanie działań mających na celu oszczędności energii i ochronę jakości powietrza w ramach ustawy o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych.

W lokalnym Partnerstwie Centralnej Wielkopolski wypracowano następujący plan działań, których realizacja ma prowadzić do osiągnięcia celów bezpośrednich:

- stymulowanie zielonego rynku poprzez promowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia;
- generowanie nowych miejsc pracy, poprzez preferencje inwestycyjne;
- tworzenie miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej;
- rozwój mikroprzedsiębiorstw poprzez promowanie oszczędności energii;
- tworzenie miejsc pracy, poprzez zieloną restrukturyzację gospodarki powiatu;
- tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach rynku pracy związanego z ochroną środowiska;
- budowanie popytu na usługi/dostawy prośrodowiskowe na lokalnym rynku;
- zmiana przyzwyczajeń komunikacyjnych mieszkańców w obszarach miast.

W Partnerstwie lokalnym Północnej Wielkopolski wypracowano następujący plan działań, których realizacja ma prowadzić do osiągnięcia celów bezpośrednich:

- przeprowadzenie lokalnych regulacji związanych z gospodarką odpadami;
- analiza regulacji związanych z planem zagospodarowania przestrzennego;
- stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia;
- generowanie zielonych miejsc pracy poprzez promowanie energii odnawialnej;
- modernizacja sortowni odpadów przy wysypisku odpadów w miejscowości Kłoda;
- budowa 4 nowych ścieżek rowerowych;
- utworzenie 25 gospodarstw agroturystycznych;
- utworzenie 15 gospodarstw rolnictwa ekologicznego;
- promowanie zdrowego modelu spędzania wolnego czasu (sport i turystyka);
- promowanie edukacji i uświadamiania społeczeństwa w zakresie ekologii.

W Partnerstwie lokalnym Chodziesko-Wągrowieckim wypracowano następujący plan działań, których realizacja ma prowadzić do osiągnięcia celów bezpośrednich:

- racjonalizacja gospodarki odpadami;
- racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej;
- racjonalizacja transportu;
- stymulowanie zdrowego i ekologicznego stylu życia;
- promowanie oszczędności energii;
- restrukturyzacja i innowacyjność gospodarki powiatu;
- racjonalizacja gospodarki odpadami.

W lokalnym Partnerstwie Południowej Wielkopolski wypracowano następujący plan działań, których realizacja ma prowadzić do osiągnięcia celów bezpośrednich:

- tworzenie miejsc pracy w zielonej gospodarce poprzez stymulowanie zdrowego i pro-ekologicznego stylu życia;
- generowanie zielonych miejsc pracy poprzez promowanie energetyki odnawialnej;
- tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości poprzez promowanie oszczędności energii.

W lokalnym Partnerstwie Zachodniej Wielkopolski wypracowano następujący plan działań, których realizacja ma prowadzić do osiągnięcia celów bezpośrednich:

- zachowanie wartości środowiska przyrodniczego i poprawa aktualnego stanu środowiska naturalnego w oparciu o regulacje prawne;
- rozwój turystyki i agroturystyki;
- rozwój rolnictwa ekologicznego;
- wzmocnienie roli rekreacyjnej zieleni i stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia;
- racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi;
- budowa sieci współpracy PPP, internacjonalizacja przedsiębiorstw sektora komunalnego.

6.5. Możliwe cele dotyczące kształtowania umiejętności i wiedzy w zakresie wykonywania zawodów zielonej gospodarki

---

Rozwijająca się „zielona gospodarka” będzie potrzebowała nowych kadr. Jednak warto zaznaczyć, że obecne kadry województwa wielkopolskiego będą musiały ulec przemianie i przekwalifikowaniu, które będą wynikiem wzrostu wymogów ekologicznych dotyczących prowadzenia biznesu i upowszechniania się zdrowego trybu życia. Sytuacja na rynku pracy w województwie wielkopolskim, prócz zidentyfikowanego zapotrzebowania na dobrze wykształconą i przygotowaną kadrę na każdym poziomie wykształcenia (mogącą obejmować powstające nowe miejsca pracy w obszarze zielonej gospodarki), wymaga też określenia celów na najbliższy okres, uwzględniający zakładany rozwój zielonej gospodarki.

Stosunkowo duża inercja wielkopolskiego systemu szkolnictwa zawodowego (również na poziomie średnim i wyższym) powoduje istnienie deficytu dobrze przygotowanej kadry. Problem przygotowania odpowiednio wykwalifikowanych i wyspecjalizowanych zasobów kadrowych jawi się jako pilny.

Dużej reorganizacji podlegał będzie zatem system szkolnictwa, pozwalający w obliczu nadchodzących zmian, przygotować odpowiednie zasoby kadrowe. Problem przygotowania odpowiednio wykwalifikowanej kadry dotyczy nie tylko kadry dla nowopowstających zielonych miejsc pracy w obszarze energetyki. Dotyczy też całego sektora związanego z poprawą stanu środowiska naturalnego (zwłaszcza obejmującego poprawę warunków ekologicznych życia mieszkańców), rozwoju funkcji turystycznych niektórych obszarów Regionu, wykorzystywania predyspozycji wielkopolskiego rolnictwa do produkcji ekologicznej, a także na potrzeby rekułtywacji obszarów poeksploatacyjnych.

Rozwój regionalnej gospodarki, w tym gospodarki zielonej, zdeterminowany jest określeniem czynników rozwoju gospodarczego, kapitału społecznego, infrastruktury, potencjału naukowego i inwestycyjnego, ale również (a może przede wszystkim) kapitału ludzkiego. Celowym zatem wydaje się zidentyfikowanie działań pozwalających określić i wypracować cele dla poszczególnych uczestników życia gospodarczego, biorących udział w przygotowaniu zasobów ludzkich, które będą mogły sprostać wyzwaniom dynamicznie rozwijającej się w regionie zielonej gospodarki i potrzebom związanym z powstawaniem nowych miejsc pracy wysokiej jakości.

Dużą rolę w kształtowaniu rynku pracy i przygotowaniu kadr dla zielonego rynku pracy odegrać mogą różnego typu ośrodki szkoleniowe, instytucje i jednostki edukacyjne prowadzące działalność poza systemem szkolnictwa zawodowego. W wielu przypadkach ich działalność opiera się na wewnętrznych analizach zapotrzebowania na usługi szkoleniowe i stanowi wsparcie dla systemu szkolnictwa zawodowego. Umożliwiają one podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych w dziedzinach wynikających z aktualnych trendów zatrudnienia. Dużym atutem omawianego systemu podnoszenia umiejętności jest szybka reakcja na potrzeby pracodawców.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, można sformułować następujące cele w zakresie kształtowania umiejętności i wiedzy w zakresie wykonywania zawodów zielonej gospodarki:

- zintegrowanie praktycznej wiedzy biznesowej i umiejętności w zakresie eksploatacji technologii ekologicznych, np. poprzez uruchomienie na poziomie studiów wyższych kierunków łączących elementy technologii ekologicznej i prowadzenia biznesu;
- zapoznanie się z doświadczeniami dotyczącymi prowadzenia przodujących zielonych przedsiębiorstw, np. poprzez organizację wizyt studialnych przedsiębiorców w wiodących zagranicznych zielonych przedsiębiorstwach;
- poznanie najnowocześniejszych zielonych technologii w działaniu, np. poprzez organizację dla kadry technicznej województwa wielkopolskiego staży zagranicznych w przodujących przedsiębiorstwach zielonych technologii na świecie;
- organizacja transferu wiedzy i umiejętności w zakresie zielonych technologii i zielonej przedsiębiorczości, np. poprzez szkolenia i doradztwo;
- opracowanie i wdrożenie oferty zielonych zawodów w szkolnictwie zawodowym Wielkopolski.

* * *

Wypracowane strategie lokalne stanowić będą swego rodzaju rekomendację, która posłuży ocenie podstawowych uwarunkowań, dających podstawę do podejmowania działań mających na celu likwidację (ograniczenie) słabych stron i zagrożeń w rozwijaniu zielonej gospodarki i zielonych miejsc pracy w powiatach. Strategie lokalne będą stanowić materiał do przygotowania założeń i wytycznych określających determinanty wyboru i kształtowania kierunków oraz zakresu przedsięwzięć mających na celu rozwijanie zielonego rynku pracy w poszczególnych częściach regionu i tworzenia w nim nowych (zielonych) miejsc pracy. Będą też stanowiły wsparcie w procesach tworzenia nowych zawodów i organizacji systemu kształcenia – na każdym poziomie nauczania.

7

Strategie powiatowe rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce

---

W MIEJSCACH

STRATEGIA I PLAN

STRATEGIA I PLAN

7.1. Budowa strategii powiatowych – przegląd działań

Celem projektu, realizowanego przez Wielkopolską Izbę Przemysłowo-Handlową w partnerstwie z Fundacją „Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym” jest wypracowanie strategii rozwoju zielonego rynku pracy. Kluczowym w ramach tego projektu było sformułowanie strategii rozwoju zielonego rynku pracy na poziomie partnerstw subregionalnych, obejmujących kilka powiatów Wielkopolski. W ramach projektu realizowano liczne spotkania, które miały doprowadzić do utworzenia partnerstw lokalnych. Na spotkaniach informacyjnych dotyczących zielonego rynku pracy, na które zaproszono przedstawicieli władz samorządowych wielkopolskich miast i gmin oraz organizacji około biznesowych utworzono sześć partnerskich grup roboczych, wymienionych poniżej.

- **Partnerstwo Aglomeracji Poznańskiej** z udziałem: Urzędu Miasta Poznania, Starostwa Powiatowego w Poznaniu, Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz Urzędu Miejskiego w Puszczykowie. Zaproszonymi gośćmi byli również przedstawiciele Urzędu Miasta i Gminy Murowana Goślina oraz Urzędu Miasta Swarzędz.
- **Partnerstwo Centralnej Wielkopolski** z udziałem: Urzędu Miasta w Śremie, Urzędu Miejskiego w Krobii, Starostwa Powiatowego we Wrześni, Starostwa Powiatowego w Gostyniu oraz Urzędu Miasta i Gminy Września.
- **Partnerstwo Północnej Wielkopolski** z udziałem: Urzędu Miasta Piły, Starostwa Powiatowego w Pile, Powiatowego Urzędu Pracy w Pile oraz Izby Gospodarczej Północnej Wielkopolski w Pile.
- **Partnerstwo Chodziesko-Wągrowieckie** z udziałem: Starostwa Powiatowego w Chodzieży, Starostwa Powiatowego w Wągrowcu, Powiatowego Urzędu Pracy w Chodzieży, Powiatowego Urzędu Pracy w Wągrowcu oraz Urzędu Miasta i Gminy w Szamocinie.
- **Partnerstwo Południowej Wielkopolski** z udziałem: Starostwa Powiatowego w Rawiczu, Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu, Urzędu Miejskiego w Miejskiej Górcie, Urzędu Miasta i Gminy Jutrosin oraz Urzędu Miasta i Gminy Krotoszyn.
- **Partnerstwo Zachodniej Wielkopolski** z udziałem: Starostwa Powiatowego w Nowym Tomyślu, Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Tomyślu, Nowotomyskiej Izby Gospodarczej oraz Opalenickiej Izby Gospodarczej.

W trakcie pierwszych spotkań roboczych przedstawicieli powyższych Partnerstw został opracowany wzorzec planu działań strategicznych. Zwrócono szczególną uwagę, aby podczas tworzenia strategii uwzględnić czynnik ludzki, potrzeby społeczeństwa w regionie oraz zapewnić bezpieczeństwo proponowanych innowacyjnych wdrożeń. Dyskutowano także nad koniecznością wprowadzania zmian ekonomicznych, zapewniających utrzymanie środowiskowego dobrostanu

i utworzenie nowych miejsc pracy dla osób bezrobotnych i pracujących w sektorach zagrażających środowisku. Przedstawiciele sześciu subregionów, po wcześniejszych konsultacjach i dyskusjach warsztatowych nad indywidualnymi planami, przystąpili do opracowania strategii tworzenia zielonych miejsc pracy wysokiej jakości dla swoich obszarów działalności. Celem planów działań lokalnych było wskazanie działań kierunkowych władz samorządowych szczebla powiatowego, wspólnych działań różnych samorządów, a także działań samorządu województwa ukierunkowanych na polepszenie jakości lokalnych rynków pracy w drodze wsparcia procesu tworzenia zielonych miejsc pracy wysokiej jakości.

Cel ogólny: **Wspieranie tworzenia i utrzymania miejsc Pracy Wysokiej Jakości na zielonym rynku pracy**

7.1.1. Partnerstwo Aglomeracji Poznańskiej

Z udziałem: Urzędu Miasta Poznania, Starostwa Powiatowego w Poznaniu, Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz Urzędu Miejskiego w Puszczykowie

Poniżej przedstawiono opis Partnerstwa Aglomeracji Poznańskiej.

Plan działań lokalnych w Aglomeracji Poznańskiej (Miasto Poznań i powiat poznański)

CELE SZCZEGÓLWE

- Zwiększenie działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących zagadnień związanych ze środowiskiem i jego ochroną.
- Wypracowanie form edukacji ekologicznej i leśnej.
- Promowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia.
- Rozwój turystyki rowerowej i pieszej.
- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.
- Ochrona jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego).

DZIAŁANIA I REZULTATY

Działania edukacyjno-informacyjne, dotyczące zagadnień związanych ze środowiskiem i jego ochroną dla Aglomeracji Poznańskiej

Zadania Aglomeracji Poznańskiej, obejmującej 22 jednostki samorządu terytorialnego, w tym miasto Poznań, powiat poznański oraz gminy Skoki, Szamotuły, Śrem i od 2011 r. Oborniki obejmowały poniższe działania.

- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców Aglomeracji Poznańskiej, wykształcenie poczucia odpowiedzialności za stan środowiska oraz nawyków kultury ekologicznej.
- Organizacja konkursów z wiedzy przyrodniczej:
  - konkursu ekologicznego pn. „Kochajmy nasze małe ojczyzny”,
  - konkursu na urządzenie przydomowego ogródka, kwietnika pn. „Zielony Poznań”,
  - konkursu fotograficznego i wystawy poświęconych przyrodzie Aglomeracji Poznańskiej.

Wypracowanie form edukacji ekologicznej i leśnej

- Organizacja warsztatów dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (lekcje przyrody w formie warsztatu środowiskowego).
- Organizacja szkoleń z zakresu ochrony środowiska dla nauczycieli, policjantów, sołtysów (trzy szkolenia).
- Publikacje informacji poświęconych ekologii i ochronie środowiska na łamach „Echa Puszczykowa”.

Promowanie i rozwój turystyki rowerowej i pieszej

- Organizacja „Rajdu po Cysterskim Szlaku Rowerowym”.
- Organizacja Rajdu po Wielkopolskim Parku Narodowym.
- Budowa czterech dróg rowerowych na terenie powiatu poznańskiego (w Plewiskach, Gruszczynie oraz wzdłuż drogi powiatowej Rokietnica Poznań).
- Rozbudowa dróg rowerowych w Poznaniu.
- Rozbudowa punktów wypożyczenia rowerów zlokalizowanych na terenie Miasta Poznania.
- Budowa miejsc postojowych dla rowerów na parkingach kubaturowych w Śródmieściu i na obrzeżach miast.
- Promocja ruchu rowerowego jako alternatywnego środka transportu w mieście.
- Działania inwestycyjne i organizacyjne na rzecz intensyfikacji ruchu rowerowego i poprawy jego bezpieczeństwa.
- Rozbudowa trasy rowerowej i spacerowej nad Wartą.
- Propozycja budowy nowej, liczącej 180 km Pętli Rowerowej Mikroregionu WPN.
Trasa pętli (podzielona na 17 odcinków) prowadzi w dużej części istniejącymi ścieżkami rowerowymi wzdłuż Warty, wśród łąk, leśnych uroczysk, terenów bytowania rzadkich i pięknych kwiatów, łąg nadwarciańskich z ok. 1000. prastarych dębów, dworów i zabudowań folwarcznych, okazałych zamków, pałaców i ogrodów, przypominających historie i czasy świetności rodów zasłużonych dla Wielkopolski.

Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

- Zachowanie specyfiki i walorów krajobrazu kulturowego różnych obszarów metropolii, wdrożenie zintegrowanego systemu ochrony krajobrazu w planowaniu i użytkowaniu przestrzeni metropolii.
- Poprawa stanu i jakości zasobów przyrodniczych aglomeracji i rozwój zasobów leśnych. Zachowanie i ochrona pasmowo-węzłowa układu terenów o wysokich walorach przyrodniczych i rekreacyjnych, wzrost lesistości w skali całej metropolii.
- Promocja i prowadzenie ekologicznej gospodarki zasobami wody, energii elektrycznej i innych zasobów; poprawa jakości wód powierzchniowych i zapewnienie odtwarzalności zasobów wód podziemnych; kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią; skuteczna ochrona wielkości zasobów dyspozycyjnych wody i ich jakości dla potrzeb komunalnych i gospodarczych rozwijającej się demograficznie i przestrzennie metropolii; koordynacja rozwoju sieci infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
- Utrzymanie na obrzeżach miast modelu rolnictwa przyjaznego środowisku oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych.

- Wielofunkcyjny rozwój gospodarstw rolnych ze szczególnym uwzględnieniem kierunku agroturystycznego, spopularyzowanie produktów regionalnych.
- Promocja i pogłębianie wiedzy na temat walorów przyrodniczych aglomeracji.
- Opracowanie mapy turystycznej Aglomeracji Poznańskiej z miejscami atrakcyjnymi turystycznie.
- Przekazywanie informacji o atrakcjach turystycznych aglomeracji na stronie internetowej, w mediach, podczas imprez.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

CELE SZCZEGÓLWE

- Termomodernizacja w celu oszczędności energii i ochrony jakości powietrza w ramach ustawy o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych.
- Ochrona jakości wód i ziemi.
- Zmniejszenie odpadów niebezpiecznych.
- Pogłębianie świadomości dotyczącej ochrony środowiska i prawidłowego postępowania z zasobami przyrody.
- Ochrona krajobrazu – tworzenie obszarów rekreacyjnych.
- Modernizacja oświetlenia ulicznego w celu oszczędności energii.
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w celu ochrony jakości powietrza.

DZIAŁANIA I REZULTATY

Termomodernizacja w celu oszczędności energii i ochrony jakości powietrza w ramach ustawy o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych

- Termoizolacja czterech budynków użyteczności publicznej (w Owińskach, w Rokietnicy, w Poznaniu i w Puszczykowie).

Ochrona jakości wód i ziemi

- Badanie osadów dennych jezior powiatu poznańskiego.
- Monitoring jezior powiatu poznańskiego.
- Przeprowadzenie okresowych badań gleb i ziemi (co trzy lata).
- Instalacja separatorów oczyszczających wody opadowe i roztopowe przy drodze powiatowej w Plewiskach i w Skórzewie.
- Instalacja separatorów oczyszczających wody opadowe i roztopowe.

Zmniejszenie odpadów niebezpiecznych

- Realizacja „Programu postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest”. Z terenu Puszczykowa usunięto ponad 95 Mg azbestu. Na koniec 2009 roku zinventaryzowano w Puszczykowie nieco ponad 134 Mg wyrobów zawierających azbest (1 Mg odpowia 1 tonie).

Pogłębianie świadomości dotyczącej ochrony środowiska i prawidłowego postępowania z zasobami przyrody

- Zorganizowanie spotkań informacyjnych dotyczących właściwej segregacji odpadów w miastach i gminach Aglomeracji Poznańskiej.
- Organizacja spotkań informacyjno-edukacyjnych poświęconych racjonalnemu wykorzystaniu zasobów środowiska (woda, energia) oraz Akcja Edukacyjna „Plusk”.
- Udział w akcji „Sprzątanie Świata” - udział uczniów LO oraz ZS z Poznania, Puszczykowa, Kórnika oraz SOSW w Mosinie.

Ochrona krajobrazu – tworzenie obszarów rekreacyjnych

- Rewitalizacja ścieżek edukacyjnych na terenie miasta Poznania.
- Stworzenie ścieżki edukacyjno-przyrodniczej dla mieszkańców nad Wartą w Puszczykowie.
- Budowa ogólnodostępnego parku miejskiego w Poznaniu (Nadolnik).
- Rewaloryzacja parku w Owińskach.
- Rewaloryzacja pasów zieleni miejskiej w Poznaniu.
- Odnowienie istniejącej zieleni miejskiej w Puszczykowie (wymiana drzewostanu).

Modernizacja oświetlenia ulicznego w celu oszczędności energii

- Montaż energooszczędnego oświetlenia przy ZS w Rokietnicy, w Murowanej Goślinie i w Poznaniu.

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w celu ochrony jakości powietrza

- Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko aglomeracji.
- Dywersyfikacja źródeł energii, na przykład poprzez montaż systemu solarnego przy ZS w Rokietnicy i Domu Dziecka w Kórniku.
- Optymalizacja procesów produkcyjnych.
- Promocja i rozwój budownictwa proekologicznego i energooszczędnego:
  - budowa w technologii pasywnej Centrum Kształcenia Praktycznego przy ZS w Swarzędzu,
  - publikacja materiałów informacyjnych dot. wykorzystania w budownictwie materiałów energooszczędnych (trzykrotna publikacja, w miarę potrzeb, na łamach „Echa Puszczykowa”, Biuletynu Powiatu Poznańskiego oraz stronach internetowych powiatu poznańskiego i Puszczykowa).

Plany wymagające regulacji

CELE PLANU DZIAŁAŃ LOKALNYCH

Regulacje związane z gospodarką odpadami

- Zapewnienie funkcjonowania zrównoważonego i zintegrowanego systemu gospodarki odpadami.

Regulacje związane z transportem

- Stworzenie Zrównoważonego Sytemu Transportowego, w celu utworzenia warunków do zwiększenia liczby podróży komunikacją zbiorową oraz systematycznego i efektywnego rozwoju układu drogowego.
- Zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko, dzięki modernizacji systemu transportowego, m.in. autobusy hybrydowe, Poznański Rower Miejski.

Inne regulacje (zagospodarowanie przestrzenne, turystyka i rekreacja, osadnictwo, rolnictwo)

- Optymalne wykorzystanie przestrzeni przyrodniczej jako miejsca rekreacji i wypoczynku w zakresie zgodnym z możliwościami środowiska.
- Tworzenie terenów zieleni urządzonej dla odciążenia naturalnie ukształtowanych obszarów zieleni i równoczesnego udostępnienia mieszkańcom przyjaznego otoczenia w mieście.
- Zachowanie w obliczu presji urbanizacyjnej najbardziej cennych produkcyjnie i wartościowych krajobrazowo terenów rolniczych.
- Utrzymanie na obrzeżach miasta modelu rolnictwa przyjaznego środowisku oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych.
- Wielofunkcyjny rozwój gospodarstw rolnych ze szczególnym uwzględnieniem kierunku agroturystycznego, spopularyzowanie produktów regionalnych.
- Zapewnienie wysokich standardów życia mieszkańców aglomeracji przy zachowaniu istniejących walorów przyrodniczych i kulturowych oraz ładu przestrzennego.

Tworzenie miejsc pracy poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna

- Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców aglomeracji poznańskiej, wykształcenie poczucia odpowiedzialności za stan środowiska oraz nawyków kultury ekologicznej.
- Stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez promowanie energetyki odnawialnej

- Minimalizacja negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko aglomeracji.
- Dywersyfikacja źródeł energii.
- Promocja i rozwój budownictwa proekologicznego.
- Koordynacja polityki energetycznej.

Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości poprzez promowanie oszczędności energii i innych zasobów

- Promocja i prowadzenie ekologicznej gospodarki zasobami: wody, energii elektrycznej, ciepłej i gazowej oraz odprowadzania ścieków.
- Realizacja przedsięwzięć termomodernizacyjnych wykonywanych w ramach ustawy o wspieraniu przedsięwzięć termomodernizacyjnych, modernizacja oświetlenia ulicznego.
- Optymalizacja procesów przemysłowych.

Tworzenie miejsc pracy poprzez zieloną restrukturyzację gospodarki aglomeracji

- Dbałość o przestrzeganie prawa z zakresu ochrony środowiska oraz nadzór nad podmiotami korzystającymi ze środowiska.
- Promowanie rozwoju doradztwa w zakresie prowadzenia audytów energetycznych, audytów w zakresie wykorzystania zasobów i surowców, doradztwa w zakresie oszczędności zasobów i energii.

Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki

- Promowanie powstawania firm wykorzystujących najnowsze technologie, np. w dziedzinie produkcji środków transportu zbiorowego, produkcji pojazdów elektrycznych, produkcji materiałów izolacyjnych, produkcji automatyki wymuszającej oszczędność energetyczną i wielu innych.

Tworzenie miejsc pracy poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

- Zachowanie specyfiki i walorów krajobrazu kulturowego różnych obszarów metropolii, wdrożenie zintegrowanego systemu ochrony krajobrazu w planowaniu i użytkowaniu przestrzeni metropolii.
- Poprawa stanu i jakości zasobów przyrodniczych aglomeracji i rozwój zasobów leśnych.
- Zachowanie i ochrona pasmowo-węzłowego układu terenów o wysokich walorach przyrodniczych i rekreacyjnych, wzrost lesistości w skali całej metropolii.
- Promocja i pogłębianie wiedzy na temat walorów przyrodniczych aglomeracji.

Tworzenie miejsc pracy poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego

- Poprawa jakości wód powierzchniowych i zapewnienie odtwarzalności zasobów wód podziemnych; kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią; skuteczna ochrona wielkości zasobów dyspozycyjnych wody i ich jakości dla potrzeb komunalnych i gospodarczych rozwijającej się demograficznie i przestrzennie metropolii, koordynacja rozwoju sieci infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
- Ochrona jakości powietrza.
- Ograniczanie emisji do środowiska i zmniejszanie narażenia mieszkańców na ponadnormatywny poziom hałasu oraz pól elektromagnetycznych.
- Bezpieczeństwo chemiczne, ekologiczne i zdrowotne (zmniejszenie zagrożenia mieszkańców aglomeracji wywołanego awariami przemysłowymi, transportem materiałów niebezpiecznych oraz emisją substancji niebezpiecznych).

DZIAŁANIA I REZULTATY

Regulacje związane z gospodarką odpadami

- Stworzenie podstaw organizacyjnych zintegrowanej gospodarki odpadami w aglomeracji poznańskiej. Rozwój działalności Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej” (ZM GOAP), przegląd i ocena zapisów w Wojewódzkim Planie Gospo-

darki Odpadami oraz ewentualna weryfikacja zasięgów obszarów obsługiwanych przez poszczególne Zakłady Zagospodarowania Odpadów, określenie zasad współpracy pomiędzy Związkiem Międzygminnym Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej i ZZO Poznań a innymi związkami i porozumieniami.

- Zastosowanie w Zakładach Zagospodarowania Odpadów technologii zagospodarowania odpadów umożliwiających realizację zakładanych dla województwa wielkopolskiego celów w zakresie gospodarowania odpadami.
- Stworzenie systemu nowoczesnych zakładów zagospodarowania odpadów. Zakłady te powinny zapewniać skuteczne metody odzysku odpadów, przekształcania termicznego lub mechaniczno-biologicznego, kompostowania odpadów zielonych oraz recyklingu i zagospodarowania odpadów problemowych. Centralną rolę w systemie powinna odgrywać nowoczesna spalarnia śmieci w ramach ZO Poznań.
- Tworzenie Eko-Parków Przemysłowych, czyli wydzielonych stref inwestycyjnych w gminach, które byłyby dedykowane jako miejsca przetwórstwa odpadów na użyteczne produkty lub półprodukty.
- Kontrolowanie przez odpowiednie organy zgodności ustaleń zawartych w wydanych zezwoleniach podmiotom prowadzącym działalność w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów.
- Ograniczenie składowania odpadów ulegających biodegradacji, poprzez promowanie kompostowania przydomowego oraz budowę linii technologicznych do przetwarzania tych odpadów.
- Rozwój systemu gospodarowania odpadami problemowymi oraz zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych, występujących w masie odpadów komunalnych.
- Informowanie przedsiębiorców o sposobach prawidłowego postępowania z odpadami.
- Promocja technologii małodopadowych i energooszczędnych.

Regulacje związane z transportem

- Integracja systemów transportowych: miejskiego, kolejowego, drogowego z uwzględnieniem obsługi lotniska i kolei dużych prędkości.
- Transport Ekologiczny – nowoczesny tabor.
- Budowa systemu parkingów P&R (Park and Ride).
- Budowa parkingów kubaturowych i P&G (Park and Go) na obrzeżach Strefy Płatnego Parkowania w celu odzyskania przestrzeni ulic dla pieszych i transportu zbiorowego.
- Rozbudowa stref ruchu uspokojonego, m.in. koncepcja uspokojenia ruchu oraz reorganizacji przestrzeni publicznych w centrum Miasta Poznania w ciągu ulic: plac Wolności 27 Grudnia/Aleksandra Fredry.
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury rowerowej aglomeracji.
- Integracja ruchu rowerowego z innymi rodzajami transportu.
- Działania inwestycyjne i organizacyjne na rzecz intensyfikacji ruchu rowerowego oraz poprawy jego bezpieczeństwa.
- Rozwój systemu roweru miejskiego (Poznań).
- Przebudowa podstawowego układu drogowego, m.in. przebudowa drogi dojazdu do lotniska Ławica, dróg dojazdowych do ZCK w Poznaniu, przebudowa dróg publicznych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie planowanego CH Metropolis przy ul. Hetmańskiej w Poznaniu.

- Budowa systemu wydzielonych pasów dla transportu publicznego z ewentualnym wykorzystaniem, np. dla dostaw towarów (pasy wielofunkcyjne).
- Programy budowy i przebudowy dróg lokalnych powiatowych.
- Regulowanie dostępu samochodów ciężarowych i dostawczych do określonych obszarów.

Inne regulacje (zagospodarowanie przestrzenne, turystyka i rekreacja, osadnictwo, rolnictwo)

- Prowadzenie systematycznych badań w celu identyfikacji oraz dokumentacji zasobów i cech krajobrazu kulturowego, wyznaczenie stref i jednostek krajobrazowych, analiza i ocena trwałości elementów budujących specyfikę przestrzeni historyczno-kulturowej metropolii.
- Tworzenie Eko-Parków Przemysłowych.
- Prowadzenie monitoringu krajobrazu, rejestracja jego stanu oraz dynamiki i charakteru zmian.
- Stworzenie zintegrowanego systemu ochrony krajobrazu kulturowego w planowaniu i zarządzaniu przestrzenią, m.in. poprzez tworzenie parków kulturowych, rozwój ścieżek rowerowych i tras spacerowych.
- Opracowanie oraz publikacja poradników i wzorników kształtowania krajobrazu, z uwzględnieniem specyfiki miejscowej, obejmujących, m.in. tradycyjne podziały przestrzeni oraz formy osiedli, budynków i zieleni kompozycyjnej.
- Stworzenie stałego doradztwa dla służb gminnych – zespołu konsultacyjnego na poziomie metropolii, organizacja szkoleń i warsztatów.
- Wzmacnianie partycypacji społecznej w działaniach na rzecz ochrony krajobrazu (konsultacje, publikacje, forum internetowe), współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami lokalnymi – konsultacje społeczne dot. planów transportowych, planów zagospodarowania odpadów, planów inwestycyjnych.
- Stworzenie systemu wsparcia finansowego dla ratowania i adaptacji cennych obiektów oraz zachowania charakterystycznych struktur krajobrazu kulturowego.
- Edukacja krajobrazowa w szkołach, wzmacnianie świadomości społecznej w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego.
- Zachowanie działalności rolniczej na terenach o korzystnych warunkach przyrodniczych. Zachowanie ważnego źródła produktów rolniczych dla chłonnego rynku metropolii, wypracowanie najkorzystniejszych kierunków produkcji rolniczej pod kątem potrzeb metropolii, rozwój rolnictwa ekologicznego na terenach peryferyjnych.

7.1.2. Partnerstwo Centralnej Wielkopolski

Z udziałem: Urzędu Miasta w Śremie, Urzędu Miejskiego w Krobiu, Starostwa Powiatowego we Wrześni, Starostwa Powiatowego w Gostyniu oraz Urzędu Miasta i Gminy Września.

Poniżej przedstawiono opis planu działań lokalnych Partnerstwa Centralnej Wielkopolski.

Plan działań lokalnych dla Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego (UGRŚ)

CELE SZCZEGÓŁOWE

- Symulowanie zielonego rynku poprzez promowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia.

- Generowanie nowych miejsc pracy poprzez preferencje inwestycyjne.
- Tworzenie miejsc pracy poprzez promowanie energetyki odnawialnej.
- Rozwój mikroprzedsiębiorstw poprzez promowanie oszczędności energii.
- Tworzenie miejsc pracy poprzez zieloną restrukturyzację gospodarki powiatu.
- Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach rynku pracy, związanego z ochroną środowiska.
- Budowanie popytu na usługi/dostawy prośrodowiskowe na rynku lokalnym.
- Zmiana zachowań komunikacyjnych mieszkańców w obszarach miast.
- Poszerzenie lokalnej oferty agroturystycznej i turystyki kwalifikowanej.

DZIAŁANIA I REZULTATY

Symulowanie zielonego rynku poprzez promowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia

- Utworzenie dwóch parków rekreacyjnych w Śremie i w Psarskim oraz uzupełnienie o tę funkcję dwóch parków istniejących (parki z siłowniami plenerowymi i/lub ścieżkami zdrowia, oznakowanymi trasami biegowymi i do nordic walking, boiskami sportowymi). „Park Miejski im. Powstańców Wielkopolskich jest najstarszym i zarazem największym (57 ha) parkiem w Śremie. Jego początki sięgają roku 1888. Drzewostan parku jest zróżnicowany.”⁷⁹ Duży zwarty drzewostan jest oczywiście siedliskiem wielu zwierząt i licznych gatunków ptaków. „Występują tu cztery gatunki dzięciołów, oba pełzacze, raniuszek i kowalik. W parku znajduje się hotel, stadion boiska do koszykówki oraz skate park. Do swojej dyspozycji dzieci mają ogródek jordanowski oraz mini zoo.”⁸⁰
- Utrzymanie/poszerzenie oferty klubów fitness, centrów odnowy biologicznej - utrzymanie istniejących klubów i centrów odnowy biologicznej, usługi fitness w obiektach szkolnych.
- Utrzymanie/utworzenie sieci znakowanych szlaków rowerowych wraz z infrastrukturą - utrzymanie dotychczasowej sieci znakowanych szlaków i utworzenie nowych u nowych członków UGRŚ.
- Rozbudowa ścieżek rowerowych w Śremie na osi Psarskie – Pysząca - rozbudowa ścieżek rowerowych w miastach i ich peryferiach w ramach modernizacji dróg.
„Rowerowy Śrem to rozpoczęty w 2012 roku przez gminę Śrem projekt promujący wypoczynek na rowerze. Jego główne cele to:
  - zachęcenie mieszkańców do aktywnego wypoczynku na rowerze,
  - propagowanie zdrowego stylu życia,
  - poprawa bezpieczeństwa rowerzystów na drodze,
  - popularyzacja roweru jako doskonałego środka komunikacji,
  - rozbudowa drogowej infrastruktury rowerowej,
  - współpraca pomiędzy organizacjami”⁸¹, które aktywnie włączyły się w tę akcję, takimi jak: Urząd Miejski w Śremie, Śremski Sport, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, Rada Programu Bezpieczne Miasto, Ośrodek Pomocy Społecznej, KSA SPORT FITNESS CLUB, Unia Gospodarcza Regionu Śremskiego - Ośrodek Wspierania Małej Przedsiębiorczości, Spółdzielnia Mieszkaniowa, Śremskie To-

⁷⁹ <http://srem.pl/Srodowisko/Zielone-p-uca-Sremu.aspx>

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ <http://www.srem.pl/Nasze-miasto/Rowerowy-Srem.aspx>

warzystwo Budownictwa Społecznego, placówki oświatowe gminy Śrem, stowarzyszenia, markety i sklepy, biblioteka.⁸²

- Organizacja plenerowych imprez sportowo – rekreacyjnych i proekologicznych - organizacja co roku:
  - 2 biegów masowych,
  - 2 spływów kajakowych po Warcie,
  - 2 rajdów rowerowych,
  - Godziny dla Ziemi,
  - kampanii Rowerowy Śrem,
  - Dnia bez samochodu itp.
- Poprawa infrastruktury targowiska (wybudowanie hali targowej) dla podniesienia standardu handlu produktami rolnymi z lokalnych gospodarstw.
- Kampanie edukacyjne, konferencje, seminaria poświęcone OZE, energooszczędności, zasadom postępowania z odpadami.

Generowanie nowych miejsc pracy poprzez preferencje inwestycyjne

- Utworzenie Eko-Parku w Krobi nastawionego na przetwarzanie/zagospodarowanie odpadów - powstanie trzech nowych firm zajmujących się przetwarzaniem odpadów, w tym dwóch w Eko-Parku w Krobi.
- Ustalenie priorytetu dla inwestorów z branż: zagospodarowania odpadów, produkcji wyrobów pro-środowiskowych oraz preferowanie przy poszukiwaniu i wyborze inwestorów ze wskazanych branż.

Tworzenie miejsc pracy poprzez promowanie energetyki odnawialnej

Rezultatami planowanych inwestycji ma być m.in. 10 MW zainstalowanej mocy z OZE oraz ograniczenie emisji CO₂ o minimum 20% do roku 2020 w stosunku do roku bazowego (1999)

- Powstanie farmy wiatrowej w Krobi – wykorzystanie pracowników lokalnych podczas montażu instalacji.
Ideon SA wydzierżawił grunty pod inwestycję związaną z budową farmy wiatrowej, jednak brak ustawy regulującej wytwarzanie i odbiór energii otrzymanej z odnawialnych źródeł energii spowodował wstrzymanie inwestycji.
- Powstanie elektrowni wykorzystującej biomasę w Krobi i elektrociepłowni w Śremie.
- Budowa elektrowni solarnych Śrem-Parkowa (inwestycja prywatna) oraz Solar Park – Śrem jako spółki kapitałowej mieszkańców.
- Budowa biogazowni w Błociszewie i Gaju.
- Budowa instalacji solarnych dla cwu w budynkach użyteczności publicznej w Śremie.
- Budowa instalacji solarnej dla odwadniania osadów ściekowych w oczyszczalni w Śremie.
- Przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Budowa co roku minimum 30 nowych, indywidualnych instalacji OZE.
- Kontynuowanie dotowania przedsięwzięć indywidualnych w OZE.
- Budowa instalacji fotowoltaicznych z wykorzystaniem powierzchni dachów.

---

82 <http://www.srem.pl/Nasze-miasto/Rowerowy-Srem.aspx>

- Organizacja kampanii informacyjnej OZE, przyrost liczby instalacji OZE (prywatnych i publicznych), wdrożenie projektów z firmami komunalnymi z wykorzystaniem partnerstw i mechanizmów rynku kapitałowego.

Rozwój mikroprzedsiębiorstw poprzez promowanie oszczędności energii

- Przeprowadzenie termoizolacji kompleksu budynków w centrum Krobi - obniżenie o co najmniej 20% zużycia energii w stosunku do roku 1995 w sferze komunalnej do roku 2020.
- Modernizacja oświetlenia ulicznego – wymiana źródeł światła na ledowe oraz zainstalowanie inteligentnych systemów sterowania oświetleniem - utrzymanie lub zmniejszenie poziomu kosztów energii ponoszonych z budżetów samorządów.
- Przeprowadzenie w szkołach na obszarach wiejskich zmiany systemu ogrzewania z olejowego/węglowego na biomasę - powstanie 3 kotłowni na biomasę w placówkach oświatowych na wsiach.
- Opracowanie świadectw charakterystyki energetycznej dla wszystkich budynków użyteczności publicznej w Śremie i/lub etykiet energetycznych (DISPLAY). - świadectwa charakterystyki energetycznej/etykiety energetyczne.
- Wdrożenie systemu zarządzania energią (m.in. elektroniczna baza danych z dostępem przez Internet) - wdrożony i utrzymywany system informacji o mediach (SIM - na stronach Urzędu Miejskiego w Śremie) i serwis Energetyczny Śrem;
- Utrzymanie i rozwój gminnego systemu informacji przestrzennej (gis.srem.pl) i serwisu Energetyczny Śrem - utrzymywany system gminny GIS.

Tworzenie miejsc pracy poprzez zieloną restrukturyzację gospodarki powiatu

- Przyciągnięcie/poszerzenie działalności dwóch firm zajmujących się audytami energetycznymi.
- Powstanie trzech firm prowadzących doradztwo w zakresie oszczędności energii - wzrost liczby podmiotów świadczących usługi audytorskie i doradcze w obszarze efektywności energetycznej; firmy poszerzają usługi o audyty energetyczne.

Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach rynku pracy związanego z ochroną środowiska

- Nawiązanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy celem przeprowadzenia szkoleń dla bezrobotnych w zawodach związanych z ochroną środowiska - zdobycie nowych kwalifikacji przez bezrobotnych.
- Wyeliminowanie z użytkowania do roku 2032 wyrobów zawierających azbest - utylizacja średniorocznie ok. 5% masy użytkowanych wyrobów (całkowita ich eliminacja do roku 2032).
- Utrzymanie/uruchomienie systemu wsparcia usuwania azbestu - przyciągnięcie dwóch innowacyjnych firm działających w zakresie automatyki wymuszającej oszczędność energetyczną.
- Uruchomienie nowych kierunków w zespole szkół rolniczych (Krobia, Śrem); serwis firm instalatorskich urzędzeń związanych z odnawialnymi źródłami energii.

Budowanie popytu na usługi/dostawy pro-środowiskowe na lokalnym rynku

- Udzielanie zielonych zamówień publicznych 50% do 2016 i 100% do 2020 - 100% zamówień publicznych do roku 2020 z kryteriami środowiskowymi.
- Wdrożenie certyfikowanych systemów zarządzania środowiskowego w firmach komunalnych do roku 2015 – firmy komunalne posiadające certyfikaty zarządzania środowiskowego.
- Promowanie technologii, usług i dobrych praktyk w dziedzinie ochrony środowiska - organizowanie co roku Dnia Energii; ponadto kampanie edukacyjne, konferencje, seminaria poświęcone OZE, energooszczędności, postępowaniu z odpadami.
- Umowa z Euronetem – energetyczną grupą zakupową urzędów gmin – 50% oszczędności na energii zyskiem dla urzędu, 50% dla firm.

Zmiana zachowań komunikacyjnych mieszkańców w obszarach miast

- Powstanie/utrzymanie stref płatnego parkowania w miastach UGRŚ - powołanie nowej strefy parkowania w Krobi.
- Zastosowanie biopaliw w napędach środków zbiorowej komunikacji publicznej - cały tabor korzystający z biopaliw do roku 2020.
- Promowanie komunikacji zbiorowej - kampanie edukacyjne dotyczące korzystania z komunikacji publicznej, rowerowej, powstanie miejsc parkowania rowerów.

Poszerzenie lokalnej oferty agroturystycznej i turystyki kwalifikowanej

- Promowanie walorów wypoczynku na wsi i lokalnej oferty agroturystycznej - wzrost liczby pobyków agroturystycznych, wzrost liczby gospodarstw agroturystycznych.
- Przygotowanie oferty w sferze turystyki przyrodniczej, np. bird watching - wydawnictwo promocyjne, plener fotografii przyrodniczej – wioski tematyczne w ramach projektu Europejska Akademia Sołtysa – Domachowo (projekt realizowany również w woj. lubuskim).

7.1.3. Partnerstwo Północnej Wielkopolski

Z udziałem: Urzędu Miasta Piły, Starostwa Powiatowego w Pile, Powiatowego Urzędu Pracy w Pile oraz Izby Gospodarczej Północnej Wielkopolski w Pile

Poniżej przedstawiono opis Partnerstwa Północnej Wielkopolski.

Plan działań lokalnych w Powiecie Piłskim

CELE SZCZEGÓLWE

- Regulacje związane z gospodarką odpadami.
- Inne regulacje związane z planem przestrzennego zagospodarowania.
- Stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia.
- Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez promowanie energii odnawialnej.

DZIAŁANIA I REZULTATY

Regulacje związane z gospodarką odpadami

- Zwiększenie zakresu segregacji u źródeł i na dalszym etapie – tworzenie linii segregacji odpadów.
- Zagospodarowanie posegregowanych odpadów przez przetwórstwo – wydzielenie miejsc przetwórstwa odpadów na użyteczne produkty i półprodukty - utworzenie 20 miejsc pracy.

Inne regulacje związane z planem przestrzennego zagospodarowania

- Rozwój ścieżek rowerowych i uwzględnienie ich w planach przestrzennego zagospodarowania gmin – wybudowanie czterech nowych ścieżek rowerowych.

Stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia

- Propagowanie tworzenia czterech nowych ścieżek rowerowych.
- Promowanie rozwoju agroturystyki – utworzenie dwudziestu pięciu gospodarstw agroturystycznych.
- Promowanie rozwoju rolnictwa ekologicznego – utworzenie piętnastu gospodarstw produkujących zdrową żywność (z uzyskanymi certyfikatami zdrowej żywności).
- Promowanie rozwoju przetwórstwa zdrowej żywności.
- Promowanie zdrowego modelu spędzania wolnego czasu (sport i turystyka).
- Promowanie edukacji i uświadamiania społeczeństwa w zakresie ekologii – udział 5 tys. młodzieży w powiatowej i ponad powiatowej olimpiadzie ekologicznej; wydrukowanie 10 tys. sztuk ulotek i książek dotyczących edukacji ekologicznej - utworzenie 20 miejsc pracy.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez promowanie energii odnawialnej

- Modernizacja istniejących dziesięciu elektrowni wodnych.
- Budowa ośmiu biogazowni rolniczych, w każdej gminie jednej; współpraca z Polską Izba Biogazową.
- Budowa jednej (kolejnej) spalarni na biomasę (zrębki, słoma, siano nieprzydatne rolniczo).
- Montaż dwustu kolektorów słonecznych na budynkach indywidualnych oraz użyteczności publicznej, a także budowa jednego naziemnego systemu fotowoltaicznego.
- Budowa farmy trzydziestu elektrowni wiatrowych - stworzenie 100 miejsc pracy.

Rewitalizacja obszarów miejskich, przemysłowych i powojennych

- Rewitalizacja obszaru powojennego Centrum Strzelectwa Sportowego Tarcza.

7.1.4. Partnerstwo Chodziesko-Wągrowieckie

Z udziałem: Starostwa Powiatowego w Chodzieży, Starostwa Powiatowego w Wągrowcu, Powiatowego Urzędu Pracy w Chodzieży, Powiatowego Urzędu Pracy w Wągrowcu oraz Urzędu Miasta i Gminy w Szamocinie

Poniżej przedstawiono opis Partnerstwa Chodziesko–Wągrowieckiego.

Plan działań lokalnych w Powiecie Wągrowieckim

CELE SZCZEGÓLWE

- Racjonalizacja gospodarki odpadami.
- Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej.
- Racjonalizacja transportu.
- Stymulowanie zdrowego i ekologicznego stylu życia.
- Promowanie oszczędności energii.
- Restrukturyzacja i innowacyjność gospodarki powiatu.
- Racjonalizacja gospodarki odpadami.

DZIAŁANIA I REZULTATY

Racjonalizacja gospodarki odpadami

- Zwiększenie ilości odzysku energii z odpadów komunalnych w sposób bezpieczny dla środowiska. W nowym systemie prawnym każdy mieszkaniec płaci opłatę za odpady komunalne na rzecz gminy, która w zamian odbierze odpady i podda je odzyskowi bądź unieszkodliwianiu. Opłata za odpady w przypadku prowadzenia segregacji jest niższa, w związku z czym opłaca się segregować odpady.
- Kontynuowanie budowy Zakładu Zagospodarowania Odpadów Nowe - Toniszewo – Kopszyn na terenie Międzygminnego Składowiska Odpadów Komunalnych w okolicach Kopszyn - Nowe oraz gospodarowanie odpadami w oparciu o ponad gminne zakłady zagospodarowania odpadów.
- Zwiększenie wykorzystania odpadów do produkcji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o spalanie a nie składowanie - współpraca z powstającą spalarnią odpadów przy elektrociepłowni Poznań Karolin.
- Zamknięcie wszystkich gminnych składowisk odpadów, które nie spełniają standardów UE i ich rekultywacja.
- Dążenie do utworzenia w Wągrowcu planowanego Centrum Rekreacji i Rozrywki (cztery ogrody tematyczne, wioska cysterska z ogrodem ziół, zielony labirynt, a wszystko to na zrekwizytowanym wysypisku odpadów komunalnych miasta Wągrowiec).
- Stopniowe usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest wraz z ich utylizacją, z terenu nieruchomości położonych na obszarze powiatu, należących do osób fizycznych.
- Zwiększanie ilości fermentacji bioodpadów i kompostowanie pozostałości fermentacyjnych, a także uwzględnianie szans związanych z możliwością rozwoju przetwórstwa odpadów na użyteczne produkty.
- W związku z dość dużą ilością terenów leśnych i zakładów przetwórstwa leśnego należy dążyć do wspierania produkcji paliw wtórnych z drzewa i ciętych krzewów (zrębki drzewne).

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez wykorzystanie szans związanych z racjonalizacją gospodarki odpadami

- Produkcja urządzeń do sortowania i kompostowania odpadów komunalnych oraz tworzenia systemów recyklingu (Horstmann Budowa Urządzeń i Technika Ekologiczna Sp. z o.o. / Wągrowiec, EURO – TEC Systemy recyklingu / Wągrowiec, REMONDIS Sanitech / Wągrowiec) – zatrudnienie dla: konstruktorów, spawaczy MIG MAG, ślusarzy.

- Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowe - Toniszewo – Kopaszyn oraz gminnych Zakładów Gospodarki Komunalnej – zatrudnienie dla pracowników związanych z robotami inżynierjno-hydrrotechnicznymi, pracowników obsługi kompostowni, sortowni.
- Firmy zajmujące się: sprzątaniem; segregacją odpadów; wywożeniem odpadów: komunalnych, przemysłowych czy niebezpiecznych; rozbiorem pojazdów samochodowych, rozbiorem odpadów elektronicznych czy wielkogabarytowych; utylizacją odpadów zawierających azbest; kompostujących odpady organiczne; produkujących nawóz ogrodniczy i brykiet opałowy.

Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej

- Powiat Wągrowiecki należy do obszarów o dość wysokim stopniu scentralizowanego zaopatrzenia w wodę z ujęć wodociągowych. Sieć wodociągowa wykonana jest z rur PCV oraz rur azbestowo – cementowych, które w przyszłości podlegać będą wymianie. Działania racjonalizacji gospodarki wodno – ściekowej muszą pójść w kierunku poprawy jakości rur dostarczających wodę do odbiorców.
- Potrzebne jest podejmowanie niezbędnych działań nakierowanych na zwiększenie i polepszenie infrastruktury kanalizacyjnej służącej odprowadzaniu ścieków, aby zagwarantować dostateczną przepustowość i w sposób ciągły modernizować wyeksploatowane odcinki sieci, jak i budować nowe w celu uregulowania gospodarki ściekowej.
- System gospodarki ściekowej Powiatu Wągrowieckiego oparty jest na 17 oczyszczalniach ścieków, które wg GUS wytworzyły łącznie 515 Mg osadów ściekowych, z czego 392 Mg były wykorzystywane do celów rolniczych, a pozostałe 121 Mg przekazane do składowania. Zwiększenie ilości ścieków wraz z rozbudową sieci kanalizacyjnej będzie wiązać się ze zwiększeniem konieczności zagospodarowania osadów pościekowych.
- Należy dążyć do podłączenia terenów wiejskich powiatu, na których sieć kanalizacyjna nie została jeszcze wybudowana a ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szambach). Zagrożenie dla środowiska wodno – gruntowego powiatu może stwarzać nielegalne opróżnianie zbiorników bezodpływowych przez ich właścicieli i zrzut ścieków bezpośrednio do rowów melioracyjnych i kanałów burzowych. Zgromadzone nieczystości przewożone są do punktów zlewowych na eksploatowanych oczyszczalniach ścieków.
- Na terenie Powiatu Wągrowieckiego istnieje szereg obiektów małej retencji, tj. zbiorniki, stawy rybne, glinianki, zbiorniki przeciwpożarowe i inne. Planowana jest także budowa zbiornika retencyjnego „Laskownica” (Miasto i Gmina Gołańcz), z którą wiąże się: karczowanie drzew i krzewów, niwelacja terenu, poprawa gospodarki ściekowej i rekultywacja dawnego wysypiska odpadów komunalnych, a przede wszystkim uregulowanie przepływu rekreacyjnego i osadnictwa letniskowego.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez wykorzystanie szans związanych z inwestycjami w gospodarce wodno – ściekowej. Obejmuje ono poniżej podane podmioty.

- Firmy specjalizujące się w kompleksowej realizacji inwestycji z zakresu m.in.: budowy sieci kanalizacyjnych wraz z obiektami towarzyszącymi, budowy sieci i magistrali wodociągowych, budowy zbiorników wodnych, wykonywania rowów melioracyjnych, budowy oczyszczalni ścieków, pompowni i przepompowni (POL-GAR - Zakład Robót Inżynierjno-Hydrrotechnicznych / Wągrowiec).

- Producentów wielkogabarytowych zaworów o średnicy kilku metrów i wadze kilkunastu ton, wytwarzanych na potrzeby elektrowni wodnych i ciepłownictwa dla odbiorców z całego świata. (TB HYDRO Sp. z o.o. / Wągrowiec).
- Wykonawców obiektów kanalizacyjnych wraz z obiektami towarzyszącymi, budowy sieci i magistrali wodociągowych, budowy zbiorników wodnych, wykonywania rowów melioracyjnych, budowy oczyszczalni ścieków, pompowni i przepompowni (POL-GAR - Zakład Robót Inżynieryjno-Hydrrotechnicznych / Wągrowiec).
- Producentów wielkogabarytowych zaworów o średnicy kilku metrów i wadze kilkunastu ton, wytwarzanych na potrzeby elektrowni wodnych i ciepłownictwa dla odbiorców z całego świata. (TB HYDRO Sp. z o.o. / Wągrowiec).
- Firmy zajmujące się budową i remontami obiektów mostowych oraz produkcją prefabrykatów drogowo-mostowych stosowanych w drogownictwie, kolejnictwie, energetyce (Wągrowieckie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych Sp. z o.o. Grupa kapitałowa ABM SOLID / Wągrowiec).
- Gminne Zakłady Gospodarki Komunalnej zajmujące się uzdatnianiem wody pitnej oraz oczyszczaniem ścieków, a także zakłady usług leśnych.

Racjonalizacja transportu

- Dokończenie budowy III etapu obwodnicy Miasta Wągrowca (powiązanie drogi wojewódzkiej nr 196 Wągrowiec – Poznań z drogą wojewódzką nr 241 Wągrowiec – Rogoźno).
- Rewitalizacja dworca kolejowego w Wągrowcu (centrum powiatu) wraz z uruchomieniem parkingu **P&R** (Park and Ride), łączącego korzyści z dojazdu do określonego miejsca własnym samochodem z korzyściami wynikającymi z korzystania z transportu publicznego na dalszym etapie podróży (powiązanie Wągrowca z Poznaniem i jego obszarem metropolitalnym).
- Dalsze działania wzmacniające wspólne podejmowanie strategicznych decyzji dotyczących transportu na terenie województwa i powiatu za pośrednictwem Stowarzyszenia KOMUNIKACJA.
- Sprzyjanie rozwojowi kolejowego transportu zbiorowego (dalszy etap rewitalizacji linii kolejowej Poznań Wschód – Wągrowiec i Wągrowiec – Gołańcz), a w dalszym etapie powiązanie przewozów regionalnych pomiędzy województwem wielkopolskim a kujawsko – pomorskim.
- Promowanie markowych kolejowych produktów turystycznych, to jest: pociągów turystycznych prowadzonych przez Instytut Rozwoju i Promocji Kolei przy wsparciu Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu (pociągi specjalne: WODNIK, PIAST).
- Rozbudowywanie sieci ścieżek rowerowych na terenie powiatu.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez wykorzystanie szans związanych z racjonalizacją transportu

- Firmy specjalizujące się w kompleksowej realizacji inwestycji z zakresu m.in.: budowy i remontów torowych sieci trakcyjnych wraz z obiektami towarzyszącymi – projektanci, inżynierowie, specjaliści budowlani.
- Koleje Wielkopolskie Sp. z o.o. – maszyści pojazdów trakcyjnych, konduktorzy, kierownicy pociągu, automatycy sterowania ruchem kolejowym.
- Organizacje miłośników kolei – grupy rekonstrukcyjne, rzemiosło artystyczne, produkty lokalne.

- Firmy zajmujące się budową i remontami obiektów mostowych oraz produkcji prefabrykatów drogowo-mostowych stosowanych w drogownictwie, kolejnictwie, energetyce (Wągrowieckie Przedsiębiorstwo Robót Mostowych Sp. z o.o. Grupa kapitałowa ABM SOLID, Wągrowiec).

Upowszechnienie energetyki odnawialnej

- Upowszechnianie oraz wsparcie powiatu i gmin dla rozwoju technologii pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych (farm wiatrowych, elektrowni wodnych, elektrowni na biomasę - rozwój technologii spalania słomy, elektrowni słonecznych oraz energii geotermalnej).
- Działania rekompensujące szkodliwe oddziaływanie wynikające z bliskości zielonych inwestycji (np.: rekompensata utraty wartości gruntu, rekompensata utraty zdrowia <odory, infradźwięki itp.>), rekompensata zniekształcenia gruntu i krajobrazu, rekompensata przy zniekształceniu sygnału radiowo - telewizyjnego i komórkowego, remont uszkodzonych dróg dojazdowych, sponsorowanie działań organizacji społeczności lokalnych, stypendia uczniowskie i nagrody w „zielonych konkursach” dla młodzieży szkolnej).
- Promocja pomp ciepła, a także zróżnicowanego wykorzystania paliw: gaz - olej - słoma.
- Prowadzenie dalszych działań zmierzających do wymiany opraw oświetlenia ulicznego na bardziej oszczędnościowe (miasto Wągrowiec - najlepiej oświetlona gmina i miasto w 2009 roku - główna nagroda w konkursie ogólnopolskim).
- Firmy specjalizujące się w produkcji brykietów, pomp ciepła oraz pieców i kotłów zróżnicowanego spalania (Faustmann - produkcja kotłów / Wągrowiec).
- Farma sześćdziesięciu wiatraków w Margoninie, jedna z największych farm w Polsce, znacznie poprawiła kondycję finansową gminy Margonin - wzrost dochodów większy aniżeli dotychczasowe subwencje rządowe.
- Budowa farmy wiatraków w Pawłowie, pierwszym jej efektem jest poprawa dróg na terenie gminy.

Stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia

- Promowanie przez powiat oraz gminy rozwoju zrównoważonej turystyki, ekologicznego rolnictwa, przetwórstwa zdrowej żywności, zdrowego modelu spędzania wolnego czasu (ogólnopolska nagroda EKO-WÓJT 2012 dla wójta gminy Wągrowiec Przemysława Majchrzaka).
- Promowanie markowych kolejowych produktów turystycznych tj.: pociągów turystycznych, prowadzone przez Instytut Rozwoju i Promocji Kolei przy wsparciu Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu.
- Dalsze dążenie do rozbudowy zaplecza hotelowo - gastronomicznego (hotele, hostele, campingi, miejsca biwakowe, agroturystyka) oraz zaplecza sportowego.
- Plany przestrzennego zagospodarowania powinny w większym stopniu uwzględniać konieczność rozwoju terenów zielonych, sportowych, ścieżek rowerowych, tras spacerowych oraz zapewniać poszanowanie przestrzeni i nie dopuszczać do nadmiernego zagęszczenia budynków i budowli poza ścisłymi centrami dużych miast. Dążenie do utworzenia w Wągrowcu planowanego Centrum Rekreacji i Rozrywki oraz Wągrowieckiej Strefy Aktywności.
- Działania pielęgnacyjne na istniejących terenach zielonych i powstawanie nowych terenów zielonych.
- Budowa w powiecie sieci tras rowerowych.

Wągrowiecka Strefa Aktywności to element realizacji strategii promocyjnej Wągrowca, zgodnie z którą miasto promuje się jako ośrodek rekreacyjno-sportowy, do którego warto przyjechać. Do dyspozycji mieszkańców i turystów zostało oddanych 5 oznakowanych tras:

- przeznaczona głównie **do biegania** – długość **2,1 km**;

- przeznaczona **do biegania, Nordic Walking i rowerów** – dł. ok. **3,6 km**;

- przeznaczona **do biegania, Nordic Walking i rowerów** – dł. ok. **5,6 km**;

- przeznaczona głównie **do biegania i jazdy na rowerze** – dł. ok. **11 km**;

- przeznaczona **do ekstremalnej jazdy na rowerach MTB** – dł. ok. **1,5 km**.

Obecnie trwają prace nad oznakowaniem trasy **niebieskiej** na potrzeby przystosowania jej do samodzielnego wykonania **Testu Coopera**, który określa **poziom sprawności fizycznej biegacza**.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez wykorzystanie szans związanych ze stymulowaniem zdrowego i proekologicznego stylu życia

- Firmy specjalizujące się w produkcji i przetwórstwie rolniczym, agroturystyce, gastronomii i hotelarstwie oraz animacji czasu wolnego (Aquapark Wągrowiec, OSiR Wągrowiec, Hotel Pietrak / Wągrowiec, Hotel Jamajka / Wągrowiec, Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy WIELSPIN / Wągrowiec, PRZYSTAŃ KAMIENICA – Centrum Rekreacyjno – Turystyczne / Kamienica gm. Wągrowiec).

Promowanie oszczędności energii

- Promowanie powstawania lub rozwoju firm wykorzystujących najnowsze technologie na przykład w dziedzinie produkcji środków transportu zbiorowego, produkcji pojazdów elektrycznych, produkcji materiałów izolacyjnych, produkcji automatyki wymuszającej oszczędność energetyczną i wielu innych.
- Motywowanie przedsiębiorców do wprowadzania zmian rozwijających produkcję i podnoszących jej jakość, do poszukiwania nowych rozwiązań, pomysłów i koncepcji. Innowacje w gospodarce prowadzą do tworzenia nowych produktów, do ulepszania technologii, zwiększenia efektywności i tym samym do zwiększenia konkurencyjności gospodarki wobec innych krajów.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez wykorzystanie szans związanych z restrukturyzacją i innowacyjnością gospodarki powiatu

- Firmy specjalizujące się w produkcji części do maszyn i pojazdów samochodowych (m.in. Volvo i Solaris), części do branży medycznej, samolotowej, kolejowej oraz różnych urządzeń przemysłowych (MERX Sp. z o.o. / Wągrowiec).
- Firmy specjalizujące się w produkcji opakowań drewnianych - trumien (Zakład Przemysłu Drzewnego „LINDNER” / Wągrowiec).

- Firmy specjalizujące się w produkcji urządzeń oraz kompletnych maszyn stosowanych w przemyśle celulozowo – papierniczym (NELBA – Werkowo).
- Firmy specjalizujące się w produkcji części do maszyn i urządzeń rolniczych (Mechanika Maszyn i Urządzeń Rolniczych / Wągrowiec).
- Firmy wyspecjalizowane w produkcji mebli tapicerowanych (Europol-Meble S.A. oddział Wągrowiec; Wągrowieckie Fabryki Mebli – Wągrowiec).
- Firmy wyspecjalizowane w produkcji kosmetyków, chemii gospodarczej i opakowań z tworzywa sztucznego typu PET i DOYPACK (SERPOL- COSMETICS Mieścisko, „Chemia” Rzemiosło Usługowe Andrzej Andrzejewski – Popowo Kościelne).

7.1.5. Partnerstwo Południowej Wielkopolski

Z udziałem: Starostwa Powiatowego w Rawiczu, Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu, Urzędu Miejskiego w Miejskiej Górcie, Urzędu Miasta i Gminy Jutrosin oraz Urzędu Miasta i Gminy Krotoszyn.

Poniżej przedstawiono opis Partnerstwa Południowej Wielkopolski.

Plan działań lokalnych w Powiecie Rawickim

CELE SZCZEGÓLWE

- Tworzenie miejsc pracy w zielonej gospodarce, poprzez stymulowanie zdrowego i pro-ekologicznego stylu życia.
- Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej.
- Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, poprzez promowanie oszczędności energii.

DZIAŁANIA I REZULTATY

Promowanie i rozwój agroturystyki zrównoważonej na terenie Gminy Jutrosin i Miejska Górka z nadrzędną rolą zbiorników wodnych w Jutrosinie i Miejskiej Górcie

- Tworzenie miejsc pracy w zielonej gospodarce, poprzez stymulowanie zdrowego i pro-ekologicznego stylu życia.
- Budowa ścieżek rowerowych wzdłuż dróg publicznych.
- Czasowe miejsca pracy dla osób obsługujących turystów.
- Utworzenie szlaku drezynowego Miejska Górka – Jutrosin.

Generowanie zielonych miejsc pracy poprzez promowanie energetyki odnawialnej

- Budowa dziewięćdziesięciu trzech elektrowni wiatrowych.
- Powstanie dwóch elektrowni wykorzystujących biomasę z gospodarstw rolnych.
- Zastosowanie ogniw fotowoltaicznych w gospodarstwach domowych.
- Solarne oświetlenie zabytków.
- Stymulowanie tworzenia nowych miejsc pracy związanych z energią odnawialną:
  - edukacja mieszkańców w zakresie odnawialnych źródeł energii (poprzez szkoły podstawowe i ponadpodstawowe),

- utworzenie nowego kierunku „technik urządzeń energetyki odnawialnej” z ZSR w Bojanowie,
- przeszkolenie osób zainteresowanych podjęciem działalności w zakresie źródeł odnawialnych,
- stworzenie miejsca pracy w Starostwie Powiatowym – doradcy powiatowi w zakresie zielonej gospodarki lub stworzenie firmy doradczej.

Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości poprzez promowanie oszczędności energii

- Termoizolacja obiektów użyteczności publicznej.
- Modernizacja oświetlenia ulicznego wzdłuż dróg publicznych.

7.1.6. Partnerstwo Zachodniej Wielkopolski

Z udziałem: Starostwa Powiatowego w Nowym Tomyślu, Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Tomyślu, Nowotomyskiej Izby Gospodarczej oraz Opalenickiej Izby Gospodarczej

Poniżej przedstawiono opis Partnerstwa Zachodniej Wielkopolski.

Plan działań lokalnych dla Powiatu Nowotomyskiego

CELE SZCZEGÓLWE

- Zachowanie wartości środowiska przyrodniczego i poprawa aktualnego stanu w oparciu o regulacje prawne.
- Rozwój turystyki i agroturystyki.
- Rozwój rolnictwa ekologicznego.
- Wzmocnienie roli rekreacyjnej zieleni i stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia.
- Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi.
- Budowa sieci współpracy PPP.
- Internacjonalizacja przedsiębiorstw sektora komunalnego.
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej.
- Poprawa gospodarki odpadami.
- Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych i z procesów spalania.
- Ograniczenie emisji hałasu.
- Ograniczenie promieniowania elektromagnetycznego.
- Ograniczenie zagrożeń naturalnych.
- Promowanie i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.
- Zielona restrukturyzacja gospodarki powiatu.
- Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki.

DZIAŁANIA I REZULTATY

Zachowanie wartości środowiska przyrodniczego i poprawa aktualnego stanu w oparciu o regulacje prawne

- Popularyzacja wiedzy o walorach przyrodniczych Gminy:
  - publikacje artykułów popularno-naukowych na stronie internetowej Gminy oraz w prasie regionalnej,
  - prezentacje materiałów informacyjnych na spotkaniach z mieszkańcami Gminy,
  - organizacja pogadarek informacyjno-edukacyjnych w szkołach powiatu nowotomyskiego,
  - tworzenie w terenie ścieżek edukacyjno-przyrodniczych cennych i atrakcyjnych krajobrazowo,
- Ochrona istniejących oraz powoływanie nowych obszarów i obiektów chronionych na mocy przepisów o ochronie przyrody:
  - ochrona Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Glińskie Góry”, obejmującego ciąg wydm parabolicznych (powstałych 25 tys. lat temu) i pokrytego lasami pełniącymi funkcje glebochronne;
  - ochrona konserwatorska dwóch parków dworskich, zabytków kultury o dużych walorach przyrodniczych – Park dworski przy Zespole Pałacowo-Folwarcznym w Starym Tomysłu z XVII w. oraz Park dworski przy Zespole Dworskim w Wytomyślu z początku XIX w.;
  - zabezpieczenia przed zarośnięciem przez samosiewy, oczyszczenie stawu i udrożnienie parkowego systemu wodnego;
  - ochrona pomników przyrody w formie ożywionej – pielęgnacja i konserwacja charakterystycznego drzewostanu, ochrona i nasadzenia lasów glebochronnych i wodochronnych, stwarzających również warunki dla rozwoju inicjatyw rekreacyjnych;
  - ochrona siedlisk lęgowych w celu zachowania bogatej różnorodności biologicznej;
  - projekty racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej z zachowaniem bogactwa biologicznego, w celu zapewnienia trwałości i wielofunkcyjności lasów oraz zachowania unikatowych naturalnych obszarów oraz utworzenia nowych obszarów ochrony przyrody.
- Opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla lokalizacji nowych inwestycji celem ochrony gleb o wysokiej przydatności rolniczej.
- Opracowanie projektów dotyczących przywracania terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych.
- Racjonalizacja gospodarki wodno-ściekowej.
- Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi.
- Zintegrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami dotyczącymi zagrożenia hałasem.
- Ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania.
- Opracowanie uproszczonych planów urządzania lasów.
- Opracowanie projektów związanych z zapobieganiem i ograniczeniem skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałaniem poważnym awariom.
- Wsparcie dla przedsiębiorstw w celu ich dostosowania do wymogów ochrony środowiska.

Rozwój turystyki i agroturystyki

- Promocja agroturystyki i turystyki zrównoważonej.
- Pielęgnacja i konserwacja unikatowych wiklinowych aranżacji zbiorczych miejską przestrzeń Nowego Tomysłu, tworzących wiklinowy szlak pieszy.
- Pielęgnacja i konserwacja obiektów na 34 hektarowym terenie Parku Kultury i Wypoczynku w południowo-wschodniej części Nowego Tomysłu, gdzie mieści się siedziba Muzeum Wiklińiarstwa i Chmielarstwa oraz ogród zoologiczny.

- Pielęgnacja i konserwacja skansenu olęderskiego drewnianych zabudowań mieszkalnych i gospodarczych z XIX i początku XX wieku.
- Publikacje materiałów informacyjnych na stronie internetowej Nowego Tomyśla i ich bezpłatne rozpowszechnienie przez Gminny Ośrodek Informacji drogą pocztową i elektroniczną oraz w kontakcie bezpośrednim z klientem.
- Promocja gospodarstw agroturystycznych i oferowanych przez nie atrakcji turystycznych.
- Wsparcie doradztwem nowo tworzonych gospodarstw agroturystycznych.

Rozwój rolnictwa ekologicznego

- Publikacje materiałów informacyjnych z zakresu rolnictwa ekologicznego, w tym niszowego o dużych wartościach dodanych.
- Organizacja cyklu szkoleń dla rolników, które będą obejmowały zasady Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
- Wykorzystanie nieużytków na uprawy energetyczne.
- Współpraca z nowotomyskimi organizacjami skupiającymi producentów i plantatorów głównych branż rolnych – Polskiego Związku Zrzeszeń Producentów Chmielu, Wielkopolskiego Zrzeszenia Plantatorów Chmielu, Wielkopolskiego Chmielu II Sp. z o.o., Stowarzyszenia Plecionkarzy i Wikliniarzy oraz Polskiego Związku Producentów Szparaga – w zakresie doradztwa i rozpowszechniania dobrych praktyk.
- Dbłość o jakość gleby – melioracje, rowy zapewniające odpływ wody deszczowej, rekultywacja nieużytków.
- Rozwój hodowli bydła mlecznego – stosowanie nowoczesnych technologii i dbłość o jakość w celu zachowania uzyskanego znaku „Jakość Tradycja” dla Wielkopolskiego Masła Extra i Wielkopolskiego Sera Smażonego.

Wzmocnienie roli rekreacyjnej zieleni i stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia

- Wdrażanie zieleni urządzonej w obiektach rekreacyjno-wypoczynkowych (istniejących i projektowanych) oraz zieleni izolacyjno-osłonowej wzdłuż ciągów komunikacyjnych.
- Tworzenie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych i krajobrazowo atrakcyjnych.
- Tworzenie ścieżek pieszych i rowerowych.
- Promocja informacyjno-edukacyjna na stronie internetowej Gminy Nowy Tomyśl.
- Dostępność informacji turystycznych w Gminnym Ośrodku Informacji w Nowym Tomyślu.
- Promocja gospodarstw agroturystycznych.
- Inicjatywy wspierające utworzenie centrów odnowy biologicznej i sportu.
- Promocja ekologicznego rolnictwa, produkującego zdrową żywność.
- Inicjowanie organizacji imprez publicznych przy współpracy organizacji biznesowych i przedstawicieli biznesu.
- Wzrost wiedzy o walorach przyrodniczych gminy wśród jej mieszkańców.

Racjonalizacja gospodarowania zasobami naturalnymi

- Rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych oraz przywracanie im funkcji przyrodniczej, rekreacyjnej lub rolniczej, w tym wykorzystanie nieużytków pod uprawę paliw energetycznych (m.in. wierzby energetycznej) oraz zalesień glebochronnych i wodochron-

nych – pozyskane nowe tereny rekreacyjne oraz tereny o wysokiej przydatności rolniczej, wyższa jakość ścieków oczyszczonych, wzrost świadomości i odpowiedzialności rolników w zakresie ograniczania rolniczych zanieczyszczeń, wzrost jakości wody pitnej.

- Właściwe prowadzenie melioracji wodnych celem polepszenia produkcji gleb i konserwacja urządzeń melioracyjnych – podniesienie jakości i funkcjonalności gleby, polepszenie produktywności gleby.
- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które powinny być podstawą lokalizacji nowych inwestycji, celem ochrony gleb o wysokiej przydatności rolniczej.
- Stosowanie zadrzewień śródpolnych celem zapobiegania erozji gleb oraz utrzymanie właściwej pokrywy glebowej.
- Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych w taki sposób, aby uchronić gospodarkę od deficytów wody.
- Systematyczne wykonywanie badań jakości wód powierzchniowych i podziemnych - utrzymanie dobrej jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- Likwidacja nielegalnych podłączeń domów do kanalizacji deszczowej, rowów melioracyjnych i cieków.
- Poprawa jakości ścieków oczyszczonych.
- Ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (głównie budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych).
- Edukacja rolników w zakresie ograniczania rolniczych zanieczyszczeń obszarowych.
- Stosowanie środków ochrony roślin i nawozów zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej.
- Prowadzenie stałego monitoringu jakości wód podziemnych oraz powierzchniowych na terenie gminy.

Budowa sieci współpracy PPP, internacjonalizacja przedsiębiorstw sektora komunalnego

- Nawiązanie współpracy z partnerami realizującymi pilotażowy projekt związany z utworzeniem Wielkopolskiej Sieci Sektora Komunalnego, której celem jest wpisanie wielkopolskiego sektora komunalnego w międzynarodowy obieg informacji i wiedzy oraz zaznaczenie obecności polskich przedsiębiorstw komunalnych w europejskim sektorze usług użyteczności publicznej.
- Nawiązanie współpracy z przedsiębiorstwami sektora komunalnego z krajów partnerskich -Flandrii i Holandii.

Poprawa gospodarki wodno-ściekowej

- Rozbudowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych – budowa systemu kanalizacji sanitarnej na obszarach aglomeracji Nowy Tomyśl - wzrost liczby gospodarstw domowych z dostępem do bieżącej wody pitnej i do sieci kanalizacyjnych, lepsza jakość wody bieżącej, zwiększone bezpieczeństwo zdrowotne.

Budowa sieci kanalizacji sanitarnej Nowy Tomyśl - Boruja Kościelna oraz Nowy Tomyśl – Sękowo - Jastrzębsko Stare. Środki finansowe pozyskano z UM WW w ramach działania „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” objętego Programem Rozwoju Obszarów wiejskich 2007-2013. Został wybudowany kolektor grawitacyjny o łącznej długości 12.117 mb, kolektor tłoczny o długości 7.181 mb oraz odgałęzienia o łącznej długości

1.154 mb. Powstało 9 przepompowni ścieków na kolektorach tłocznych (etap I – 5 szt. i etap II – 4 szt.). Wbudowanych zostało łącznie 718 studni rewizyjnych, połączeniowych i kontrolnych.

- Konserwacja studni głębinowych, ujęć wód podziemnych do celów komunalnych i przemysłowych.
- Przeprowadzanie sukcesywnej wymiany i renowacji wyeksploatowanych odcinków sieci wodociągowej.
- Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Nowym Tomyślu - wzrost liczby gospodarstw domowych z dostępem do bieżącej wody pitnej i do sieci kanalizacyjnych, lepsza jakość wody bieżącej, zwiększone bezpieczeństwo zdrowotne.
- Prowadzenie akcji edukacyjno-informacyjnej propagującej optymalizację zużycia wody.
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników na nieczystości ciekłe w miejscach wskazanych w planie rozwoju sieci kanalizacyjnej - wzrost liczby gospodarstw domowych z dostępem do bieżącej wody pitnej i do sieci kanalizacyjnych oraz lepsza jakość wody bieżącej, zwiększone bezpieczeństwo zdrowotne.
- Ewidencja zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz kontroli ich szczelności.
- Poprawa jakości ścieków oczyszczonych.
- Wymiana sieci wodociągowej azbestowo - cementowej.

Poprawa gospodarki odpadami, w tym odzyskanie surowców wtórnych

W związku ze zmianą ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i przejęcie odpowiedzialności za wytwarzane na jej terenie odpady komunalne podjęte będą podane poniżej działania.

- Zapewnienie odbioru odpadów komunalnych i przekazania ich do przetworzenia w Michach.
- Określenie budżetu gminy i wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, pobieranej od mieszkańców (tzw. podatku śmieciowego).
- Stworzenie motywacji do selektywnego zbierania odpadów, poprzez obniżenie stawek podatku śmieciowego.
- Organizacja przetargów na wybór dostawców usług odbioru i transportu odpadów oraz kontrola realizacji kontraktów.
- Kształtowanie polityki informacyjnej (ulotki, plakaty, spotkania informacyjne, artykuły prasowe).

Ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych i z procesów spalania

- Utrzymanie jakości powietrza atmosferycznego, zgodnie z obowiązującymi standardami jakości środowiska.
- Ograniczenie emisji z procesów spalania paliw.
- Ograniczenie emisji, poprzez stosowanie zieleni izolacyjnej w pobliżu dużych emitorów zanieczyszczeń.
- Zastępowanie węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych na rzecz paliw alternatywnych (gaz, brykiet drzewny, biomasa).
- Tworzenie warunków umożliwiających gazyfikację gminy.
- Wzrost zużycia paliw alternatywnych, wymiana kotłowni węglowej na gazową w Firmie Aeskulap Chifa w Nowym Tomyślu oraz nowe stanowiska pracy przy segregacji odpadów i złomu (firma aktualnie zatrudnia 1700 osób; nowa filia firmy – nowoczesny zakład otwarty

w Radzynie Podlaskim - zatrudnia absolwentów kierunku specjalnie utworzonego w szkole zawodowej, w 2013 roku było to 200 pracowników).

Ograniczenie emisji hałasu

- Prowadzenie monitoringu poziomu hałasu wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych oraz w pobliżu najbardziej uciążliwych akustycznie obiektów czy zakładów przemysłowych.
- Modernizacja nawierzchni dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych.
- Wspieranie inwestycji ograniczających ujemny wpływ hałasu (budowa ekranów akustycznych, tworzenie pasów zwartej zieleni, izolacja budynków, wymiana okien).
- Ograniczenie prędkości w miejscach zwiększonego natężenia ruchu.
- Ustanowienie obszarów ograniczonego użytkowania.
- Integrowanie planów zagospodarowania przestrzennego z problemami zagrożenia hałasem.

Ograniczenie promieniowania elektromagnetycznego

- Uwzględnianie stref ochronnych i ograniczeń związanych z przebiegiem istniejących i planowanych linii w planach zagospodarowania przestrzennego oraz przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i lokalizacji celu publicznego – poszerzenie stref ochronnych w planach zagospodarowania przestrzennego.
- Prowadzenie ewidencji i monitoringu wszystkich obiektów radiokomunikacyjnych, radiolokacyjnych, linii energetycznych i różnych urządzeń elektrycznych powodujących wytwarzanie pól elektromagnetycznych.

Ograniczenie zagrożeń naturalnych

- Opracowanie systemu informowania mieszkańców w sytuacji wystąpienia poważnej awarii i klęski żywiołowej.
- Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie występowania klęsk żywiołowych, ich konsekwencji i zapobieganiu.
- Prowadzenie monitoringu, konserwacji i udrażniania przepływu wody w rowach melioracyjnych.
- Prowadzenie prawidłowej gospodarki leśnej.
- Zmniejszenie powierzchni nieużytków i zagospodarowanie rekultywowanych gleb.

Promowanie i wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych

- Elektrownie wiatrowe.
- Elektrownie wodne.
- Elektrownie wykorzystujące biomasę.
- Upowszechnianie informacji o rozmieszczeniu i możliwościach technicznych wykorzystania potencjału energetycznego poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii.

Promowanie oszczędności energii i zielonej restrukturyzacji gospodarki powiatu

- Wsparcie dla zakładania nowych firm zajmujących się termoizolacją budynków.
- Termoizolacja obiektów użyteczności publicznej.
- Termoizolacja budynków mieszkalnych.

- Promocja doradztwa i możliwości zwiększenia oszczędności zasobów i energii wśród przedsiębiorców i społeczeństwa, przy współpracy nowotomyskich organizacji biznesowych.
- Wsparcie dla tworzonych samodzielnych biur doradców.
- Przeprowadzanie audytów i świadczenie usług doradczych.
- Wdrożenia rekomendacji i zaleceń poaudytowych.
- Zwiększenie oszczędności zasobów i energii.

Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki

- Przyciąganie innowacyjnych firm, działających w zakresie automatyki wymuszającej oszczędność energetyczną.
- Organizacja konkursów na innowacje w zakresie m.in. produkcji materiałów termoizolacyjnych i nowych technologii przetwarzania odpadów.

7.2. Najważniejsze ustalenia strategii powiatowych, możliwość ich realizacji oraz determinanty sukcesu

---

Plany działań strategicznych na zielonym rynku pracy opracowane zostały w oparciu o lokalne strategie rozwoju, uwzględniające założenia „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku” oraz wymogi lokalnych programów ochrony środowiska na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2015 – 2020. Wiele planowanych działań, szczególnie tych, które związane są z dostosowaniem gospodarki miejskiej do wymogów ochrony środowiska będzie wymagało dalszych regulacji. Celem ogólnym opracowania strategii powiatowych jest „wspieranie tworzenia i utrzymania miejsc Pracy Wysokiej Jakości (PWJ) na zielonym rynku pracy”, czyli wypracowanie priorytetów wsparcia rozwoju zielonego rynku pracy.

Cele szczegółowe obejmują wszystkie obszary, w których istotne jest włączenie zasady zrównoważonego rozwoju w procesy modernizacyjne i w procesy tworzenia miejsc Pracy Wysokiej Jakości (PWJ). W rozdziale przedstawiono planowane nowe działania dla powiatów oraz kontynuację przedsięwzięć, które zostały już zrealizowane i zakończone sukcesem, zaprezentowano także przedsięwzięcia lokalne, jak i ponadregionalne realizowane we współpracy z partnerami zewnętrznymi.

Najważniejszym obszarem wsparcia rozwoju zielonego rynku pracy i myślą przewodnią jest zapewnienie społeczeństwu zdrowego i proekologicznego stylu i standardu życia, rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie kwalifikacji, a także wzrost świadomości społeczeństwa i jego zaangażowania w realizację planowanych przedsięwzięć.

Jak wynika z zaprezentowanych strategii powiatowych, dotyczących rozwoju zielonego rynku pracy, dużą szansą na zwiększenie liczby miejsc pracy są takie sektory, jak: transport zbiorowy, budownictwo i gospodarka odpadami (modernizacja), a ponadto rozbudowa sieci dróg oraz rozbudowa odnawialnych źródeł energii. Dotychczasowe osiągnięcia w tych sektorach to między innymi rezultat wspólnych przedsięwzięć i dużego zaangażowania lokalnych liderów. Istotne jest także zaangażowanie lokalnego społeczeństwa w konsultacje społeczne (dotyczące przedsięwzięć inwestycyjnych), w Gminne Rady Działalności Pożytku Publicznego, w stowarzyszenia lokalne itp. Ważne jest też dalsze propagowanie i rozwijanie współpracy partnerskiej,

tak wśród przedstawicieli terytorialnych władz samorządowych, szkolnictwa wyższego, biznesu, jak i w partnerstwach publiczno-prywatnych i w ramach współpracy międzynarodowej.

Przykładem wielu dobrych praktyk są strategie zaprezentowane przez Partnerstwa Powiatowe oraz ich dotychczasowe osiągnięcia, a szczególnie działania i rezultaty Partnerstwa Aglomeracji Poznańskiej (z udziałem: Urzędu Miasta Poznania, Starostwa Powiatowego w Poznaniu, Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz Urzędu Miejskiego w Puszczykowie) oraz Partnerstwa Centralnej Wielkopolski (Unii Gospodarczej Regionu Śremskiego) z udziałem: Urzędu Miasta w Śreмі, Urzędu Miejskiego w Krobie, Starostwa Powiatowego we Wrześni, Starostwa Powiatowego w Gostyniu, Urzędu Miasta i Gminy Września, w tym miasta Śreму wchodzącego w skład Aglomeracji Poznańskiej.

Wizję, jaka przyświeca stolicy województwa, można określić następująco: **„Poznań miastem metropolitalnym o silnej gospodarce, wysokiej jakości życia, opierającym się na wiedzy”**. W celu realizacji tak sformułowanej wizji rozwijana jest współpraca terytorialnych władz samorządowych z przedsiębiorstwami, wyższymi uczelniami, jednostkami badawczo-rozwojowymi oraz z organizacjami około biznesowymi. Ponadto, w celu zwiększenia spójności przestrzenno-funkcjonalnej, Miasto Poznań od 2007 roku współpracuje w ramach Rady Aglomeracji Poznańskiej z 22 jednostkami terytorialnymi, a od roku 2011 również z Gminą Oborniki.

Wspomniana współpraca realizowana jest zarówno w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań, jak i w ramach związków międzygminnych, takich jak: Związek Międzygminny „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej” czy Porozumienie ds. transportu publicznego. Od 2009 r. Miasto Poznań realizuje także projekt „Konsorcjum Marki Poznań”, tworząc platformę trwałej współpracy promocyjnej i marketingowej pomiędzy Miastem Poznań i 21 ważnymi dla wizerunku miasta instytucjami życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego. W Konsorcjum działa również 40 dużych firm, które w Poznaniu mają swoje siedziby i zakłady, dzięki czemu budują miejsca pracy i reklamują miasto na arenie międzynarodowej.

Samo Miasto Poznań również jest aktywne na arenie międzynarodowej. Współpracuje z wieloma aglomeracjami i miastami na świecie oraz międzynarodowymi organizacjami, wymieniając wiedzę i doświadczenia w rozwiązywaniu problemów dotyczących aglomeracji. Uczestnictwo w międzynarodowych organizacjach miejskich ułatwia lobbing wobec instytucji międzynarodowych i umożliwia realizację wspólnych projektów związanych z rozwojem aglomeracji, wzrostem innowacyjności i konkurencyjności regionu.

Miasto ściśle współpracuje również z wyższymi uczelniami oraz instytucjami badawczymi. Koordynatorem jednego z projektów pn. „Funkcjonowanie i kierunki rozwoju Aglomeracji Poznańskiej” jest Centrum Badań Metropolitalnych. W pracach badawczych na rzecz rozwoju Aglomeracji Poznańskiej uczestniczą również Politechnika Poznańska oraz Uniwersytet Ekonomiczny i Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, a także miasta i gminy Rady Aglomeracji Poznańskiej.

Należy zaznaczyć, że gminy powiatu poznańskiego rozwijają współpracę nie tylko w ramach Aglomeracji Poznańskiej. Współpracują także w różnych związkach partnerskich krajowych i międzynarodowych. Przykładem dobrych praktyk i działań zakończonych sukcesem jest współpraca partnerska (i uzyskany konsensus) pomiędzy gminami powiatu poznańskiego współpracującymi w ramach Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”, przy realizacji projektu „Kanalizacja obszaru Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i okolic”, w ramach którego

zwielokrotniona została długość sieci kanalizacyjnej. Uroczyste uruchomienie kanalizacji sanitarnej odbyło się 14 października 2013 roku na terenie Oczyszczalni Ścieków w Szlachęcinie. Współpraca partnerska krajowa i międzynarodowa to, zdaniem Przewodniczącego Zarządu Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” oraz Burmistrza Murowanej Gośliny Tomasza Łęckiego, źródło wielu cennych inicjatyw, których realizacja służy lokalnej społeczności, a równocześnie promuje miasto.

W szeroko rozumianej współpracy znacząca jest także rola aktywnych Komitetów Partnerskich, takich jak Komitet Partnerski Ziemi Goślińskiej, które koordynują działania dotyczące wzajemnych wizyt mieszkańców zaprzyjaźnionych gmin, warsztatów dla młodzieży, wymiany sportowej, wymiany artystycznej oraz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk wśród samorządowców. Gmina Murowana Goślina oficjalnie jest w partnerstwie z gminą Ochotnica Dolna oraz leżącym koło Hanoweru Hemmingen, dzięki któremu udało się nawiązać współpracę także z jego miastami partnerskimi: Clydesdale District w Szkocji, Markkleeberg w Niemczech oraz Yvetot we Francji, gdzie w trakcie Targów Bożonarodzeniowych była okazja do zaprezentowania lokalnych wyrobów firm z Gminy Murowana Goślina. Innym rodzajem międzynarodowej współpracy jest związek Murowanej Gośliny z Oszmianą na Białorusi, polegający na kontakcie między szkołami i mieszkańcami, a dokładniej jest to organizacja wspólnych wakacji, wymiana artystyczna (np. udział chóru z Oszmiany na festiwalu Musica Sacra Musica Profana, a także wyjazdy chóru VOCANTES i Orkiestry Dętej z Murowanej Gośliny do Oszmiany), czy wsparcie finansowe Murowanej Gośliny przy renowacji nagrobka Jędrzeja Śniadeckiego w Horodnikach. Murowana Goślina współpracuje również z miastem Niemirow na Ukrainie oraz utrzymuje dobre kontakty z Gruzją, które owocują wizytami polskich samorządowców w Gruzji czy gruzińskich w Murowanej Goślinie, czy też organizacją w Murowanej Goślinie praktyk dla gruzińskich samorządowców. Najbardziej jednak spektakularne efekty wynikają ze współpracy Murowanej Gośliny z Puy du Fou z Francji (www.puydufou.com), najlepszym na świecie parkiem historycznym. Wiedzę i doświadczenia pozyskane od twórców tego oryginalnego francuskiego parku tematycznego, na terenie którego, przy udziale wolontariuszy, organizowane są wielkie widowiska plenerowe, oparte na najważniejszych wydarzeniach z historii Francji, przeniesiono do Murowanej Gośliny. Pierwsze imprezy zorganizowane w gminie przy współudziale mieszkańców to: Jarmark Św. Jakuba, Targ Wiejski, czy Festiwal Musica Sacra Musica Profana. Natomiast pierwsze w Murowanej Goślinie widowisko bazujące na doświadczeniach Puy du Fou to: „Żywo Św. Jakuba” z 2007 r., w którym wzięło udział 30 osób (a w 2008 r. już 50 osób), następne to „Dzieje Murowanej Gośliny” z 2009 r. z udziałem 200 osób i 1300 widzów (a w 2010 r. z udziałem 200 osób i 1500 widzów) oraz „Miłość, Armaty, Konfederaty” na podstawie scenariusza Jacka Kowalskiego, w reżyserii Leszka Rembowskiego i Ireny Lipczyńskiej z wrzesień 2013.

Murowana Goślina jest także członkiem Cittaslow, tj. Międzynarodowego Stowarzyszenia Miast (do 50 tys. mieszkańców), którego celem jest promowanie i rozwój miast sieci poprzez rozpozszechnianie i wspieranie zdrowego stylu życia w wysokiej jakości otoczeniu i w harmonii ze środowiskiem.

Ideą przewodnią Stowarzyszenia jest stworzenie „slow city” - miasta szczególnie przyjaznego jego mieszkańcom. Główne cele i zakresy działania zdefiniowane są jako tzw. mikroobszary, do których należą:

- energia i polityka środowiskowa - dbałość o środowisko,
- polityka infrastrukturalna - rozwój niezbędnej infrastruktury, w tym ułatwiającej poruszanie się,

- polityka jakości życia miejskiego - działania w zakresie rewitalizacji,
- rolnictwo, turystyka, rzemiosło - promocja i ochrona lokalnych wyrobów spożywczych i rzemieślniczych,
- gościnność, szkolenia - działania prowadzące do wzrostu świadomości lokalnej mieszkańców,
- spójność społeczna - wspieranie osób potrzebujących oraz partnerstwa - współpraca na poziomie lokalnym i ponadlokalnym.

Międzynarodowa Sieć Miast Cittaslow zrzesza ponad 180 miast reprezentujących 28 krajów z całego świata. Najwięcej miast Cittaslow znajduje się w kraju, w którym powstał ten ruch, czyli we Włoszech, jednak miasta należące do tego stowarzyszenia spotkać można również w Chinach, Korei Południowej, Kanadzie czy USA. Do Polskiej Sieci Miast Cittaslow należą: Biskupiec, Bisztynek, Gołdap, Lidzbark Warmiński, Lubawa, Murowana Goślina, Nowe Miasto Lubawskie, Olsztynek, Reszel, Ryn, Barczewo i Dobre Miasto. Miasta kandydujące do członkostwa w Stowarzyszeniu to: Kalety, Nakło, Frombork i Rejowiec Fabryczny. Członkiem wspierającym jest: Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego i Departament Polityki Jakości. Stowarzyszenie Cittaslow to także współpraca i wzajemna promocja miast członkowskich, wspólne cele dążenia do poprawy jakości życia. Murowana Goślina podobnie jak inne miasta Cittaslow stara się promować lokalnych rzemieślników i producentów żywności. Planowane jest utworzenie tzw. Targowiska cittaslow, na którym będzie można kupić produkty wytworzone w Gminie Murowana Goślina.

Dzięki podejmowanym inicjatywom aktywizującym lokalną społeczność Gminy Murowana Goślina, społeczeństwo coraz częściej angażuje się we wspólne przedsięwzięcia w różnych obszarach życia gminy. Budowane są nieformalne relacje, wzrasta tożsamość z miejscem zamieszkania, co dodatkowo integruje i aktywizuje oraz zachęca mieszkańców gminy do podejmowania i kreowania nowych inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności.

Współpraca partnerska, wymiana doświadczeń i wiedzy, wspólnie podejmowane przedsięwzięcia to istotne determinanty sukcesu. Zdaniem samych samorządowców Murowanej Gośliny, rozwój współpracy zagranicznej dla mniejszych miast stanowi problem, ponieważ na tę działalność miasta nie mają środków finansowych i muszą pozyskiwać środki zewnętrzne, czasem przeszkodą są też niewystarczające kompetencje pracowników (nieznajomość języków obcych).

Na przykładzie doświadczeń europejskich widoczne są efekty rozwoju sektora OZE. Największy wzrost sektora zielonych miejsc pracy (szacowanych w Europie na 3,4 miliona) przypadł na lata 2001-2006 w Niemczech (podczas rządów SPD i Zielonych), a dotyczy termoizolacji budynków oraz produkcji urządzeń i instalacji do sektora OZE. Termoizolacja budynków jest jednym z kluczowych elementów strategii niemieckiego rządu dotyczącego osiągnięcia redukcji emisji CO₂ o 40% do 2020 r. Drugim sektorem dynamicznie rozwijającym nowe miejsca pracy jest energetyka odnawialna, w której w Niemczech w 2011 r. było zatrudnionych 378,8 tys. osób, gdy w tym czasie w Polsce zatrudnionych było w OZE 34,6 tys. pracowników. Aktualnie w Niemczech w OZE zatrudnionych jest 285 tys. osób.

Zgodnie z modelem flexicurity i strategią „Europa 2020”, Komisja Europejska zamierza wspierać ciągłe dostosowywanie się działalności do szybko zmieniającej się sytuacji gospodarczej, dążąc jednocześnie przy pomocy odpowiednich środków wspierających, do wysokiego poziomu zatrudnienia i ochrony socjalnej. Dostosowanie ma być szybkie i sprawne. Tymczasem w Polsce

priorytetowy i rozwojowy sektor energii odnawialnych jest blokowany brakiem decyzji lub podejmowaniem przez rząd błędnych decyzji. Inwestorzy wstrzymują się z inwestycjami lub z nich rezygnują, oczekując na regulacje prawne, a społeczeństwo oczekuje na więcej informacji. Największym problemem jest rozwój biogazowi. Pierwsze nieudane inwestycje pozostawiły po sobie negatywne nastawienie społeczne, które było wynikiem doświadczeń z ulatniającymi się z biogazowi oparami, do czego aktualnie już nie dochodzi ze względu na stosowane nowoczesne rozwiązania technologiczne. Brak wiedzy i informacji oraz brak mediacji ze społeczeństwem, to prosta droga do protestów i blokad społecznych. Budowa nowych biogazowni jest blokowana, a te które powstały wcześniej, obecnie często wystawiane są na sprzedaż. Natomiast działające biogazownie rolnicze, z rynkowego punktu widzenia, są w gorszym położeniu niż dwa lata temu, ponieważ uwarunkowania systemowe nadal są niedostatecznie opracowane, przez dwa lata nic w tym zakresie nie zrobiono.

Sytuację tę potwierdzają uczestnicy inicjatywy Klastra Wielkopolskiego Biogaz. Klastr skupiający obecnie dziesięć firm z branży biogazowej, który ogłosił swoje najnowsze plany związane z budową pokazowej biogazowni oraz nowoczesnego laboratorium biogazowego w Kuźnicy Czarnkowskiej, oddalonej o 6,5 km od Czarnkowa, wielkopolskiego miasta, znanego przede wszystkim z produktów wytwarzanych w tamtejszej mleczarni. Nowa biogazownia będzie obiektem o mocy 250 kW. Zgodnie z opinią dr. hab. Jacka Dacha z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, udziałowca Team of Agra, podmiotu non-profit koordynującego działania klastra, analiza dokumentów, które mają w przyszłości regulować funkcjonowanie biogazowni, wykazuje, że to właśnie z tego typu obiektami należy wiązać przyszłość biogazu w Polsce. Niestety, zdaniem naukowca, obecny przestój w branży jest zabójczy dla wielu przedsięwzięć, które upadają i będą upadać w związku z niepewnością, w zakresie ostatecznego kształtu ustawy regulującej działanie przedsiębiorstw z branży OZE, popularnie zwanej ustawą OZE.

Podobnego zdania jest Aleksander Duch, przewodniczący zarządu Polskiego Stowarzyszenia Producentów Biogazu Rolniczego. Potwierdza on duże możliwości biogazowni, które nie tylko produkują energię elektryczną, ale też utylizują odpady, wytwarzają produkty uboczne i ciepło. Dają też więcej miejsc pracy niż wiatraki, czy fotowoltaika. Jego zdaniem, przykładanie do oceny efektywności biogazowni miary wyłącznie w postaci kosztu wytworzenia MWh jest błędem⁸³. Niestety, rynek biogazowni jest małą organizacją i zdaniem profesora Ducha „trudno nam będzie walczyć skutecznie o interesy sektora, a to widać po tym, jakie regulacje obecnie obowiązują. Nie wchodząc w szczegóły one nie sprzyjają rozwojowi biogazowni”. Sytuacja jest niepokojąca z powodu zagrożenia utratą zielonych miejsc pracy na obszarach wiejskich o wysokim stopniu bezrobocia, gdzie najczęściej planowana jest lokalizacja biogazowni. Brak wiedzy i informacji wśród lokalnych społeczności, brak uregulowań prawnych i błędne dotychczasowe decyzje w kwestii OZE nie sprzyjają szybkiemu i sprawnemu wdrażaniu zmian, zgodnie z promowaną aktualnie polityką spójności. Podobnie przedstawia się sytuacja farm wiatraków – zarówno właściciele farm wiatraków, jak i nowi inwestorzy czekają na uregulowania prawne.

Rozwój i utrzymanie miejsc pracy oraz rozwój nowych produktów i usług będą zależały od kondycji przedsiębiorstw produkcyjnych, od ich innowacyjności i konkurencyjności, a także umiejętności szybkiego dostosowywania się do zmian. Rozwój takich przedsiębiorstw jest szansą na wyciągnięcie Europy z kryzysu. Zgodnie z Raportem KE „Stan Unii innowacji w 2011 r.”, COM (2011) 849, konkurencyjność UE zależeć będzie od jej zdolności wspierania szybko rozwija-

⁸³ Nie ma większego sensu produkować energii elektrycznej ani ciepłej z biogazu, który może służyć jako paliwo napędowe do środków transportu. Tutaj opłacalność może przedstawiać się zupełnie inaczej.

jących się przedsiębiorstw, które są istotne dla zrównoważonego rozwoju. Rozwój przedsiębiorstw produkcyjnych pobudzi gospodarkę opartą na usługach.

Znaczna część usług komunalnych ma charakter sieciowy (o zasięgu lokalnym, regionalnym, ogólnopolskim, transeuropejskim, światowym). Są to sieci wodociągowe, kanalizacyjne, elektroenergetyczne, gazowe, ciepłownicze, transportowe, teleinformatyczne, teleinformacyjne czyli medialne). Tylko niektóre zadania związane z transportem publicznym, drogami i telekomunikacją stanowią zadania samorządu szczebla powiatowego i wojewódzkiego. Duża część pozostałych usług komunalnych jest zadaniem własnym gmin. Zdaniem samorządów gminnych, szanse dla realizacji usług, które pozostają w gestii gmin, to istnienie struktur ponadgminnych, które umożliwiają samorządom kontynuację prac nad integracją usług komunalnych, istnienie zaplecza naukowego i eksperckiego, odpowiednie zapisy w „Strategii Aglomeracji Poznańskiej”, a także dobre doświadczenia związane z wdrażaniem systemu komunikacji zbiorowej.

Propozycje racjonalizacyjne gmin aglomeracji obejmują takie działania jak opisane poniżej.

- Realizacja rekomendacji zapisanych w Założeniach do strategii i ram działania Wielkopolskiej Sieci Sektora Komunalnego:
  - włączenie do współpracy liderów sektora komunalnego, instytucji lokalnych oraz organizacji około biznesowych, a także interesariuszy, osób i podmiotów, których działania są istotne dla osiągnięcia celów;
  - wymiana wiedzy i doświadczeń;
  - podejmowanie wspólnych i ambitnych przedsięwzięć na rzecz poprawy funkcjonowania, innowacyjności i wzrostu konkurencyjności wielkopolskich przedsiębiorstw komunalnych oraz lobbingu na rzecz sektora komunalnego w kraju i za granicą.
- Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie stopnia integracji środowiska przedsiębiorców związanym z gospodarką komunalną, niezależnie od charakteru własności firm i aktualnych możliwości współpracy z samorządami.
- Opracowanie standardów jakościowych i kosztowych usług, które będą pomocne podczas rozstrzygnięcia przetargów, a także przy podejmowaniu decyzji taryfikacyjnych.
- Podjęcie działań zmierzających do nawiązania współpracy z firmami świadczącymi usługi użyteczności publicznej, które dotąd nie uczestniczyły w pracach tego gremium.

Regulacje prawne powinny wzmocnić możliwości stworzenia warunków skutecznej i efektywnej współpracy partnerskiej różnych instytucji oraz partycypacji lokalnych społeczności. Zgodnie z założeniami „Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020”, koordynacja tych działań wymagać będzie również modyfikacji lub wprowadzenia nowych przepisów prawnych dotyczących kompetencji, finansowania, planowania przestrzennego i zarządzania. Wzmocnienie współpracy międzygminnej będzie wymagało systemu zachęt finansowych. Upowszechnienia będą wymagały nowe instrumenty finansowe typu Jessica, czy Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

Oprócz oczekiwanych regulacji prawnych, bardzo ważnymi zadaniami, istotnymi dla realizacji celów i działań zaplanowanych w strategiach powiatowych, są: rozwój zasobów ludzkich, umiejętności i kwalifikacji, przewidywanie potrzeb rynku w zakresie umiejętności i rozwoju kompetencji, rozwoju inteligentnej specjalizacji, propagowanie zatrudnienia i konkurencyjności oraz podnoszenie świadomości społecznej. W każdym z wymienionych w strategiach powiatowych obszarów zaplanowano działania promocyjne, informacyjne, szkoleniowe i doradcze. Podejmowana będzie promocja podnoszenia kompetencji zawodowych, a równolegle promocja szkoleń oraz działania aktywizujące, umożliwiające kierowanie zwolnionych pracowników do nowych

miejsc pracy, w nowym zawodzie. Aby działanie te były skuteczne, konieczne będzie upowszechnienie dialogu społecznego i zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron - współpraca organów publicznych i partnerów społecznych, wspólne uczestnictwo w grupach zadaniowych, w spotkaniach branżowych i integracyjnych (integracja usług), włączenie mediów. Wsparcie organów publicznych w procesach restrukturyzacyjnych ułatwi koordynację relacji między podmiotami zewnętrznymi i przedsiębiorstwami. Wsparciem takim będą również zmiany legislacyjne dotyczące dialogu społecznego i rozwijane mechanizmy wsparcia.

7.3. Możliwości upowszechnienia istniejących strategii powiatowych na pozostałe powiaty województwa wielkopolskiego

---

Najskuteczniejszą formą upowszechnienia dobrych praktyk jest dialog społeczny, co potwierdza aktualnie rozwijany kierunek polityki krajowej w celu stymulowania i wzmocnienia aktywności społecznej. Potwierdzają to również sprawdzone i coraz częściej stosowane sposoby zwiększenia zainteresowania konkretnym tematem wybranych grup, poprzez umożliwienie im dostępu do informacji i wiedzy oraz uczestnictwa w dyskusji on-line, w spotkaniach roboczych, warsztatach dyskusyjnych wybranych grup branżowych z udziałem przedstawicieli organizacji i instytucji związanych z daną dziedziną oraz przedstawicieli samorządów gminnych i powiatowych, podczas których zostaje przedstawiona (przez kompetentną i zaangażowaną osobę) propozycja związana z wdrożeniem zmian czy też planowanymi inwestycjami. Dodatkowym argumentem będą przykłady dobrych praktyk potencjalnych partnerów. Wzmocnieniem efektów tych spotkań będą wcześniej przygotowane materiały informacyjne (np. w formie pisemnej), które będą wsparciem w dalszych rozmowach i spotkaniach z osobami decyzyjnymi oraz wejście w życie planowanych zmian legislacyjnych.

Warto wspomnieć, że dużym atutem prezentowanych Partnerstw, gwarantującym sukces w realizacji zaplanowanych działań jest zaangażowanie i pasja ludzi je reprezentujących, ich aktywność i determinacja, co potwierdzają przedstawione dotychczasowe osiągnięcia.

Najlepszą formą promocji byłoby utrzymanie i rozwijanie dalszej współpracy pomiędzy istniejącymi Partnerstwami. W tym celu należałoby powołać **Wielkopolski Zespół Inicjatywno-Doradczy ds. Zielonego Rynku Pracy**. W skład Zespołu weszliby przedstawiciele Partnerstw zaangażowani w realizację dotychczasowych działań oraz Wielkopolska Izba Przemysłowo – Handlowa jako koordynator organizacyjny i doradczy.

Zadania Koordynatora

Do zadań koordynatora będzie należało nawiązanie współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Wielkopolskiego (wspierającym przedsięwzięcia merytorycznie i finansowo) oraz Wojewódzkim Urzędem Pracy wspierającym merytorycznie i zapewniającym, zgodnie z zadaniami urzędu, kontrolę podejmowanych działań.

Wielkopolska Izba Przemysłowo - Handlowa, z racji swojego doświadczenia, wspierać będzie działania Zespołu bazą wiedzy, informacją i doradztwem w zakresie świadczenia usług proinnowacyjnych w obszarze kooperacyjnej współpracy sieciowej, jej organizacji i funkcjonowania. W specjalistycznych dziedzinach zapewni współpracę doradców i ekspertów branżowych z jednostek badawczo-rozwojowych i wyższych uczelni. WIPH jako koordynator będzie także inicjo-

wał nowe przedsięwzięcia, poszukiwał możliwości ich sfinansowania oraz budował konsorcja i współuczestniczył w nowych projektach. Koordynator będzie także odpowiedzialny za sprawy organizacyjne Zespołu, w tym komunikację pomiędzy partnerami i instytucjami zewnętrznymi oraz organizację spotkań i szkoleń.

Zadania Zespołu

Zespół będzie współpracował z osobami odpowiedzialnymi za realizację planowanych przedsięwzięć strategicznych oraz inicjował nowe wspólne projekty. Do współpracy będą zapraszani także przedstawiciele biznesu oraz władz samorządowych niezaangażowanych do tej pory w realizowany projekt miast, gmin i powiatów wielkopolskich. Na spotkaniach roboczych inicjujących nowe partnerskie projekty inwestycyjne, prezentowane będą dobre praktyki branżowych liderów współpracujących Partnerstw, promujących zrealizowane wspólne przedsięwzięcia inwestycyjne (projekty gminne, projekty z partnerami biznesowymi) oraz projekty realizowane z inicjatywy społeczeństwa lokalnego (projekty kulturalne, projekty organizacji pozarządowych). W dziedzinach specjalistycznych zapraszani będą także interesujący liderzy spoza regionu. W spotkaniach zapewniony będzie udział doradców i ekspertów branżowych z jednostek badawczo-rozwojowych i wyższych uczelni.

Zespół będzie inicjował również tematykę szkoleniową dla przedsiębiorstw oraz pracowników samorządowych. W celu wymiany doświadczeń i dobrych praktyk organizowane będą także biznesowe spotkania robocze (promocja innowacyjnych ekologicznych rozwiązań technologicznych, możliwości dofinansowania innowacyjnych inwestycji biznesowych, współpraca kooperacyjna w sieci, wspólnie podejmowane badania naukowe). W celu podnoszenia kompetencji oraz wymiany doświadczeń organizowane będą spotkania pracowników samorządowych – specjalistów w określonych dziedzinach. Zaproponowana zostanie także wymiana praktyk pracowników samorządowych pomiędzy powiatami Wielkopolski.

Zespół inicjował będzie również projekty współpracy z lokalnymi szkołami oraz organizacjami pozarządowymi w celu upowszechnienia ekologicznego zachowania w życiu codziennym wśród młodzieży i społeczeństwa lokalnego (kampanie, materiały informacyjne, konkursy).

Aktywna działalność Zespołu i efekty wspólnych partnerskich projektów będą najlepszą formą motywacji i dopingu do podjęcia rywalizacji i większego zaangażowania innych miast, gmin i powiatów wielkopolskich. A przyciągnięcie do współpracy nowych partnerów i poszerzenie sieci Partnerstw umożliwi lepsze osiągnięcia, pozyskanie nowych miejsc pracy wysokiej jakości, podniesienie świadomości ekologicznego zachowania w życiu codziennym oraz wyższy standard życia społeczeństwa i wzrost konkurencyjności Regionu.

Bibliografia:

Publikacje zwarte:

1. *Air quality in Europe* – 2012 raport, Europejska Agencja Środowiska 2012.
2. *Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Nowy Tomyśl na lata 2012 – 2015, z perspektywą na lata 2016 – 2019*, Poznań, 2012.
3. *Analiza spójności terytorialnej (przestrzennej) regionu wielkopolskiego*, red. B. Konecka-Szydłowska, Poznań 2010.
4. *Analiza Zielonego Rynku Pracy w Województwie Podlaskim*, red. D. Śledź, WUP Białystok 2012.
5. *Atrakcyjność inwestycyjna Regionów 2012. Wielkopolska. Centrum Analiz Regionalnych i Lokalnych*, Warszawa 2012.
6. *Diagnoza Sytuacji Społeczno-Gospodarczej w Województwie Wielkopolskim*, Opracowanie w ramach prac nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku, powstałe w Departamencie Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2011.
7. *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa*, Poznań 2005.
8. *Energetyka odnawialna w Wielkopolsce, Uwarunkowania Rozwoju*, WBPP, Poznań 2010.
9. *Environmental Goods and Services Sector In Poland*, GUS, Warszawa 2008.
10. *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, Poznań, sierpień 2008.
11. *Ocena sytuacji na wielkopolskim rynku pracy i realizacji zadań w zakresie polityki rynku pracy w 2010 roku*, Wojewódzki Urząd Pracy, Poznań 2010.
12. *Plan gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017*.
13. *Plan Zagospodarowania Województwa Wielkopolskiego*, WBPP w Poznaniu, Poznań 2010.
14. *Prognoza ludności na lata 2003-2030*, GUS, Warszawa 2003.
15. *Projekt Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2013*. MRR, Warszawa.
16. *Raport Narodów Zjednoczonych (UNEP) Towards a Green Economy (W stronę zielonej gospodarki)*, 2011.
17. *Raport o stanie zagospodarowania i rozwoju województwa wielkopolskiego WBPP*, Poznań 2011.
18. *Raport Polska 2011 Gospodarka- Społeczeństwo- Regiony*, MRR, Warszawa 2011.
19. *Rocznik Statystyczny Województwa Wielkopolskiego 2006*, US Poznań, 2006.
20. *Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku*, WFOSr i GW, Poznań.
21. *Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030*, Poznań, marzec 2010/ Urząd Miasta Poznania.
22. *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020*, Poznań 2012.
23. *Strategia wzrostu efektywności energetycznej i rozwoju odnawialnych źródeł energii w Wielkopolsce na lata 2011-2020*, Wielkopolska Agencja Zarządzania Energią; Poznań 2011.
24. *Sytuacja społeczno-gospodarczej Polski w 2010 roku*, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej MRR, Warszawa 2011.
25. *Szanse i zagrożenia dla przemysłu związanego z rozwojem „zielonej gospodarki”*, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią POLSKIEJ AKADEMII NAUK Kraków, Pracownia Badań Strategicznych 2009.
26. *Transport Publiczny w Wielkopolsce*, Departament Transportu UMWW, Poznań 2011.
27. *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013*, Poznań 2007.

28. *Województwo Wielkopolskie. Raport Regionalny*, red. W. Ratajczak, Poznań 2011.
29. *Wybrane efekty Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, październik 2012.
30. *Wzorzec pracy wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim*, Mieczysław Bąk, Przemysław Kulawczuk, Andrzej Poszewiecki, Anna Szcześniak, Fundacja Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym, Warszawa, 2012.
31. *Zielona Księga Aglomeracji Poznańskiej*, Centrum Badań Regionalnych, Poznań 2010.
32. *Zielona Księga, Restrukturyzacja i przewidywanie zmian: wnioski wynikające z ostatnich doświadczeń*, SEKO (2012) 59, Bruksela 2012.

Materiały internetowe:

1. <http://www.chodziej.powiat.pl>
2. <http://www.gmina-skoki.pl>
3. <http://www.gminaszamocin.pl>
4. <http://www.gostyn.powiat.pl>
5. <http://www.igpw.pila.pl>
6. <http://www.jutrosin.eu>
7. <http://www.krobia.pl>
8. <http://www.krotoszyn.pl>
9. <http://www.lubon.pl>
10. <http://www.miejska-gorka.pl>
11. <http://www.murowana-goslina.pl>
12. <http://www.nig.org.pl>
13. <http://www.nowytomysl.powiat.pl>
14. <http://www.opalenica.pl>
15. <http://www.pila.pl>
16. <http://www.pila.powiat.pl>
17. <http://www.pl.wikipedia.org>
18. <http://www.poznan.pl>
19. <http://www.poznan.naszemiasto.pl>
20. <http://www.pup.chodziej.pl>
21. <http://www.pup.pila.pl>
22. <http://www.pup.nowytomysl.pl>
23. <http://www.pup.poznan.pl>
24. <http://www.pup.rawicz.pl>
25. <http://www.pup.wagrowiec.pl>
26. <http://www.puszczykowo.pl>
27. <http://www.rawicz.pl>
28. <http://www.regionwielkopolska.pl>
29. <http://www.srem.pl>
30. <http://www.swarzedz.pl>
31. <http://www.wagrowiec.pl>
32. <http://www.wrzesnia.pl>
33. <http://www.wrzesmia.powiat.pl>
34. <http://www.zs-opalenica.pl> Budowa strategii powiatowych – przegląd działań

8

8

Strategia w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy i pracy wysokiej jakości w województwie wielkopolskim

---

Wielkopolski

Wielkopolski

Wielkopolski

Wielkopolski

Zawarte w tym rozdziale treści zostały podzielone na dwie części. W części pierwszej zawarto propozycje uzupełnienia zapisów istniejącej strategii „Wielkopolska 2020” w zakresie celów strategicznych: drugiego, trzeciego i szóstego, bezpośrednio związanych z zieloną gospodarką i tworzeniem nowych miejsc pracy. Przyjęto, że uzupełnienie istniejącej strategii rozwoju województwa o elementy rozwoju zielonej gospodarki to pewne minimum, które można zrobić, aby pomóc w rozwoju strategicznym województwa. Przedyskutowanie uzupełnień wśród interesariuszy i ich włączenie do istniejącej strategii województwa uważamy za zadanie stosunkowo łatwe. Sądzymy, że nasze propozycje są niekontrowersyjne i bez wątpienia podniosą wartość istniejącego dokumentu. Drugą część rozdziału stanowi propozycja strategii tematycznej dotyczącej rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w województwie wielkopolskim. Jest to kompleksowa propozycja tematyczna, która może być przedmiotem dyskusji. Nie powtarza ona postanowień istniejącej strategii rozwoju regionu, ale koncentruje się tylko na zielonej gospodarce i zielonym rynku pracy. Jest ona podsumowaniem prac w ramach tego projektu rozwojowego. Oczywiście jest, że zaproponowana lista może być również punktem wyjścia do dyskusji strategicznej, w wyniku której może być przyjęta w części lub w całości.

8.1. Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań strategii „Wielkopolska 2020”

Poniżej przedstawiono propozycje uzupełnień zapisów strategii rozwoju województwa wielkopolskiego „Wielkopolska 2020” w zakresie celów drugiego, trzeciego i szóstego.

Tabela 1. Propozycje uzupełnień strategii „Wielkopolska 2020” w zakresie celów i działań dotyczących zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy.

Nazwa celu strategicznego i celów operacyjnych strategii „Wielkopolska 2020”	Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań (podkreślenia)
--	---

Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami

---

Nazwa celu strategicznego i celów operacyjnych strategii „Wielkopolska 2020”	Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań (podkreślenia)
<p>Cel operacyjny 2.1. Wsparcie ochrony przyrody</p>	<p>Propozycja uzupełnienia treści celu operacyjnego na: Cel operacyjny 2.1. Wsparcie ochrony przyrody <u>i udostępnienia jej społeczeństwu.</u> Uzupełnienie działań o: → wsparcie tworzenia ekologicznej infrastruktury dostępu do przyrody dla społeczeństwa (ścieżki ekologiczne, trasy piesze i rowerowe, parkingi przyłeśne, miejsca odpoczynkowe, ławki, miejsca do ćwiczeń fizycznych, tablice informacyjne, trasy dydaktyczne i edukacyjne, dofinansowanie usług przewodników przyrody dla społeczeństwa); → dostosowanie ekologicznej infrastruktury dostępu do przyrody dla potrzeb osób niepełnosprawnych; → wsparcie młodzieżowych organizacji ochrony przyrody.</p>
<p>Cel operacyjny 2.2. Ochrona krajobrazu</p>	<p>Propozycja uzupełnienia treści celu operacyjnego na: Cel operacyjny 2.2. Ochrona krajobrazu <u>i in-spirowanie do rozwoju architektury dostosowanej do krajobrazu</u> Uzupełnienie działań o: → organizacja konkursów na architekturę budynków publicznych w strefach ochrony krajobrazu z uwzględnieniem dostosowania do krajobrazu; → prowadzenie prac studialnych w zakresie dostosowania architektury obiektów i infrastruktury do wymagań krajobrazu.</p>
<p>Cel operacyjny 2.3. Ochrona zasobów leśnych i racjonalne ich wykorzystanie</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → wsparcie Lasów Państwowych w zakresie organizacji ekologicznej infrastruktury umożliwiającej społeczeństwu dostęp do lasów (ścieżki ekologiczne, trasy piesze i rowerowe, parkingi przyłeśne, miejsca odpoczynku, ławki, miejsca do ćwiczeń fizycznych, tablice informacyjne, trasy dydaktyczne i edukacyjne, dofinansowanie usług przewodników leśnych dla społeczeństwa).</p>

Nazwa celu strategicznego i celów operacyjnych strategii „Wielkopolska 2020”	Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań (podkreślenia)
<p>Cel operacyjny 2.4. Wykorzystanie, racjonalizacja gospodarki zasobami kopalini oraz ograniczanie skutków ich eksploatacji</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → przeprowadzenie analiz ekonomiczno-społeczno-środowiskowych na temat alternatyw decyzyjnych w zakresie zagospodarowania zasobów węgla brunatnego w Wielkopolsce.</p>
<p>Cel operacyjny 2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → wsparcie władz miejskich i gminnych w zakresie powoływania straży ekologicznych, funkcjonujących przy strażach gminnych, których celem byłoby ujawnianie nadużyć w zakresie emisji szkodliwych substancji; → wsparcie społecznych straży ekologicznych ujawniających nadużycia w zakresie emisji szkodliwych substancji do atmosfery.</p>
<p>Cel operacyjny 2.6. Uporządkowanie gospodarki odpadami</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → wsparcie zarządców składowisk odpadów komunalnych w zakresie przekształcania kompostowni odpadów organicznych w biogazownie i budowanie nowych biogazowi; → wsparcie władz komunalnych w zakresie monitoringu gospodarki odpadami.</p>
<p>Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno – ściekowej</p>	<p>Bez zmian.</p>
<p>Cel operacyjny 2.8. Ochrona zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego</p>	<p>Propozycja uzupełnienia treści celu operacyjnego na: Cel operacyjny 2.8. Ochrona i <u>udostępnienie społeczeństwu</u> zasobów wodnych oraz wzrost bezpieczeństwa powodziowego. Uzupełnienie działań o: → wsparcie administratorów zasobów wodnych w zakresie organizacji przystani wodnych, oznakowania akwenów wodnych, budowy podstawowej infrastruktury obsługi turystyki wodnej, tworzenia szlaków wodnych itp.</p>
<p>Cel operacyjny 2.9. Poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa</p>	<p>Bez zmian.</p>

Nazwa celu strategicznego i celów operacyjnych strategii „Wielkopolska 2020”	Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań (podkreślenia)
Cel operacyjny 2.10. Promocja postaw ekologicznych	Bez zmian.
Cel operacyjny 2.11. Zintegrowany system zarządzania środowiskiem przyrodniczym	Bez zmian.
Cel operacyjny 2.12. Poprawa stanu akustycznego województwa	Bez zmian.

Cel strategiczny 3. Lepsze zarządzanie energią

Cel operacyjny 3.1. Optymalizacja gospodarowania energią	Uzupełnienie działań o: → wsparcie przeprowadzenia audytów energetycznych w budynkach samorządowych raz na 6 lat; → wsparcie audytów energetycznych w domach mieszkalnych (np. w co najmniej w 20%) w ciągu 6 lat.
Cel operacyjny 3.2. Rozwój produkcji i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii	Uzupełnienie działań o: → wsparcie opracowań studiów wykonalności i projektów technicznych komunalnych biogazowi; → wsparcie w zakresie projektów technicznych i studiów wykonalności systemów zasilania pojazdów transportu publicznego energią elektryczną i biogazem; → wsparcie wykonania projektów technicznych indywidualnych instalacji energii odnawialnej (solarnej, pomp ciepłych i innych) dla domów mieszkalnych i budynków publicznych; → wsparcie uczestnictwa MSP Wielkopolski w targach i wystawach dotyczących energii odnawialnej; → wsparcie w zdobywaniu kwalifikacji i umiejętności w zakresie energetyki odnawialnej i termoizolacji.
Cel operacyjny 3.3. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego regionu	Zmiana punktu: „Tworzenie warunków dla rozwoju energetyki jądrowej” na: „Przeprowadzenie wielowariantowych analiz w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Wielkopolski w aspekcie ekonomicznym, społecznym i środowiskowym”.

Nazwa celu strategicznego i celów operacyjnych strategii „Wielkopolska 2020”	Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań (podkreślenia)
--	---

Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu

<p>Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw</p>	<p>Wyodrębnienie w programach promocji innowacyjności części środków, np. 30%, które mogą być przeznaczone tylko na innowacje w zakresie zielonej gospodarki.</p>
<p>Cel operacyjny 6.2. Wzmocnienie roli nauki i badań dla innowacji i rozwoju gospodarczego</p>	<p>Propozycja uzupełnienia treści kierunku 5 celu operacyjnego 6.2. o: „Wzmocnienie gospodarczych elementów regionalnych specjalizacji B+R <u>oraz technologii ekologicznych.</u></p>
<p>Cel operacyjny 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu</p>	<p>Bez zmian.</p>
<p>Cel operacyjny 6.4. Rozbudowa instytucji otoczenia biznesu</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → wsparcie w budowie zielonych specjalizacji instytucji otoczenia biznesu; → wsparcie w zakresie nabywania nowych kwalifikacji pracowników związanych z rozwijaniem zielonej przedsiębiorczości.</p>
<p>Cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → prowadzenie badań studialnych w zakresie inteligentnych specjalizacji w zielonej gospodarce; → udzielenie wsparcia tym specjalizacjom gospodarczym, które generują duże wartości dodane i otwierają perspektywy ekspansji globalnej przedsiębiorstw.</p>
<p>Cel operacyjny 6.6. Rozwój instrumentów finansowych dla gospodarki</p>	<p>Uzupełnienie działań o: → powołanie w Wielkopolsce regionalnej, publicznej instytucji finansowej, zapewniającej zwrotne finansowanie rozwojowe dla przedsiębiorczości i samorządów, w zakresie nie zapewnianym przez istniejące instytucje finansowe.</p>

Nazwa celu strategicznego i celów operacyjnych strategii „Wielkopolska 2020”	Propozycje uzupełnień i nowych sformułowań (podkreślenia)
Cel operacyjny 6.7. Doskonalenie kadr gospodarki	Uzupełnienie działań o: → kształcenie w zakresie kwalifikacji niezbędnych do rozwoju zielonej gospodarki.
Cel operacyjny 6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych	Uzupełnienie działań o: → wsparcie samorządów lokalnych w zakresie powoływania ekoparków biznesowych (zielonych parków przemysłowych).
Cel operacyjny 6.9. Tworzenie warunków dla ekspansji gospodarki województwa na rynki zewnętrzne	Uzupełnienie działań o: → wsparcie w zakresie rozpoczynania produkcji urządzeń i technologii ekologicznych, które mogą być eksportowane zagranicę; → wsparcie zagranicznych misji handlowych wielkopolskich producentów urządzeń ekologicznych oraz uczestnictwa wielkopolskich przedsiębiorców w targach i wystawach.
Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego	Uzupełnienie działań o: → uruchomienie programu rozwijania produkcji i promocji pełnowartościowej żywności z Wielkopolski.
Cel operacyjny 6.11. Rozwój gospodarki społecznej	Bez zmian.
Cel operacyjny 6.12. Rozwój „srebrnego” sektora gospodarki	Bez zmian.
Cel operacyjny 6.13. Rozwój biznesu i usług zdrowotnych	Bez zmian.

Źródło: Opracowanie własne.

8.2. Propozycje zakresu strategii tematycznej rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy „Zielona Wielkopolska”

Zawarta w tej części opracowania propozycja strategii tematycznej rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy dotyczy szczebla wojewódzkiego. Na całościową strategię województwa składają się strategie powiatowe (opracowane przez Partnerstwa Lokalne) oraz strategia szczebla wojewódzkiego. Na obecnym etapie dość trudno jest określić, w jakim zakresie działania rozwojowe będą prowadzone przez partnerstwa lokalne, a w jakim przez samorząd województwa. Uważamy, że zdecydowane pierwszeństwo powinna mieć realizacja

strategii na poziomie powiatowym, ze względu na ich lokalny charakter, dobre rozpoznanie sytuacji, umiejętność lepszego zaspokojenia potrzeb i wreszcie ze względu na skuteczniejszą (bo lokalną) kontrolę efektów. Z drugiej strony, niektóre strategie lokalne będą dość partykularne (pomimo nacisku na działania między samorządowe) i nie będą integrować celów na poziomie regionu. Dlatego uważamy, że ta część strategii szczebla wojewódzkiego, która ma charakter integracyjny dla regionu, jest potrzebna. W tej części opracowania zawarto właśnie integracyjne elementy całościowej strategii.

8.2.1. Dobór dziedzin do wspierania

Na początku pojawia się zasadnicze pytanie, które dziedziny warto wspierać i z jakich powodów? Dyskusja dotycząca na przykład inteligentnych specjalizacji województwa wielkopolskiego, zawarta w zaktualizowanej strategii, jest dość uboga i jak się wydaje, daje przypadkowe wyniki, na przykład wskazuje jako kierunek oddziaływania „Wsparcie sektorów kreatywnych, w tym kultury, design i nowych branż kreatywnych”. W Wielkopolsce takimi inteligentnymi specjalizacjami mogłyby być bez wątpienia: ekologiczne środki transportu, żywność pełnowartościowa, nowe techniki wystawiennicze i inne dziedziny, w których region ma niepodważalne osiągnięcia. Dziedziny te nie muszą wchodzić w zakres zielonej gospodarki.

Jako punkt wyjścia do określenia dziedzin wartych wsparcia w zakresie zielonej gospodarki należy przeanalizować wyniki badań statystycznych, przeprowadzonych w ramach projektu. Przedstawione wyszczególnienia dotyczą roku 2009, czyli ostatniego roku spośród badanych lat. W ramach procedury wyboru uporządkowano wyniki ekonomiczne analizowanych dziedzin gospodarki z punktu widzenia wybranych cech miejsc pracy wysokiej jakości. Dziedziny te wyrażają więc zarówno potrzeby pracowników, jak i gospodarki regionu.

Z punktu widzenia potencjałów zatrudnieniowych w badaniach statystycznych zielonej gospodarki Wielkopolski można było wyróżnić następujące dziedziny:

- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (9005 pracowników w 2009 roku);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (4944 pracowników w 2009 roku);
- sprzątanie i czyszczenie obiektów (4536 pracowników w 2009 roku);
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana (3783 pracowników w 2009 roku);
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (3664 pracowników w 2009 roku);
- prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (2802 pracowników w 2009 roku);
- działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni (2419 pracowników w 2009 roku);
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (2172 pracowników w 2009 roku);
- produkcja i dystrybucja ciepła: pary wodnej i gorącej wody (1638 pracowników w 2009 roku).

Z punktu widzenia potencjałów wynagrodzeniowych w badaniach statystycznych zielonej gospodarki Wielkopolski można było wyróżnić następujące dziedziny:

- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (357,24 mln PLN);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (190,18 mln PLN);
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (129,74 mln PLN);
- prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (129,15 mln PLN);
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana (119,78 mln PLN);
- sprzątanie i czyszczenie obiektów (83,32 mln PLN);
- produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody) (75,16 mln PLN);
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (73,15 mln PLN);
- działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni (71,70 mln PLN);
- produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów (44,07 mln PLN);
- produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (32,31 mln PLN).

Ze względu na komfort miejsc pracy w badaniach statystycznych zielonej gospodarki Wielkopolski można było wyróżnić podane poniżej dziedziny.

W zakresie niskiego zagrożenia środowiska pracy:

- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (1,4%⁸⁴);
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (0,9%);
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (2,3%);
- działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni (2,3%);
- produkcja i dystrybucja ciepła: pary wodnej i gorącej wody (3,2%);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (3,8%).

W zakresie jak najniższego udziału wynagrodzeń zmiennych w wynagrodzeniach ogółem⁸⁵:

- produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów (0,6%);
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana (0,7%);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (2,8%);
- przetwarzanie odpadów metalowych, włączając złom (3,2%);
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (3,3%);
- produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody) (3,4%);
- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (3,8%);

⁸⁴ Procent zatrudnionych objętych zagrożeniem.

⁸⁵ Wskaźnik ten świadczy o stabilności miejsc pracy.

- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (4,8%);
- obiekty noclegowe turystyki i miejsca krótkotrwałego zakwaterowania, pozostałe (5,4%);
- przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane (5,7%).

W zakresie wysokości wydatków socjalnych na 1 pracownika:

- produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów (3409 PLN);
- produkcja i dystrybucja ciepła: pary wodnej i gorącej wody (3251 PLN);
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (2194 PLN);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (1429 PLN);
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (1333 PLN);
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana (1219 PLN);
- produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (1211 PLN);
- produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi (1187 PLN);
- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (1073 PLN).

Jeżeli weźmiemy pod uwagę innowacyjność stanowisk pracy i inwestowanie w pracowników, to można wyszczególnić dziedziny, w których wartości niematerialne i prawne w 2009 roku wyniosły ponad 700 złotych na 1 pracownika. Były to:

- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (8536,1 PLN);
- produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (4795,5 PLN);
- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (4221,0 PLN);
- produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody) (4132,2 PLN);
- produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana (2705,9 PLN);
- produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi (2252,9 PLN);
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (1393,0 PLN);
- produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów (1174,0 PLN);
- przetwarzanie odpadów niemetalowych, włączając wyroby wybrakowane (799,3 PLN).

Do tego obrazu można dodać te dziedziny, które charakteryzowały się relatywnie dużymi wydatkami na szkolenia w przeliczeniu na 1 pracownika (powyżej 200 PLN w roku 2009). Należą do nich:

- produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi (760,16 PLN);
- produkcja i dystrybucja ciepła: pary wodnej i gorącej wody (674,56 PLN);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (311,47 PLN);

- sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (311,06 PLN);
- produkcja aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (275,37 PLN);
- produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (260,48 PLN).

Uszeregowana na podstawie wyników badań statystycznych lista zielonych dziedzin do potencjalnego wspierania (według liczby spełnianych kryteriów selekcyjnych)⁸⁶ będzie obejmowała:

- produkcję aparatury rozdzielczej i sterowniczej energii elektrycznej (7);
- produkcję i dystrybucję ciepła (pary wodnej i gorącej wody) (7);
- sprzedaż hurtową półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu (7);
- odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne (6);
- pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody (6);
- produkcję elektrycznych silników, prądnic i transformatorów (4);
- produkcję instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi (4);
- produkcję pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowaną (4);
- działalność usługową związaną z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni (3);
- produkcję systemów do sterowania procesami przemysłowymi (3);
- przetwarzanie odpadów metalowych, włączając złom (3);
- sprząatanie i czyszczenie obiektów (2);
- prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych (2).

Trzeba mieć świadomość, że GUS nie był w stanie dostarczyć pełnych danych na temat wszystkich dziedzin, które bezpośrednio lub pośrednio można zaliczyć do zielonej gospodarki. Z tego też względu listę warto poszerzyć o kilka dziedzin, w zakresie których nie prowadzono badań ze względu na brak danych, ale które są powiązane z zieloną gospodarką i zagranicą często są do niej zaliczane. Obejmować one mogą:

- energooszczędne budownictwo mieszkaniowe;
- usługi termoizolacji obiektów;
- rewitalizację energetyczną obiektów,
- przemysł przetwórstwa drewna niskiej jakości (zapobiegający jego spalaniu);
- pasażerski transport publiczny;
- edukację na poziomie wyższym w zawodach zielonej gospodarki;
- finanse i ubezpieczenia w zakresie zielonej gospodarki;
- turystykę zrównoważoną (w tym agroturystykę);
- energetykę odnawialną;
- produkcję żywności;
- eksport zielonych produktów.

⁸⁶ Przyjeliśmy, że dana dziedzina musi spełniać co najmniej dwa kryteria na poziomie wyższym niż średni.

W efekcie można stworzyć listę 13 dziedzin, których wspieranie jest wskazane (na podstawie badań statystycznych i zastosowania kryteriów selekcyjnych) oraz 11 kolejnych, które zostały dobrane na podstawie doświadczeń innych krajów.

8.2.2. Ogólne cele strategiczne

Proponujemy sformułowanie czterech indykatywnych celów strategicznych rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy na szczeblu wojewódzkim:

- szerokie udostępnienie przyrody społeczeństwu,
- uczynienie z Wielkopolski przodującego zdrowotnie regionu do zamieszkania,
- wypracowanie specjalizacji Wielkopolski w zakresie technologii ekologicznych,
- wykreowanie skutecznych mechanizmów tworzenia miejsc pracy w zielonej gospodarce.

Uzasadnieniem doboru powyższych celów są korzyści, jakie z ich realizacji może odnieść społeczeństwo. Szerokie udostępnienie przyrody polega na odwróceniu dotychczasowego podejścia, czyli ochrony środowiska naturalnego przed człowiekiem i racjonalnej eksploatacji środowiska na rzecz szerokiego udostępnienia go do celów rekreacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych. Dotyczy to w szczególności wód i lasów Wielkopolski, które są w bardzo ograniczonym stopniu udostępnione mieszkańcom/turystom w celu odnowy i poprawy zdrowia. Widząc w środowisku naturalnym czynnik pozytywnie wpływający na zdrowotności ludności regionu, należy traktować je jako podstawowy rodzaj aktywów zdrowotnych regionu. Oznacza to, że „racjonalna eksploatacja środowiska” (np. lasów) powinna być co najwyżej równorzędnym celem, a nie dominującym. W tym kontekście ochrona i rewitalizacja przyrody wykorzystywana jest jako pielęgnowanie kluczowych aktywów zdrowotnych dla społeczeństwa Wielkopolski.

Uzasadnieniem celu drugiego jest zmiana stylu życia i celów życiowych nowych generacji mieszkańców, w tym osób młodych. W nowym stylu życia dobra materialne są ważnym elementem, ale co najmniej na równi z nimi społeczność zaczyna doceniać walory środowiska, możliwość uprawiania sportu, jedzenia zdrowej żywności, wysokiej mobilności pracowników szanującej przyrodę oraz harmonijnego współżycia mieszkańców z florą i fauną Wielkopolski. Ludzie w znacznie większym stopniu odpowiedzialni są za swoje zdrowie niż bywało dotychczas i mają świadomość, że to od nich zależy, jak długo i w jaki sposób będą żyli.

Wypracowanie specjalizacji Wielkopolski w zakresie zielonych technologii jest koniecznością. Jeżeli zielone technologie będą wdrażane przy wykorzystaniu maszyn i urządzeń pochodzących z zewnątrz, większość korzyści z nowych miejsc pracy uzyskają inne regiony Europy i świata. Tylko wtedy, gdy większość maszyn i urządzeń będzie pochodzić z regionu, korzyści z zielonego rynku pracy dla Wielkopolski będą znaczące.

Wykreowanie skutecznych mechanizmów tworzenia miejsc pracy z zielonej gospodarki wymaga nie tylko instrumentów wsparcia, ale i celowo działających instytucji. Te mechanizmy będą miały charakter samopodtrzymujący, jeżeli wbudowane zostaną w struktury rynkowe i samorządowe. Oznacza to, że jako podstawową trzeba będzie przyjąć zasadę, że wsparcie publiczne biznesu jest celowe tylko wtedy, gdy biznes po pewnym czasie będzie w stanie samodzielnie ofe-

rować produkty i usługi rynkowe, już bez wsparcia publicznego. Pomoc publiczna ma inicjować budowę nowych rynków, a nie stwarzać krótkookresowe rynki zbytu. Ponadto pomoc publiczna powinna „otwierać oczy”, „podawać wędkę”, „wskazywać osiągalne szanse”, a nie zastępować mechanizmy rynkowe. Ta filozofia przyświecała nam przy proponowaniu narzędzi wsparcia.

8.2.3. Proponowane sposoby wsparcia

Proponowane sposoby wsparcia zostały przedstawione w poniższej tabeli, obejmującej z jednej strony dziedziny wybrane do wsparcia, z drugiej proponowane sposoby wsparcia ich rozwoju. Sposoby te nawiązują do doświadczeń polskich oraz zagranicznych. Jako pierwszy obszar wskazano dziedziny określone lokalnie przez partnerstwa powiatowe. Za kluczowe uważamy wsparcie lokalnej inicjatywy w tym zakresie.

Tabela 2. Proponowane sposoby wsparcia rozwoju zielonych dziedzin gospodarki Wielkopolski w latach 2014-2020.

DZIEDZINA	WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE INSTRUMENTY WSPARCIA
DZIEDZINY SZCZEBŁA POWIATOWEGO – ZAWARTE W STRATEGIACH PARTNERSTW	
Dziedziny określone lokalnie w Strategiach partnerstw powiatowych.	1. Wsparcie finansowe realizacji strategii powiatowych w zakresie rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy na poziomie partnerstw powiatowych przez samorząd województwa w ramach RPO.
DZIEDZINY SZCZEBŁA WOJEWÓDZKIEGO	
Produkcja i dystrybucja ciepła (pary wodnej i gorącej wody).	1. Rozpoczęcie dyskusji koncepcyjnej i wykonanie opracowań studialnych na temat metod obniżki kosztów produkcji i dystrybucji ciepła w woj. wielkopolskim. 2. Przeprowadzenie analiz terytorialnych w zakresie objęcia kolejnych powiatów Wielkopolski zbiorowym dostarczaniem ciepła.
Sprzedaż hurtowa półproduktów i odpadów pochodzenia nierolniczego oraz złomu.	1. Organizacja wystaw ekologicznych produktów. 2. Wspieranie targów przemysłowych produktów ekologicznych. 3. Wspieranie targów i wystaw technologii przetworu odpadów.
Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, pozostałe usługi sanitarne i pokrewne.	1. Kontynuacja i poszerzenie dotychczasowych programów.

DZIEDZINA	WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE INSTRUMENTY WSPARCIA
Pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody.	1. Kontynuacja i poszerzenie dotychczasowych programów.
Produkcja instrumentów i przyrządów pomiarowych, kontrolnych, badawczych, nawigacyjnych i pozostałego przeznaczenia, z wyłączeniem sprzętu do sterowania procesami przemysłowymi.	Stymulowanie popytu poprzez: 1. Systematyczne przeglądy instytucji samorządowych województwa z punktu widzenia bieżącej kontroli zużycia energii oraz opomiarowania. 2. Instalację automatycznych przyrządów pomiarowych przesyłających wyniki pomiarów na bieżąco. 3. Powołanie regionalnego centrum koordynacji zużycia energii w instytucjach samorządu województwa. 4. Podejmowanie interwencji w razie wystąpienia potrzeby. 5. Inicjowanie inwestycji w celu ograniczenia zużycia energii.
Prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych.	1. Wspieranie działalności B+R ODR-ów. 2. Program wsparcia dla nauki i wyższych uczelni w zakresie tworzenia zielonych produktów i usług.
Produkcja elektrycznych silników, prądnic i transformatorów.	1. Promocja zielonych targów przemysłowych. 2. Stała wystawa regionalna zielonego przemysłu. 3. Organizacja konkursu na najlepszą zieloną technologię w Wielkopolsce.
Produkcja systemów do sterowania procesami przemysłowymi.	4. Powołanie platformy informacyjnej zielonej gospodarki z sekcją zielonego przemysłu. 5. Promocja i wsparcie gmin przy lokalizacji Zielonych Parków Przemysłowych.
Produkcja pozostałego sprzętu elektrycznego, gdzie indziej nie sklasyfikowana.	6. Program wsparcia tworzenia zielonych parków przemysłowych. 7. Dotacje na małe projekty B+R prowadzące do opracowania nowych produktów i usług.
Przetwarzanie odpadów metalowych, włączając złom.	8. Wsparcie szkół zawodowych o profilu praktycznym. 9. Wsparcie dla firm projektowych w zakresie projektowania użytkowego zielonych produktów (małe granty).

DZIEDZINA	WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE INSTRUMENTY WSPARCIA
Sprzątanie i czyszczenie obiektów.	1. Stymulowanie popytu poprzez rewitalizację elewacji budynków samorządowych, umożliwiającą wielokrotne mycie i czyszczenie elewacji.
Działalność usługowa związana z uprawami rolnymi, chowem i hodowlą zwierząt, z wyłączeniem działalności weterynaryjnej; zagospodarowanie terenów zieleni.	1. Organizacja Targów Innowacji Rolniczych, Ogrodniczych i Hodowlanych. 2. Program małych dotacji dla rolników na konsulting w zakresie reorientacji produkcji rolnej na kierunki bardziej opłacalne i rolnictwo ekologiczne.
Energooszczędne budownictwo mieszkaniowe.	1. Powołanie kilku regionalnych stałych wystaw budownictwa ekologicznego, połączonych z centrami sprzedaży produktów i usług. 2. Szeroka akcja promocyjna w zakresie energooszczędności.
Usługi termoizolacji obiektów.	3. Dofinansowanie audytów ekologicznych w lokalach prywatnych (masowe akcje). 4. Budowa Wielkopolskiego Portalu Informacyjnego dotyczącego energooszczędności. 5. Prowadzenie akcji informacyjnej dla mieszkańców na temat energooszczędności.
Rewitalizacja energetyczna obiektów.	6. Powołanie straży ekologicznej do tropienia zanieczyszczeń powietrza i innych. 7. Małe dotacje na audyty energetyczne i projekty techniczne w zakresie energooszczędności budynków.
Dostosowanie architektury do krajobrazu.	8. Organizacja konkursów na architekturę budynków publicznych w strefach ochrony krajobrazu z uwzględnieniem dostosowania do krajobrazu. 9. Prowadzenie prac studialnych w zakresie dostosowania architektury obiektów i infrastruktury do wymagań krajobrazu. 10. Wsparcie przeprowadzenia audytów energetycznych w budynkach samorządowych raz na 6 lat. 11. W ciągu 6 lat wsparcie audytów energetycznych w co najmniej w 20% domów mieszkalnych.
Przemysł przetwórstwa drewna niskiej jakości (zapobiegający jego spalaniu).	1. Dofinansowanie projektów B+R w zakresie przetwórstwa drewna niskiej jakości. 2. Promocja pogłębionego przetwórstwa drewna niskiej jakości.

DZIEDZINA	WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE INSTRUMENTY WSPARCIA
Pasażerski transport publiczny.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa systemu regionalnego transportu pasażerskiego zintegrowanego np. wokół Kolei Wielkopolskich. 2. Utrzymywanie umiarkowanych cen na dojazdy do pracy i szkoły.
Edukacja na poziomie wyższym.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dofinansowanie do kierunków biznesowo – technologicznych związanych z zieloną gospodarką. 2. Dofinansowanie szkoleń w zawodach zielonej gospodarki.
Finanse i ubezpieczenia w zakresie zielonej gospodarki.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie regionalnej publicznej instytucji pożyczkowej dla zwrotnego finansowania przedsiębiorczości, w tym zielonych przedsięwzięć biznesowych. 2. Włączenie banków spółdzielczych Wielkopolski w tworzenie produktów finansowych dla zielonej gospodarki – promocja zaangażowania sektora finansowego w zieloną gospodarkę.
Turystyka zrównoważona (w tym agroturystyka).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie dotacyjne dla tworzenia międzypowiatowych tras rowerowych, szlaków pieszych, dróg wodnych itp. 2. Wsparcie dla międzypowiatowych inicjatyw wspólnych produktów turystycznych. 3. Tworzenie infrastruktury wypoczynkowej w lasach i na szlakach wodnych. 4. Wsparcie tworzenia ekologicznej infrastruktury dostępu społeczeństwa do przyrody (ścieżki ekologiczne, trasy piesze i rowerowe, parkingi przyłesne, miejsca odpoczynkowe, ławki, miejsca do ćwiczeń fizycznych, tablice informacyjne, trasy dydaktyczne i edukacyjne, dofinansowanie usług przewodników przyrody dla społeczeństwa). 5. Dostosowanie ekologicznej infrastruktury dostępu do przyrody dla potrzeb osób niepełnosprawnych. 6. Wsparcie młodzieżowych organizacji ochrony przyrody. 7. Wsparcie Lasów Państwowych w zakresie organizacji ekologicznej infrastruktury umożliwiającej dostęp społeczeństwa do lasów (ścieżki ekologiczne, trasy piesze i rowerowe, parkingi przyłesne, miejsca odpoczynkowe, ławki, miejsca do ćwiczeń fizycznych, tablice informacyjne, trasy dydaktyczne i edukacyjne, dofinansowanie usług przewodników leśnych dla społeczeństwa).

DZIEDZINA	WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE INSTRUMENTY WSPARCIA
Energetyka odnawialna.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Coroczne przeglądy efektywności inwestycji w energię odnawialną w Wielkopolsce. 2. Dotacje i pożyczki dla EON o dobrej rentowności. 3. Pomoc we włączaniu urządzeń EON do sieci. 4. Program doradztwa regionalnego w zakresie inwestycji w EON. 5. Wsparcie opracowań studiów wykonalności i projektów technicznych komunalnych biogazowni. 6. Wsparcie w zakresie projektów technicznych i studiów wykonalności systemów zasilania pojazdów transportu publicznego energią elektryczną i biogazem. 7. Wsparcie wykonania projektów technicznych indywidualnych instalacji energii odnawialnej (solarnej, pomp ciepłych i innych) dla domów mieszkalnych i budynków publicznych. 8. Wsparcie uczestnictwa MSP Wielkopolski w targach i wystawach energii odnawialnej. 9. Wsparcie w zdobywaniu kwalifikacji i umiejętności w zakresie energetyki odnawialnej i termoizolacji. 10. Wsparcie w budowie zielonych specjalizacji instytucji otoczenia biznesu. 11. Wsparcie w zakresie nabywania nowych kwalifikacji pracowników związanych z rozwijaniem zielonej przedsiębiorczości. 12. Prowadzenie badań studialnych w zakresie inteligentnych specjalizacji w zielonej gospodarce. 13. Udzielenie wsparcia tym specjalizacjom gospodarczym, które generują duże wartości dodane i otwierają perspektywy ekspansji globalnej przedsiębiorstw.
Produkcja żywności.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uruchomienie programu rozwijania produkcji i promocji pełnowartościowej żywności z Wielkopolski.
Eksport zielonej produkcji.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wsparcie w zakresie rozpoczynania produkcji urządzeń i technologii ekologicznych, które mogą być eksportowane na rynki trzecie. 2. Wsparcie zagranicznych misji handlowych wielkopolskich producentów urządzeń ekologicznych oraz uczestnictwa wielkopolskich przedsiębiorców w targach i wystawach.

Źródło: Opracowanie własne.

Przedstawione powyżej instrumenty wsparcia do zastosowania w poszczególnych dziedzinach gospodarki można wzbogacić o realizację przedsięwzięć opartych na doświadczeniach innych krajów. Obejmować one mogą adaptację doświadczeń wymienionych poniżej.

Dania – doświadczenia w zakresie:

- systemu promocji zdrowego trybu życia, zielonej kultury miejskiej oraz wysokiej aktywności zawodowej;
- koncepcji wsparcia badań i rozwoju w zielonych dziedzinach gospodarki ale wykraczającej znacznie poza energetykę odnawialną;
- koncepcji szerokich działań energooszczędnych w budynkach prywatnych i publicznych;
- idei oparcia energetyki o własne zasoby, w tym selektywne zasoby energii odnawialnej.

Nadrenia – Palatynat – doświadczenia w zakresie:

- koncepcji kształcenia dla przyszłości w zakresie zielonej gospodarki;
- koncepcji maksymalnej cyrkulacji materiałów i odpadów jako czynnika minimalizującego wpływ na środowisko;
- koncepcji napędzania transportu publicznego paliwami z odpadów.

Szwecja – doświadczenia w zakresie:

- koncepcji budowy długoterminowych celów dotyczących odnowy dziedzictwa przyrodniczego i roli człowieka w szwedzkim środowisku przyrodniczym;
- koncepcji rozwoju odnawialnych źródeł energii jako czynnika zwiększającego samowystarczalność energetyczną kraju czy regionu.

Przedstawione propozycje działań w zakresie strategii tematycznej rozwoju zielonej gospodarki mają charakter syntetyczny. Na tym etapie, dla zwięzłości wywodu, zrezygnowaliśmy ze szczegółowych uzasadnień. Wyrażamy przekonanie, że zarówno propozycja uzupełnień istniejącej strategii, jak i propozycja zakresu odrębnej strategii tematycznej zostaną twórczo wykorzystane.

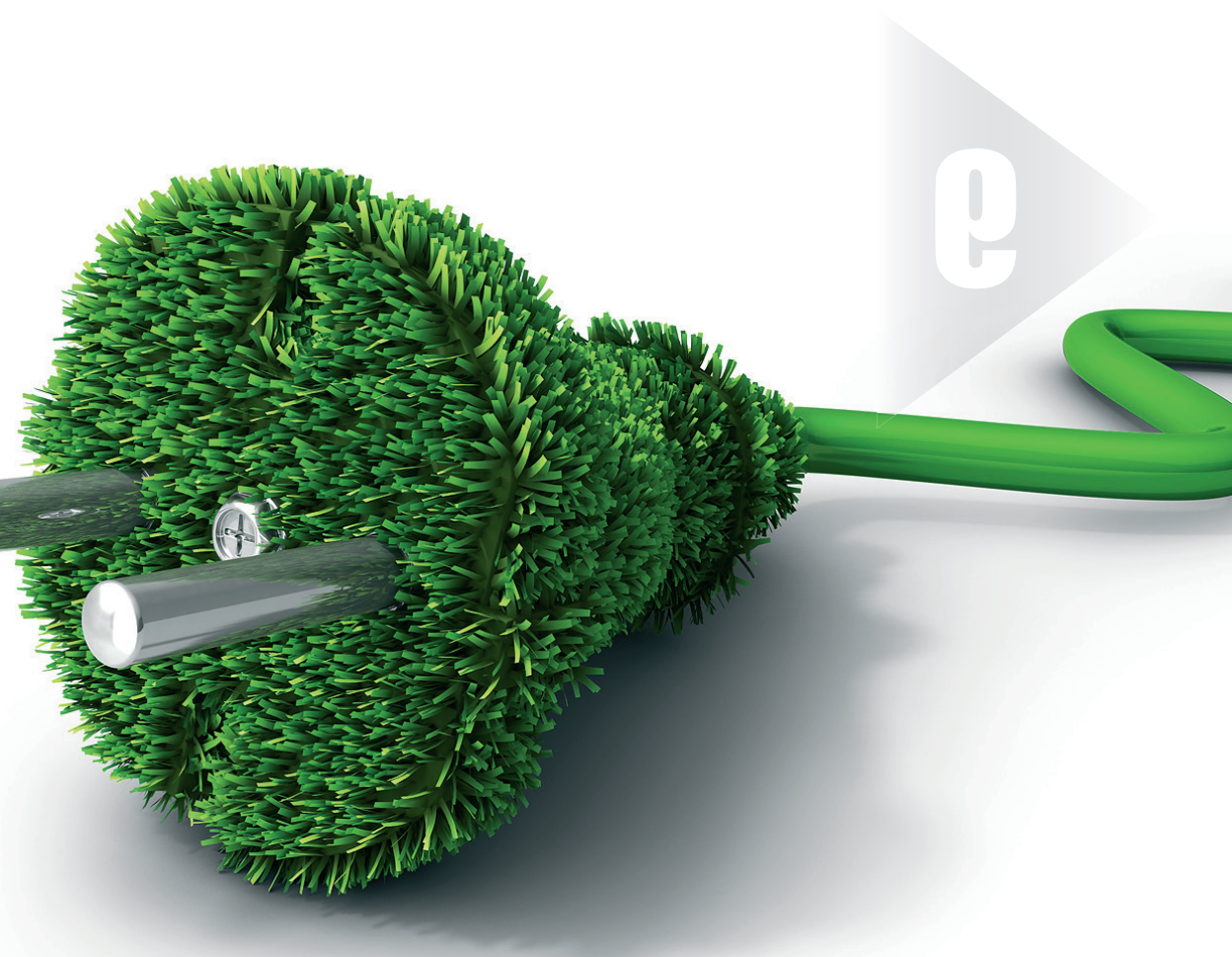
8.3. Rozwiązania instytucjonalne

Realizacja strategii wymaga skutecznych rozwiązań instytucjonalnych. W ramach proponowanych działań strategii tematycznej proponujemy powołanie regionalnej instytucji finansowej: funduszu albo banku o charakterze publicznym i celach rozwojowych. Jednostka ta mogłaby centralizować fundusze zwrotne województwa i udzielać kredytów czy pożyczek na cele rozwoju przedsiębiorczości, w tym zielonej gospodarki. Pragniemy podkreślić, że niemieckie kraje związkowe posiadają regionalne banki rozwojowe o charakterze publicznym. Pełnią one ważną rolę w finansowaniu rozwoju małego i średniego biznesu. Województwo wielkopolskie może nawiązać do tego dorobku niemieckich krajów związkowych.

Po drugie, widzimy konieczność tworzenia od podstaw centrów doradczych w zakresie ekobiznesu i zielonej przedsiębiorczości. Można je tworzyć przy jednostkach o dużym znaczeniu edukacyjnym: szkołach wyższych o profilu biznesowym czy technicznym, organizacjach przedsiębiorców czy jednostkach szkoleniowych. Ważnym zagadnieniem jest zapewnienie wysokiej jakości doradztwa opartego na faktycznym doświadczeniu. Uzupełniająco natomiast można podnosić poziom kompetencji istniejących ośrodków doradztwa zwłaszcza w zakresie umie-

jętności związanych z zieloną gospodarką. Należy pokreślić, że oba rodzaje wsparcia: ogólne wspieranie przedsiębiorczości i wsparcie zielonej przedsiębiorczości znacząco różnią się specyfiką.

9

Budowa mechanizmu współdziałania dla realizacji strategii rozwoju zielonego rynku pracy i pracy wysokiej jakości

---

!9kozi

ilukn bi9cl i bi9cl mlgokie!

zri9edi! iozmo!n zieiouedo

mzboi9zi9i9i9 o!9 i99i99d!

9.1. Główny mechanizm współdziałania – opis ideowy

Głównym celem projektu prowadzonego wspólnie przez WIPH i IBNDiPP jest wypracowanie strategii w zakresie tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości w sektorze zielonej gospodarki w województwie wielkopolskim. Ważnym elementem spójności strategii jest funkcjonowanie systemu współdziałania. Poprzez pojęcie „system współdziałania” rozumie się powiązane ze sobą instytucje i komórki organizacyjne oraz występujące pomiędzy nimi interakcje, głównie polegające na: koordynacji działań, wspólnym planowaniu, łączeniu sił, wymianie informacji, dzieleniu się zasobami, specjalizacji w realizacji określonych zadań, wymianie doświadczeń i innych działaniach ważnych dla osiągnięcia celów rozwoju zielonej gospodarki. Założono, że dzięki współpracy przedstawicieli jednostek samorządowych oraz regionalnych przedsiębiorstw, wzrośnie liczba dobrze płatnych „zielonych” miejsc pracy w całym województwie, ustaną warunki sprzyjające emigracji zarobkowej najlepiej wykształconych kadr, a Region Wielkopolski będzie przyciągał więcej specjalistów z zewnątrz (cele rozwoju zielonej gospodarki).

Zaproszenia do udziału w realizacji projektu skierowano do jednostek samorządowych województwa wielkopolskiego oraz przedsiębiorstw i organizacji gospodarczych. Po spotkaniach informacyjnych, udział w projekcie zadeklarowało 6 poniżej wymienionych partnerstw.

- **Partnerstwo Aglomeracji Poznańskiej** z udziałem: Urzędu Miasta Poznania, Starostwa Powiatowego w Poznaniu, Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu oraz Urzędu Miejskiego w Puszczykowie.
- **Partnerstwo Centralnej Wielkopolski** z udziałem: Urzędu Miasta w Śremie, Urzędu Miejskiego w Krobie, Starostwa Powiatowego we Wrześni, Starostwa Powiatowego w Gostyniu oraz Urzędu Miasta i Gminy Września.
- **Partnerstwo Północnej Wielkopolski** z udziałem: Urzędu Miasta Piły, Starostwa Powiatowego w Pile, Powiatowego Urzędu Pracy w Pile oraz Izby Gospodarczej Północnej Wielkopolski w Pile.
- **Partnerstwo Chodziesko-Wągrowieckie** z udziałem: Starostwa Powiatowego w Chodzieży, Starostwa Powiatowego w Wągrowcu, Powiatowego Urzędu Pracy w Chodzieży, Powiatowego Urzędu Pracy w Wągrowcu oraz Urzędu Miasta i Gminy w Szamocinie.
- **Partnerstwo Południowej Wielkopolski** z udziałem: Starostwa Powiatowego w Rawiczu, Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu, Urzędu Miejskiego w Miejskiej Górze, Urzędu Miasta i Gminy Jutrosin oraz Urzędu Miasta i Gminy Krotoszyn.

- **Partnerstwo Zachodniej Wielkopolski** z udziałem: Starostwa Powiatowego w Nowym Tomyślu, Powiatowego Urzędu Pracy w Nowym Tomyślu, Nowotomyskiej Izby Gospodarczej oraz Opalenickiej Izby Gospodarczej.

Ważną rolę w realizacji kompletnej strategii wojewódzkiej pełni Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, który jest odpowiedzialny za opracowanie i realizację strategii województwa, natomiast w aspekcie ochrony środowiska - Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy i Wojewódzki), a także szkoły wyższe i zawodowe kształcące w zawodach potrzebnych dla zielonej gospodarki. Warto także zwrócić uwagę na istotną rolę Wojewódzkiego Urzędu Pracy i Powiatowych Urzędów Pracy w opracowywaniu i realizacji wojewódzkiej strategii zatrudnienia.

9.1.1. Koordynacja

Przyjęta w projekcie koncepcja działania została oparta na oddolnych działaniach partnerów lokalnych, luźno powiązanych w ramach partnerstw subregionalnych. Wynikała ona z założenia, że tylko świadome i celowe działanie zainteresowanych jednostek stanowi podstawę utrzymywania tego typu aktywności w przyszłości, również wtedy, gdy ustaną nadzwyczajne źródła finansowania płynące z Unii Europejskiej. Za podstawową zasadę funkcjonowania systemu rozwoju zielonej gospodarki przyjęliśmy więc uzyskanie zdolności do samopodtrzymującego się rozwoju, zwanego inaczej rozwojem sustensywnym (sustainable). Przyjęcie założenia, że większość działań będzie realizowana przez jednostki lokalne, nie zmienia jednak konieczności zapewnienia niektórych funkcji koordynacyjnych przez jednostki szczebla wojewódzkiego. Szczególna rola w tym względzie przypadnie Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Wielkopolskiego. Według stanu na koniec 2013 roku, nie były ściśle określone role poszczególnych uczestników i organizatorów rozwoju regionalnego w perspektywie finansowania na lata 2014-2020. Niemniej jednak można przyjąć, że dla potrzeb wdrażania strategii zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy kluczową rolę będzie pełnić Urząd Marszałkowski, koordynując podstawowe zagadnienia związane z rozwojem regionalnym, w tym zielonej gospodarki (gospodarki niskoemisyjnej), jak przewidują krajowe dokumenty strategiczne.

Rola Urzędu Marszałkowskiego jako koordynatora w zakresie rozwoju zielonej gospodarki w regionie będzie polegała na:

- integracji prac nad wypracowaniem strategii regionalnej w związku z nową perspektywą finansowania UE,
- motywowaniu partnerów lokalnych i partnerstw lokalnych do współdziałania przy projektowaniu strategii,
- prowadzeniu we współpracy z interesariuszami prac projektowych nad programami operacyjnymi strategii,
- zarządzaniu funduszami na rozwój, w tym w szczególności dokonywaniu alokacji finansowych na poszczególne przedsięwzięcia i projekty w zakresie kontraktu terytorialnego, innowacji i środowiska,
- wypracowaniu zasad równomiernej alokacji funduszy, zapewniających zrównoważony rozwój regionu i poszanowanie uzasadnionych potrzeb rozwojowych różnych ośrodków,
- współpracy ze środowiskami naukowymi w zakresie wypracowywania innowacyjnych rozwiązań w zakresie zielonej gospodarki.

Podległy samorządowi województwa Wojewódzki Urząd Pracy może koordynować wydatkowanie funduszy Europejskiego Funduszu Społecznego w zakresie:

- kształtowania kwalifikacji niezbędnych do rozwoju zielonego rynku pracy,
- motywowania instytucji edukacyjnych, w tym szkół zawodowych i uczelni wyższych do projektowania i tworzenia nowych kierunków studiów i szkoleń zawodowych ukierunkowanych na wdrażanie zielonych technologii oraz projektowanie i eksploatację zielonych przedsiębiorstw.

Istotne jest, aby obie jednostki mobilizowały do współpracy, do łączenia sił, angażowania dodatkowych środków, dzielenia się zadaniami z różnymi partnerami lokalnymi, zwłaszcza tymi, którzy posiadają potencjał realizacyjny i wysokie kompetencje. Najlepiej byłoby, jeżeli tego typu partnerstwa miałyby charakter terytorialny, związany z obszarem, na którym będzie prowadzone działanie rozwojowe.

9.1.2. Realizacja strategii

Kluczową rolę we wdrażaniu strategii zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy będą odgrywały partnerstwa lokalne (terytorialne), obejmujące: powiaty, gminy, organizacje przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, edukację i świat nauki. Docelowo takich partnerstw w województwie wielkopolskim mogłoby być od ośmiu do dziesięciu. Partnerstwa podejmowałyby się działania, które wykraczałyby poza pojedyncze organizacje, a ich rola polegałaby na tym, że:

- integrowałyby wysiłki kilku partnerów, zwłaszcza wówczas, gdy działanie przekraczałoby obszar działania jednej jednostki samorządowej;
- koordynowałyby prace programowe i określały obszary działań w zakresie inwestycji samorządowych w rozwój zielonej gospodarki;
- formułowałyby szczegółowe programy i strategie powiatowe (dla partnerstwa obejmującego najczęściej kilka powiatów), określały niezbędne zakresy wsparcia beneficjentów ostatecznych;
- kontraktowałyby jednostkę zarządzającą programami lokalnymi do przeprowadzenia konkretnych programów rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy;
- rozpoznawałyby możliwości i potrzeby w zakresie rozwoju zielonej gospodarki w swoim subregionie;
- komunikowałyby potencjalnym beneficjentom informacje dotyczące możliwości wsparcia;
- promowałyby zasady zielonej gospodarki i zielonego stylu życia oraz prowadziły w tym zakresie działania edukacyjne;
- wspólnie ubiegałyby się o fundusze, zarówno dotacyjne, jak i rynkowe, służące do rozwoju zielonej gospodarki;
- monitorowałyby skuteczność realizowanych przez siebie działań w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy, jak i zielonej gospodarki.

Ponieważ partnerstwa miałyby charakter terytorialny, ich obszar oddziaływania obejmowałby jeden lub kilka powiatów. Ze względów porządkowych proponuje się, aby prace organizacyjne i koordynacyjne partnerstw pełniły organizacje przedsiębiorców, w tym Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa. Proponowane rozwiązanie jest rozwiązaniem elastycznym i każdora-

zowo wymagałoby decyzji danego partnerstwa. Rozwiązanie to daje też istotne korzyści dla partnerstw, ponieważ obliuguje organizację przedsiębiorców do rekrutacji i włączania jednostek gospodarczych do działań partnerstw, aby wywołać efekt synergiczny w postaci rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy.

Wśród jednostek realizacyjnych istotną rolę może pełnić projektowany **Wielkopolski Zespół Inicjatywno-Doradczy ds. współpracy w obszarze Zielonego Rynku Pracy**. Do współdziałania przy realizacji prac Zespołu zapraszani byłiby doradcy i eksperci w dziedzinach odpowiadających realizowanym przedsięwzięciom, przedstawiciele UMWW, WUP oraz lokalnych władz samorządowych, lokalni liderzy biznesu, przedstawiciele instytucji biznesowych i edukacyjnych oraz organizacji pozarządowych. Wielkopolski Zespół może być w regionie liderem inicjującym i podejmującym nowe przedsięwzięcia, jednocześnie poszerzając krąg zainteresowanych współdziałaniem, dopingującym poprzez upowszechnianie dobrych praktyk i wzorców, informującym w zakresie oznakowania ekologicznego i zielonych certyfikatów oraz badającym potrzeby rozwijających się zielonych sektorów gospodarki. Zadaniem Zespołu będzie inicjowanie nowych projektów, a także ułatwianie dostępu do programów wsparcia i informacji dla przedsiębiorców oraz uczestniczenie w budowanych konsorcjach i w realizacji nowych projektów.⁸⁷

Schemat 1. Schemat ideowy oddziaływań w realizacji strategii rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w województwie wielkopolskim

Źródło: Opracowanie własne.

⁸⁷ Szerzej rolę i zadania zespołu przedstawiono w punkcie 2 tego rozdziału.

9.2. Zasady współdziałania w realizacji strategii

9.2.1. Łączenie sił, aktywów i kompetencji

Głównym mechanizmem współdziałania przy realizacji strategii rozwoju zielonego rynku pracy i wysokiej jakości miejsc pracy w województwie wielkopolskim jest wykazywanie oraz łączenie sił, aktywów i kompetencji partnerów lokalnych w zakresie formułowania i realizacji oddolnych inicjatyw rozwojowych. Łączenie sił, aktywów i kompetencji pobudza współpracę i zaangażowanie jednostek samorządu terytorialnego ze społeczeństwem, przedstawicielami lokalnej społeczności – jednostek pomocniczych, jednostek budżetowych, spółek komunalnych oraz organizacji i podmiotów gospodarczych, umożliwiając stymulowanie i tworzenie warunków dla rozwoju aktywności społecznej, wzrostu udziału społeczeństwa w życiu publicznym oraz ich wpływu na planowanie i realizację zaplanowanych zadań publicznych. Istotą tych działań jest również budowa świadomości społeczeństwa i dostosowanie do zachodzących zmian społeczno – gospodarczych.

9.2.2. Przejrzystość

Wzajemne relacje powinny wynikać ze współpracy opartej na jasnych zasadach i procedurach oraz na współodpowiedzialność za osiągnięte wyniki. Służyć temu będą tworzone procesy programowania, monitorowania strategicznego i ewaluacji w ramach otwartej metody koordynacji. Metoda ta respektuje niezależność poszczególnych podmiotów w realizacji ich ustawowych zadań. Towarzyszyć temu powinien sprawny system monitorowania na poziomie operacyjnym, działający zgodnie z założeniami i standardami określonymi dla systemu zarządzania. W systemie tym jest zapewniony stały dostęp do rzetelnych informacji oraz komplementarnych i spójnych działań wszystkich partnerów.

9.2.3. Otwartość i pełna wymiana informacji

Ważnym elementem współdziałania jest także poszanowanie zasady partnerstwa przez wzmacnianie mechanizmów współpracy, takich jak wymiana wiedzy, doświadczeń i opinii między partnerami. Partnerstwa, które przystąpiły z pełnym zaangażowaniem do realizacji projektu, mają doświadczenie w świadczeniu usług na rzecz społeczności lokalnych we współpracy z jednostkami samorządów terytorialnych oraz z różnymi jednostkami lokalnymi (jednostkami pomocniczymi, przedsiębiorstwami, organizacjami biznesowymi i samorządowymi). Mogą pochwalić się także dobrymi praktykami w zakresie współpracy z jednostkami samorządów powiatowych, wojewódzkich, krajowych oraz z partnerami zagranicznymi. W ramach partnerstw zrealizowano wiele obligatoryjnych zadań własnych (m.in. związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, transportem, infrastrukturą transportu) oraz zadań dobrowolnych, związanych z zapotrzebowaniem gmin, finansowanych ze środków własnych z budżetów gminnych.

9.2.4. Współpraca ze środowiskami społecznymi

Realizacja strategii powiatowych związana z zielonym rynkiem pracy i tworzeniem wysokiej jakości miejsc pracy będzie wymagała szczególnie ścisłej współpracy ze środowiskiem społecznym - z lokalnymi instytucjami, ze środowiskiem biznesu, z organizacjami pozarządowymi i z przedstawicielami mieszkańców, z wszystkimi partnerami, których działania są istotne dla osiągnięcia celu. Dla zwiększenia skuteczności i efektywności istotne będzie tworzenie warunków umożliwiających włączenie działań rozwojowych, podejmowanych przez różne podmioty publiczne i niepubliczne, ukierunkowane na rozwój kapitału społecznego i miejsc pracy wysokiej jakości. Rozwój partnerstwa lokalnego i innych form współpracy umożliwi przekazywanie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym. Współdziałanie partnerów lokalnych wzmocni także integrację i solidarność społeczną, które będą wsparciem nowych, skutecznych form inkluzji społecznej oraz zawodowej poprzez rozwój przedsiębiorczości społecznej i innych innowacyjnych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, co pozwoli skutecznie integrować w wymiarze zawodowym i społecznym osoby wykluczone.

9.2.5. Podejście lokalne

Realizacja Projektu pn. „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim” umożliwiła nawiązanie partnerskiego dialogu pomiędzy partnerstwami zaangażowanymi we wdrażanie założeń lokalnych programów ochrony środowiska, opracowanych zgodnie z założeniami Narodowego Planu do realizacji gospodarki niskoemisyjnej oraz zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020. Organizacja roboczych spotkań partnerskich umożliwiła wymianę informacji, wiedzy oraz dobrych praktyk, które Partnerstwa wykorzystały przy opracowaniu poszczególnych strategii powiatowych, związanych z zielonym rynkiem pracy i tworzeniem miejsc pracy wysokiej jakości.

Przykładowo, podczas spotkań, w ramach wymiany doświadczeń, zaprezentowane zostały efekty dotychczasowych działań gmin i powiatów współpracujących z partnerami samorządowymi oraz instytucjami i organizacjami biznesowymi i pozarządowymi, a także lokalnymi szkołami i wyższymi uczelniami - z partnerami krajowymi i zagranicznymi w zakresie:

- **ochrony dziedzictwa przyrodniczego, racjonalnego użytkowania zasobów przyrody**, m.in.: działania edukacyjno – informacyjne realizowane przez gminy i partnerów społecznych (szkolenia, warsztaty, spotkania informacyjne, publikacje oraz kampanie informacyjne na stronach internetowych organizatorów i partnerów); tworzenie obszarów rekreacyjnych tworzenie ścieżek edukacyjno–przyrodniczych, rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych, w tym zalesienia glebochronne i wodochronne, zalesienia śródpolne zapobiegające erozji gleb, prowadzenie badań powietrza, zasobów wodnych i gleby, stały monitoring powietrza, gleby i zasobów wodnych;
- **działań zmierzających do podniesienia jakości zdrowego i proekologicznego stylu życia**, m.in.: kampanie informacyjne, publikacje materiałów informacyjnych, organizowane atrakcje turystyczne – rajdy rowerowe i piesze, zbudowane trasy do jazdy ekstremalnej na rowerach, imprezy kulturalne, festyny, kiermasze i jarmarki, zawody sportowe, drogi rowerowe i ścieżki dla pieszych, otwarte punkty wypożyczenia rowerów oraz tworzone miejsca posto-

jowe dla rowerów, organizacja lokalnych rajdów rowerowych, rajdów tematycznych związanych z poznawaniem historii i przyrody sąsiedzkich gmin i powiatów, promocja i rozwój agroturystyki i turystyki stosowanej, uruchomienie pociągów turystycznych, budowa zaplecza hotelowego i gastronomicznego, likwidacja wyrobów zawierających azbest;

- **działań związanych z oszczędnością energii i zastosowaniem innowacyjnych technologii oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii**, m.in.: termoizolacje budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych, uruchomienie farm wiatrowych i elektrowni solarnych, zainstalowane kolektory słoneczne na budynkach użyteczności publicznej i domach mieszkalnych, modernizacja oświetlenia ulicznego przy drogach publicznych, wdrożone systemy zarządzania energią, promocja oszczędności energii oraz zróżnicowanego wykorzystania źródeł energii i paliw (gaz, olej, słoma, wierzba energetyczna) wśród przedsiębiorców i społeczeństwa;
- **działań związanych z racjonalizacją gospodarki odpadami**, m.in.: utworzenie Eko-parku – obszaru przetwarzania i zagospodarowania odpadów, kampanie informacyjne i ustalanie systemów motywacji do selektywnego zbierania odpadów, uruchomienie zakładów i linii segregacji i przetwarzania odpadów, biospalandry, wdrożenie monitoringu gospodarki ściekowej;
- **działań związanych z racjonalizacją gospodarki wodnej i ściekowej**, m.in.: systematyczne badania jakości wód powierzchniowych i podziemnych, budowa studni głębinowych, wymiana i renowacja wyeksploatowanych odcinków sieci wodnej, rozbudowa sieci wodnej i kanalizacyjnej (zwiększająca liczbę gospodarstw domowych z dostępem do bieżącej wody pitnej i do sieci kanalizacyjnej), budowa i rozbudowa oczyszczalni ścieków, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, ewidencja zbiorników bezodpływowych w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania i kontroli ich szczelności;
- **działań w obszarze transportu publicznego**, m.in.: budowa obwodnic wokół miast, budowa dróg powiatowych i naprawa nawierzchni, zabezpieczanie dróg ekranami akustycznymi, budowa linii kolejowych, zakup nowego taboru kolejowego i innowacyjnych hybrydowych autobusów miejskich, rewitalizacja dworców kolejowych z parkingami, trasy rowerowe i wprowadzony transport autobusowy między gminami w celu ograniczenia ruchu samochodowego i zwiększenia przejazdów środkami transportu zbiorowego, rozbudowa stref ruchu uspokojonego, budowa systemu wydzielonych pasów dla transportu publicznego, wdrożony monitoring zanieczyszczenia powietrza i pomiaru hałasu na drogach;
- **działań informacyjnych i edukacyjnych na rzecz podnoszenia świadomości na temat zielonej gospodarki i uwrażliwienia na ochronę środowiska**.

Wymienione przykłady zostały przedstawione w partnerskich strategiach powiatowych, patrz rozdział *Strategie powiatowe rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce*.

9.2.6. Wykorzystanie doświadczenia wielkopolskich urzędów pracy

---

Partnerstwa w swojej działalności powinny korzystać ze wszelkich (zarówno dobrych, jak i złych) doświadczeń Wojewódzkiego i Powiatowych Urzędów Pracy. Ponieważ jednym z ważnych celów rozwoju zielonej gospodarki jest wzrost zatrudniania, unikanie niekorzystnych rozwiązań i czerpanie z tych, które okazały się najbardziej udane ma kluczowe znaczenie dla efektywności procesu rozwojowego. W szczególności cenne są doświadczenia

wynikające ze współpracy urzędów pracy z organizacjami pozarządowymi, obejmujące między innymi takie działania, jak:

- ujednolicanie procedur konkursowych, konsultowanie treści ogłoszeń konkursowych na realizację zadań publicznych, współdziałanie przy tworzeniu rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- wymiana doświadczeń w ramach współpracy poszczególnych departamentów z organizacjami pozarządowymi, promowanie współpracy SWW z NGO, promowanie działalności organizacji pozarządowych;
- szkolenia oraz specjalistyczne doradztwo dla kadr instytucji pomocy społecznej, w szczególności dotyczące realizacji działań w zakresie aktywnej integracji i rozwoju pracy socjalnej;
- organizowanie akcji i kampanii promocyjno-informacyjnych z zakresu stosowania aktywnych form integracji społecznej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz z zakresu integracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- rozwój dialogu partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu w regionie;
- prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz z zakresu polityki społecznej w regionie (w tym działań mających na celu przygotowanie i wdrażanie gminnych lub powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych), powiązanych z konkretnymi działaniami wdrożeniowymi;
- realizacja wspólnych szkoleń dla kadr ośrodków pomocy społecznej, kadr prowadzących pracę z rodziną oraz pracowników publicznych służb zatrudnienia w zakresie współdziałania tych instytucji na rzecz udzielania kompleksowego wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym w celu ich aktywizacji społeczno-zawodowej.

Przedsiębiorcy mogą korzystać z usług świadczonych przez Powiatowe Urzędy Pracy, w zakresie:

- korzystania z banku informacji o wolnych miejscach pracy w kraju oraz UE w ramach sieci EURES,
- pomocy w znalezieniu spośród osób bezrobotnych i poszukujących pracy odpowiednich kandydatów do zatrudnienia w związku ze zgłoszoną ofertą,
- organizowania kontaktów z bezrobotnymi i poszukującymi pracy w ramach giełd pracy,
- tworzenia nowych miejsc pracy z wykorzystaniem środków Funduszu Pracy,
- szkolenia bezrobotnych pod potrzeby rynku pracy,
- poradnictwa zawodowego w doborze kandydatów do pracy na stanowiska wymagające szczególnych predyspozycji,
- organizacji punktów konsultacyjnych w zakładach przeprowadzających zwolnienia monitorowane,
- informowania o aktualnej sytuacji i przewidywanych zmianach na rynku pracy,
- mobilności na rynku pracy.

9.2.7. Włączenie do działań partnerstw lokalnych Wojewódzkiego i Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

---

Partnerstwa nie powinny rezygnować z włączania do swoich działań Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska. Po pierwsze dlatego, że organizacje te posiadają duże doświadczenie w zapewnianiu efektywności projektów rozwojowych, a po drugie mają dość duże doświadczenie w zakresie ich realizacji. Są to niezwykle wartościowe kompetencje, z których partnerstwa w jak najwyższym stopniu powinny korzystać. Oba fundusze posiadają między innymi doświadczenie w zakresie wsparcia projektów gospodarki niskoemisyjnej. Przykładowo, wspierane przez fundusze projekty obejmowały działania niskoemisyjne i efektywnie wykorzystujące zasoby, w tym poprawę efektywności energetycznej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz inne działania mające na celu zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza.

Wsparciem objęto:

- działania na obszarach, w których władze lokalne mają wpływ na zużycie energii w perspektywie długoterminowej, w tym planowanie przestrzenne;
- działania wspierające produkty i usługi efektywne energetycznie;
- działania mające wpływ na zmianę postaw konsumpcyjnych użytkowników energii, obejmujące współpracę z mieszkańcami i zainteresowanymi stronami oraz działania edukacyjne;
- działania spójne z nowotworzonymi lub aktualizowanymi planami zaopatrzenia w ciepło, chłód i energię elektryczną lub paliwa gazowe, programami ochrony powietrza oraz planami zagospodarowania przestrzennego;
- plany kompleksowe ze wskazaniem zadań inwestycyjnych, m.in. w obszarach zużycia energii w budynkach użyteczności publicznej, budynkach i urządzeniach usługowych niekomunalnych, budynkach mieszkalnych, w zakładach przemysłowych, czy w obszarach oświetlenia ulicznego;
- działania kompleksowe związane ze zużyciem energii w transporcie (transport publiczny, tabor gminny, transport prywatny i komercyjny, transport szynowy oraz wdrażanie systemów organizacji ruchu);
- działania kompleksowe związane z gospodarką odpadami – w zakresie emisji nie związanej z energią, a z CH₄ (gaz błotny, węglowodór nasycony – alkan) ze składowisk;
- działania nieinwestycyjne, takie jak planowanie miejskie, zamówienia publiczne, strategia komunikacyjna, promowanie gospodarki niskoemisyjnej.

Ważne jest, aby przedstawiciele obu funduszy uczestniczyli w pracach partnerstw przynajmniej jako obserwatorzy czy zaproszeni goście.

9.2.8. Prowadzenie profesjonalnego monitoringu zielonego rynku pracy

---

Bez profesjonalnego monitoringu zielonego rynku pracy nie będzie jasnej oceny tempa jego rozwoju. Wymaga to przyjęcia definicji zielonego rynku pracy oraz wyodrębnienia rodzajów działalności i przedsiębiorstw prowadzących zieloną działalność gospodarczą. Monitoring rynku pracy prowadzony przez WUP wspiera Wielkopolskie Obserwatorium Rynku Pracy (WOPR) w Poznaniu wraz z obserwatoriami subregionalnymi. Zadaniem obserwatorium jest gromadzenie oraz przetwarzanie danych od wszystkich partnerów zaangażowanych w działania ukierunkowane na rozwój wielkopolskiego rynku pracy. Opracowane przez Obserwatorium raporty i analizy wracają do wszystkich partnerów, umożliwiając wykorzystanie w ich dalszej działalności przekazanych zaleceń czy rekomendacji. Istotne jest, aby w ramach istniejącego monitoringu wyodrębnić zielony rynek pracy.

Możliwość kontynuacji współpracy partnerstw z sześciu subregionów, nawiązanej w ramach projektu pn. „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim” oraz upowszechnienie wiedzy i dobrych praktyk w całej Wielkopolsce wzmocniłyby znacznie wsparcie dla osób i instytucji zaangażowanych w rozwój zielonego rynku pracy. Poszerzenie sieci współpracy partnerstw jest również szansą na szybszy rozwój i wzrost wysokiej jakości miejsc pracy.

9.2.9. Posiadanie kreatywnej i inspirującej jednostki rozwojowej

---

Utrzymanie i rozwój dalszej działalności partnerstw zaangażowanych w budowę swoich lokalnych strategii rozwoju byłoby możliwe, dzięki powołaniu Wielkopolskiego Zespołu Inicjatywno-Doradczego ds. współpracy w obszarze Zielonego Rynku Pracy. W skład Zespołu weszłyby przedstawiciele Partnerstw zaangażowani w realizację dotychczasowych działań oraz przedstawiciele Wielkopolskiej Izby Przemysłowo – Handlowej jako koordynatora organizacyjnego i doradczego.

Przedstawiciele Partnerstw realizujących projekt związany z opracowaniem strategii powiatowych rozwoju zielonego rynku pracy reprezentują organy samorządów terytorialnych (powiaty i gminy) oraz organizacje gospodarcze. Powołując Wielkopolski Zespół Inicjatywno-Doradczy ds. współpracy w obszarze ZRP można byłoby utrzymać nawiązane relacje między partnerstwami i podjąć wspólne, wzmocnione działania związane z realizacją planowanych strategii powiatowych i upowszechnieniem współpracy partnerskiej. Uczestnikami Zespołu byłoby przedstawiciele wszystkich członków Partnerstw (wyznaczających równocześnie osobę reprezentującą dane Partnerstwo) oraz Wielkopolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej, koordynatora Zespołu. Podejmowane prace byłyby realizowane w tematycznych grupach zadaniowych.

Zadaniem partnerów w realizacji strategii byłoby inicjowanie projektów i ścisła współpraca z osobami koordynującymi wykonanie planowanych w projekcie zadań, tj. z wyznaczonymi pracownikami gmin czy powiatów. Nadzór i kontrolę nad realizacją projektów będą pełnił, w zależności od zakresu i obszaru realizowanych działań, osoby reprezentujące gminy lub powiaty,

zgodnie ze statutem i kompetencjami reprezentowanych organów samorządowych i statutami organizacji gospodarczych. Realizacja zadań musi być spójna z istniejącymi lokalnymi programami i planami gospodarczymi, m.in. planami: zagospodarowania przestrzennego, gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki odpadami, rozwoju transportu publicznego. W przypadku projektów realizowanych w ramach programów dofinansowanych ze środków krajowych lub europejskich, wykonanie zadań będzie także spójne z wytycznymi do projektu i kontrolowane dodatkowo przez lidera projektu i instytucję finansującą.

Zadaniem Zespołu byłoby również angażowanie do współpracy nowych partnerów. W tym celu na inicjujące nowe projekty spotkania robocze Zespołu, zapraszani będą przedstawiciele innych subregionów. Podczas spotkań prezentowane będą również osiągnięcia dotychczasowych wspólnych przedsięwzięć. Na spotkania te zapraszani będą także doradcy i eksperci z wyższych uczelni i jednostek badawczo-rozwojowych, związani z obszarem propozycji projektowych oraz przedstawiciele UMWW i WUP.

Utrzymanie ścisłej współpracy z UMWW i WUP będzie zadaniem Koordynatora Zespołu. W partnerstwach, w których nie uczestniczą przedstawiciele lokalnych Urzędów Pracy, konieczne będzie nawiązanie współpracy z właściwym urzędem lokalnym lub subregionalnym Obserwatorium Rynku Pracy. Członkowie Zespołu oraz Koordynator inicjując nowe wspólne projekty będą mogli również budować konsorcja i uczestniczyć w ich działaniach. Tworząc konsorcja partnerskie w celu realizacji konkretnych zadań, podziału obowiązków związanych z wykonaniem poszczególnych działań musimy znać kompetencje partnerów i ich możliwości podejmowania decyzji w danym obszarze.

9.2.10. Włączenie organizacji gospodarczych do współuczestnictwa i wsparcia realizacji strategii

---

Zgodnie ze statutem izby gospodarcze działają w interesie zrzeszonych w nich przedsiębiorców i organizacji gospodarczych. Reprezentują i chronią ich interesy gospodarcze, poprzez realizację usług informacyjnych, szkoleniowych, doradczych o charakterze ogólnym i proinnowacyjnym oraz wspierają rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Izby współpracują z partnerami krajowymi i europejskimi – organizacjami i instytucjami gospodarczymi, z przedsiębiorcami, z wyższymi uczelniami oraz samorządami terytorialnymi realizując projekty krajowe i międzynarodowe, związane z działaniami na rzecz poprawy innowacyjności i konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

W ramach współpracy z Partnerstwami z sześciu subregionów wielkopolskich, izby gospodarcze mogą:

- ➔ wspierać działania związane z realizacją strategii powiatowych w zakresie promocji podejmowanej przez samorządy terytorialne, świadczenia usług informacyjnych, szkoleniowych i doradczych na rzecz osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy oraz mikro, małych i średnich przedsiębiorstw;
- ➔ pośredniczyć w kontaktach z przedsiębiorcami w obszarze zielonego rynku pracy w celu pozyskania nowych miejsc pracy wysokiej jakości;
- ➔ oraz współpracować ściśle z wielkopolskimi władzami samorządowymi.

Zaprezentowane przez Partnerstwa strategie powiatowe realizowane będą zgodnie z lokalnymi harmonogramami zaplanowanych zadań oraz dostępnych środków finansowych. Po akceptacji projektu konkretnego zadania przez rady gminne i/lub powiatowe i uzgodnieniach z wykonawcami i partnerami projektu, budowane będą grupy zadaniowe kierowane przez pracowników operacyjnych, oddelegowanych (przez gminy i powiaty) do poszczególnych zadań strategicznych i odpowiedzialnych za ich realizację. Do ich zadań będą należały: koordynacja działań oraz współpraca z wykonawcami i instytucjami branżowymi, związanymi tematycznie z realizowanym zadaniem oraz współpraca z Wielkopolskim Zespołem Inicjatywno-Doradczym ds. współpracy z Zielonym Rynkiem Pracy.

Niektóre z zadań będą mogły, przy współpracy samorządów, być realizowane w szerszej skali terytorialnej, przekraczającej obszar pojedynczych jednostek terytorialnych. Prawo przewiduje w tym względzie możliwość zawierania porozumień oraz tworzenia związków międzygminnych celowych, tzn. jednobranżowych, nastawionych na realizację określonego zadania publicznego lub konkretnego przedsięwzięcia. Dobrymi przykładami tutaj są związki międzygminne członków Partnerstw w zakresie gospodarki odpadami, porozumienia w kwestii transportu publicznego oraz partnerstwa realizujące projekty, w tym projekty inwestycyjne przedstawione w „Strategiach powiatowych”.

Brak jest jednakże rozwiązań prawnych, umożliwiających wspólne rozwiązywanie przez zainteresowane jednostki samorządu lokalnego, problemów związanych z kompleksowym rozwojem przestrzennym całego obszaru funkcjonalnego, jego zagospodarowaniem przestrzennym, a także kluczowymi problemami różnego rodzaju, których pomijanie stanowi barierę rozwoju (np. infrastruktura transportowa).

Podejmowane działania będą realizowane przez różne podmioty publiczne i niepubliczne i zadaniami Koordynatora, Zespołu oraz liderów realizowanych projektów będzie zapewnienie kompletności i spójności działań z poszanowaniem zasady partnerstwa wzmacniającego mechanizmy współpracy, wymianę wiedzy, doświadczeń i opinii między wszystkimi podmiotami działającymi na rzecz rozwoju zielonych miejsc pracy i miejsc pracy wysokiej jakości w województwie wielkopolskim.

9.3. Podstawowe czynniki kontroli skuteczności mechanizmu współdziałania i osiągnięcia celów strategii

9.3.1. Wskaźniki kontroli skuteczności strategii

W zakresie oceny **skuteczności systemu współdziałania** będą wzięte pod uwagę następujące wskaźniki:

- liczba wykreowanych wspólnych projektów w partnerstwach,
- liczba i rodzaje więzi terytorialnych wykreowanych w regionie,
- liczba beneficjentów wspólnych projektów w partnerstwach,
- wartość wspólnych projektów w partnerstwach,
- rodzaje i wielkości korzyści z projektów dla beneficjentów,

- subiektywna siła poprawy sytuacji beneficjentów,
- liczba dodatkowo zatrudnionych pracowników w danych okresach,
- liczba trwale stworzonych i utrzymanych miejsc pracy,
- liczba zachowanych miejsc pracy,
- liczba nowych przedsięwzięć gospodarczych,
- przychód ze sprzedaży z nowych przedsięwzięć gospodarczych,
- liczba nowo założonych przedsiębiorstw,
- liczba wspartych przedsiębiorstw,
- liczba dodatkowo zatrudnionych pracowników,
- inne wskaźniki.

9.3.2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Współpraca z sektorem pozarządowym opiera się na zasadach partnerstwa, niezależności i samodzielności oraz pomocy – wsparcia sektora, który rozpoznaje lokalne problemy i zaspakaja potrzeby społeczne. W zakresie oceny realizacji zadań **organizacji pozarządowych** mogą być zastosowane następujące wskaźniki:

- liczba organizacji pozarządowych podejmujących zadania na rzecz lokalnej społeczności w oparciu o dotacje z budżetu miasta i funduszy celowych,
- kwota udzielonych dotacji,
- liczba osób zaangażowanych w realizację zadań,
- liczba osób, które są adresatami działań,
- wysokość środków finansowych i pozafinansowych zaangażowanych przez organizacje w realizację zadań publicznych,
- tworzenie systemowych rozwiązań problemów we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Na podstawie wskaźników samorząd przygotowuje coroczny raport dotyczący współpracy, który stanowi część raportu z realizacji rocznego programu współpracy samorządu.

9.3.3. Kontrola działań realizowanych przez samorządy terytorialne

---

Coraz szerzej jednakże stosowane są instrumenty umożliwiające włączanie się społeczeństwa w bieżący nadzór nad działaniami administracji, zwiększające dostęp obywateli do informacji publicznej oraz umożliwiające kontrolę społeczną działań administracji publicznej. Powoływane są rady społeczne współpracujące z samorządami, organizowane są konsultacje społeczne, debaty, fora i platformy dyskusyjne na stronach internetowych samorządowych władz regionalnych, miejskich, powiatowych i gminnych. Proponowane formy dialogu wymagają jednak jeszcze dużego zaangażowania w ich promocję i upowszechnienie wśród społeczeństwa, aby uzyskać oczekiwane wyniki. Brak informacji i wiedzy jest bowiem częstą przyczyną nieporozumień społecznych, co potwierdzają na przykład protesty dużych, lokalnych grup społecznych, nie tylko w Wielkopolsce, występujących skutecznie przeciwko budowaniu biospalmi. W tym przypadku pokutują zarówno brak wiedzy, jak i pierwsze przykre doświad-

czenia związane z uciążliwymi wyziewami, które nie występują w aktualnie stosowanych innowacyjnych rozwiązaniach technologicznych biospalmi.

Obecnie trudno przedstawić czynniki kontroli skuteczności współdziałania w grupach partnerskich, budowy zaufania, wymiany wiedzy i doświadczeń, wspólnie podejmowanych decyzji i wpływu na środowisko. Efekty są oczywiste – kilometry tras rowerowych, wspólne tereny rekreacyjne, wspólnie organizowane integracyjne imprezy kulturalne i sportowe, kilometry dróg, zakupiony nowoczesny tabor kolejowy i autobusowy, kilometry linii wodociągowych i odpływów kanalizacyjnych, linii energetycznych, wspólne rozwiązania w zarządzaniu gospodarką odpadami i transportem publicznym, czy wzrost zaangażowania społeczności lokalnych. Osiągnięcia te przedstawione zostały w „Strategiach powiatowych”, lecz niestety rejestry działań nie są prowadzone tak, aby móc wyliczyć wskaźniki i porównać z innymi dostępnymi danymi.

Dodatkowym efektem wspólnych przedsięwzięć jest przenoszenie doświadczeń i dobrych praktyk partnerów na swoje rynki lokalne, czyli międzygminny transfer wiedzy, informacji, zasobów ludzkich i zasobów materiałowych. Może integracja partnerstw pozwoli na uzyskanie bliższych i szczegółowych danych dotyczących tego typu współpracy.

* * *

Temat ewentualnego uzgodnienia danych monitoringowych, mierzalnych wskaźników dostosowanych do potrzeb zielonej gospodarki umożliwiających prawidłową koordynację strategii byłby zadaniem dla Zespołu Inicjatywno-Doradczego ds. współpracy w obszarze Zielonego Rynku Pracy przy współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Poznaniu lub Wielkopolskim Obserwatorium Rynku Pracy. Ważnym zadaniem Zespołu będzie zaangażowanie do współpracy lokalnych liderów biznesowych i pasjonatów społecznych, aby w pełni wykorzystać i rozwijać potencjał zielonej gospodarki Wielkopolski. Realizacja strategii powiatowych będzie wyzwaniem dla wszystkich osób zaangażowanych w realizację zaplanowanych zadań strategicznych i zainteresowanych skuteczną i efektywną operatywnością, osiągnięciem sukcesu na zielonym rynku pracy i w pozyskiwaniu nowych miejsc pracy wysokiej jakości.

Bibliografia:

Publikacje zwarte:

1. *Księga Systemu Kontroli Zarządczej Ministerstwa Środowiska*, Załącznik do zarządzenia nr 9 Ministra Środowiska z dnia 10 lutego 2011 r.
2. *Plany gospodarki niskoemisyjnej*, Departament Ochrony Klimatu NFOŚiGW.
3. *Regionalny Program Operacyjny Wielkopolska 2014+*.
4. *Ustawa o samorządzie gminnym, Komentarz z odniesieniami do ustaw o samorządzie powiatowym i samorządzie województwa*, pod redakcją prof. zw. dr hab. R. Hausera, prof. zw. dr hab. Z. Niewiadomskiego, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa, 2011.
5. *Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej*, Dz. U. 2001 nr 112 poz. 1198, tekst ujednoczony.
6. *Współpraca między samorządowa*, materiał opracowany w Kancelarii Prezydenta RP, Forum Debaty Publicznej, styczeń 2011.

Materiały internetowe:

1. Plan działań na rzecz Zatrudnienia w Województwie Wielkopolski w 2013 roku, www.wup.poznan.pl
2. Zaktualizowana Strategia Województwa Wielkopolskiego do roku 2020, www.umww.pl
3. <http://www.arslege.pl>
4. <http://www.gandalf.com.pl>
5. <http://www.infor.pl>
6. <http://www.mg.gov.pl>
7. <http://www.nfosigw.gov.pl>
8. <http://www.nig.org.pl>
9. <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>
10. <http://www.pois.gov.pl>
11. <http://www.pozew.pl>
12. <http://www.prezydent.pl>
13. <http://www.pup.poznan.pl>
14. <http://www.umww.pl>
15. <http://www.waszczuk.pl>
16. <http://www.wiph.pl>
17. <http://www.wup.poznan.pl>

or

10

Rekomendacje. Miejsce strategii powiatowych rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce w strategii Województwa Wielkopolskiego w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy

---

rozwoju zielonego rynku pracy
Miejscowosci w zakresie
w strategii województwa
rynek pracy w województwie
rozwoju zielonego rynku pracy

10.1. Konstrukcja zmian strategicznych na zielonym rynku pracy

---

10.1.1. Przejście w zakresie zielonej gospodarki od rozwoju scentralizowanego do regionu policentrycznego.

Proponowany sposób realizacji strategii rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy oparty został na mechanizmie preferującym oddolne formułowanie i wdrażanie zadań strategicznych. Oznacza to, że większość zadań strategicznych będzie formułowana i realizowana na szczeblu lokalnym (przejście od rozwoju scentralizowanego do rozwoju policentrycznego regionu). Obecny układ, polegający na scentralizowanym zarządzaniu rozwojem regionalnym nie sprzyja budowie spójności regionu i w praktyce faworyzuje Metropolię Poznańską. Ustalenie celów na poziomie województwa uogólnia cele lokalne i nie pozwala, aby cele wojewódzkie uwzględniały i realizowały cele i potrzeby lokalne. Przejście od rozwoju koncentrycznego do policentrycznego wymaga pokonania wielu przyzwyczajzeń i wygody, która jest związana z rozwojem koncentrycznym.

10.1.2. Ustalenie parytetu wsparcia na poziomie partnerstw lokalnych i na szczeblu wojewódzkim

---

Wydaje się, że dobrym rozwiązaniem byłoby przyjęcie, że część środków zostanie przeznaczona do dystrybucji na szczeblu województwa, a część na szczeblu partnerstw lokalnych. Przyjęcie tego rozwiązania wymagałoby ustalenia parytetu podziału funduszy w pierwszym etapie pomiędzy partnerstwa i szczebel wojewódzki, a następnie pomiędzy partnerstwami. Należy przyjąć, że policentryczny rozwój może być skuteczny, jeżeli na szczeblu lokalnym podejmuje się decyzje o wydatkowaniu przynajmniej 40-50% środków rozwojowych. Chociaż czasami nawet mniejsze alokacje bywają niezwykle skuteczne.

10.1.3. Ustalenie zasad podziału środków na partnerstwa lokalne

---

Typowym podejściem stosowanym dotychczas przy podziale środków na rozwój było uwzględnienie kryterium demograficznego, czasami wzmocnionego parametrem preferującym mniejszy rozwój regionu. Tego typu rozwiązania stosuje się na przykład w rozwoju Polski Wschodniej. Skutkuje to wytworzeniem listy wydatków, najczęściej inwestycji, za pomocą których wydaje się fundusze przeznaczone na rozwój. Jest to marnotrawstwo pieniędzy, ponieważ dzięki temu zarabiają głównie firmy budowlane, pochodzące najczęściej spoza regionu. Zasady podziału środków powinny preferować nie to, kto najwięcej potrzebuje, czy najszybciej wyda pieniądze, ale na ile może pomnożyć środki, tworząc nowe przedsiębiorstwa, nowe miejsca pracy oraz stworzyć nowe strumienie dochodów miejscowej ludności, czy wpływy podatkowe.

Zasady podziału środków pomiędzy partnerstwa powinny uwzględniać przekazywanie funduszy na ich pomnażanie, a nie na wydawanie. Oznacza to przyjęcie zasady, że wydatki na biznes powinny mieć charakter zwrotny, a na inwestycje samorządowe lub publiczne wsparcie może być udzielone pod warunkiem rzetelnego udowodnienia, że dotowana infrastruktura stworzy nowe miejsca pracy. Chodzi o to, aby tworzyć infrastrukturę dla biznesu, handlu, rolnictwa, a nie budować nieustannie kosztochłonne elementy infrastruktury, z których nie ma możliwości pobierania opłat, czy osiągnięcia dochodów. Podział środków pomiędzy partnerstwa powinien preferować nie tych, którzy mogą wydać więcej, ale tych, którzy mogą bardziej pomnożyć przyznane środki. W tym układzie może okazać się, że środków na rozwój jest całkiem dużo.

10.1.4. Wykorzystanie sieciowania do wiązania strategii powiatowych i województwa w zakresie zielonego rozwoju

---

Strategia na poziomie województwa i partnerstw lokalnych może wspierać sieciowanie działalności, poprzez wprowadzanie wymogów współpracy liderów o konkretnych kompetencjach z partnerem lokalnym, który dopiero tych kompetencji nabierze. Zazwyczaj sieciowanie rozumiane jest jako utrzymywanie komunikacji pomiędzy jednostkami (wszystkimi naraz) lub prowadzenie dyskusji widocznych dla wszystkich w sieci.

W rozwoju regionalnym chodzi o tworzenie przez jednostkę mającą swoją siedzibę na terenie metropolii placówek ulokowanych w kilku miejscach w regionie, poza ścisłą metropolią. Oznacza to na przykład, że szkoła wyższa o wysokiej renomie otwiera swoje nowe wydziały, filie i jednostki badawcze w centrach zewnętrznych, zapewniając im swoje kadry, najlepsze praktyki i dostęp do sprzętu oraz laboratoriów.

Preferowanie takiego modelu oznacza upowszechnianie się na peryferiach usług i działań o wysokim standardzie i dostęp do najlepszych usług dla ludzi mieszkających na tych terenach. Odpowiada to mniej więcej funkcjonowaniu amerykańskich uniwersytetów stanowych, których oddziały regionalne z czasem usamodzielniają się, reprezentując jednak od początku wysoki standard. Sieciowanie powinno dotyczyć nie tylko szkół wyższych, ale także jednostek regional-

nych, parków przemysłowych, szpitali i innych jednostek, które osiągnęły bardzo wysoki poziom usług, czy specjalizację w określonych dziedzinach, a które mogłyby mieć swoje filie na peryferiach. Władze regionalne mogłyby stworzyć ranking najbardziej cennych jednostek i wspierać je w budowie swoich oddziałów czy filii regionalnych. Sieciowanie działalności powinno być też wspierane w biznesie, pod warunkiem rentowności rozwiązań.

10.1.5. Wsparcie uwarunkowane dla zielonych liderów (wiązanie metropolii z partnerstwami lokalnymi)

Wsparcie przez szczebel wojewódzki może być uwarunkowane realizacją celów na obszarach peryferyjnych. W wielu regionach Polski wsparcie kierowane jest tylko do obszarów peryferyjnych, co w praktyce oznacza, że za pomocą inżynierii finansowej i prawnej powstają jednostki ukierunkowane tylko na wykorzystanie grantu i zrealizowanie projektu, po czym inicjatywy te znikają. Z punktu widzenia trwałości rozwiązań znacznie lepiej jest wspierać ulokowane w metropolii jednostki gospodarcze o wysokiej reputacji, przy założeniu, że utworzą swoje oddziały, filie czy punkty (oraz uruchomią działalność) na obszarach peryferyjnych. Wsparcie może też mieć formę koncesjonowania uwarunkowanego, czyli dającego uprawnienia prowadzenia biznesu w metropolii, pod warunkiem zapewniania usług na peryferiach. Obecnie w Polsce jest już tak w dziedzinie telekomunikacji. Wsparcie czy koncesjonowanie uwarunkowane pozwala założyć, że jednostka gospodarcza prowadząca działalność w metropolii, może w wyniku wsparcia osiągać nadzwyczajne zyski, stąd można też oczekiwać, że część swojej działalności poprowadzi na prowincji. Metodę tę można bez wątpienia zastosować przy strategii rozwoju województwa w zakresie zielonej gospodarki.

10.1.6. Wsparcie współpracy i budowy więzi kooperacyjnych (wiązanie metropolii z partnerstwami lokalnymi)

Ważnym elementem we wspieraniu biznesu jest odpowiedź na pytanie, w jakim zakresie wspierane przedsiębiorstwo tworzy więzi kooperacyjne w regionie. Biorąc pod uwagę ten czynnik widać, że warto w większym zakresie wspierać te inwestycje, które wytwarzają zapotrzebowanie na usługi kooperacyjne w regionie, niż te, które realizują produkcję w całości z komponentów dostarczanych z zagranicy. Wsparcie współpracy kooperacyjnej powinno dotyczyć też projektów społecznych czy samorządowych. Wsparcie współpracy pomiędzy jednostkami zlokalizowanymi na obu obszarach może być oparte na doświadczeniach płynących z programów transgranicznych (cross-border) Unii Europejskiej, które posiadają bogate archiwum dobrych praktyk z tego typu współpracy.

10.1.7. Polityka prestiżowej marki zbiorczej

Polityka ta polega na tworzeniu struktury sieciowej opartej na marce np. Poznania. Dobrym przykładem mógłby być potencjalny Poznański Park Eko-Technologiczny, który mógłby mieć swoje filie w kluczowych miejscach Wielkopolski, będących jednocześnie centrami rozwoju partnerstw lokalnych. Poszczególne filie mogłyby mieć swoje specjalizacje lub uwzględnić horyzontalną lub wertykalną orientację biznesu. Wydaje się, że pod mocną marką metropolitarną znacznie łatwiej byłoby promować lokalizację biznesu zarówno w kraju, jak i zagranicą.

cą. Ponadto funkcjonowanie w ramach silnej struktury mogłoby sprzyjać dopływowi lepszych jakościowo inwestorów.

10.1.8. Wzmacnianie centrów zewnętrznych regionu poprzez rozwój zielonej gospodarki – łączenie środków ze strategii powiatowych i strategii szczebla wojewódzkiego

---

Zewnętrzne centra regionu to średnie lub duże miasta (w Wielkopolsce to głównie były miasta wojewódzkie), które po reformie administracyjnej uległy marginalizacji. Do tej pory centra te były wspierane słabo albo wcale, poza kilkuletnim okresem po reformie, kiedy funkcjonowały działania osłonowe. Z punktu widzenia struktury regionu, centra rozwoju na peryferiach zewnętrznych pełnią bardzo ważną rolę, ponieważ rozciągają i powiększają tę strukturę. Jeżeli peryferyjne centra rozwoju są słabe, to następuje proces wysysania kadry, kapitału i potencjału przez metropolię. Jeżeli jednak rola centrów rośnie, to zaczynają być one atrakcyjne dla wewnętrznego pierścienia peryferii, czyli powiatów położonych wokół metropolii. W takim układzie wewnętrzny pierścień peryferii może ciążyć zarówno do metropolii, jak i do centrów rozwoju zewnętrznego. Dla wzmacniania tych centrów warto łączyć środki strategii szczebla wojewódzkiego i partnerstw lokalnych.

10.1.9. Udostępnienie przyrody społeczeństwu (integracja strategii powiatowych i województwa)

Dotychczasowe strategie ochrony środowiska w większości zawierają zapisy o ochronie przyrody przed człowiekiem. Tymczasem szerokie udostępnienie przyrody społeczeństwu polega na odwróceniu dotychczasowego podejścia (czyli ochrony środowiska naturalnego przed człowiekiem) i racjonalnej eksploatacji na rzecz szerokiego udostępnienia przyrody dla celów rekreacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych. Dotyczy to w szczególności wód i lasów Wielkopolski, które w bardzo ograniczonym stopniu udostępnione są dla celów odnowy zdrowia człowieka. Widząc w środowisku naturalnym czynnik poprawy jakości zdrowia społeczeństwa regionu, należy traktować je, jak podstawowy rodzaj aktywów zdrowotnych regionu. Wymaga to powrotu do XIX-wiecznej filozofii ochrony przyrody, rozumianej jako działania na rzecz odnowy człowieka zarówno duchowej, jak i fizycznej. Ochrona dóbr przyrody służy temu, aby różnorodne grupy społeczne mogły z nich korzystać, a nie aby mogły one służyć tylko nielicznym (np. poprzez eksploatację górniczą czy geologiczną). Aby udostępniać dobra środowiskowe społeczeństwu trzeba je zaopatrzyć w odpowiednią, chociaż najczęściej prostą i niedrogą, infrastrukturę rekreacyjną (trasy, ścieżki, przystanie, itp.), noclegową (schroniska, domy turysty, itp.) gastronomiczną (jadłodajnie, gospody, itp.), informacyjną (tablice, oznakowanie, punkty informacyjne, itp.) i inną. Tego typu infrastruktura z reguły oznacza stworzenie nowych miejsc pracy i powstanie nowych strumieni dochodów.

Dla rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy potrzeba zmiany podejścia do przyrody z chronionego zasobu, na powszechną wartość społeczną. Ta filozofia powinna znaleźć swoje odbicie zarówno w strategiach powiatowych, jak i strategii szczebla wojewódzkiego.

10.1.10. Zdrowy styl życia. Życie ekologiczne – kluczowy łącznik strategii województwa i strategii lokalnych

Obserwujemy znaczące zmiany w stylu życia w Europie, Ameryce i w Polsce. Widzimy zmianę celów życiowych nowych generacji mieszkańców, w tym osób młodych. W nowym stylu życia dobra materialne są ważnym elementem, ale co najmniej na równi z nimi ludzie zaczynają doceniać walory środowiska, możliwości uprawiania sportu, jedzenie zdrowej żywności, mobilność szanującą przyrodę oraz harmonijne współżycie mieszkańców z florą i fauną regionu. Ludzie chcą być w znacznie większym stopniu niż dotychczas odpowiedzialni za swoje zdrowie i mają świadomość, że od nich zależy, jak długo i w jaki sposób będą żyli. Opisanie zmiany w równym stopniu dotyczy także Wielkopolski. Trend ten powinien być zaakcentowany w strategiach rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy Wielkopolski. Dokumenty te muszą zawierać działania służące do podniesienia sprawności fizycznej i zdrowotnej obywateli, w tym osób starszych. Aktywność ruchowa i intelektualna sprzyja zarówno długiemu życiu człowieka, jak również zmniejsza zapotrzebowanie na środki systemu ochrony zdrowia.

10.2. Miejsce strategii powiatowych rozwoju zielonego rynku pracy w Wielkopolsce w strategii Województwa Wielkopolskiego w zakresie rozwoju zielonego rynku pracy

10.2.1. Sformułowane cele i ocena stopnia ich realizacji

W ramach opracowania sformułowano cele zarówno w obrębie partnerstw, jak i cele dla województwa. Cele sformułowane przez partnerstwa czasami wykraczają poza obszar działania jednego partnerstwa i często obejmują obszary sąsiednie, jak również i obszar całego województwa (najczęściej pośrednio). Sądzimy, że partnerstwa mają, przy najmniej pośrednią, możliwość realizacji również tych szerzej określonych celów. W rozdziale 6 wyszczególniono siedemnaście celów bezpośrednich partnerstw lokalnych. Poniżej przytoczono ich listę.

Tabela 1. Sformułowane cele partnerstw powiatowych i ocena stanu ich realizacji

CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH	STAN ZAAWANSOWANIA REALIZACJI CELU
Cel 1. Ograniczenie istniejących dysproporcji między Aglomeracją Poznańską a resztą województwa.	Na etapie postulatywnym.

CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH	STAN ZAAWANSOWANIA REALIZACJI CELU
Cel 2. Wykorzystanie regionalnych zasobów naturalnych, wykorzystanie dużego odsetka obszarów chronionych.	Na etapie postulatywnym.
Cel 3. Analiza procesów tworzenia zielonych miejsc pracy w Regionie. Wypracowanie listy cech miejsc pracy wysokiej jakości (cech preferowanych) w zielonym sektorze.	Wykonano, w zakresie umożliwiającym przez statystykę państwową.
Cel 4. Zidentyfikowanie dotychczasowych trendów dotyczących tworzenia oraz utraty miejsc pracy w zielonym sektorze.	Wykonano, w zakresie umożliwiającym przez statystykę państwową.
Cel 5. Wypracowanie wspólnego programu działań i rozwiązań dotyczących „ekologizacji” miejsc pracy.	Na etapie konkretyzacji.
Cel 6. Wyznaczenie kierunków i dziedzin regionalnej gospodarki szczególnie wartych wspierania.	Wykonano.
Cel 7. Poprawa bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego.	W trakcie realizacji.
Cel 8. Wypracowanie założeń planu organizacji zielonych rynków pracy w Regionie.	Na etapie postulatywnym.
Cel 9. Przygotowanie planów działań obejmujących wykorzystanie mechanizmów i instrumentów wspierających tworzenie zielonych miejsc pracy wysokiej jakości w poszczególnych gminach, miastach i powiatach.	Wykonano według stanu wiedzy na koniec 2013 r.; będzie wymagana aktualizacja.
Cel 10. Rozwinięcie w społeczeństwie Wielkopolski zdrowego, proekologicznego stylu i standardu życia, poprzez rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie kwalifikacji, wzrost świadomości oraz zaangażowania i współuczestnictwo w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; niski stopień zaawansowania.
Cel 11. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; średni stopień zaawansowania.

CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH	STAN ZAAWANSOWANIA REALIZACJI CELU
Cel 12. Tworzenie miejsc pracy, poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; średni stopień zaawansowania.
Cel 13. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; niski stopień zaawansowania.
Cel 14. Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, poprzez promowanie oszczędności energii i innych zasobów.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; wysoki stopień zaawansowania. Wymagana jeszcze wyższa dynamika.
Cel 15. Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; niski stopień zaawansowania.
Cel 16. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; średni stopień zaawansowania.
Cel 17. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.	W trakcie realizacji poprzez działania rynkowe; niski stopień zaawansowania.

Źródło: Opracowanie własne.

Komentarze na temat realizacji poszczególnych celów partnerstw powiatowych, zamieszczone w prawej kolumnie powyższej tabeli, wymagają objaśnienia. Po pierwsze, sformułowanie „etap postulatywny” oznacza, że cel ma charakter słusznego postulatu, ale nie zostały określone zasady jego konkretyzacji. W pewnym, ale być może zbyt małym zakresie cel ten może być realizowany, ale nie jest znany stopień tej realizacji. „Etap postulatywny” oznacza, że będzie musiało nastąpić ukonkretnienie sformułowania tego celu. „Etap konkretyzacji” oznacza taki stan rozwoju koncepcji, w którym istnieje konsensus co do zasadności wdrażania danego celu, poszukuje się sposobu konkretyzacji tego celu i pierwsze efekty konkretyzacji są już znane. Sformułowanie, że „cel jest realizowany przez działania rynkowe” oznacza, że w jakimś stopniu cel ten jest realizowany w wyniku spontanicznych działań ludzi i organizacji, wynikających z ich potrzeb lub dążenia do osiągnięcia korzyści, a nie w wyniku podjętej interwencji rozwojowej. Oznacza to, że rozwój w zakresie danych celów i tak by następował, ale interwencja rozwojowa ma na przykład zwiększyć tempo przebiegu procesu lub szybsze osiągnięcie celów.

Odnosząc się do oceny merytorycznej stopnia realizacji celów zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy należy stwierdzić, że tylko nieliczne cele znajdują się na etapie postulatywnym, kilka celów jest na etapie konkretyzacji, kilka celów osiągnięto już całkowicie lub przynajmniej częściowo, a najwięcej celów jest obecnie realizowanych w efekcie spontanicznych działań rynkowych. W sumie fakt, że większość celów jest realizowana w pewnym stopniu przez działania rynkowe, ma bardzo pozytywny wydźwięk, ponieważ oznacza, że zasadniczo rolą władz rozwojowych jest wzmacnianie już istniejących procesów rynkowych. Problemem może okazać się pokonanie barier niskiego lub średniego stopnia rozwoju, co oznacza konieczność dokonania poważnych inwestycji rozwojowych. Poniżej określono pięć celów partnerstw powiatowych ważnych z punktu widzenia kształcenia zielonej wiedzy i umiejętności potrzebnych na zielonym rynku pracy.

Tabela 2. Sformułowane cele dotyczące kształcenia zielonej wiedzy i umiejętności przez system edukacyjny

CELE DOTYCZĄCE KSZTAŁCENIA ZIELENEJ WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI	STAN ZAAWANSOWANIA REALIZACJI CELU
1. Zintegrowanie praktycznej wiedzy biznesowej i umiejętności w zakresie eksploatacji technologii ekologicznych, np. poprzez uruchomienie na poziomie studiów wyższych kierunków studiów łączących elementy technologii ekologicznej i prowadzenia biznesu.	Na etapie postulatycznym.
2. Zapoznanie się z doświadczeniami dotyczącymi prowadzenia przodujących zielonych przedsiębiorstw, np. poprzez organizację wizyt studialnych przedsiębiorców w wiodących zagranicznych i krajowych zielonych przedsiębiorstwach.	Cel jest osiągany częściowo w wyniku rynkowej współpracy przedsiębiorstw woj. wielkopolskiego z zagranicznymi i krajowymi.
3. Poznanie najnowocześniejszych zielonych technologii w działaniu, np. poprzez organizację dla kadry technicznej woj. wielkopolskiego staży zagranicznych w przodujących przedsiębiorstwach zielonych technologii (w tym u producentów urządzeń).	Cel jest osiągany w minimalnym stopniu i to tylko wtedy, gdy pozwala na to rynkowa współpraca przedsiębiorstw.
4. Organizacja transferu wiedzy i umiejętności w zakresie zielonych technologii i zielonej przedsiębiorczości, np. poprzez szkolenia i doradztwo.	Cel jest realizowany w średnim stopniu.
5. Opracowanie i wdrożenie oferty zielonych zawodów w szkolnictwie zawodowym Wielkopolski.	Cel jest realizowany w szerokim stopniu w zakresie zawodów tradycyjnych i w minimalnym w zakresie zawodów nowoczesnych.

Źródło: Opracowanie własne.

Porównanie stopnia realizacji celów związanych z faktycznym rozwojem zielonej gospodarki i stopnia realizacji celów związanych z kształceniem nowych „zielonych” umiejętności zawodowych, wskazuje, że budowa zielonych umiejętności zawodowych jest znacząco opóźniona w relacji do tego, co faktycznie dzieje się w gospodarce. Jest to bardzo ważne wskazanie dla jednostek edukacyjnych zarówno tych o profilu zawodowym, jak i szkół wyższych, aby w znacznie większym stopniu przewidywały rozwój kwalifikacji niezbędnych na zielonym rynku pracy. W szczególności, jak można zaobserwować, przedsiębiorcom i pracownikom brakuje zielonej wiedzy i umiejętności opartych na osobistych doświadczeniach, w czym niewątpliwie pomagają staże, w tym zagraniczne. Po drugie, wiele do zrobienia jest w zakresie szkoleń i doradztwa w zakresie zielonych umiejętności. Oferta szkoleniowa i doradcza w tym zakresie powinna być uzupełniona. Jeżeli chodzi o cele, które ma realizować szkolnictwo zawodowe, zarówno na poziomie średnim, jak i wyższym, to można stwierdzić, że dotychczasowe działania w większości powielają tradycyjne kierunki kształcenia w zakresie ochrony i inżynierii środowiska i w niedo-

statecznym stopniu odpowiadają na zapotrzebowanie nowej zielonej gospodarki. Niezbędnym jest więc opracowanie w oparciu o doświadczenia zagraniczne wielu innowacyjnych i praktycznych kierunków kształcenia, takich jak: energetyka odnawialna, przedsiębiorczość ekologiczna, technologie zdrowej żywności, winiarstwo i wytwarzanie wina, rolnictwo i przetwórstwo lokalne oraz szereg innych.

Realizacja celów związanych z kształceniem zielonych umiejętności umożliwi szybszy rozwój zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy. Z tego też względu ich realizacja powinna być skoordynowana z realizacją celów związanych z promocją zielonej przedsiębiorczości. Poniżej przedstawiono cele możliwej strategii tematycznej w zakresie rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy w Wielkopolsce.

Tabela 3. Sformułowane cele rozwoju zielonej gospodarki na poziomie wojewódzkim w ramach możliwej strategii tematycznej

CELE NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM W RAMACH MOŻLIWEJ STRATEGII TEMATYCZNEJ	STAN ZAAWANSOWANIA REALIZACJI CELU
1. Szerokie udostępnienie przyrody społeczeństwu.	Etap postulatywny.
2. Uczynienie z Wielkopolski przodującego zdrowotnie regionu do zamieszkania.	Etap postulatywny.
3. Wypracowanie specjalizacji Wielkopolski w zakresie technologii ekologicznych.	Cel realizowany w niskim stopniu w wyniku działań rynkowych.
4. Wykreowanie skutecznych mechanizmów tworzenia miejsc pracy z zielonej gospodarki.	Cel realizowany w niskim stopniu w wyniku działań rynkowych.

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach proponowanej strategii tematycznej dla województwa wielkopolskiego sformułowano tylko cztery dość szerokie cele rozwoju Zielonej Wielkopolski. Dwa pierwsze cele znajdują się na etapie postulatywnym, natomiast dwa kolejne realizowane są w województwie wielkopolskim poprzez mechanizmy rynkowe, ale w niedostatecznym stopniu. W takim układzie, rolą strategii tematycznej powinno być integrowanie działań instytucji wojewódzkich i partnerstw powiatowych w ramach skoordynowanej sekwencji działań. Tego typu podejście pozwala na znacznie lepsze kontrolowanie stopnia realizacji celów.

10.2.2. Umiejscowienie strategii powiatowych w strategii rozwoju województwa. Wielkopolska 2020

W tabeli 4 dokonano umiejscowienia celów strategicznych partnerstw powiatowych w istniejącej strategii rozwoju województwa wielkopolskiego: *Wielkopolska 2020*. Ze względu na poziom ogólności/szczegółowości cele partnerstw można podzielić na dwie grupy: cele o charakterze ogólnym i cele adresowane. Wszystkie cele adresowane wpisują się w cele operacyjne strategii województwa, natomiast cele ogólne wpisują się w cele strategiczne strategii województwa. Niektóre cele adresowane partnerstw powiatowych wpisują

się w kilka celów operacyjnych strategii województwa. W tabeli 4. przedstawiono szczegółowe umiejscowienie celów strategii partnerstw wielkopolskich w celach strategii województwa.

Tabela 4. Umiejscowienie celów strategii powiatowych w strategii rozwoju województwa Wielkopolska 2020

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE STRATEGII WIELKOPOLSKA 2020	CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH
Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	Cel 2. Wykorzystanie regionalnych zasobów naturalnych, wykorzystanie dużego odsetka obszarów chronionych.
Cel operacyjny 2.1. Wsparcie ochrony przyrody.	Cel 7. Poprawa bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego. Cel 12. Tworzenie miejsc pracy, poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna. Cel 16. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.
Cel operacyjny 2.2. Ochrona krajobrazu.	
Cel operacyjny 2.3. Ochrona zasobów leśnych i racjonalne ich wykorzystanie.	Cel 16 (2). Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.
Cel operacyjny 2.4. Wykorzystanie, racjonalizacja gospodarki zasobami kopalin oraz ograniczanie skutków ich eksploatacji.	
Cel operacyjny 2.5. Ograniczanie emisji substancji do atmosfery.	Cel 17. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.
Cel operacyjny 2.6. Uporządkowanie gospodarki odpadami.	Cel 17 (2). Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.
Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno – ściekowej.	Cel 17 (3). Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.
Cel operacyjny 2.8. Ochrona zasobów wodnych i wzrost bezpieczeństwa powodziowego.	
Cel operacyjny 2.9. Poprawa przyrodniczych warunków dla rolnictwa.	
Cel operacyjny 2.10. Promocja postaw ekologicznych.	Cel 12 (2). Tworzenie miejsc pracy, poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE STRATEGII WIELKOPOLSKA 2020	CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH
Cel operacyjny 2.11. Zintegrowany system zarządzania środowiskiem przyrodniczym.	
Cel operacyjny 2.12. Poprawa stanu akustycznego województwa.	
Cel strategiczny 3. Lepsze zarządzanie energią	
Cel operacyjny 3.1. Optymalizacja gospodarowania energią.	Cel 14. Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, poprzez promowanie oszczędności energii i innych zasobów.
Cel operacyjny 3.2. Rozwój produkcji i wykorzystanie alternatywnych źródeł energii.	Cel 13. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej.
Cel operacyjny 3.3. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego regionu.	
Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu	Cel 1. Ograniczenie istniejących dysproporcji między Aglomeracją Poznańską a resztą województwa. Cel 9. Przygotowanie planów działań obejmujących wykorzystanie mechanizmów i instrumentów wspierających tworzenie zielonych miejsc pracy wysokiej jakości w poszczególnych gminach, miastach i powiatach.
Cel operacyjny 6.1. Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw.	Cel 5. Wypracowanie wspólnego programu działań i rozwiązań dotyczących „ekologizacji” miejsc pracy. Cel 11. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Cel 15. Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki.
Cel operacyjny 6.2. Wzmocnienie roli nauki i badań dla innowacji i rozwoju gospodarczego.	
Cel operacyjny 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu.	
Cel operacyjny 6.4. Rozbudowa instytucji otoczenia biznesu.	
Cel operacyjny 6.5. Tworzenie warunków rozwoju inteligentnych specjalizacji, w tym wspieranie sektorów kreatywnych w gospodarce.	Cel 6. Wyznaczenie kierunków i dziedzin regionalnej gospodarki szczególnie wartych wspierania.

CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE STRATEGII WIELKOPOLSKA 2020	CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH
Cel operacyjny 6.6. Rozwój instrumentów finansowych dla gospodarki.	
Cel operacyjny 6.7. Doskonalenie kadr gospodarki.	<p>Cel 3. Analiza procesów tworzenia zielonych miejsc pracy w Regionie. Wypracowanie listy cech miejsc pracy wysokiej jakości (cech preferowanych) w zielonym sektorze.</p> <p>Cel 4. Zidentyfikowanie dotychczasowych trendów dotyczących tworzenia oraz utraty miejsc pracy w zielonym sektorze.</p> <p>Cel 8. Wypracowanie założeń planu organizacji zielonych rynków pracy w Regionie.</p> <p>Cel 10. Rozwinięcie w społeczeństwie Wielkopolski zdrowego, proekologicznego stylu i standardu życia, poprzez rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie kwalifikacji, wzrost świadomości oraz zaangażowania i współuczestnictwo w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.</p>
Cel operacyjny 6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych.	
Cel operacyjny 6.9. Tworzenie warunków dla ekspansji gospodarki województwa na rynki zewnętrzne.	
Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego.	

Źródło: Opracowanie własne.

Przedstawione przyporządkowanie wskazuje, że cele planów strategicznych partnerstw powiatowych bardzo dobrze wpisują się w strategię województwa. Można przewidywać, że zdecentralizowany sposób realizacji strategii województwa poprzez partnerstwa będzie dobrze służył wypełnieniu celów strategicznych całego regionu. Warto także podkreślić, że strategię partnerstw powiatowych nie aspirują do realizacji wszystkich celów regionalnych, co wydaje się zupełnie naturalne i świadczy o dużym poziomie realizmu partnerów lokalnych.

10.2.3. Priorytety czasowe realizacji celów strategii powiatowych

W tabeli 5 przedstawiono proponowane priorytety czasowe realizacji strategii powiatowych. Przyporządkowanie priorytetów zostało dokonane w oparciu o ocenę możliwości ich realizacji w ramach strategii *Wielkopolska 2020*, bez określania gradacji ich ważności. Tego typu postępowanie było podyktowane zbyt małą wiedzą, na tym etapie formułowania strategii.

Tabela 5. Priorytety czasowe realizacji celów strategii powiatowych

CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH	PROPONOWANY PRIORYTET CZASOWY Do osiągnięcia....
Cel 1. Ograniczenie istniejących dysproporcji między Aglomeracją Poznańską a resztą województwa.	W długim okresie.
Cel 2. Wykorzystanie regionalnych zasobów naturalnych, wykorzystanie dużego odsetka obszarów chronionych.	W średnim okresie.
Cel 3. Analiza procesów tworzenia zielonych miejsc pracy w Regionie. Wypracowanie listy cech miejsc pracy wysokiej jakości (cech preferowanych) w zielonym sektorze.	Gotowe.
Cel 4. Zidentyfikowanie dotychczasowych trendów dotyczących tworzenia oraz utraty miejsc pracy w zielonym sektorze.	Gotowe.
Cel 5. Wypracowanie wspólnego programu działań i rozwiązań dotyczących „ekologizacji” miejsc pracy.	W krótkim okresie.
Cel 6. Wyznaczenie kierunków i dziedzin regionalnej gospodarki, szczególnie wartych wspierania.	Gotowe, potrzebna rewizja.
Cel 7. Poprawa bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego.	W średnim okresie.
Cel 8. Wypracowanie założeń planu organizacji zielonych rynków pracy w Regionie.	W krótkim okresie.
Cel 9. Przygotowanie planów działań obejmujących wykorzystanie mechanizmów i instrumentów wspierających tworzenie zielonych miejsc pracy wysokiej jakości w poszczególnych gminach, miastach i powiatach.	Gotowe, potrzebna rewizja.
Cel 10. Rozwinięcie w społeczeństwie Wielkopolski zdrowego, proekologicznego stylu i standardu życia, poprzez rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie kwalifikacji, wzrost świadomości oraz zaangażowania i współuczestnictwo w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.	W średnim okresie.
Cel 11. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.	W średnim okresie.
Cel 12. Tworzenie miejsc pracy, poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna.	W krótkim okresie.
Cel 13. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej.	W średnim okresie.
Cel 14. Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, poprzez promowanie oszczędności energii i innych zasobów.	W krótkim okresie.
Cel 15. Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki.	W średnim okresie.

CELE PARTNERSTW POWIATOWYCH	PROPONOWANY PRIORYTET CZASOWY Do osiągnięcia....
Cel 16. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.	W krótkim okresie.
Cel 17. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.	W krótkim okresie.

Źródło: Opracowanie własne.

W kolejnej tabeli (numer 6) przedstawiono grupowanie celów strategicznych partnerstw powiatowych w zakresie rozwoju zielonej gospodarki i zielonego rynku pracy z punktu widzenia rosnących horyzontów realizacyjnych.

Tabela 6. Cele strategii powiatowych pogrupowane według horyzontów realizacyjnych

CELE STRATEGII PARTNERSTW POWIATOWYCH WEDŁUG HORYZONTU REALIZACYJNEGO
GOTOWE
Cel 3. Analiza procesów tworzenia zielonych miejsc pracy w Regionie. Wypracowanie listy cech miejsc pracy wysokiej jakości (cech preferowanych) w zielonym sektorze.
Cel 4. Zidentyfikowanie dotychczasowych trendów dotyczących tworzenia oraz utraty miejsc pracy w zielonym sektorze.
GOTOWE, POTRZEBNA REWIZJA (kilka miesięcy)
Cel 6. Wyznaczenie kierunków i dziedzin regionalnej gospodarki szczególnie wartych wspierania.
Cel 9. Przygotowanie planów działań obejmujących wykorzystanie mechanizmów i instrumentów wspierających tworzenie zielonych miejsc pracy wysokiej jakości w poszczególnych gminach, miastach i powiatach.
W KRÓTKIM OKRESIE (do 2 lat)
Cel 5. Wypracowanie wspólnego programu działań i rozwiązań dotyczących „ekologizacji” miejsc pracy.
Cel 8. Wypracowanie założeń planu organizacji zielonych rynków pracy w Regionie.
Cel 12. Tworzenie miejsc pracy, poprzez stymulowanie zdrowego i proekologicznego stylu życia, edukacja ekologiczna.
Cel 14. Tworzenie miejsc pracy wysokiej jakości, poprzez promowanie oszczędności energii i innych zasobów.
Cel 16. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.
Cel 17. Tworzenie miejsc pracy, poprzez ochronę jakości środowiska (powietrza, wód i ziemi) i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego.

CELE STRATEGII PARTNERSTW POWIATOWYCH WEDŁUG HORYZONTU REALIZACYJNEGO

W ŚREDNIM OKRESIE (w ciągu 6-7 lat)

Cel 2. Wykorzystanie regionalnych zasobów naturalnych, wykorzystanie dużego odsetka obszarów chronionych.

Cel 7. Poprawa bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego.

Cel 10. Rozwinięcie w społeczeństwie Wielkopolski zdrowego, proekologicznego stylu i standardu życia, poprzez rozwój zasobów ludzkich i podnoszenie kwalifikacji, wzrost świadomości oraz zaangażowania i współuczestnictwo w realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.

Cel 11. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez zastosowanie innowacyjnych technologii oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Cel 13. Generowanie zielonych miejsc pracy, poprzez promowanie energetyki odnawialnej.

Cel 15. Tworzenie miejsc pracy w innowacyjnych działach zielonej gospodarki.

W DŁUGIM OKRESIE (10 lat i więcej)

Cel 1. Ograniczenie istniejących dysproporcji między Aglomeracją Poznańską a resztą województwa.

Źródło: Opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 6 grupowanie wskazuje, że niemal wszystkie cele (poza 1) są w dużym stopniu osiągalne w perspektywie finansowej Unii Europejskiej obejmującej lata 2014-2020. Wskazuje to na kompatybilny charakter strategii partnerstw powiatowych do strategii rozwoju województwa wielkopolskiego *Wielkopolska 2020*. Warto podkreślić, że realizacja szeregu celów partnerstw powiatowych jest możliwa w dość krótkim okresie, np. 2 lub 3 lat. Oznacza to, że odpowiednie instrumenty wsparcia są w stanie znacząco zdynamizować samoczynne procesy rynkowe. Bardzo duża grupa celów jest osiągalna w średnim okresie, który odpowiada perspektywie finansowej 2014-2020. Oznacza to, że cele strategii powiatowych bardzo dobrze wpisują się w europejski proces finansowania rozwoju regionalnego.

Projekt „Praca wysokiej jakości na zielonym rynku pracy w województwie wielkopolskim.
Mechanizmy, instrumenty i rozwiązania dla zwiększenia liczby dobrze płatnych miejsc pracy
w województwie wielkopolskim”

Realizatorzy projektu:

Fundacja „Instytut Badań nad Demokracją
i Przedsiębiorstwem Prywatnym”
ul. Trębacka 4
00-074 Warszawa
tel: +48 (22) 630 98 01-03
fax: +48 (22) 434 60 49
www.iped.pl

Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa
ul. Głogowska 26
60-734 Poznań
tel.: +48 (61) 869 01 00
fax: +48 (61) 869 01 01
www.wiph.pl

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego